



14832

CARTES  
ELEMENT

14832



14832



14832



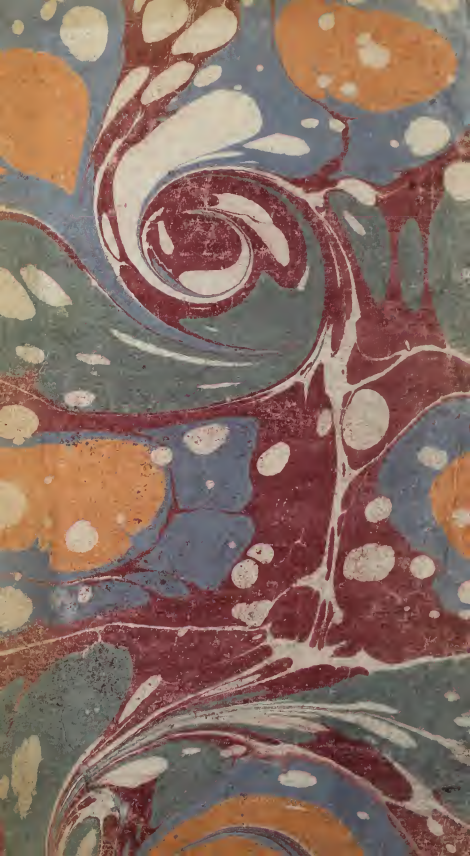
14832

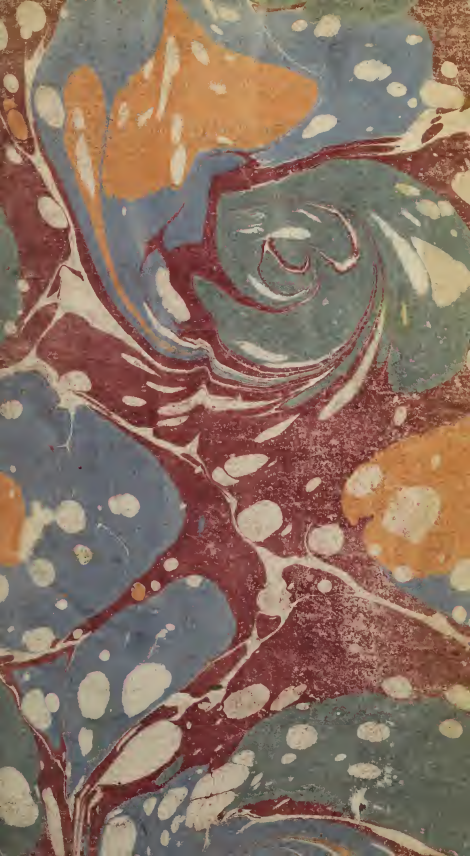


14832

11374









112 West 11th St

1

1

1

1



Theodorus Baron Doctor  
medicus Parisiensis, Regiae  
Scientiarum academiae socius.  
Censor 1752. Regius.

---



11374 11.374

JOH. FRIDERICI CARTHEVSERI

MED. DOCTORIS

ELEMENTA  
CHEMIÆ MEDICÆ  
DOGMATICO-  
EXPERIMENTALIS.

VNA  
CVM SYNOPSI  
MATERIÆ MEDICÆ  
SELECTIONIS.

IN  
VSVM TYRONVM  
EDITA.



---

HALÆ MAGDEBURGICÆ  
SVMTIBVS IOAN. ERNEST. FRITSCHIL.  
ANNO MDCCXXXVI.

Collection of 26 June 1879

ILLVSTRISSIMO ATQVE EXCEL-  
LENTISSIMO

DOMINO

DN. SAMVELI,

S. R. I. LIBERO BARONI

A COCCEII,

DYNASTÆ IN PVCHLIN, ROEP-  
KOW CETERA,

SACRÆ PORVSSIARVM REGIS  
MAIESTATI ET ELECTORI  
BRANDENBVRGICO

AB INTIMI STATUS MINISTERIIS

NEC NON

A SANCTIORIBVS IVSTITIÆ, ET SVPREMI  
PROVOCATIONVM TRIBVNALIS CONSILII;

COLLEGII AVLICI ET CAMERALIS,  
VT ET CONSISTORII ELECTORALIS  
MARCHICI ET GALLICI,

NEC NON

REFORMATI SVPREMI SENATVS ECCLESIA-  
STICI PRÆSIDI GRAVISSIMO

REGIMINIS HALBERSTADIENSIS,  
ET RERVVM ECCLESIASTICARVM  
DIRECTORI,

SVPREMO OMNIVM REGIARVM ACADEMIA-  
RVVM CVRATORI; CETERA.

MÆCENATI SVO  
GRATIOSISSIMO.

ILLVSTRISIME ATQVE  
EXCELLENTISIME DOMINE  
DOMINE GRATIOSISIME.

**C**Ogitanti mihi, IL-  
LVSTRISIME  
DOMINE, cui le-  
vidense hoc opu-  
sculum in usum  
studiosæ juventutis editum  
inscriberem, fulgentissi-  
mum TVVM NÖMEN  
statim

statim quidem illuxit :  
Verum cum perpendenda  
debite prius perpenderem,  
anceps hærere cepi, & va-  
ria mihi in ancipitis judicii  
bivio constituto occurre-  
runt, quorum alia ad pro-  
positum impellere, alia ani-  
mum ab eodem revocare  
videbantur. Volentem de-  
terrebat dignitatis TVÆ  
splendor, & exigui e con-  
trario opusculi TANTO  
VIRO plane indigni vili-  
tas: maxime autem timo-  
rem injiciebat, quod TIBI  
neque facie, neque officiis  
me notum esse sciam; No-  
lentem vero vivida con-  
templatio insignis ac no-  
tiffi-



tissimæ TVÆ humanitatis  
erga singulos literarum cul-  
tores, etiam illos, qui ob vi-  
rium imbecillitatem nulla  
peculiaria & notatu digna  
præstant, meliora tamen ex  
piæ & sinceræ mentis adfe-  
ctu præstare nituntur. Vi-  
cit tandem posterius, &  
mentem diu inter volendi  
nolendique consilia agita-  
tam ad audendum impulit,  
præsertim cum infimul co-  
gitarem, TIBI, ILLV-  
STRISIME DOMINE,  
a REGIA MAJESTATE  
supremam Academiæ  
in ditionibus Prusso-Bran-  
denburgicis curam clemen-  
tissime demandatam esse,  
ac

ac memet proinde, licet  
nullo publico, sed tantum  
privato docendi munere  
fungar, tacita quadam lege  
teneri, TIBI laborum meo-  
rum rationes subinde red-  
dere, & ingenii partus,  
quanquam exiguos, ad tu-  
endum submisſe tradere.  
Audeo itaque leve hoc mu-  
nufculum pia ac devota  
mente offerre: audeo ea,  
qua decet, animi demiffio-  
ne rogare, ut hunc laborem,  
ceu ſubmiſſæ erga TE ob-  
ſervantiæ debitæ monu-  
mentum ſerena fronte ac-  
cipere, idemque contra ini-  
quas adverſariorum cenſu-  
ras tueri, ac memet ipſum

TVO fauore ac patrocinio  
complecti haud dedigneris.  
Quod fupereft, Deum be-  
nigniffimum fupplicibus  
veneror precibus, ut TE at-  
que ILLVSTRISSIMAM  
TVAM FAMILIAM pu-  
blicæ plurimorum faluti fal-  
vos, fartos ac tectos fervet,  
& maiora in dies fplendo-  
ris, gloriæ & omnigenæ pro-  
fperitatis incrementa lar-  
giatur Ita vovet

ILLVSTRISSE ATQVE  
EXCELLENTISSE DOMINE  
DOMINE GRATIOSISSE

ILLVSTRISSE TVI NOMINIS

Halæ Magdeburg.

d. 3. Mart.

1736.

*devotiffimus cultor*

JOH. FRID. CARTHEVSE.



## PRÆFATIO.

**N**on paucos, LECTOR BENEVOLE, futuros credo, qui viso hujus opusculi titulo autumabunt, me superfluum suscepisse laborem, ac sine necessitate ingentem librorum chemicorum auxisse numerum. Confiteor equidem, cogitationes hujusmodi circumstantiarum ignaro incidere posse: Verum si causam, quæ memet ad edendum hoc compendium impulit, resciverit, benignius forsan feret judicium. Hactenus scilicet in institutis Collegiis chemicis theoretico-practicis

B. MAVRITII HOFFMANNI  
dogmata, quæ in *Actis suis Laboratorii chemici Altdorfini* tradidit, fundamenti loco, in quantum rationi & experientiæ respondere videbantur, posita sequutus sum, eundemque etiam librum sine dubio in posterum retinuissem, nisi omnia exemplaria tandem distracta fuissent. Quare cum Nobilissimi Dni Auditores non amplius hunc Autorem sibi comparare possent, ipse compendium quoddam elaborare, & præcipua Dominis Auditoribus in calamus dictare decrevi. Hoc meum quidem erat propositum, quod tamen Honoratissimorum Auditorum desideria paulo post mutare coegerunt. Hi quippe, cum præterito autumno denuo Collegium chemicum inchoaturus vix memorata dictanda  
ela-

elaborare cepissem, me sæpius humanissime hortati sunt, ut compendium elaborandum typis statim imprimendum curarem, & ipsos scribendi molestia liberarem; Adeoque eorundem petitis satisfactorus typographo excudendum mandavi, licet insignis, ob indicatas tamen causas necessaria festinatio prohibuerit, quominus ita elaborari potuerit, ut vota mea perfecte impleat. Sed audio, dum hæc profero, dicentem: cur non elegisti alium Autorem? Huic paucis respondeo: non placuit; quoniam plurima scripta chemiam medicam tradentia, vel nimis prolixa existunt, vel ita comparata sunt, ut ordo, aut peculiaris hypothesis, quibus multa theoretica persæpe superstructa sunt, non semper arrideant. Hæc est ratio,

BENE-

PRAEFATIO.

BENEVOLE LECTOR, praesentis scripti primaria, quæ si scire desideranti sufficit, bene est; sin vero minus, eam, imo ipsum compendium, si displicet, pro lubitu rejicere cuivis licebit. Parum enim me movent otiosi & malitiosi detrectatores, qui quidem carpere solent, & calumniari, meliora tamen efficere nesciunt. „Tanta enim, ut CROLLII“ (\*) verbis utar, ferrei & a virtute“ alienissimi hujus ævi nostri malitiæ“ plenitudo est, ut cuilibet integrum“ sit, suam infantiam, nequitiam,“ & improbæ mentis arrogantiam“ mundo prodere, aliorum labores“ carpendo, ita ut fere nil per rabularum livorem intactum maneat.“ Non aucupor hisce inanem gloriam, sed unice Tyronum, præsertim Dominorum Auditorum com-

---

(\*) In Præf. Basil. chym. p. 4.

commodo infervire allaboravi; adeoque etiam brevitati studui, & selectiores atque usitatissimos tantum processus dogmatibus generalioribus subjunxi. Potuissem quidem plura, & fortassis etiam nonnulla huic vel illi chymico arcana crepanti nondum cognita addere, sed quum solummodo, quod adhuc semel dictum esto, tyronibus, qui ulteriorem explicationem in Collegio audire, & in principio fundamenta demum cognoscere cupiunt, nequaquam vero magnis Chymicis, quos debite veneror, scripserim, illa superflua iudicaui. Tantum interea adhuc moneo, processus subjunctos neutiquam, quod tamen persæpe, nec raro ab iis, qui heroum nomina in Chemia affectant, fieri & factum fuisse scio, simpliciter sine ullo examine transcriptos, sed  
plus



plus vice simplici a me tum privatim, tum in Collegiis susceptos fuisse, ut proinde adfirmare audeam, illos semper, si a Tyronibus, probe observatis indicatis enchiridibus instituentur, optatum successum habituros esse. Credo quoque, ordinem in theoria generali sic comparatum esse, ut discentium diligentiam nullo modo retardare valeat.

Fundamentis Chemiæ addidi *Synopsin Materiae Medicæ rationalis*, nec dubito, quin illa quoque Medicinæ Tyronibus aliquam utilitatem præstiturâ sit: præsertim cum in hac parte compendia, quæ præter nomina & virtutes etiam principia & probabilem in corpore humano agendi modum tradunt, deesse videantur. Nimis accelerata editio hic quoque non permisit, ut

ut quodlibet verbum rigoroſe ponderari potuerit; ſpero nihiloſecius, defectus accedente explanatione prolixiori in Collegio, cui hæc Synopſis, æque ac Elementa chemica, primario dicata ac deſtinata eſt, maxima ex parte ſuppleri poſſe. Studio Materiæ medicæ Chemiam præmiſi, quoniam hæc priorem, ut & omnes reliquas medicinæ partes egregie illuſtrat, & nullum fere caput in Phyſiologia, Pathologia, Therapia ac Materia medica ſine Chemiæ ac Phyſicæ ſubſidio debite ac fundamentaliter explicari & intelligi poteſt; adeoque etiam impenſe miror, exiſtere homines, qui ſeſe diſcendi ac docendi methodi peritiſſimos jactitant, & nihiloſecius Chemiæ ſtudium reliquis medicinæ partibus in tractatione poſtponendum eſſe perverſe ſua.

suadent. Hæc sunt, quæ in præsen-  
ti præmonenda duxi. Quod restat,  
**LECTOREM BENEVOLVM**  
humanissime rogo, ut opellam  
hanc, quam proximo inserviendi  
studium extorsit, æqui bonique  
consulat, errores typographicos  
aliosque benevole excuset, ac certo  
sibi persuasum habeat, me meliora  
monstranti gratias acturum, ac  
facillime & lubenter in ejus senten-  
tiam, si rationi & experientiæ con-  
sonat, transiturum esse. Interea  
Vale **LECTOR BENEVOLE**,  
ac fave



## CAPVT I.

DE

# ORIGINE, PROGRESSV, SCRIPTORIBVS, ETYMOLOGIA, SYNONYMIA, DEFINITIONE, DIVISIONE, OBIECTO, AC FINE CHEMIÆ.

### §. I.

**C**Hemia ad antiquissimas merito & nobilissimas artes atque scientias refertur; Ante cataclysmum enim jamdudum Tubalcainum, & post eundem Moſen artis hujus peritos fuiſſe Sacræ literæ teſtantur. Olim autem præprimis a Philoſophis & Sacerdotibus Ægypti exculta, ibidemque ad ſat notabile tempus quaſi indigena exiſtens ſtudioſè occultata fuit, donec ex Ægypti limitibus evagata in Græciam, ex illa in Arabiam & inde tandem in reliquas orbis cogniti regiones transmigraret, & multos ubique in ſui amorem pelliceret. Hinc  
A factum

factum est, ut eandem multi non tantummodo practice excolerent, sed sua etiam inventa scriptis traderent. Probe tamen Scriptores chemici distinguendi sunt; Alii n., uti v.g. Hermes Trismegistus, Geber, Avicenna, Raymundus Lullius, Arnoldus de Villanova, Johannes & Isaacus Hollandus, Basilius Valentinus, Bernhardus Trevisanus &c. maxime Alchymiam; Alii vero magis chemiam Pharmaceuticam, aut Mechanicam, aut Metallurgicam scriptis suis illustrare studuerunt.

## §. 2.

In denominanda arte chemica singuli Scriptores chemici non uno eodemque utuntur vocabulo. Alii enim eandem Chymiam, alii vero rectius Chemiam scribendam esse judicant. Priores hoc nomen derivant a græco *χυμός* i. e. *succus*, ideo quod hæc ars frequentissime circa succorum extractionem, aut corporum resolutionem in succos occupata deprehendatur. Postiores vero illud pro dissensu suo nunc a græco *χέειν*, *fundere*, nunc a voce Arabica *Chema* i. e. *occultare*, vel *Chama* h. e. *exarsit*, *calore examinavit*, vel *Kimya* i. e. *furnus*, nunc ab Hebraico *Chema* i. e. *Sidus calidum*, nunc a *Chamo* Noachi filio, & terra *Cham* sive *Chem* antiqua Ægypti denominatione deducunt. Pro mea interea sententia rectius scribitur.

bitur Chemia, & a vocabulo græco χέειν *fundere* derivatur; teste enim experientia hæc ars frequentissime ignis ope fusiones instituit.

## §. 3.

Nonnullis quoque hanc artem nominare placuit, *Artem destillatoriam*, *Artem separatoriam*, *Pyrosophiam* h. e. scientiam ignis, *Pyrotechniam* a πύρ ignis, & τέχνη ars, *Artem Hermeticam* ab antiquissimo & celeberrimo Chymico Hermete trismegisto, *Artem spagyricam* a σπᾶν & ἀγείρειν, i. e. segregare & conjungere, *Alchymiam* ab articulo Arabico Al, & Chymia, nec non *Halchymiam* ab ἄλς Sal & Chymia & sic porro.

## §. 4.

Chemia est ars sive scientia practica, quæ per ignem, aliaque instrumenta tam activa, quam passiva corpora naturalia mixta, diverso modo dissolvit, principia recludit, separat, eademque deinceps purificat, vel cum aliis conjungit, & mixta proinde in efficacia sua vel exaltat, vel debilitat, vel quoad naturam pariter atque virtutem plus minusve immutat.

## §. 5.

Dividitur Chemia in *Physicam*, *Pharmaceuticam* sive *Medicam*, *Docimasticam*, *Mechanicam*, *Oeconomicam* & *Transmutatoriam* s. *Alchymiam*. Chemia *Physica* in princi-

piis corporum naturalium investigandis, & mixtione ac proportione eorundem deregenda occupata est. *Medica* sive *Pharmaceutica* selecta ac tuta pharmaca parare docet. *Docimastica* partim *Metallurgiam* sive artem metalla fundendi, partim *Docimastiam*, sive artem metalla in parvo probandi, venas examinandi, & mixta metallica separandi tanquam species complectitur. *Mechanica* latissime patet, & inservit arti Vitriariæ, Tinctoriæ, Pictoriæ, Encausticæ, Pyrobolicæ, Typographicæ, Halurgiæ & multis aliis. *Oeconomica* ceu species agnoscit Zymotechniam s. artem fermentandi & hujus beneficio cerevisiam, vinum, mulsum, aceta, spiritus ardentis &c. parare docet; nec non ex parte Halurgiam sive scientiam Sal commune coquendi, & sic porro. Præparat quoque liquores foecundantes & similia in Oeconomia necessaria. *Transmutatoria* s. *Alchemia* denique fundamenta, metalla ignobiliora depurandi, & ad majorem perfectionem ac nobilitatem deducendi, tradit.

### §. 6.

Objectum Chemiæ constituunt quævis corpora naturalia mixta in quintuplici regno *Macrocosmico* s. *Chaotico* aut aereo, *Marino*, *Minerali*, *Vegetabili* & *Animali* repertiunda. Ex regno Chaotico s. aereo huc spectant aqua pluvialis, nivalis, roris, materia

ria mucosa a stellis cadentibus residua, aliaque. Ex regno Marino, aqua marina, aqua fontium & fluminum omnis generis, &c. Ex minerali singula corpora terrea, salina, sulphurea, lapidea & metallica. Ex vegetabili radices, herbae, flores, ligna, cortices, resinae ac gummata, semina, fructus, succi expressi &c. & tandem ex regno Animali tam partes liquidæ ut sanguis, saliva, urina &c. quam solidæ & mediæ quasi consistentiæ ac mediocris duritiei, ut cornua, ossa, ungulae, dentes, carnes, pinguedines &c.

## §. 7.

Finis pro diversa Chemiæ specie differt, & facile cuivis ex supra memoratis patebit. Nos interea chemiam Medicam solummodo pertractaturi operam dabimus, ut medicamenta tuta & selecta cum ratione elaborare doceamus, ut finem chemiæ medicæ consequamur.

## CAPVT II.

## DE

CHEMICIS CORPORVM  
NATVRALIVM PRINCIPIIS.

## §. I.

**P**er principia corporum chemica hoc loco neque *Monades* sive entia illa simplicia, ex quorum concursu corpora primordialiter ortum duxerunt; neque *atomi subtilissimi* post ultimam ac plenariam a



natura institutam corporum mixtorum ac compositorum resolutionem prodeuntes, intelliguntur; Sed potius partes subtiles, heterogeneæ & sensibiles, in quas plerumque corpora analysi chymica resolvuntur, & vulgo *Sal, Sulphur, Aqua & Terra* audiunt.

## §. 2.

Nonnulli hisce addunt *Mercurium*, sed eundem merito e Principiorum numero ejiciendum esse judico; Distinctum enim in hoc sensu ac specificum nequaquam exhibet corpus, sed potius vel corpus peculiare compositum, vel pars subtilissima Sulphuris, Salis volatilis & Aquæ existit, quod facile probari posset, si succum roridum, facile mobilem & quandoque acidulum in regno animali ac vegetabili, & humidum radicale aut mercurium currentem in regno minerali, quippe quæ vulgo pro mercuriis triplicis regni venditantur, examini rigoroso subicere placeret.

## §. 3.

Principia memorata sub natura primigenia & perfecta puritate sive in relativa sua simplicitate nunquam sensibus nostris sistuntur, adeoque etiam cum primigeniis & perfecte puris neutiquam confundenda sunt, licet ab iisdem originem trahant, eademque semper pro basi agnoscant. Nunquam enim, ut jam dictum fuit, perfecte pura, sed he-

terogeneis mixta occurrunt; hinc quanquam generatim conveniunt, specificè tamen distincta sunt v. g. Sal commune, vitriolum, nitrum, alumen &c. continent quidem unum idemque principium salinum primigenium, adeoque originaliter & generatim conveniunt, sed cum diversa in ipsis notetur partium mixtarum natura, proportio, & combinatio, specificè differunt: & sic quoque de Sulphuribus, Aquis & Terris sentiendum est.

#### §. 4.

*Sal* in genere quidem est corpus rigidum acutum & angulare, in quovis menstruo aquoso solubile. Distincta nihilominus in quavis Salium specie observatur gravitas specifica, densitas & figura, quæ ultima optime in crystallis conspicitur. Teste enim observatione gravitas specifica Salis communis sese habet ad gravitatem specificam vitrioli ut  $23\frac{1}{2}$  ad 28.; aluminis ut 23 ad 28. Libra una aquæ solvit uncias 2. vitrioli, unciam unam tartari vitriolati, uncias 6. salis communis, uncias 7. nitri. Facilius ac citius quoque solvuntur salia alcalia, sal commune, nitrum &c.; difficilius vero salia media arte parata v. g. arcanum dupl., tartarus vitriolatus & similia. Nitrum rite crystallisatum exhibet crystallos sexangulares & pyramidales, sal gemmæ, digestivum Sylvii, mirabile Glauberi cubicas, alumen

octoedricas, vitriolum rhomboideas, sal ammoniacum ramosas instar frondium, sal urinæ pentaedras, tartarus emeticus triangulares, sal melissæ octoedricas, sal capillorum veneris cubicas, sal acetosæ pyramidales, & sic porro.

## §. 5.

A diversa hac soliditate, gravitate specifica & figura diversa Salium natura, virtus & actio in corpore maxima ex parte, imo unice derivanda est. Cum enim omne medicamentum vim suam exserat mediante motu, corpora autem figura gravitate & soliditate distincta distinctum quoad modum pariter atque vehementiam producant motum, hinc memoratæ differentiæ in figura, gravitate & soliditate multum imo plurimum tribuendum est, & medico rationali omnino incumbit, ut dicta, quantum fieri potest, cognoscat, & cognoscere allaboret.

## §. 6.

Tota salium cohors originem debet salii primigenio in aere copiose ubique reperiundo. Hoc sal æthereum enim ac seminale acidæ indolis juxta Illustrem Hoffmannum (\*) cum diversis terris combinatum varie specificatur, ac determinatur, & salium proinde varietas unice a mole terrestri ratione  
fitus,

(\*) Vid. Diff. de Generat. Salium.

fitus, figuræ, magnitudinis varia, & particulis sulphureis ramosis & aqueis magis minusve imprægnata deducenda est.

§. 7.

Salia ratione naturæ sunt vel *acida* vel *alcalia*, vel *media*; Ratione densitatis ac mobilitatis vel *fixa* vel *volatilia*; ratione consistentiæ vel *fluida* vel *solida* sive *coagulata*; & tandem ratione originis & proſapiæ vel *animalia*, vel *vegetabilia* vel *mineralia*.

§. 8.

Sal *acidum* dicitur, quod explicitum cum quovis alcali congreditur, & deguſtatum ob particulas rigidas oblongas & eminenter acutas talem nervosis linguæ papillis imprimit motum, cui ad cerebrum continuato idea ſaporis acidi ſuccedit. Originem ducere creditur, quando ſal ſpirituolum primogenium eo modo, eaque proportione cum terra quadam conjungitur, ut puncta ſeu ſpicula rigida emineant quaſi, & prædominium obtineant.

§. 9.

Sal *alkali* ut plurimum artis productum eſt, & mediante combuſtione corporum per ignem violentum producitur. Prædominium in illo obtinet terra poroſa ſolubilis; hinc anguli etiam exiſtunt obtuſiores. Terræ firmius immixtæ ac combinatæ ſunt pauca quædam partes ſulphuræ, ac multæ

acidæ salinæ, quæ ultimæ terram corrodendo mitiores redditæ sunt. Facile solvuntur salia alcalia in liquoribus aquosis, imo facillime in aere liberiori ac humido in liquorem contactu quodammodo pinguem diffluunt, cum quovis acido explicito effervescent, & degustata saporis acris seu lixiviosi ideam excitant.

## §. 10.

Ex utriusque acidi videlicet & alcalici conubio oritur sal *medium* sive *enixum* aut *neutrum*. Hoc de utroque quidem participat, cum neutro tamen perfecte convenit.

## §. 11.

Salia acida pariter atque alcalia, si partium subtilitas & levior nexus accedit, intrante vel majori vel minori caloris gradu resolvuntur in partes valde subtiles, quæ in auras abeunt, & ob hanc mobilitatem nuncupantur *volatilia*. Contrarium observatur in *salibus fixis*; Hæc enim ob firmiorem partium implicationem, majorem gravitatem, & magnitudinem vim ignis eludunt, ac vel plane non, vel tamen difficillime Vulcani tortura ad avolandum coguntur. Negant quidem nonnulli existentiam acidi fixi; verum re paulo accuratius pensitata, distinguendum erit inter acidum fixum *explicitum* & *implicitum*; prius pro mea sententia non; posterius vero omnino existit. No-

tante

tante enim Etmullero, acidum fixum reperitur v. g. in auro, volatile in ligno quercino; Alkali fixum in sale tartari, volatile in sale cornucervi, aliisque urinosis.

§. 12.

Salia pro diversitate naturæ propriæ & aliorum corporum, quibus uniuntur, diversos edunt effectus: In genere tamen salia ob figuram acutam & angularem vim possident dissolvendi, incidendi, corrodendi ac stimulandi.

§. 13.

*Sulphur* a salino principio longe differt, & in mole seu aggregato consideratum atque a salibus perfecte liberum ob figuram particularum obtusam, ramosam atque plicabilem non solum quoad proprias partes facile cohærescit, sed etiam cum aliis corporibus complicatur, spicula salina ipsis circumvolutum obtundit, per calorem facillime expanditur, commovetur, & fluida alia secum in motum celeriores rapit.

§. 14.

Easdem fere differentias subit, quas principium salinum; occurrit enim modo *fluidum* sub forma oleorum, spirituum ardentium atque liquorum vinosorum; modo *solidum* sub forma sulphurum mineralium, resinarum, gummatum, pulveris flavescens in floribus vegetabilium, pingue-

guedinum animantium & sic porro. *Fixum* observatur in auro, *volatile* in oleis æthereis, vegetabilibus odoriferis aromaticis, multis mineralibus, & omnibus ferme vegetabilibus & animalibus, distincto tamen fixitatis & volatilitatis gradu; In aliis enim leniori igne in auras propellitur, in aliis vero major ignis violentia ad resolutionem ac propulsionem requiritur.

## §. 15.

*Phlegma* five principium aqueum denotat corpus fluidum humidum admodum porosum, quod ex particulis, si purum est, homogeneis aggregatis ob figuram vel sphaericam vel sphæroideam mutuo quidem in punctis minoribus sese contingentibus, sed minime firmitus implicatis constat. Omnibus liquoribus humidis basin præbet, & multum, silentio prætermittis aliis effectibus ac usibus specialioribus, in solutionibus corporum præsertim salinorum præstat.

## §. 16.

*Terra* particulis crassis, gravioribus figuræ irregularis gaudere & ad motum inepta, ac minus activa esse supponitur, hinc etiam basin suppeditat omnibus corporibus consistentibus durabilibus, facile unitur salibus & sulphuribus, aquam absorbet & eadem majori quantitate adfusa, solvitur. Rarissime, vel nunquam perfecte pura re-

pe-

peritur, nec redditur, licet diu quandoque calcinetur, aut aqua elixivietur; adeoque etiam sic dicta capita mortua, in quibus terreum principum copiosius plerumque latet, non semper tanquam inutilia corpora a Chymico rejicienda sunt.

## §. 17.

Dicta principia in omnibus quidem corporibus live Chemiæ subjectis vel cuncta simul, vel duo aut tria materialiter latent, sub ea tamen nequaquam forma, qua deinde post resolutionem corporum per ignem sistuntur. Ignis enim violentus tum dividendo ac separando, tum conjungendo partium figuram gravitatem specificam, ac densitatem mutat. Verum interim est, & contra dissentientes probari poterit, sal, sulphur, aquam & terram revera materialiter in illis corporibus mixtis, & compositis latuisse, e quibus ignis ope educuntur, licet tunc plerumque sub mutata forma prodeant. *Ignis enim, judicante Wedelio, non est faber salium, sed tantummodo obstetrix h. e. ignis salia non producit, sed saltem educit, & a reliquis partibus separat.*

## CAPVT III.

## DE

## INSTRVMENTIS CHEMICIS.



## §. I.

**I**nstrumenta, quorum ope chemicæ operationes perficiuntur vel *Activa* vel *Passiva* censenda sunt. Ad priora pertinent *ignis, aer, aqua, terra, & menstruum*; Ad posteriora vero *furni, vasa, aliaque Operationibus inservientia*.

## §. 2.

*Ignis* dividitur in *Naturalem & Artificialem*. Ad *naturalem* primario referuntur radii solares, sive simpliciter admissi, sive speculo concavo excepti & percussi. *Artificialis* pro nutrimenti discrepantia differt. Vulgo autem ad calorem & ignem excitandum ac conservandum adhibentur 1) Carbones lignei præsertim fagini & querni. 2) Ligna ipsa pro operationis ac finis differentia modo specificè leviora facillime inflammabilia, modo specificè graviora, quæ difficilior quidem incenduntur, sed incensa ignem diutius nutriunt. 3) Turffa, quæ tamen rarissime apud nos, cum rarior vel nullus in nostrâ terra eiusdem sit proveni- tus, in usum venit. 4) Lithantraces sive Carbones fossiles, imo scorix lithanthracum paululum prius aqua humectatæ vel solæ, vel cum carbonibus ligneis mixtæ. Hæ in principio quidem, quando incendi debent, aliquid faceffunt negotii, verum deinde satis fortem nec adeo sumtuosum suggerunt

gerunt ignem, eundemque diu servant, præfertim si craticulæ debite imponantur, & moderatus aeris liberioris accessus procuretur.

5) Non excludendus quoque erit venter five fimus equinus in motu putredinoso constitutus, quippe qui tunc temporis præcipue locum invenit, quando leniores & diuturnæ digestionem instituuntur.

### §. 3.

Cognita materia ignis, ejusdem quoque *Gradus* attendendi sunt. Vulgo quatuor tactu explorandi constituuntur. *Primus* gradus calorem blandum ac moderatum calori corporis sani ac quieti, aut ovi gallinacei vix exclusi æqualem supponit. *Secundus* fortior existit, hinc tangentis quidem manus non statim lædit, ast diu perferri nequit. *Tertius* violentus est, ac lædit; & *quartus* ac ultimus illico manus tangentis & explorantis comburendo destruit. Alii plures ignis gradus certo registorum five ventilabrorum aut spiraculorum numero determinant, aut modo adhuc subtiliori & accuratiori illos explorare docent mediante Thermometro in gradus exacte diviso, & secundum hanc normam in tot gradus, quot placent, distinguunt. Variat interea ignis gradus pro instrumenti, furni ac materiæ diversitate, quemadmodum hoc melius ex tractatione specialiori patebit.

## §. 4.

Ignis applicatur vel *immediate*, vel *mediate* five intercedente corpore aut medio alio; hinc excogitata sunt Balneum Vaporis, Balneum Mariæ f. aqueum, Balneum arenæ, nec non Balneum five Catinus vel cineribus vel scobe lignea, vel limatura martis repletus. Ignis immediatus five apertus pro alimenti; mediatus vero pro materiæ catino inditæ differentia variat. Primum itaque ignis gradum facta particulari relatione ad memorata media constituere videtur Balneum Vaporis; alterum balneum Mariæ f. aquæ calidæ, tertium balneum cinerum, quartum balneum arenæ & quintum balneum limaturæ martis. Ex physicis enim notum est, corpora diversæ gravitatis specificæ & soliditatis diversum recipere & servare caloris gradum. Raro tamen variis hisce balneis opus est, dum teste experientia plurimæ operationes, quæ a nonnullis in diversis hisce balneis instituuntur, in balneo arenæ & mariæ, vel etiam solo arenæ perfici possunt. Notandum quoque est, leniorem semper in principio ignem supponendum, eundemque deinde per gradus augendum esse, ne vasa, quod alias neglecta hac cautela facile fieri solet, rumpantur, aut fissuras agant.

## §. 5.

*Aer* requiritur tum ad ignem excitandum ac conservandum, tum ad motus varios corporum in fermentationibus, solutionibus, putrefactionibus, effervescentiis, præcipitationibus, detonatione, incineratione, destillatione, sublimatione, digestionem aliisque conspicuos. *Terra & aqua* sæpissime quoque indiget Chemicus, & quidem priori ad vasa loricanda, nec non in destillatione spirituum quorundam acidorum, purificatione oleorum empyreumaticorum, & spirituum urinosorum &c. *Aqua* plurimis mensuris inservit loco basis, & chemicus eadem in purificationibus & solutionibus carere nequit: quemadmodum hoc sequentia uberime demonstrabunt.

## §. 6.

*Menstruum* vulgo distinguitur in *Universale & Particulare*. Prius fluidum dicitur, quod sine virium jactura singula corpora triplicis regni radicaliter solvere & vires eorundem extrahere creditur. Verum hoc pro meo judicio certius in cerebro credentium, quam in natura existit. Corpora enim distinctæ quoad partes & poros figuræ ac magnitudinis, distinctæ quoque figuræ, gravitatis specificæ & magnitudinis menstrua exposcunt. Posteriora sive *menstrua particularia*

*cularia* pro differenti sua natura solummodo hæc vel illa corpora solvunt, & sunt vel *Aqueæ*, quæ salia, gummata & succos concretos dissolvunt, & mucilagines, mucagines ac gelatinas extrahunt; vel *Salina* eaque iterum vel acida, vel alcalia sive lixiviosa, quorum priora corpora mineralia, metallica & lapidea, posteriora vero sulphurea resinosa, gummeo-resinosa &c. recludunt; vel *Sulphurea*, quæ ob partium similitudinem sulphurea, resinosa & pinguedines disjungunt & extrahunt; vel *Salino-sulphurea*, quæ ob vires per conjunctionem auctos fortius agunt, & idem præstant, quod salina & sulphurea.

§. 7.

Ad menstrua *aqueæ* v. g. spectant aqua communis, pluvialis, roralis, destillata & varia phlegmata. Ad *salina alcalia* lixivium ex cineribus facta & aquæ salibus alcalicis purioribus, v. g. sale tartari, cineribus clavelatis, nitro fixo, alcahest Glauberi, oleo tartari per deliquium & similibus imprægnatæ, & acuatæ, nec non spiritus salis ammoniaci u rinofus; Ad *acida* leniora ros vitrioli acidulus, phlegma aceti destillati, succus citri, limoniorum, acetum destillatum &c. ad fortiora vero oleum & spiritus vitrioli, aqua fortis, aqua regia, spiritus nitri, salis, sulphuris, viridis æris, mellis &c. Ad *sulphurea* olea destil-

destillata, & expressa, spiritus vini, aliique ardentis, & tandem ad *salino-sulphurea* vel *sulphureo-salina* spiritus vini tartarificatus aut alcalificatus, spiritus salis ammoniaci vinosus & similia.

## §. 8.

Sub *instrumentis passivis* comprehenduntur *Laboratorium*, *Furni*, *Vasa* & alia instrumenta operationibus inservientia, nec non *Luta* & *Sigilla*. *Laboratorium* pro loci, crumenæ, aliarumque circumstantiarum diversitate diversimode exstruitur; In genere tamen ad perfectum a Chemicis requiritur, ut ex lapidibus sit exstructum, satis amplum, superius fornicatum, & de cetero sic adaptatum, ut lumen & aer sufficienter intrare, molesti ac noxii autem fumi sine remora exire queant. *Furni* diversa figura & structura, melius videnda quam describenda gaudent; partes tamen eorundem generales sunt *Cinerarium* das Aschen-Loch in parte infima, *Focus* cum *craticula* & *foramine* der Heerd mit den Rost und Kohlenloch, in parte media, & *Operarium* sive *Ergastulum* cum suis *spiraculis* in parte superiori. Necessarii ex tot furnis a Chemicis excogitatis & descriptis censentur 1) *Furnus Anemius* sive reverberatorius ein Wind-Ofen. 2) *Furnus fusorius* ein Schmelz-Ofen. 3) *Docimasticus* ein Probier-Ofen. 4)

*Balneum arenæ* die Sand-Capelle. 5) *Balneum Mariæ*. 6) *Furnus digestionis* ein digerir Ofen. 7) *Furnus pro recipienda vesica cuprea*. 8) *Furnus* sic adaptatus, ut *retorta* & *vasa sublimatoria* imponi queant. Hisce adduntur a nonnullis *Athenor* sive *Piger* *Heinricus*, & *Fornaculum Lampadis Philosophicæ*. Verum enim vero, si spatium deest, tres imo duo quandoque sufficiunt furni, si commoda modo structura gaudeant, & ex durabili ac probe cohærente materia exstructi sunt.

## §. 9.

*Vasa* & *Instrumenta* reliqua in *Chemia Medica* necessaria sunt vel *Terrea*, vel *Lapidea* vel *Vitrea* vel *Metallica*. Ad *terrea* spectant *Retortæ* simplices & tubulatæ, *Cucurbitæ*, *Crucibula*, *Catinus arenæ*, *Pyxis cæmentatoria*, *Vasa sublimatoria* vulgo *Aludels* dicta, &c. Ad *Lapidea* *Tabula* marmorea lavigata, *Mortarium* &c. Ad *Vitrea* *Alembici*, tam cœci, quam rostrati variæ magnitudinis, *Cucurbitæ* majores & minores, *Retortæ*, *Rostra* intermedia *Borstöße*, *Phiolæ*, *Ovum Philosophicum*, *Receptacula*, *Conchæ*, *Campana vitrea*, *Mortarium* cum *pistillo vitreo*, *Vitrum hypoclepticum* sive *separatorium*, *Tritorium*, *Hydrometrum* &c. Ad *Metallica* *Vesica cuprea* stanno intus probe obducta, *Conus fusorius*, *Catinus* ex ferro & alius  
ea

ex laminis s. ferro lamellato, Mortarium orichalceum & ferreum, Ollæ & Retortæ ferreæ, Ahenum cupreum, Circuli ferrei Spreng-Eisen, Forcipes & tenacula, nec non Cochlear Virgula aliaque ex ferro parata. Hisce ultimo adhuc adnumeranda sunt Filtra, Circuli straminei, Flabra, Follis, Manica Hippocratis & similia.

## §. IO.

*Luta* adhibentur vel ad vasa retorta aliaque loricanda, vel ad juncturas vitrorum &c. claudendas, vel ad vitra fracta & scissa consolidanda; adeoque etiam pro triplici hoc fine minoribus sumtibus, nunc ex limo argillaceo *Ziegel-Erde*, additis palis aut scobe lignea, vel ex argilla eaque pura, aut arena ac pulvere laterum mixta; nunc ex sola farina cum aqua probe subacta chartæ vel vesicæ madefactæ illinenda; nunc ex calce viva & albumine ovorum parantur. Plura & prolixiora quoque *luta* in omnibus Chemiis fusius descripta sunt, hinc ulteriore eorundem recensione supersedere hoc loco possumus.

## §. II.

*Sigillum Hermetis* dicitur, quando phiolæ vitreæ orificium mediante colliquatione colli per ignem ita clauditur, ut aeri omnis ingressus & liquidis inibi contentis omnis egressus denegetur.



## CAPVT IV.

DE

OPERATIONIBVS CHEMICIS  
IN GENERE, ET DESTILLATIONE  
IN SPECIE.

## §. I.

**O**perationes chemicæ habito respectu ad Modum ad duo Genera *Syncriffin*, videlicet, & *Diacriffin* sive ad *Resolutionem* aut *Corruptionem*, & ad *Generationem* sive *Combinationem* commode reducuntur. Quod si vero finis primarius ac ultimus spectetur, quatuor constitui possunt Operationes Genericæ nimirum *Solutio*, *Combinatio*, *Alteratio* atque *Purificatio*.

## §. 2.

Ad *Diacriffin* spectat *Destillatio*, *Sublimatio*, *Præcipitatio*, *Solutio*, *Extractio*, *Fusio*, &c. Ad *Syncriffin* vero *Coagulatio*, *Fixatio*, *Reductio*, *Vitrificatio*, *CrySTALLISATIO* &c. Notari tamen debet, memorata nequaquam stricte adsumenda esse; Persæpe enim in una eademque Operatione speciali *Syncriffs* pariter atque *Diacriffs* annotatur, v. g. in *Sublimatione* florum *Salis ammoniaci martialium* primo occurrit *Solutio*, & deinde si productum spectes, *Combinatio*.

## §. 3.

## §. 3.

DESTILLATIO est operatio chemica, qua mediante corporis mixti aut compositi partes humidæ evaporabiles ignis beneficio a fixioribus separantur; adeoque Subjectum ejusdem constituunt quælibet corpora humido evaporabili sive salino, sive sulphureo, sive salino-sulphureo, sive mere aquoso prædita.

## §. 4.

Beneficio hujus Operationis primario elaborantur 1) *Aquæ destillatæ simplices & vinosæ.* 2) *Spiritus salini acidi, & alcalicourinosi.* 3) *Spiritus ardentés sive sulphurei, & salino-sulphurei.* 4) *Olea ætherea, & empyreumatica.* 5) *Balsama liquida.* 6) *Salia volatilia oleosa liquida.*

## §. 5.

Differunt pro materiæ destillandæ & finis varietate Vasa, Ignis & Modus procedendi; Leviora ac volatilia enim per *adscensum*, graviora vero vel per *inclinationem lateralem* sive ad latus, vel per *descensum* destillantur, adeoque nunc ollæ peculiare, nunc retortæ, nunc cucurbitæ aut vesica cuprea requiruntur.

## §. 6.

Liquores stillatitii sub destillationis actu *distincta forma* prodeunt. Alii enim, uti spiritus acidi minerales, & nonnulli urinosi &c.

sub forma nebularum vel albicantium vel rutilantium in vas recipiens prorumpunt; Alii, ut spiritus sulphurei ardentis striatim & sub forma guttarum minorum transeunt; Alii, ut aquæ &c. majores destillando producant guttas, & instar roris tenuioris successive sese in guttas colligentis alembico adhærent.

## §. 7.

AQVÆ DESTILLATÆ Medicæ sunt liquores dilutiores sive fluida aquosa particulis spirituosus vel sulphureo-oleosæ, vel salinæ indolis plus minusve imprægnatæ, hinc proprie etiam pro basi agnoscunt vel aquam simplicem adfusam, aut liquorem vinosum ac spirituosum, vel succum proprium sive post præviam contusionem, sive sine eadem ab igne elicited; adeoque aquæ etiam sunt vel *mere aquosæ*, vel *spirituosæ*, & utraq; iterum vel *simplices* vel *compositæ*.

## §. 8.

Parantur in specie ex vegetabilibus principio evaporabili vel salino-sulphureo, vel acri salino explicito foetis, & proinde odore balsamico, & sapore vel acri vel aromatico eminentiori præditis, v. g. ex flor. rosar., jasmini, citri, aurantiorum, majoranæ, lavendulæ, serpilli &c. herba melissæ, menthæ, cochleariæ &c. radice angelicæ, corticibus citri,

citri, aurantiorum, ligno sassafras, & similibus. Quæ vero ex dulcibus, viscosis, acidis, austeris, terreo-stypticis, & lignosis durioribus insipidis & inodoris, nec non ex mineralibus & animalibus, eorundemque partibus eliciuntur aquæ, vel plane inutiles, vel viliores ac minus selectæ censendæ sunt.

## §. 9.

Herbæ, folia, ac flores in genere optime colliguntur cælo sereno, tempore sicco, & mane ante ortum solis, quando ros iisdem adhuc incumbit; specialius autem optima collectio censetur a) *Herbarum*, quando flores mox mox protrudere minantur. b) *Florum*, quando sese vix explicuerunt, & adhuc recentes ac nondum marcelli existunt. c) *Radicum*, quando germinum emissio instat & tandem d) *Seminum*, quando ad plenariam maturitatem pervenerunt.

## §. 10.

Aquarum destillatio ordinario peragitur per *adscensum*, & quidem igne moderato vel in *vesica cuprea* stanno intus probe obducta, & alembico ac vase refrigeratorio instructa, vel in *cucurbita vitrea* ampliori. Rarius vero instituitur per *descensum*; aquæ enim posteriori modo paratæ empyrevmaticæ fiunt, impuris ac crassis scatent particulis, & facile corrumpuntur.

## §. II.

Circa aquarum destillationem sequentia, quæ partim *Operationes præmittendas*, partim *Vasa, Ignem, Modum procedendi, & Conservationem* concernunt, probe observanda sunt.

- 1) Destillationi præmittitur vel sola specierum *contusio* aut *Conscissio*, vel sola *Maceratio*, vel *utraq; simul*. Sola *contusio* sufficit in succulentis & mollioribus; *Macerationem* vero duriora, ficciora, & resinosiora exposcunt. *Macerantur* autem hæc posteriora vel cum aqua fontana vel pluviali vel propria aqua destillata, vel vino, vel spiritu vini aut alio spiritu ardente appropriato minori dosi adfuso; Longior *maceratio*, nimir: per aliquot dies, imo quandoque septimanas in durioribus ficcioribus & resinosis: brevior vero, videlicet per 24 horas in mollioribus ac rarioribus requiritur; Aqua plurimis, vinum vero solummodo illis speciebus macerandis adfunditur, in quibus principium aromaticum reliquis partibus terreis & viscosis altius immersum est, nec non illis, quæ principio resinoso tenaciori gaudent, idque ex ea ratione, ut principia activa non tantummodo melius recludantur, sed magis quoque exaltentur.
- 2) Præstat interdum, imo quamplurimum insimul cuivis libræ specierum addere manipulum unum salis communis, vel unciam unam salis cujusdam alcalici, partim ut putredo aquæ tempore macerationis, præsertim longioris præcaveatur, partim ut specierum reclusio adjuvetur,

tur, & aqua tum præfens tum deinde in majori, subtriplo videlicet quantitate quandoque adfundenda gravior reddita folia innatantia inter destillandum melius sustineat & hac ratione impediatur, quominus folia &c. ad fundum delapsa vasi destillatorio adhæreant, & combusta aquæ destillatæ saporem & odorem empyreumaticum communicent.

- 3) Finita maceratione, si propria, vel adfusa peregrina humiditas nondum sufficit, nova, moderata tamen portio addenda est. In hunc finem autem eliguntur vel *aqua simplex fontana*, vel *pluvialis*, vel *proprium decoctum*, vel si fieri potest, *succus proprius expressus* vel *m. vinum*. Ex fructibus aliisque succulentis tamen ut plurimum sine ullius rei additione, si modo pistillo ligneo debite terantur & contundantur, & deinde in destillando empyreuma vitetur, aquæ fragrantissimæ & præstantissimæ in Balneo mariæ destillari possunt.
- 4) Species contusæ, antequam succus mediante linteo exprimitur, octo aut decem horas in vase vitreo vel terreo relinquendæ sunt, ut beneficio lenissimæ atque insensibilis fermentationis partes viscosæ, subtiliores & volatiliores reddantur.
- 5) Succulenta & partibus subtilibus facile exhalabilibus nec non sulphureis tenerioribus prædita melius e cucurbita balneo imposita, quam ex vesica destillantur. Omnes præterea aquæ ex vase vitreo destillatæ puriores censentur iis, quæ ex vesica cuprea prolicitæ fuerunt; Acidum enim subtile in aqua & ipsis vegetabilibus deli-

delitescens aliquam metalli partem solvit, quæ deinde aquam inficit.

- 6) Tubus seu Canalis vasis refrigeratorii semper ante destillationem aqua calida eluendus est, ne aqua destillata deinde transiens, neglecto hoc monito, impuritatibus forsan inhærentibus inquinetur.
- 7) Vesica ad duas tertias partes speciebus replenda est; Cavendum tamen erit, ne molliora v. g. folia, flores & similia arctius comprimantur.
- 8) Præstat, imo necessarium est, in principio per aliquot horas ignem subdere lenissimum, ut principia activa digestionis ope melius solvantur, & aer superfluus, qui interdum supposito in principio igne fortiori impetuo cum ipsis speciebus in vas recipiens protruditur, successive expellatur. Deinde ignis ita augendus est, ut gutta guttam trudet, & aqua rivuli exigui instar prorumpat. In genere quoque notandum est, ignem leniorem adhibendum esse, quando nullum humidum peregrinum, aut tamen parva ejusdem quantitas adfusa fuit, aut species existunt teneriores.
- 9) Aqua destillata aliquoties recentibus speciebus adfusa & cohobata fragrantior redditur, nec non subtilior & magis activa.
- 10) Quoties aqua in vase refrigeratorio incalescit, adfusa frigida denuo refrigeranda erit; Alias enim vapores in alembico & canale difficilius colliguntur & aquæ aliqualem saporem & odorem empyreumaticum contrahunt.
- II) Non omne humidum proliciendum est, ne species præsertim teneriores, exsiccatae fundo  
aut

aut lateribus adhæreant, & combustæ saporem & odorem empyreumaticum generent.

- 12) Aquæ destillatæ post destillationem in vitris obturatis radiis solaribus per aliquot dies, si licet, exponendæ sunt. Hac ratione enim spirituositas & odoris fragrantia augetur. Deinde vero vitris probe clausis in loco frigido adservandæ sunt, ut vires & fragrantiam diutius retineant.

### §. 12.

Aquæ destillatæ differunt quoad virtutem & usum Illæ, quæ specierum essentiam cum sapore & odore specifico retinent, satis activæ existunt, & præter communem vim diluendi vires specierum, e quibus prolicitæ fuerunt, magis minusve possident. Illæ vero, quæ solummodo odore specierum levius imbutæ observantur, viliores & parum activæ sunt. Jure denique nullius usus censentur, quæ neque essentia, neque odore ac sapore specierum gaudent, ac nullam præter vim diluendi virtutem optinent. Omnes interea aquæ destillatæ generaliter inserviunt Medicis pro vehiculis medicamento- rum concentratorum, basin seu potius Excipiens præbent Collyriis, Epithematibus humidis ac frigidis, Emulsionibus, Potiunculis, Mixturis &c. & nonnunquam quoque menstruorum loco in tincturis gummosis extrahendis, & ipsis extractis adhibentur.



## AQVA ROSARVM DESTILLATA.

Rec. Foliorum rosarum fragrantissimarum tempore matutino ante solis ortum decerptarum **℥Vj**. Redigantur mediante contusione in mortario in massam pultiformem. Massa hæc octo aut decem horas post contusionem in vase relicta & deinde vel succo ex aliis rosis expresso, vel aqua simplici fontana sufficienter humectata injiciatur vesicæ cupreæ intus stanno probe obductæ, & applicato alembico, vase refrigeratorio, & receptaculo, ac probe clausis juncturis, igne in principio leniori postea vero sensim augendo dimidia pars liquoris proliciatur. Quo factò massa residua extincto igne & vase refrigerato exempta per linteum exprimatur, & liquor expressus denovo ad duas partes tertias igne lenissimo abstrahatur. Aqua prima & secunda destillatione prolita vel misceri, vel utraque seorsim deinde adservari potest.

*Fieri m. potest sequenti modo.* Rec. foliorum rosarum contusorum & per aliquot dies cum sale communi maceratorum **P.j.** aquæ fontanæ **P.Vj.** Macerentur per 24 horas, & aqua deinde observatis necessariis & jam indicatis encheiresibus ex vesica destilletur. Aqua destillata novis ac recentibus rosis adfundatur, & iterum abstrahatur, & hic labor pari modo aliquoties adhuc repetatur, donec aqua satis activa, fragrans & insimul subtilis ac pura reddita fuerit. Modo hæc posteriori major quidem quantitas aquæ, ast vilior impetratur.

vsus. Aqua rosarum virtute gaudet diluente, temperante, leniter roborante, & analeptica. Interne specificè commendatur in lipothymia, vertigine, torpore spirituum, palpitatione cordis aliisque morbis ab atonia solidorum, crassitie humorum, ac motu languido oriundis. Externe specifica censetur in ophtalmia sub forma Collyrii, nec non in dolore capitis sub forma epithematis humidi adhibita. Locum quoque invenit in extrahenda mucilagine feminis psyllii & cydoniorum ad temperandum ardorem & acrimoniam faucium &c. perquam utili.

NB. Pari modo etiam aquæ ex aliis herbis ac floribus parari possunt,

### AQVA CORTICIS CHACCARILLÆ.

Rec. Cort. chaccarillæ optime pulverisat. unciam unam & semis, aquæ simpl. vel destillatæ rosar. vel flor: tiliæ uncias sex. Mixta leni igne destillentur ex cucurbita vitrea in balneo arenæ, sic prodit liquor admodum fragrantis odoris. Ex residuo mediante coctione cum adfusa aqua recenti extractum amaricans, & ex ultimo residuo tandem cum spiritu vini tinctura resinosa parari potest.

vsus *Aqua* chaccarillæ destillata insigni gaudet virtute antispasmodica, anodyna & hypnotica interne & externe usurpata. *Extractum* cum liquore vinoso, & alia aqua destillata appropriata mixtum, vim antifebrilem obtinet, & præcipue locum habet in subjectis texturæ tenerioris. *Tinctura* denique roborans, stomachica & antifebrilis existit. Datur a gutt. 20. ad 40.

## §. 13.

SPIRITVS sunt liquores destillati mobiles, plus minusve volatiles, actiui, concentrati particulis subtilibus vel salinis, vel sulphureis vel utrisque in fluido aquoso, vel simpliciter saltem dissolutis, vel intimius cum eodem unitis saturati.

## §. 14.

Generaliter distinguuntur 1) in Spiritus salinos, eosque vel acidæ vel alcalicæ ac urinosa indolis. 2) Spiritus sulphureos. 3) Spiritus mixtos h. e. sulphureo-salinos, & salino-sulphureos.

## §. 15.

*Spiritus salini acidi* primario parantur ex concretis regni mineralis v. g. vitriolo, alumine, sulphure, nitro, sale communi, viridi æris &c. & deinde quoque ex quibusdam animalis ac vegetabilis prosapiæ corporibus v. g. ex melle, sacharo, ligno querno Gvajaco, formicis, aliisque insectis aculeatis &c. Partes enim salinæ in fluorem euectæ ab aqueo principio solvuntur, & magis minusve cum eodem uniuntur.

## §. 16.

Cum sal in triplici regno diversa gravitate specifica ac fixitate gaudeat, hinc spiritus acidi etiam sunt vel *fixiores*, ut quidam minerales, vel *volatiliores*, ut spiritus ve-

neris

neris, acetum destillatum &c. vel *medii status* ut spiritus mellis, sachari &c.

§. 17.

Spiritus acidi destillantur vel *per descensum* ex olla superiori per orbem foraminulatum in inferiorem, vel per *inclinationem* sive *ad latus* ex retortis ferreis, vitreis ac terreis loricatis & non loricatis vel vulgaribus vel utrinque nonnunquam tubulatis, igne fortiori, eoque nunc aperto seu immediato, nunc mediato in balneo arenæ. Interdum quoque volatilia ex *cucurbita* arenæ imposita propelli possunt. Major vel minor tamen pro acidi expellendi diversa fixitate ignis gradus requiritur.

§. 18.

Acidum vitrioli ceu omnium in natura gravissimum, & in alumine & sulphure vulgari minerali quoque reperiundum, sola ignis tortura ex vitriolo & alumine expellitur; in reliquis vero v. g. nitro, sale communi &c. expulsio & separatio acidi per additamenta, quæ acidum vitriolicum aut aliud specificè gravius continent, adjuvanda est. Hinc etiam videmus, quod acidum vitriolicum, quod in vitriolo calcinato, alumine usto, bolo &c. continetur, nec non spiritus & oleum vitrioli, & spiritus aluminis acidum nitri & salis communis speci-

fice levius ejiciant; nec minus porro observamus, quod acidum nitri acidum salis communis, & hoc iterum acidum vegetabile ex terra foliata tartari exturbet, adeoque causa, quod plerumque materiis destillandis corpora peregrina misceantur in eo consistat, ut *vel acidum specificè gravius acidum specificè levius extrudat*, vel addita *impetuosam materiæ destillandæ expansionem & ebullitionem impediant*: quemadmodum posterius observatur, quando in destillatione spiritus mellis arena miscetur.

### §. 19.

In destillatione spirituum acidorum præsertim volatiliorum juncturæ probe claudendæ sunt, ne acidum subtilius per aperturas prorumpat, & spiritus optima parte privetur.

### §. 20.

Spiritus acidi non solum inserviunt pro menstruis metallorum ac lapidum, sed usum quoque non contemnendum obtinent in temperanda bile & ebullitione sanguinis, si provide adhibeantur, & potulentis aqvis instillati debite diluantur. Externe quandoque locum inter septica inveniunt.

### SPIRITVS ET OLEVVM VITRIOLI.

Duplici modo nimirum per inclinationem & descen-

descensum spiritus & oleum vitrioli a terra sua minerali crassiori vel martiali vel venerea separari potest. Secundum modum posteriorem major quidem olei quantitas impetratur, ast illud ut & spiritus partibus crassioribus terreo-metallicis scatent. Interea si modus ille arridet, destillatio sequenti modo adornanda erit; Rec. duas ollas argillaceas ejusdem figuræ ac magnitudinis ita tamen adaptatas, ut altera inversa erectæ interposito prius orbe terreo vel ferreo multis foraminibus minoribus pertuso imponi ac firmitus conjungi queat. Olla inversa itaque, imposita prius debita quantitate vitrioli orbi terreo interposito, inferiori erecto applicatur, & juncturæ optime ac firmissime clauduntur. Quo facto olla inferior in foveola collocatur, & circa & supra superiorem ignis carbonum intensior excitatur, sic acidum vitrioli expellitur, & cum denegetur adscensus, per foraminula orbis interpositi in ollam inferiorem descendere ac destillare cogitur, quod eo facilius succedit, cum acidum vitrioli tanquam gravissimum difficilius adscendat. Finita destillatione & ollis refrigeratis spiritus & oleum eximuntur & separantur.

Quod si vero prior modus videl. per inclinationem sive ad latus placet ita procedendum erit: Rec. Vitrioli Goslariensis in hypocausto calido per calorem fornacis, vel extra illud per radios solares in pulverem rarum ac porosum redacti, vel m. vitrioli lege artis ad rubedinem calcinati q. v. Repleatur eodem retorta terrea valida exterius paululum loricata, intus vero nequaquam vitreata ad dimidium, & collocetur ita in furno destil-

latorio, ut carbonēs commodē circa eandem poni queant. Deinde furnus adaptato tegatur operculo, & applicato receptaculo capaciōri, juncturis-que optime clausis ignis lenior in principio supponatur, donec omne phlegma exstillaverit. Phlegma ex remoto receptaculo effundatur & adserve-  
tur, atque statim idem vel aliud recipiens justæ capacitatis applicetur, & juncturis firmissime ob-  
turatis ignis augeatur, sic primo prodit spiritus sulphureus volatilis & spiritus vitrioli acidus sub  
forma nebularum, & tandem ac ultimò fortissi-  
mo ignis gradu oleum vitrioli ceu acidum gra-  
vissimum. Acida expulsa finita destillatione exi-  
muntur, & conjunctim vel cucurbitæ humiliori,  
vel retortæ vitreæ non loricatæ infunduntur. Hoc  
facto & juncturis probe clausis igne leniori in bal-  
neo arenæ primo separatur spiritus sulphureus  
volatilis, & deinde igne auctiori spiritus acidus  
gravior, in fundo vero remanet acidum gravissi-  
mum, nimirum oleum vitrioli nigricans. Spiri-  
tus volatilis sulphureus proinde ex parte a reliquis  
separatur per mutationem receptaculi, & oleum  
relictum deinde debite rectificatur. Hac ratione  
itaque impetrantur spiritus sulphureus volatilis,  
spiritus acidus gravior, & oleum vitrioli.

vsus. Per se hæc acida rarius adhibentur in Me-  
dicina, nisi quod interne quandoque Tincturis  
aquosis mixta in temperanda acrimonia biliosa  
& quavis alcalico-biliosa, adeoque in febribus  
aliisque morbis a causis memoratis oriundis pro-  
pinentur, & externe absumentium corrosivorum  
numerum augeant. Dulcificata vero frequentio-  
ris usus sunt, & insigni gaudent efficacia, de qua  
deinceps dicendum erit. NO-

## NOTANDA.

1) *Vitriolum* est concretum minerale, quod compositum est ex acido-sulphureo, & terra minerali vel martiali vel venerea vel utraque, adeoque etiam post separationem acidi sive spiritus & olei ex capite mortuo rubicundi vel fusci coloris in retorta remanente sal fixum, vel si fuerit vitriolum venereum, *Ens Veneris Boylei* parari potest. Non negandum tamen est, partes quasdam metallicas cupreas, aut martiales resolutas aut subtilisatas in receptaculum transcendere & eminentem spiritus ac olei gravitatem specificam solutis & combinatis particulis metallicis ex parte in acceptis ferendam esse.

2) *Vitriolum* ante destillationem vel calore leniori in pulverem redigitur, vel igne fortiori ad rubedinem calcinatur, ut expulsa humiditate aquea, acidum concentretur. In priori tamen calcinatione spiritus subtilissimus retinetur, in posteriori vero avolat. \* Omnis interea calcinatio non negligenda est; alias n. labor cum sumtibus majoribus & insigni tædio protrahitur, & receptacula etiam non raro, quando phlegma fervidum in illud destillat, disrumpuntur, aut fissuras ad minimum agunt.

3) *Ignis* post phlegmatis expulsionem successive ad summum gradum augendus & in fortissimo hoc gradu quandoque 24 horas, imo pro differenti vitrioli copia per 2. & 3. dies conservandus est, donec oleum quoque expulsum fuerit: Nonnulli suadent post phlegmatis remotionem & novam receptaculi applicationem ignem tamdiu intendere, donec nebulæ albicantes apparent,



hisce visis illum gradum conservandum, donec receptaculum iterum refrigeretur; Deinde vero ignem fortissimum usque ad finem subministrandum esse.

4) In *secunda acidi* vitrioli destillatione in balneo arenæ aliqua quidem, ast exigua separatur spiritus vitrioli volatilis portio; maxima enim quantitas substantiæ hujus salino-sulphuræ spirituosæ oleo juncta remanet, & sine additione liquoris peregrini homogenei difficile sejungitur. Subtilis de cetero & admodum volatilis existit hic spiritus, ut hinc juncturæ etiam ad fugam ejusdem prohibendam probe obturandæ sint.

5) Nunquam in destillatione vitriolum tortura ignis ita perfecte recluditur, ut omne acidum dimittat, hinc etiam ex capite mortuo sal austerum admodum fixum aqua adfusa extrahitur, quod, leni sed continuata evaporatione solutionis, ad ficcitatem redactum speciem *Gillæ* vitrioli virtutis emeticæ sistit.

6) *Terra vitrioli* post jam memoratam salis fixi elixiviationem relicta, acido vitriolico, si aeri diutius exponatur, denuo imprægnatur. Quod si vero hoc caput mortuum tamdiu reiterata coctione cum aqua simplici edulcoratur, usquedum aqua adfusa nullo ulterius sapore imbuitur, remanet pulvis subtilis rubescens, sive *Calx vitrioli dulcis*, ex qua deinde cum sale ammoniaco peculiari methodo *Ens Veneris Boylei* paratur.

#### SPIRITVS NITRI ACIDVS TAM SIMPLEX QVAM FLAMMIFICVS.

Acidum nitri a terra sua pingui alcalina solo igne separari nequit, sed separatio semper addito aci-

acido graviori vitriolico vel explicito, vel implicito adjuvanda est. Si explicitum acidum vitriolicum addere placet, tunc superfunditur oleum vitrioli, aut ipsum vitriolum calcinatum vel alumen ustum miscetur cum nitro. Quod si vero per acidum vitriolicum implicitum res expedienda est, nitro admiscantur terræ limosæ, bolares & similia, quæ acido vitriolico insensibiliter imprægnata existunt. Verum progrediamur ad ipsam spiritus nitri destillationem.

Rec. Nitri purioris vel plane non vel paululum saltem siccati  $\text{℥V}$ . Aluminis usti vel Vitrioli parum calcinati  $\text{℥V}$  ij. Misceantur, & retortæ terreae, vel vitreae non loricatae injiciantur. Retorta imponatur paulo profundius balneo arenæ, & receptaculo applicato juncturisque debite clausis ignis per gradus intendatur, donec collum retortæ, & recipiens ex flavo-rubicundum admodum splendentem induat colorem, & nebulae rubicundæ copiose prodire incipiant. Servetur hic ignis gradus, usque dum omnis spiritus expulsus est. Spiritus collectus insigniter fumans vase paululum refrigerato effundatur in vitrum pistillo vitreo obturatum ibidemque adservetur. Caput mortuum deinde, si vitriolum additum fuerit, aqua adfusa solvitur, solutio filtratur, & lege artis evaporatur, sic deinde in loco frigido concrenent crystalli salinae mediæ naturæ, quæ vulgo speciem *Arcani duplicati* vel *Tartari vitriolati* exhibent. *Subtilior, penetrantior & magis fumans* rediditur, si destillatio sequenti modo adornatur. Rec. Nitri optime siccati & pulverisati  $\text{℥V}$  j. olei Vitrioli fortiter adhuc fumantis vel jam rectificati.

3ij. Nitro pulverisato & retortæ vitreæ vel terreæ utrinque tubulatæ injecto, successive ac provide instilletur oleum vitrioli, sic statim exsurgunt nebulae penetrantissimæ. Finita olei vitrioli instillatione retorta balneo arenæ imponatur, & applicato receptaculo reliquisque observatis cautelis, destillatio æque ut in processu priori instituatur, & tamdiu continuetur, donec omnibus nebulis rutilantibus expulsis spiritus rubicundus & admodum fumans collectus sit.

vsus Per se hi spiritus ob summe igneam & corrosivam indolem nullum interne in Medicina locum inveniunt, imo externe non satis tuto adhibentur; Cum sale tartari puro mixti nitrum regeneratum producant. Dulcificati vero, ut deinceps dicetur, præstantissima existunt medicamenta, præsertim si acidum sulphureum volatile perfecte a fixo corrosivo separatum fuerit.

### NOTANDA.

1) Nitrum constat ex terra alcalina pingui & acido sulphureo aereo, quod posterius tam arcte cum priori combinatum est, ut sine additamento congruo ab illa separari nequeat. Additur itaque in hunc finem vel acidum vitriolicum impurius & coagulatum, ut in processu priori, vel purius ac liquidum ut in processu posteriori, ut per hoc acidum specificè gravius acidum nitri sulphureum specificè levius eo melius ac citius e terræ alcalinæ poris ejiciatur, & sic sui juris factum sub nebularum forma transeat. Hinc etiam observamus, quod sub quavis olei vitrioli instillatione nebulae  
sub-

subtilissimæ, quarum exitus pistillo sive operculo cohibendus est, adscendant. Quamprimum enim oleum vitrioli instillatur vi gravitatis majoris immergitur poris nitri, acidum nitri extrudit, & cum terra alcalina in novum sal neutrum *Arcanum duplicatum* dictum combinatur.

2) Nitrum ante destillationem probe siccatur ne humidum aqueum adhuc inhærens spiritum debiliorem reddat, & impediat, quominus posterior *Flammificus* dictus oleum caryophyllorum aut simile aliud incendat. Quod si vero solummodo in usum medicum paratur, præstat nitrum non siccatum recipere; facilius enim nebulæ rutilantes cum humido aquoso prius sub guttularum forma expulso in receptaculo conjunguntur, accolliguntur.

3) Oleum vitrioli sensim & per vices instillandum est, ne nebulæ elasticæ exsurgentes vitrum nimis calefaciant, aut cum damno & periculo plane disrumpant. Notandum quoque erit, post quamcunque olei vitrioli infusionem vitri orificium pistillo papyraceo paululum obstruendum esse, ne spiritus subtilissimus exhalet. Melius succedit, si retorta terrea utrinque rubulata & loricata recipitur, & adaptato prius receptaculo, oleum vitrioli per orificium superius nitro injecto per vices instillatur, atque orificium post quamcunque olei vitrioli instillationem operculo tegitur. Hac ratione enim fumi penetrantissimi exsurgentes statim in applicatum receptaculum prorumpere, ibidemque colligi possunt, adeoque neque pulmonibus nocent, neque in auras avolant. Notandum tamen est, materiam aliquoties cum bacillo

ferreo vel ligneo agitandam esse, ut oleum vitrioli melius cum nitro misceatur. Finita instillatione orificium superius probe obturandum, & destillatio in igne aperto l. a. peragenda est. Hæc methodus imprimis locum habet, imo necessaria est in destillatione spiritus salis cum oleo vitrioli. Penetrantissimi enim atque maxime nocivi adsurgunt fumi, qui hac ratione optime coerceri ac retineri possunt.

### SPIRITVS SALIS COMMVNIS ACIDVS.

Rec. Salis communis leni calore paululum siccatus  $\mathfrak{z}\mathfrak{v}\mathfrak{j}$  olei vitrioli  $\mathfrak{z}\mathfrak{i}\mathfrak{j}$  sali communi successive instilletur oleum vitrioli, & eadem, quæ in præcedente processu indicatæ fuerunt cautelæ, observentur; sic exsurgunt nebulae albicantes penetrantissimæ, hinc cavendum est, ne summe activi hi vapores pulmones intrent, & suffocationem, aut leviozem tamen noxam aliam inferant. His peractis retorta collocetur in arena, & ignis applicato receptaculo, & juncturis optime clausis, sensim & provide augeatur, donec nebulae albicantes & impetuosa transire desinant. Spiritus collectus, qui ob fumorum exeuntium copiam & noxiam in hoc passu activitatem ægre transfunditur, in vitro pistillo vitreo clauso in loco frigido adservandus est.

vsus. Circa usum medicum hujus spiritus eadem notanda sunt, quæ sub processu priori indicata fuerunt. Sal medium vero, quod ex capite mortuo mediante elixiviatione cum aqua, evaporatione, & crystallisatione paratur, & ab Inventore Glaubero *Sal Mirabile* nuncupatur, inter salia

salia media digestiva, incidentia ac resolventia locum invenit, præsertim si omni corrosiva indole repetita solutione in aqua & crystallisatione perfecte orbatum fuerit.

## NOTANDA.

1) Sal commune leniter saltem ficcatur, ut fumum transeuntes cum prægresso phlegmate tanquam corpore uniantur, Adfundunt quidem nonnulli salis communi ante olei vitrioli instillationem aquam simplicem, & deinde oleum vitrioli instillant, verum spiritus tunc collectus multo crassior est priori, ac nullo modo fumat.

2) Additur oleum vitrioli ex ratione sub præcedentibus processibus indicata, nimirum ut acidum salis communis specificè levius e terræ alcalinæ poris extrudat, & cum terra alcalina combinatum novum sal medium nimir; *Sal Mirabile Glauberi* producat. Interea tamen ex eodem fere fundamento quandoque etiam recipitur loco spiritus vitrioli spiritus nitri, qui itidem gravior est spiritu salis, vel m. alumen ustum, vitriolum calcinatum, bolus aut alia terra, quæ acidum vitriolicum continet. Verum sal neutrum, quod adfuso spiritu nitri enascitur, tunc magis cum *nitro regenerato* convenit.

3) Adduntur uncis septem salis communis duæ solummodo uncie olei vitrioli, quoniam acidum salis communis levius est acido salis nitri, & proinde per minorem quantitatem expellitur. Observatur præterea sal medium sub indicata proportionem enatum perfecte salsum, adeoque illi mihi errare videntur, qui plus olei vitrioli addere jubent,

Ignis

4) Ignis provide ac sensim augendus est, ne spiritus penetrantissimi impetuose prorumpentes vitrum disrumpant. Necessarium quoque est, receptaculum frigidum applicare, ut vapores concentrati citius colligantur, & deinde spiritum collectum in vitro probe obturato in loco frigido adservare.

### SPIRITVS SVLPHVRI VOLATILIS.

Spiritus Sulphuris distinguitur in *Fixiorem* & *Volatiliorem* magis sulphureum. Fixior vulgari methodo paratur, videlicet vel mediante *campana*, vel mediante *doliolo aqua ex parte repleto*, cui lintea sulphurata accensa per vices injieiuntur. *Volatilior* vero sic elaboratur: Repletur vasculum terreum sulphure contuso, huic imponitur filum sulphuratum, idemque incenditur: sic sulphur lente ac successive deflagrando in fumos acidofulphureos resolvitur. Super sulphur deflagrans expansa & forti lixivio alcalico imprægnata lintea suspenduntur, ut acidum sulphureum adscendens illa intret & cum alcali copulatum in sal medium s. neutrum transeat. Hisce peractis ex linteis probe saturatis aqua adfusa sal falsum ex alcali fixo & acido sulphureo volatili enatum extrahitur, solutio coquendo inspissatur, & partibus duabus vel tribus salis hujus alcalici una pars olei vitrioli, quod acido expellendo ob copiam admixtæ sulphuræ pinguedinis specificè leviori gravius est, adfunditur, & spiritus acidus admodum penetrans volatilis ac sulphureus ex retorta arenæ imposita expellitur. Ex residuo in retorta deinde aqua adfusa sal extrahitur, quod l. a. crySTALLISATUM, *tartarum vitriolatum* constituit.

vsus. Spiritus hic potulentis & tincturis aquosis miscetur in minori quantitate & quidem temperandi fine in febribus ardentibus, ebullitione bilis, & sanguinis, adeoque in omnibus morbis ab acrimonia bilis salino sulphureo-alcalica & expansione nimia derivandis. Acuit quoque menstruum ventriculi & appetitum excitat, putredini resistit, vermes necat, & pectoralibus quoque remediis accensetur. Tutioorem tamen usum dulcificatus, quam acidus promittit.

### §. 21.

SPIRITVS SALINI ALCALICI constant sale volatili urinoso in humido aquoso soluto, & maxime ex animalibus, eorundemque partibus solidis ac fluidis, & deinde quoque ex vegetabilibus quibusdam eliciuntur.

### §. 22.

Vulgo & ut plurimum destillationi hujusmodi spirituum in vegetabilibus æque ac animalibus præmittitur *Putrefactio*; Ex nonnullis tamen v. g. C. C. nec non aliis corporibus ficcis osseis *sine prævia putrefactione* destillantur. Quemadmodum & alii *sine additamento* peregrino, alii vero *cum additamentis* destillantur. Additamenta sic comparata sunt, ut vel *acidum figens aut ligans separent*, & cum eodem uniantur, quo partes salinæ alcalicæ volatiles a compedibus liberatæ secedere queant: quod fieri vide-



demus in destillatione spiritus salis ammoniaci, quando sal quoddam alcalicum, vel calx viva additur; *vel spumescentiam impediunt, & partium discontinuationem præstent* uti v. g. cineres aut arena cum urina in destillatione spiritus mixta.

### §. 23.

Destillatio ordinario ex *cucurbitis altioribus* arenæ balneo impositis *leniori ignis gradu* peragitur; quandoque tamen, quando ex subjectis ficcis ac duris sine additamentis eliciuntur, uti v. g. spiritus C. C. eboris &c. *retorta loricata* vel vitrea vel terrea, & *infirmul igne aperto* opus est. Transeunt quoque spiritus urinofi sub diversa forma, nimirum vel sub *forma nebularum* ut spiritus C. C. &c. vel *guttarum minorum*, ut spiritus salis ammoniaci &c.

### §. 24.

Spiritus urinofi alcalici ob partium salinarum subtilitatem & insignem motum intrinsecum triplici modo in corpore humano agunt videl: 1) *Solida leniter irritando ad motum tonicum vividiores* 2) *Commovendo & paululum incidendo fluida.* 3) *Expandendo principia salino-sulphurea* & 4) *Destruendo acidum.* Ex hoc igitur fundamento audiunt discutientia, roborantia, diaphoretica, sudorifera, diuretica, carminati-

nativa & sic porro, atque ob hanc quoque rationem commendantur, & proficui deprehenduntur in omnibus morbis, qui ab atonia solidorum, & crassa ac acido-viscida & tartarea nec non impura humorum indole dependent, v. g. in Cachexia, adfectibus soporosis, apoplexia pituitosa, asthma pituitoso, tussi ac raucedine, colica flatulenta, scabie, & aliis hujusmodi adfectibus. Externe quoque locum habent inter discutientia ac roborantia, quæ sub forma linimentorum in inflammationibus, doloribus, tumoribus frigidis, relaxatione membranarum, debilitate ligamentorum &c. adhibentur. Naribus præterea admoventur, & nuchæ ac temporibus illinuntur tum ad motum tonicum resuscitandum aut augendum, tum ad humores viscosos stagnantes disjiciendos & spiritus torpidos in syncopiticis, apoplecticis & similibus morbis laborantibus, excitandos &c. Notandum de cetero est, Dosis semper minorem sufficere, & nunquam spiritus hosce in vehiculo calido, rariusque subjectis calidis ac siccis exhibendos esse.

#### SPIRITVS CORNV CERVI.

Rec. Extremitatum Cornuum cervinorum q. p. iisdemque in frustula minora, quæ commode injici, & iterum eximi possunt, dissectis repleatur  
retor-

retorta vitrea, vel terrea loricata vel etiam ferrea ultra dimidium vel ad duas partes tertias. Retorta deinde collocetur in furno reverberii, & destillatio, applicato capaci recipiente, & juncturis probe clausis igne carbonum immediato paulatim augendo peragatur. Sic exstillabit 1) Phlegma 2) Spiritus urinosus volatilior, 3) paulo post spiritus crassior sub forma nebularum albicantium cum sale volatili hinc inde colli retortæ & recipientis lateribus adhærente & 4) tandem oleum crassum, nigrum ac fœtidum. In retorta vero remanet Cornu cervi ustum nigerrimi coloris. Finita destillatione oleum empyreumaticum beneficio vitri hypocleptici vel filtri chartacei aqua prius humectati separetur a spiritu seorsim adservando & deinceps rectificando; exemptum vero caput mortuum in olla aperta furno vitriario vel figulino imposita tamdiu calcinetur, donec perfectam ac niveam contraxerit albedinem. Quod si vero vltima hæc calcinatio Capitis mortui displicet, adservari potest pro pigmento, quod tritum in arte pictoria usitatissimum est, & in veribus quoque necandis, jejuno ventriculo ægris sub forma pulveris exhibitum non contemnendam efficaciam monstrat.

vsus. *Spiritus C. C.* non rectificatus æque ac rectificatus parum grati quidem odoris, & saporis est, insigni nihiloscus virtute gaudet Optime enim omnia ea præstat, quæ in § vo 24. recensita fuerunt, & primum merito respectu virtutis medicæ locum sibi vindicat inter spiritus urinosos. Specificè commendatur in Apoplexia pituitosa, adfectibus soporosis, impuritatibus sanguinis, scabie,

lue

lue venerea, malo hysterico a causa frigida orta, & multis aliis morbis, quæ ab impuritate & crassa viscida & tartarea humorum indole, nec non ab atonia fibrarum deducendi sunt. Datur interne in vehiculo frigido a gutt. 5. ad 10. 15. 20. imo 30. Externe pertinet ad discutientia, excitantia ac roborantia. Sal volatile, si a spiritu separatur, & siccum exhibetur, fortius & activius quidem est spiritu, iisdem tamen de cetero gaudet virtutibus. Datur rectificatione depuratum a gr. 3. ad 10. *Oleum empyreumaticum* ob foetorem & saporem ingratum rarius interne propinatur a gutt. 2. ad 6. licet sudorem fortissime moveat, mucum viscidum potenter incidat, acidum destruat, & epilepticis &c. quandoque mirifice conducatur; Externe vero purificans existit vulnerarium insignium virium, præsertim cum balsamo Peruviano mixtum in ulceribus cancris, fistulosis aliisque. C. C. ustum calcinatione aperta ad albedinem redatum corpus mere terreum alcalinum est; hinc solummodo absorbendo & temperando acidum & leniter adstringendo in febribus quibusdam, & fluxionibus sanguineis & serosis efficaciam quandam exserit. Datur in pulvere a gr. 10. ad 20.

## NOTANDA.

1) Eliguntur extremitates cornuum cervinorum, quæ parum vel nihil medullæ continent. Medulla enim multum olei, parum vero spiritus fundit. Conscinditur quoque solummodo C. C. in frusta minora. Experientia n. constat, spiritum ex ejusmodi frustis melius elici, ac moderatius & sensim evolvi, ex raspato vero nimis impetuose pro-

D

ruere.

ruere. Ordinario, si omnia rite peracta & juncturæ probe clausæ fuerunt, ex libra C. C. in frustula dissecti 6. imo interdum  $6\frac{1}{2}$  unciaë liquidi salini, spirituosi & oleosi eliciuntur, & in retorta 9. l. 10. unciaë capitis mortui five C. C. usti relinquuntur.

2) Ignis in principio tamdiu per gradus augendus est, donec nebulæ albicantes prorumpere incipiant; hisce visis denuo minuendus, & in eo gradu relinquendus ac conservandus est, usque dum nebulæ elasticæ expulsæ sunt. Hoc facto ignis iterum successive usque ad summum gradum intenditur, ut omne oleum crassum extrudatur, & caput mortuum convenienter calcinetur.

3) Sal volatile, finita destillatione, mediante vitri agitatione cum spiritu miscendum est, ut solutum eundem fortiozem reddat. Quod si vero siccum desideratur, separatim eximendum, aut alio modo deinceps describendo, in majori copia elaborandum est.

NB. Eadem methodo etiam *spiritus urinosus* cum *sale volatili* & *oleo* ex cranio humano, ossibus ungulis, ebore, cornubus aliis, testa testudinum, pilis, serico &c. elicitur, Superest tamen adhuc alius modus: Coquuntur videlicet ossa, ungulæ, pili & similia cum aqua simplici, ut crassa gelatina, quæ ab igne remota in loco frigido in corpus quasi solidum indurefcit, extrahatur. Gelatina retortæ non loricatæ inditur, & destillatio modo descripto peragitur, igne tamen leniori in balneo arenæ, sic prodit primo humiditas aquea limpida deinde igne auctiori nebulæ albicantes, quæ spiri-

tum

tum pinguem sulphureum constituunt, & tandem igne per gradus intensiori reddito sal volatile siccum, oleum levius, & oleum crassius ac gravius empyreumaticum. Residuum, quod sub destillatione colliquescit, & insigniter expanditur, leve, ac foetidum corpus saporis acris amaricantis sistit, & in igne aperto ulterius calcinatum meram terram albam omni sale destitutam suppeditat.

### SPIRITVS SALIS AMMONIACI VRINOSVS.

Rec. Salis ammoniaci & cinerum clavellatorum vel calcis vivæ partes æquales. Pulverisatis & mixtis in Cucurbita vitrea ampliori & altiori paulatim adfundatur aqua simplex ad 2. l. 3. digitorum eminentiam. Deinde cucurbita, præmissa agitatione mixturæ cum bacillo ligneo, collocetur in balneo arenæ, & receptaculo applicato, imposito alembico, juncturisque probe clausis, leniori ignis gradu sensim ac caute augendo instituatür destillatio, eaque tamdiu continuetur, donec omnis humiditas evocata fuerit. Adscendit sub destillatione, si sal alcalicum additum est, sal volatile siccum, quod alembicum, ejusdem rostrum, & collum recipientis obducit, deinde sequitur spiritus urinosus cum phlegmate, quæ sal volatile denuo solvunt, & secum in receptaculum abripiunt. Caput mortuum in cucurbitæ fundo relictum aqua simplici adfusa solvitur, solutio filtratur, evaporatur, & crystallisatur, sic concresecunt crystalli figuræ cubicæ sive sal medium, quod ab Inventore *Sylvio Sal Digestivum & Antifebrile* dicitur.

vsus. *Spiritus* hic cum calce viva paratus solummodo externe usurpatur, cum sale alcalico vero etiam usum internum habet. Iisdem gaudet virtutibus, quibus *Spiritus Cornu cervi*: verum cum illo multo penetrantior & acrior sit, hinc etiam solidas æque ac fluidas partes fortius commoveret & proinde in minori dosi & cum majori circumspectione exhibendus est. Dos. a gutt. 5. ad 20. *Sal digestivum Sylvii* inter salia media, mucum incidentia, abstergentia ac resolventia præstantissima locum obtinet, & specificè in febribus intermittentibus præcipue quartana commendatur. Dos. a gutt. 5. ad 20. 30.

### NOTANDA.

1) *Sal ammoniacum* compositum est ex acido salis communis, & alcali volatili urinoso sulphureo urinæ, hinc m. additur alcali fixum aut terra alcalina ut acidum salis gravius cum alcali fixo combinetur, & alcali volatile dimittat. Ex nova hac unione acidi c. alcali fixo enascitur sal medium, quod sal digestivum sive antifebrile Sylvii vocatur. Quod si vero calx viva adsumpta fuerit, sal inde emergens vel nullius peculiaris, vel tamen adhuc incogniti usus est.

2) *Spiritus* hic cum calce viva destillatus multo penetrantior ac igneior est, cum alcali destillato; hinc credendum est, partes quasdam ex calce viva expelli ac misceri & simul principium sulphureum, quod alias mordacitatem salinam paululum corrigit, magis a calce absorptum & fixatum retineri.

3) Igne moderato ad destillationem hujus spiritus

ritus præsertim in principio opus est, ne aer ac spiritus urinosus igne iusto fortiori nimis expansus & commotus cum impetu prorumpat, juncturas hinc inde aperiat, aut vitrum plane cum periculo disrumpat.

4) Si sal volatile siccum, quod, alcali sale addito, primo adscendit (adjecta vero calce viva neuti-quam) solum expetitur, eximendum est, antequam spiritus adscendat, idemque secum in receptaculum abripiat.

### §. 25.

*Spiritus salino-sulphurei, & sulphureo-salini* maxima ex parte invicem conveniunt, nisi quod in prioribus sulphur, in posterioribus vero sal prædominium obtineat. Distinguntur posteriores in sulphureo-salinos acidæ, & sulphureo-salinos alcalicæ urinosæ indolis. Uniuntur interea in utrisque partes salinæ cum sulphureis, ut hæ sese circumvolvendo illarum acrimoniam obtundere ac temperare queant.

### §. 26.

Destillationi vulgo præmittitur *digestio*, eaque vel *calida* ac brevior, vel *frigida* ac diuturnior; Prior in spirituum alcalicorum, posterior vero in acidorum dulcificatione ac unione cum sulphureis locum habet. Respiciendum enim est ad gravitatem specificam & naturam liquorum uniendorum, ut combinatio ex voto succedat.



## §. 27.

Destillatio ordinario suscipitur in *Cucurbitis* alembico rostrato instructis, atque arenæ balneo impositis, & quidem igne *moderata*, intensiori tamen in destillatione acido-sulphureorum, quam urinoso-sulphureorum spirituum. Nonnulli quoque in retorta vitrea arenæ leviter imposita destillationem peragunt: verum prior modus posteriori merito præferendus est; facile enim, si retorta adhibetur, partes quædam acidæ fixiores & noxiæ infimul transscendunt, & humidum crassius, gravius & corrosivum, quod remanere debet, unà cum subtiliori evocatur.

## §. 28.

Spiritus salino-sulphurei aciduli insigni gaudent virtute temperante, resolvente, discutiente, ac stimulante, & specificè usurpari possunt in omnibus morbis ab acrimonia & nimia expansione bilis, nec non ab ebullitione, rarefactione & orgasmo sanguinis oriundis; temperant enim & partes solidas infimul lenissima sua vellicatione incitant ad motum tonicum vividiores. Hinc utilissimi sunt in febribus ardentibus biliosis, inflammationibus, doloribus, spasmis, colica flatulenta &c. ictero, & morbis similibus. Spiritus salino-sulphurei alcalici urinosi

nosâ vero expandendo, commovendo, ac irritando agunt, & locum habent in statu priori contrario, videlicet in morbis, qui ab impuritate & crassitie humorum, atque ab atonia solidorum dependent. Externe pertinent ad discutientia & nervina.

### SPIRITVS NITRI DVLCIS.

Rec. Spiritus flammifici P. j. Spiritus vini rectificatissimi P. 8. l. 10. spiritus nitri successive instilletur spiritui vini in vase vitreo capaci, & vitrum deinde, præmissa debita agitatione, per ostidium reponatur in loco moderate frigido, vitri orificio tamen probe obturato. Tempore digestionis frigida vitrum sæpe agitetur, ut combinatio partium melius succedat. Finita digestionē, mixtura hæc spirituosa infundatur cucurbitæ vitreae mediocris altitudinis, & spiritus in balneo maris, observatis consuetis encheirifibus & circumstantiis, moderato igne usque ad tertiæ vel quartæ partis remanentiam tantummodo abstrahatur, ut pars phlegmatica & gravior corrosiva in cucurbita remaneat, pars volatilior sulphureo-salina acidula vero in receptraculo colligatur, quæ, si placeat, semel vel aliquoties rectificanda est, ut purior ac subtilior reddatur.

vsvs. Medicamentum internum est præstantissimum; Lenissime enim temperat, discutit, & fibras, blando stimulo ad contractionem naturalem vividiores irritando, roborat & motus naturæ auger. Hinc specificè exhibetur in febribus ardentibus præcipue biliosis, acrimonia & ebullitione

one bilis, Ictero, appetitu prostrato, flatulentis, cardialgia, colica, malo hypoch. & hysterico, motibus convulsivis & spasticis, inflammationibus, ebullitione sanguinis, doloribus variis, hæmorrhagiis & multis adhuc aliis morbis, ut fere panchrestum pharmacum existat. Datur a gr. 5. ad 16. 20. imo si rite præparatus est ad 30. gr. vel in liquore aquoso, vel c. frustulo sacchari.

## NOTANDA.

1) Additur spiritus vini, ut partes ejusdem sulphureæ acidis salinis spiritus nitri circumvolvantur, & illarum aciem hac ratione obtundant ac temperent. Requiruntur autem octo ad minimum spiritus vini partes ad partem unam spiritus nitri, & destillatio præmissa digestionem frigidam in cucurbita leniori igne peragitur, nec omne humidum evocatur, omniaque hæc ex sequentibus rationibus: Octo partes spiritus vini requiruntur, ut acidum nitri sufficienter temperare queant. Quod si enim secundum vulgarem præscriptionem quatuor solummodo partes recipiuntur, spiritus destillatus adhuc corrosivus manet, aut sæpius reiterata rectificatione & recentis spiritus vini adfusionem perfecte demum dulcificandus erit. Destillationi præmittitur digestio frigida, ut partes sulphureæ spiritus vini specificè leviores eo facilius ac melius cum partibus spiritus nitri specificè gravioribus uniantur. Destillatio peragitur in cucurbita igne leniori, ut solummodo acidum volatile sulphureum, quod expetitur, adscendat, acidum fixum corrosivum vero c. phlegmate relinquatur. Posterius enim ob gravitatem insignem & nimis acutam spiculorum figuram in corpore tunicas

nicas ac fibras corrodit, vel tamen poris membranarum altius immersum violentius vellicando spasmos & inflammationes excitat.

2) Quamprimum spiritus nitri acidus spiritui vini instillatur, strepitus lenior oritur, & paucae nebulae adscendunt, hinc per vices & guttatim spiritum nitri cum spiritu vini miscere convenit, ut nebulae adjuvante vitri agitatione subsidere queant. Convenit quoque, post quamcunque instillationem vitri orificium digito vel operculo claudere, ne nebulae exeant, & spiritus parte subtilissima privetur.

3) Suadent nonnulli, cum spiritu hoc dulcificato, quando cochleari argenteo infusus & accensus maculam subviridem in illo relinquit, aliquam spiritus salis ammoniaci portionem miscere, aut parum salis tartari adjicere, ut acidum penitus temperetur. Hæc cautela quidem non contemnenda est, interea tamen probe curandum erit, ne nimia portione materiæ alcalicæ addita omne acidulum volatile insimul cum acido fixo destruat; alias enim spiritus omni fere virtute temperante orbatur. Præstat potius, spiritum ejusmodi dulcificatum reiterata rectificatione ab omni acido fixiori liberare.

NB. Pari modo etiam elaborantur *spiritus vitrioli* & *salis dulcis*, paululum tamen mutata portione spiritus vini. Experientia enim monstrat, partes sex spiritus vini dulcem reddere partem unam spiritus salis, & partes quatuor vel sex partem unam spiritus vitrioli prope fumantis & rectificati. Notari tamen debet, partem salino-sulphuream volatilem, præf. in elaboratione spiritus vi-

trioli solummodo ex cucurbita abstrahendam & acidum corrosivum in illa relinquendum esse. Quoad virtutem quodammodo differunt; *spiritus vi- trioli* enim præter virtutes hujusmodi spiritibus communes insigniori vi anodyna, & aliquali diaphoretica gaudet, & *spiritus salis* specificus & efficacissimus est in obstructionibus referendis in menstruo ventriculi acuendo, adeoque in appetitu excitando, nec non in pellenda urina & temperanda acrimonia sulphureo-alkalica bilis. &c.

SPIRITVS SALIS AMMONIACI VINOSVS,  
ET ANISATVS NEC NON SPIRITVS  
C. C. SVCCINATVS.

*Spiritus salis ammoniaci vinosus* eodem, quo *spiritus urinosus* paratur modo, nisi quod loco aquæ simplicis mixturæ salis ammoniaci & cinerum clavellatorum *spiritus vini simplex* vel paululum saltem rectificatus adfundatur.

vsus. Mitior est urinoso, eidemque interne longe præferendus est. Præstantissimum præterea præbet menstruum, quo olea ætherea vel ex tempore, vel beneficio digestionis solvuntur. Adhibetur quoque in tincturis quibusdam resinosis v. g. Balf. Peruvian. &c. nec non venereæ indolis extrahendis. Externe discutit ac roborat. Datur interne a gr. 5. ad 20. 30. Externe vero Linimenta spirituosæ & nervina ingreditur.

*Spiritus salis ammoniaci anisatus* ex tempore conficitur, quando *spiritus salis ammoniaci vinosus* oleo anisi in decenti quantitate superfunditur, & unio vel sola vitri agitatione, vel digestionem aut, si placet, ipsa destillatione ex cucurbita in arena adjuvatur.

VSUS.

vsus. Specificè commendatur in morbis a crassitie humorum & fibrarum atonia oriundis v. g. in raucedine, asthmate humido pituitoso, cachexia, & morbis similibus. Datur a gt. 10. ad 20.

*Spiritus C. C. succinatus* vulgo paratur, quando drachma una salis volatilis succini ab oleo empyreumatico purificati cum uncia una spiritus C. C. rectificatissimi miscetur, & cum illo mediante digestionē, aut repetita destillatione intimius combinatur.

vsus. Convenit quidem quoad virtutem cum spiritu C. C. simplici, ast ob unitum sal volatile succini majorem vim roborandi possidet, & specificè commendatur in convulsionibus a causa frigida ortis, nec non in apoplexia pituitosa & colica flatulenta &c. Datur a gt. 10. ad 15. 20. 30.

### §. 29.

*Spiritus sulphurei ardentes* ut plurimum *Vinosi* dicti in genere fluida denotant mobilia, subtilissima & activa, quæ ex oleo sive sulphure cum principio aqueo vel intimius beneficio fermentationis, aut con fermentationis resoluto & unito, vel laxius mediante digestionē ac destillatione, interveniente pauco salino-acido \* mixto constant.

\* Quando sal tartari post quaecunque destillationem iterum siccando aliquoties spiritus vini recens adfunditur & abstrahitur, sal tartari tandem in arcanum duplicatum sive sal medium terræ foliatæ tartari simillimum mutatur. Terra foliata tartari quoque ordinaria methodo cum aceto parata

rata

rata ac nondum perfecte saturata, reiterata spiritus vini abstractione ulterius dulcificatur.

§. 30.

Omnes spiritus sulphurei ardentes parantur triplici modo, nimirum per *Fermentationem*, *Confermentationem*, & *Abstractionem*. Ad spiritus priori modo parandos apta sunt vegetabilia, quæ particulis salino-sulphureis volatilibus odoriferis, resinosis, vel dulcibus, aut viscoso-farinaceis scatent v. g. semina dulcia, legumina, grana frumenti, succi expressi, mel, saccharum & similia; Ad spiritus vero per Confermentationem parabiles herbæ ac flores &c. sulphure subtiliori ac volatiliori præditæ v. g. folia rosarum lilior: convall. lavendulæ, roris-marini, jasmini, citri, aurantium, violarum, cheiri, spicæ, majoranæ &c. Spiritus abstractitii denique sunt vel *simplices* ex unica saltem specie cum spiritu quodam ardente per fermentationem parato confecti; vel *compositi* h. e. a pluribus speciebus abstracti. Elaborantur primario ex radicibus, herbis, floribus &c. balsamicis, resinosis & aromaticis, resinis & gummeo-resinosis, balsamis liquidis & sic porro, v. g. rad. angelicæ, Zedoariæ, imperatoricæ, helenii; herba scordii, C. B. majoranæ, thymi, serpilli; floribus lavendulæ, ros-mari-

marini, caryophyllis, cinnamomo, mace, cubebis, myrrha, mastiche, camphora, bals. Peruviano succino, formicis &c.

### §. 31.

In elaboratione primæ speciei spirituum sulphureorum opus est, ut species sive materia debite prius cum succo proprio expresso & reaffuso, vel addito liquido peregrino fermentationem subeat, quo mediante hoc motu intrinseco particulæ sulphureæ a reliquis separentur, & intime deinde cum fluido aquoso combinentur. Finita fermentatione (cujus adornandi modus cum encheirisis & cautelis in capite speciali de Ferment. fusius videndus est) & adsurgente odore acuto acidulo, destillatio vel in vesica cuprea, vel in cucurbita ampliori, vi ignis moderati instituenda & spiritus, quamdiu striatim prodeunt, eliciendi sunt, relicto in vesica, vel cucurbita phlegmate inutili cum reliquis impuritatibus.

### §. 32.

Si Confermentatio placet, materiæ primariæ vel statim materiæ confermentandæ, miscentur, vel tunc demum, quando eadem jam fermentationis actum inchoavit h. e. in principio fermentationis adduntur. Fermentatione ad finem perducta spiritus ex cucurbita leni igne in balneo arenæ, vel,  
quod



quod præstat, in balneo mariæ evocatur. Spiritus hac ratione parati gratum odorem specierum specificum retinent post rectificationem; Partes sulphureo-oleosæ enim sub confectionationis actu optime dissolutæ ac firmissime cum aquosis combinatæ sunt: Non facile quoque empyreuma patiuntur, & in majori præterea quantitate ex materiis, quæ alias solæ parum spiritus fundunt, parari possunt.

## §. 33.

Spiritus abstractitii omnium facillime parantur, & minorem exposcunt apparatus. Superfunditur enim solummodo speciebus memoratis spiritus vini, frumenti, sacchari, aut alius ardens vinosus per fermentationem elaboratus, & præmissa aliquot dierum digestionem calida, spiritus compositus in balneo arenæ ex cucurbita, vel ex vesica cuprea abstrahitur, & aliquoties, si activior & fragrantior desideratur, supra recentes species cohobatur. Notari tamen debet, speciebus viscosioribus, tenacibus & densioris compagis, quæ a solo spiritu ardente vel plane non vel tamen minus perfecte recluduntur, cujus generis v. g. sunt succinum, myrrha & alia resinosa ac gummeo-resinosa, spiritum vini probe tartarizatum aut alcalizatum superfundendum, aut sal quodam

dam alcalicum siccum vel anatica vel paulo minori portione addendum, ac longiorem digestionem præmittendam esse.

### §. 34.

Præter hanc vulgarem spiritus abstractionis destillandi methodum, adhuc alii modi supersunt: Parantur enim vel ex solo oleo æthereo & spiritu vini; vel ex oleo proprio, propria aqua & spiritu vini. Secundum priorem modum oleum quoddam æthereum cum quatuor partibus salis puri alcalici v.g. Salis tartari, cinerum clavellatorum &c. miscetur, mixturæ superfunditur sufficiens quantitas spiritus vini (aut sachari, rosarum, aut alterius ardentis) & præmissa 24. horarum vel aliquot dierum digestionem, spiritus oleo imprægnatus & satis activus ex cucurbita vitrea in balneo arenæ abstrahitur. Secundum posteriorem modum primo ex specie quadam apta aqua & oleum æthereum destillatur. Deinde aqua & oleum cum spiritu vini miscentur, & destillatio in balneo mariæ & cucurbita suscipitur, sic itidem spiritus fragrans transcendit, & in vase phlegma cum reliquis impuritatibus remanet.

### §. 35.

Spiritus vinosi seu ardentes accensi flammam concipiunt, & in genere ob sulphur  
reso-

resolutum, & cum partibus aqueis intimius combinatum, nec non ob partium subtilitatem ac mobilitatem in corpore humano sanguinem ac reliquos humores secum in motum fortiozem rapiunt, eosdem, præsertim calore interno magis rarefacti expandunt, partes solidas modice ac tempestive adhibiti, tum majorem influxum humorum in fibras musculares procurando, tum leniter ob salia mixta irritando, roborant, & ad contractionem tonicam vividiozem impellunt. Hinc etiam inebriant, calorem corporis intendunt, humidum superfluum discutiendo, siccant, sudorem pellunt, & in variis morbis a crassitie atque impuritate humorum & solidorum laxitate oriundis cum fructu adhibentur. Quilibet tamen spiritus peculiaris specifica virtute sese commendat. Externe pertinent ad nervina & discutientia. Usuum quoque habent in solvendis oleis destillatis, & conficiendis Balsamis liquidis.

SPIRITVS CERASORVM NIGRORVM  
VINOSVS PER FERMENTATIONEM  
PARANDVS.

Rec. Cerasor. nigr. recent. cum nucleis ℥j.  
Contusis & dolio querno vel ollæ ampliori vitrea-  
tæ injectis superfundantur aquæ calidæ partes tres,  
& deinde 2. l. 3. unciaæ secum vini aut cerevisiæ  
addan-

addantur. Probe mixta per aliquot dies in loco temperate calido ad fermentandum collocentur. Finita fermentatione, & odore acidulo spirante, destillatio moderato igne ex vesica cuprea stanno intus obducta instituat, eademque tamdiu continuetur, usque dum, relicto impuro phlegmate, omnis spiritus sulphureus expulsus sit. Spiritus collectus adhuc semel ex cucurbita in balneo arenæ destillando a phlegmate liberandus est.

vsus. Spiritus hic ex sulphure ceraforum per fermentationem resolutus & intimius cum aqua unito constans specificus censetur in epilepsia, aliisque motibus convulsivis ab acido morbifico ortis, roborat quoque & cephalicus existit. Datur in vehiculo aqueo a gutt. 10. ad 20

## NOTANDA.

1) In principio destillationis lenior ignis gradus subministrandus est, ne humidum, quod multo adhuc spiritu fermentante elastico imprægnatum est, & igne expansum spumescit, vasis destillatorii oras transcendat.

2) Liqueor, qui primo destillat, spiritus vinosus est, adeoque etiam pelluciditate, sapore & odore penetranti gaudet; quod vero sequitur, phlegma inutile sistit, & pelluciditate reliquisque proprietatibus memoratis laudabilibus destituitur.

## SPIRITVS ROSARVM PER CONFIRMATIONEM PARATVS.

Rec. Sachari ignobilioris 15j. Aquæ simplicis 15vj. Sacharum in aqua solutum tamdiu cum eadem in aheno cupreo, aut olla capaci

E

coqua-

coquatur, donec dimidia aquæ parte consumpta mixtura consistentiam melleam dilutiorem adquirat. Deinde mixturæ ab igne remotæ & adhuc tepida addantur uncia tres fecum vini vel cerevisiæ, & statim quoque, vel incipiente fermentatione libra semis florum rosar. rubr. contusarum. Reponantur in cucurbita, vel quod præstat, in doliolo ligneo in loco temperate calido ad fermentandum, & absoluta fermentatione in balneo mariæ vel arenæ ex cucurbita vitrea beneficio ignis lenioris instituatur destillatio, eademque tamdiu protrahatur, quamdiu striæ pingues in alembico observantur. Sic prodit spiritus optime odore, sapore ac virtute rosarum imprægnatus, qui ad servandus, vel adhuc semel supra recentia folia rosarum rectificandus, & a phlegmate penitus liberandus est.

vsus. Spiritus est analepticus, cephalicus, cardiacus, nervinus ac roborans, & proinde in omnibus morbis convenit, in quibus memorata remedia requiruntur. Dat. a gr. 10. 20. ad 30. Externe linimentis nervinis & aquis odoriferis cephalicis miscetur.

NB. Hoc modo etiam parari possunt spiritus melissæ, menthæ, flor. anthos, citri, aurantiorum, jasmini, spicæ, lavendulæ, chamædrys, baccar. juniperi & similia.

### SPIRITVS CAMPHORAE AB- STRACTITIUS.

Rec. Camphoræ pulverisatæ uncias tres, ciner. clavellator. aut salis tartari uncias tres, vel juxta alios, uncias duodecim aut quatuordecim. Probe  
invi-

invicem in mortario tritura mediante mixtis in cucurbita vitrea superfundatur spiritus vini aut sachari paululum saltem rectificatus ad 3 vel 4. digitorum eminentiam, & destillatio in balneo arenæ leni igne instituitur; sic prodit spiritus vini optime camphoratus, qui cum liquoribus aquosis mixtus nullam camphoræ præcipitationem patitur. In alembico multum adhuc camphoræ, quæ ultimo sublimatur, reperitur; Hæc eximenda & ulteriori usui adservanda est. Ex capite mortuo denique sal elixiviatur, quod crystallisatum sali tartari analogum existit.

vsus. Pertinet hic spiritus, si rite & cum cauta circumspeditione usurpatur, ad præstantissima alexipharmaca, discutientia & diaphoretica interna, & specificè commendatur in febribus malignis, aliisque morbis per sudorem ac diaphoresin curabilibus. Externe efficaxprehenditur in doloribus rheumaticis, arthriticis, & stasibus inflammatoriis discutiendis, ingreditur collyria, & dentibus quoque in odontalgia a stagnante materia acri crassa orta, cum gossypio applicatur.

### SPIRITVS RORISMARINI AB- STRACTITIUS.

Rec. Cinerum clavellatorum, aut salis tartari optime calcinati uncias 2. l. 3. olei rorismarini unciam semis. Sal alcalicum imprægnetur oleo, miscela adjuvetur tritura cum bacillo ligneo, & deinde adfundatur libra j. spiritus vini rectificati vel spiritus sachari, aut rosarum. Digerantur per 24 horas lenissimo calore, & deinde destillatio fiat ex cucurbita in balneo arenæ; sic prodit

spiritus vini oleo rorismarini æthereo, ac subtilissimo imbutus, in fundo vero remanet magni crassiusculum saponiforme. Spiritus adservetur & ex magmate residuo per adfusum spiritum vini tartarifatum, tinctura spiritiosa extrahatur.

vsus. Spiritus destillatus optime imprægnatus est particulis oleosis purioribus rorismarini, & proinde egregium præbet medicamentum nervinum, roborans & cephalicum. Tinctura ex residuo extracta externe locum habet in doloribus partium & stasibus humorum discutiendis.

NB. Pari methodo omnes alii spiritus ex iis speciebus, quæ in destillatione sufficiens oleum suppeditant, v. g. ex oleo lavendulæ, spicæ, cinnam. &c. parantur.

## SPIRITVS BEZOARDICVS BVSSII.

Rec. Spiritus eboris oleo subtiliori & sale volatili imprægnati unciam j. Salis ammoniaci unc. 2. cinerum clavellatorum aqua prius solutorum unc. 6. succini optime pulverisati unc. 3. olei de cedro, vel juniperi veri drachmas 2. spiritus vini rectificati libram unam cum dimidia vel uncias 20. Probe invicem in cucurbita vitrea mixta in arenæ balneo destillantur; sic primo adscendit sal volatile fixum, quod paulo post a spiritu insequente solvitur. Spiritus in principio instar aquæ limpidus existit, quando vero aer vitrum sæpius intrat, successive flavedinem imo tandem rubedinem contrahit.

vsus. Est medicamentum sudoriferum, diaphoreticum, diureticum & antispasmodicum insigne, præsertim si, suadente Illustri Hoffmanno cum

cum spiritu vitrioli dulci rite præparato miscetur. Plura de natura & præparatione hujus spiritus videantur in vix memorati Jll. D. D. Hoffmanni Observationibus Physico-chymicis Lib. 2. Obs. 28. p. 238.

### SPIRITVS CARMINATIVUS.

Rec. Herbae melissæ, menthæ, Flor. chamomillæ Romanæ aa. Mj. Flaved. cort. citr. aurantium aa. unciam semis, sem. Zedoariæ, macis a. drachmas duas. Concisis contusis adfundatur spiritus vini rectificatissimus ad 3 vel 5 digitorum eminentiam, & præmissa aliquot dierum digestionem in blando calore destillatio ex cucurbita fiat in balneo arenæ, & tribus partibus abstractis, destillatio finiatur. Residuo adhuc portio sufficiens spiritus vini tartarizati superfundatur, & digestionis ope tinctura vilior extrahatur.

vsus. Præstantissimum remedium carminativum est, & specificè convenit in cardialgia, ac colica flatulenta, debilitate ventriculi, torminibus ventris, passione hypochondriaca & hysterica, aliisque morbis a flatibus & materia acido-viscida oriundis, præsertim si cum spiritu nitri dulci rite præparato misceatur. Datur a gr. 20. ad 40. Tinctura eundem usum habet, sed spiritu subtilitate multo inferior est.

NB. Pari modo alii spiritus compositi bezoardici, uterini &c. parari possunt.

### § 36.

Olea nihil aliud sunt, nisi sulphura corporum interveniente paucoprimipio aqueo



ad fluiditatem perducta, & terra subtiliori ac fale volatili tum acido, tum alcalico plus minusve mixta & imprægnata.

\* Partium memoratarum cum sulphure in oleis mixtio probatur sequentibus Observationibus:

1) Quando olea ætherea aliquoties a creta exusta aut ordinaria puriori vel a calce viva abstrahuntur, notabilis aquæ insipidæ quantitas obtinetur, & olei pondus insigniter imminuitur.

2) Unciæ quinque olei cujusdam ætherei octo vicibus cum 15. unciis cretæ destillati ac cohobati, dederunt uncias duas & drachmam unam olei, drachmas duas & 45. grana salis, & unciam unam cum dimidia aquæ falsæ subtiliori fale imprægnatæ. Conf. Hist. Acad. Reg. Paris. p. 413.

3) Annotante Hombergio, ex libra una olei ætherei sexies beneficio ignis fortissimi a calce viva recenti in aere liberiori resoluta & ficcissima abstracta, collectæ fuerunt uncia quinque cum dimidia aquæ, & uncia una olei.

4) Olea ætherea diutius in vaseulis cupreis adfervata æque ut spiritus acidi successively aliqualem colorem viridem induunt.

5) Quando oleum quoddam destillatum v. g. juniperi, therebinthinæ aut lavendulæ sali tartari in tabula marmorea optime lævigato, & tritura in subtilissimum pulverem redacto successive instillatur, atque cum illo per aliquot horas trititando perfecte miscetur, ut massa pultiformis evadat, nec ulla amplius pinguedo appareat, & deinde aeri liberiori diutius in tabula marmorea præsertim tempore æstivo exponitur, donec sal exsiccatum de

lenuo lævigari & oleo imprægnari queat, & hic labor tamdiu reiteratur, donec 2. libræ olei ad minimum ab una salis tartari receptæ sunt, ex massa exsiccata & aqua soluta acquiritur sal mediæ naturæ arcano duplicato, aut tartaro vitriolato analogum, quod post aquæ filtrationem & abstractionem in vase remanet. Vid. Ill. Hoffm. in Obs. Physico-Chym. lib. I. obs. 14. p. 56.

6) Oleum cinnamomi verum in Insula Ceylon destillatum, & in vitris optime clausis per aliquot annos adserbatum ex parte in verum sal in aqua solubile & cinnamomi virtutibus fortiter imprægnatum mutatur. Conf. Aët. Angl. Comp. T. 3. p. 362.

7) Olea ætherea insigni gaudent acrimonia: quemadmodum hoc tum ex sapore igneo pungente, tum ex inflammatione, imo eschara, quam interdum cuti applicata produciunt, evidentissime constat.

8) Quando olea destillata in cochleari argenteo accenduntur, alteri ejusmodi cochleari priori sub actu deflagrationis imposito fuligo inhaeret, quæ igne calcinatorio largam terræ quantitatem præbet. Conf. Ståbel. in Chymia p. 143.

9) Juxta Boylei Observationem olea memorata sola sine ullo additamento in retorta munda vitrea igne per gradus aucto destillata non solum aliquid humidi vaporosi amittunt, & fluidiora ac magis pellucida redduntur, sed etiam materiam terreatam fixam nigricantem in fundo relinquunt. Quod si itaque hæc destillatio sæpius reiteretur, successive maxima olei quantitas in caput mortuum sive corpus terreum mutatur.

10) Quamprimum olea destillata ætherea ob vitra non satis obturata præsertim in loco calido spiritum subtilem, qui ex oleo tenuissimo & sale volatili constat, amittunt, in corpus densum resinosum coeunt, & omni fluiditate privantur.

11) Quando pars una olei juniperi genuini cum duabus partibus spiritus vini rectificati miscetur, oleum subtile a crassiori resinoso separatur; subtile enim locum supremum, spiritus vini medium, & crassius, gravius atque mucosius oleum ad fundum descendendo infimum occupat.

12) Olea cum spiritu vini rectificatissimo præmissa digestionem ac solutionem, igne leniori destillata, spiritum subtilem liquori vinoso communicant, & in fundo corpus crassum ac viscidum oleosum remanet, quod reiterata spiritus prioris vel recentis adfusionem & abstractionem, omni tandem odore, sapore, ac virtute orbatur; Imo aliquoties cum aqua simpliciter destillata, vel saltem agitando cum illa mixta, aquam specifico odore ac sapore quidem imbuunt, ast ipsa multum de odore, sapore ac virtute amittunt.

### §. 37.

Olea varias subeunt differentias, ac 1) ratione *Præparationis* distinguuntur in *Destillata*, *Expressa*, *Cocta* & *Infusa*, 2) ratione *Naturæ ac indolis* in *Essentialia* & *Empyreumatica*. Priora iterum sunt vel proprie *φυσικὰ ἐξοχὰ* *Essentialia*, quæ ordinario ex seminibus oleosis per solam expressionem parantur; vel *Ætherea*, quæ mediante destillatione humida eliciuntur. In utrisque &

& præprimis in æthereis odor, ac sapor specificus, fluiditas, volatilitas &c. a subtili ac mobilissimo spiritu salino-sulphureo specifico parti crassiori resinoso immixto deducenda sunt; Hoc enim vel avolante vel expulso memoratæ proprietates auferuntur, differentia specifica perit, & olea a se invicem vix distingui possunt. *Olea Empyreumatica* destillatione sicca parantur, & proinde ob sulphur adustum, & immutatum peregrino & ingrato gaudent sapore & odore, & longe aliam, quam priora possident indolem.

## §. 38.

Olea ætherea destillatione paranda sunt vel *specificè graviora*, & in aqua fundum petunt, ut oleum caryophyllorum, cinnamomi, ligni sassafras, nucistæ &c. vel *specificè leviora*, & aquæ innatant, ut oleum spicæ, lavendulæ & multa hujus generis alia. Non uno quoque & eodem, sed *diversò* gaudent colore; mentha enim teste experientia fuscum, flores chamomillæ & millefolii coeruleum, lavendula flavescent, cinnamomum aurantium, semen anisi & flores spicæ albicans, absinthium ex nigro-viridescens, & camphora candidum suppeditat oleum.

## §. 39.

Subjecta, ex quibus olea ætherea destil-

lari possunt, primario in regno vegetabili quærenda sunt. Eliguntur autem talia, quæ odore & sapore aromatico fortiori, atque principiis salino-sulphureis volatilibus prædita existunt, cujus generis v. g. sunt rad. angelicæ, imperatoriæ, Zedoariæ &c. herba melissæ, menthæ, majoranæ, roris-marini &c. flores rosarum, lavendulæ, spicæ, chamomillæ, millefolii &c. semen carvi, cumini, anisi, fœniculi, nigellæ Romanæ &c. baccæ lauri, juniperi, nux moschata, caryophylli, cardamomum, cubebæ &c. lignum sassafras, rhodium, Gvajacum, juniperinum &c. cortex cinnamomi citri, aurantiorum, macis, strobili pini & abietis, resina myrrhæ, mastich. galban. the-rebinthina, Bals. de Copaiba & similia.

§. 40.

Circa collectionem memoratarum specierum sequentia notanda sunt.

1) Folia vegetabilium constantis viroris, v. g. abietis, cedri, pomi aurantii, citri, juniperi, lauri, pini, sabinæ &c. omni fere tempore oleo scatent, maxime tamen tempore autumnali, & instante hyeme.

2) Quidam flores v. g. rutæ, salviæ, lavendulæ &c. eo tempore collecti, quando semina formare incipiunt, majorem olei quantitatem suppeditant, quam quando vix efflorescere ceperunt.

3) Semina optime colliguntur, quando ad perfectam maturitatem pervenerunt; Ligna vero tem-

tempore hyemali, quando circulus succi nutritii lenior ac languidior est, rescinduntur. Idem quoque de radicibus quibusdam notandum est.

4) Resinæ ac lachrymæ arborum vel vix induratae, vel adhuc paululum liquidæ plus olei reddunt & fragrantius, quam verustæ. Priores enim adhuc majorem spiritus subtilis salino-sulphurei specifici quantitatem continent, quam posteriores.

#### §. 41.

Ex memoratis vegetabilibus alia multum, alia paucum, imo nonnulla paucissimum oleum fundunt, licet sese subinde penetranti odore ac sapore commendent. Magno olei quantitas v. g. elicitur ex strobilis pini & abietis, herba sabinæ, therebinthina &c. minorem, sed tamen adhuc notabilem quantitatem reddunt semen anisi, fœniculi, carvi, caryophylli, macis, lignum sassafras, radix angelicæ, imperatoriæ, herba rorismarini, flores spicæ &c. Ex illis vero, quæ multum quidem salis volatilis, parum vero resinæ continent, aut sulphur fugacissimum possident, exigua admodum olei quantitas impetratur: quemadmodum hoc observamus in destillatione olei melissæ, florum citri, aurantium, anthos, jasmini, rosarum, cort. cinnamomi & similibus.

#### §. 42.

Indicata hæc quorundam oleorum penuria

ria pretium eorum insigniter auget, & fraudulentos ac lucri cupidos commovet, ut olea pretiosa vera ac genuina vel cum oleis vilioribus v. g. oleo therebinthinæ, amygd. dulc., strobilor. pini & abietis, oleo Been &c. vel cum spiritibus vinosis v. g. spiritu vini rectificatissimo simplici & tartarifato, spiritu proprio, aut alio appropriato miscerent, atque corrumperent. Optime quoque adulteratio succedit, quando oleo therebinthinæ destillando solummodo species odoriferæ balsamicæ v. g. flores lavendulæ, herba melissæ &c. adduntur, & oleum therebinthinæ hac ratione odore & sapore specifico specierum additarum imbutum, oleum genuinum quodammodo mentitur. Vel etiam quando speciebus balsamicis destillandis amygdalæ dulces contusæ miscentur, & hoc modo per oleum amygdalarum olei essentialis ætherei quantitas augetur.

#### §. 43.

Verum enim vero hæc fraudes a peritis facile deteguntur, & olea vera ac genuina ab adulterinis s. fucatis discernuntur. Sequentia criteria sunt primaria 1) Plurima olea ætherea genuina solvuntur in spiritu vini alcalifato, cum oleo viliori vero adulterata neutiquam. 2) Adulterata cum oleo therebinthinæ, aut strobilorum abietis &c. fuc-

ſucceſſive literas in charta, qua vitra obturata ſunt, ſcriptas delent, genuina vero minime. 3) Olea genuina in vitris probe clauſis & in loco ſicco ac frigido adſervata poſt longum etiam temporis ſpatium pelluciditatem ac fluiditatem retinent, adulterata contra intra brevius tempus ſpiſſiora evadunt, & odorem olei vilioris additi ſpirant. 4) Quando aqua calida adfunditur additum oleum levius a graviore aromatico ad fundum deſcendente ſeparatur. 5) Olea graviora v. g. oleum caryoph., cinnamomi, ligni ſaſſafras, &c. cum ſpiritu vini mixta aquam communem calidam, quando ipſi inſtillantur, turbidam & lacteſcentem reddunt, ipſa vero ad fundum deſcendunt. 6) Quando olei cinnamomi genuini guttula aquæ calidæ in cochleari prunis impoſito inſtillatur, prompte ac tota in effluvia reſoluta diſſipatur; quod ſi vero hoc oleum adulteratum eſt oleo quodam viliori ſebaceo, macula quædam pinguis ſuperficie ſi aquæ innatans relinquitur. 7) Oleum ligni ſaſſafras verum ex toto in ſpiritu vini rectiſſimo ſolvitur, & aquæ infuſum totum petit fundum; adulteratum vero non totum ſolvitur, & ex parte tantum ad fundum in aqua deſcendit.



## §. 44.

Destillatio oleorum duplex est, nimirum vel *humida* vel *sicca*; Illa circa olea ætherea, hæc vero circa olea empyrevmatica locum habet. Destillationi oleorum æthereorum præmittitur specierum maceratio cum aqua propria a prægressa destillatione residua, vel hac deficiente, cum aqua simplici; Præstat tamen, si suppetit, priorem, quam posteriorem superfundere; tota enim jam imprægnata est oleo subtiliori, hinc deinde in secunda destillatione nullum amplius oleum recipit, adeoque longe major quantitas olei impetratur. Subinde quoque aqua alia a destillatione residua, analogia tamen v.g. aqua salviæ in maceratione rutæ substitui potest, licet odor olei deinde quodammodo mixtus exsurgat. Nonnulli quoque commendante Glaubero, speciebus pretiosis v.g. cinnamomo &c. spiritum salis non adeo rectificatum in cucurbita superfundere, & statim destillationem suscipere jubent, ac spondent, hoc modo leni arenæ calore magnam olei quantitatem cum paucis phlegmate transiturem esse.

## §. 45.

Destillationi oleorum æthereorum vel, maceratio specierum cum aqua & sale communi aut oleo vitrioli in vasis probe clausis præmittitur

titur, vel species statim sine eadem cum aqua adfusa destillantur. Posterius in destillatione oleorum ex radicibus, herbis, floribus, fructibus, corticibus, lignis, seminibus quibusdam, aliisque corporibus, quæ oleum vel peculiaribus vesiculis inclusum, vel reliquis partibus profundius immixtum continent, locum habet. Si maceratio necessaria est, uni libræ specierum libræ tres vel quatuor aquæ falsæ, aut aquæ dulcis cum manipulo uno salis, aut drachma una olei vitrioli prius cum aqua mixti adfunduntur, & maceratio in loco temperate calido per duodecim saltem aut vigintiquatuor horas, si nimir. species molliores sunt, vel per 2. 3. 4. dies, imo per aliquot septimanas, si species duriores ac lignosiores existunt, protrahitur. Adduntur autem sal commune aut oleum vitrioli aquæ dulci & speciebus ex triplici ratione, videlicet primo, ut aquæ putredinem tempore macerationis, præsertim longioris avertant; secundo ut olei separationem a reliquis partibus adjuvent, & tertio, ut aquam specificè graviolem reddant, quo submersio specierum, quæ alias facile descendunt, & fundo adhærentes comburuntur, atque empyrevma producant, præcaveatur. Notari quoque debet, ligna graviora ac duriora non in integris frustis, sed

sed minutim ac subtiliter raspata macerationi committenda, atque diutius quam reliquæ species in illa relinquenda esse.

§. 46.

Facta debita maceratione destillatio per adscensum in cucurbita vitrea balneo arenæ vel mariæ imposita, vel in vesica cuprea stanno intus probe obducta, & vase refrigeratorio instructa instituitur. Vesica ad tertiam usque partem repletur, & ignis in principio lenissimus subministratur, ne igne fortiori statim subdito ipsæ species cum bullulis aqueo-aereis copiose assurgentibus in receptaculum propellantur. Aere rarefacto paululum expulso ignis illico notabiliter intendendus est; sic intra breve tempus oleum cum aqua transstillat, eidemque, si specificè levius est, innatat, vel si specificè gravius existit, fundum petit. Quam primum oleum expulsum est, receptaculum mutatur: quod enim sequitur aqua inutilis est, & vix notabilis adhuc olei quantitas colligitur. Probe tamen, ut jam monuimus, notandum est, statim in principio post aliqualem aeris rarefacti expulsionem, igne intensiori destillandum esse, ne mitiori ignis gradu continuato oleum intimius cum aqua misceatur, & hinc aqua quidem admodum spirituosâ & oleosâ, ast minor olei quantitas

tas impetretur; Præstat itaque in principio lignum, oleo vero maxima ex parte abstracto, carbones supponere.

§. 47.

Circa macerationem præmittendam, & ipsam destillationem sequentia adhuc notanda sunt.

1) Maceratio specierum laxioris texturæ præsertim feminum haud adeo diu protrahenda est, ne posteriora germina protrudant, aut lenior fermentatio oboriat, & oleum proinde intimius resolutum & cum aqua mixtum in spiritum sulphureum mutetur.

2) Quando loco aquæ simplicis aqua a priori destillatione residua, nec non succus e speciebus in vesica relictis expressus recentibus speciebus sive macerandis sive non macerandis adfunditur, longe major olei quantitas impetratur.

3) Quando species siccae, in specie folia sicca, ad destillationem statim sine prævia maceratione suscipiendam recipiuntur, vesica ad dimidium saltem replenda est, ne aqua adfusa intumescens simul in receptaculum ex parte transeat, aut nimium expansæ lateribus vesicæ adhærescant, & combustæ empyrevina pariant.

4) Majorem ignis gradum & vasa humiliora olea specificè graviora v.g. oleum caryophyllorum, ligni sassafras &c. exposcunt, quam olea specificè leviora v. g. oleum lavendulæ, spicæ, & similia.

5) In destillatione oleorum e feminibus valde oleosis v. g. carvi, anisi, foeniculi, Zedoariæ &c.

canalis vasis refrigeratorii amplior requiritur, ne oleum copiosius in principio adscendens, & in frigido canale forsan coagulatum obstructionem noxiam pariat.

## §. 48.

Peracta destillatione oleum ab aqua vel mediante *gossypio* aut *filtro chartaceo* aqua prius humectato, ut aquam solummodo transire permittat, vel beneficio *vitri hypocleptici* separatur; Præstat tamen modum priorem in separatione oleorum specificè leviorum posteriorem vero in separatione specificè graviorum eligere. Oleum separatum deinde in vitro proportionatæ magnitudinis, perfecte repleto & optime clauso in loco frigido adservatur. Quod si enim liberior aeris accessus conceditur, aut calor intensior admittitur, multum intra breve tempus eorundem pelluciditati & maxime spirituositati detrahitur. Suadent quoque nonnulli oleis pauxillum spiritus vini rectificatissimi addere, ut eo diutius ac melius fluiditatem retineant.

## §. 49.

Olea ætherea odore ac virtute concentrata sese commendant, & spirituosius atque balsamicis suis exhalationibus languentes reficiunt, præsertim si in spiritibus salino-sulphureis soluta balsama aut salia volatilia liquida sistunt. Virtus, odor ac sapor specifi-

ificus cujuscunque olei ætherei a spiritu subtili, mobilissimo salino-sulphureo refectæ tanquam corpori immixto primariò, imo unice fere deducenda sunt. Mediante hoc spiritu olea humores commovent, resolunt, principia sulphurea volatilia sanguinis expandunt, & partes solidas, tum fortiozem sanguinis & fluidi nervei influxum procurando, tum leniter fibras irritando, roborant, & vividiozem motum excitant. Ex duplici hac virtute generali deinde fluunt is diaphoretica, diuretica, & pro differenti oleorum natura virtus specifica cephalica, pectoralis, stomachalis, carminativa, antelmintica & uterina &c. Notari tamen debet, olea ætherea ob indolem calidam solummodo in adfectibus frigidis ab atonia solidorum & crassitie humorum acidoviscida & tartarea oriundis, v.g. in apoplexia pituitosa, asthma humido, debilitate ventriculi &c. nec non subjectis humidis, frigidis, senibus &c. tantum exhibenda esse. Nocent e contrario subjectis calidis, siccis, cholericis, biliosis & plethoricis, nec non in adfectibus calidis a sanguinis & bilis ebullitionibus &c. productis, præsertim si intempestive exhibentur. Interne ad paucas guttulas propinantur vel in spiritu vini tartarificato, aut salis ammoniaci vino-

fo soluta, vel vino aut frustro sachari instillata. Miscentur quoque sub exigua quantitate pulveribus, pillulis, bolis &c. Conficiuntur præterea ex illis 1) *Eleosachara* quando nimir. sacharo subtilissime tritolea instillantur, & addito pauxillo vitellorum, optime trituræ beneficio cum illo miscentur & uniuntur. 2) *Balsama liquida* 3) *Salia volatilia oleosa liquida & sicca* & 4) *Balsama mediæ consistentiæ* & externi usus. Pro corpore in hisce posterioribus conficiendis eliguntur vel Unguentum pomatum purum ac genuinum, vel oleum nucistæ expressum simplex, aut lotionis reiteratæ beneficio cum aqua ad albedinem reductum; si prius placet, uncix semis unguenti pomati leni calore in vase porcellano vel alio ad liquiditatem perducti additur drachma una ceræ albæ, & hac quoque fluente & probe cum unguento mixta instillatur drachma una, vel una cum dimidia olei cujusdam ætherei, & mixtio sub instillatione successiva agitatione continua cum spatula adjuvatur. Omnibus debite mixtis vasculum statim aquæ frigidæ immergitur, ut massa cito refrigerata indurescat, & spiritus eo melius retineatur. Modus posterior cum oleo nucistæ expresso facilius est, & in mera olei ætherei mixtione cum oleo nucis moschatæ consistit. Balsama hæc pro lubitu colore tin-

guntur, quando ante olei ætherei additionem materiæ coloratæ cum unguento pomato & cera alba liquefactis miscentur. Sic v. g. color cœruleus balsamo conciliatur per smaltam sufficienti quantitate additam; color niger per pulverem boleti cervi; rubicundus vel per cinnabarim, vel pulverem subtilem cochinillæ; viridis per succum Rhamni cathartici coctione inspissatum, vel magisterium menthæ; flavus per pulverem croci & sic porro.

Externe olea ætherea Emplastra, Unguenta atque Linimenta nervina, roborantia, discutientia, carminativa, stomachalia &c. dosi refracta, vel subinde etiam primaria mixta ingrediuntur.

### §. 50.

Olea *Empyrevmatica*, quæ alteram oleorum destillatorum speciem primariam constituunt *destillatione sicca* ex corporibus triplicis regni v. g. succino, carbonibus fossilibus, resinis, tartaro aliisque vegetabilium partibus, cornubus, ossibus, ungulis, carne, sanguine, urina &c. vel sola atque per se, vel simul cum spiritu & sale volatili parantur.

### §. 51.

Olea empyrevmatica ex corporibus sulphureis mineralibus sine prævia putrefactione eliciuntur; vegetabilis & animalis vero pro-



sapiæ species quandoque, si placet, & peculiare circumstantiæ id exigunt, ante destillationem putrefactioni committuntur quæ inprimis locum habet & necessaria deprehenditur in destillatione olei empyreumatici ex partibus animalium liquidis, ut urina, sanguine & similibus, quando illuc unà cum spiritu ac reliquis principiis separandum est. Ex quibusdam quoque resinis, quæ copiosos flores, uti v. g. benzoe suppeditant, ante olei destillationem flores sublimandi sunt, ne illi vasorum colla & orificia copiose inter destillandum adsurgentes obstruant, & olei transitum impendant.

## §. 52.

Ex quibusdam corporibus olea empyreumatica sine ullo additamento expelluntur: nonnullis vero, v. g. succino, resinis, cera atque similibus vel ad partium discontinuationem procurandam, vel ad spumescentiam impediendam, arena, cineres & alia ejusmodi corpora terrea, vel salino-terrea miscentur, & deinde destillatio peragitur in cucurbita, vel frequentius in retorta vitrea aut terrea balneo arenæ, aut si loricata est, & major ignis gradus requiritur, ipsis carbonibus in furno reverberii imposita.

## §. 53.

Olea empyreumatica notabili gravitate spe-

specifica gaudent, hinc etiam in destillatione ultimo post expulsionem phlegmatis, spiritus & salis volatilis transcendunt. Odor & sapor semper ingratus est, licet ex odoratissimis speciebus parata fuerint, consistentia crassior, præcipue illorum, quæ e mineralibus eliciuntur, aut multis particulis salinis volatilibus imprægnata existunt. Rectificatione tamen subtiliora, leviora & magis pellucida redduntur. Ob fœtorem rarius, & nunquam nisi rectificata interne exhibentur, licet potentissima & admodum activa suppeditent remedia. Fortius enim, teste experientia, quinque guttulæ olei C. C. fœtidi rectificati sudorem pellunt, quam triginta guttæ spiritus urinosi. Externe locum inveniunt inter discutientia, roborantia & travmatica, præsertim si cum balsamicis v. g. Balsamo Peruviano &c. miscentur, & vulneribus atque ulceribus provide applicantur.

#### OLEVM CARYOPHYLLORVM AROMATICORVM.

Rec. Caryophyllorum aromat. ℥j. grosso modo pulverisatis adfundantur libræ sex vel septem aquæ simplicis aut pluvialis, quæ per adjectam unciam unam salis communis salsa reddita fuit, & præmissa sex dierum maceratione in loco calido, destillario in vesica ad duas tertias partes, imo ultra illas replenda instituat; sic statim in princi-

pio, decenti & paulo intensiori adhibito ignis gradu, oleum pellucidum & albicans transtillat, quod in aqua simul transeunte subidet & infimum occupat locum. Suadentibus aliis integra caryophylla recipiuntur, & uni parti decem vel duodecim aquæ partibus adfufis, statim sine præmissa maceratione destillatio suscipitur, atque octo aquæ partibus cum oleo ex vesica abstractis recipiens mutatur. Hisce peractis residuo tantum aquæ recentis denuo adfunditur, quantum cum oleo evocatum est, & applicato alio receptaculo destillatio reiteratur, & tamdiu protrahitur, donec æqualis priori quantitas denuo abstracta est. Ultima hæc aqua cum illa, quæ statim cum oleo transiit, post olei separationem mixta loco aquæ destillatæ caryophyllorum saturatissimæ ac præstantissimæ inservire potest.

Nonnulli etiam oleum caryophyllorum mediante destillatione descensoria a Lemery, Boerhavio, aliisque fusius descripta eliciunt; Verum hæc methodus mihi displicet, & merito mulierculis relinquitur. Longe minor enim olei quantitas impetratur, & istud præterea impurius, & paulum empyrevmaticum, nisi lenissimus calor adhibitus fuerit, existit.

vsvs. Oleum caryophyllorum omnia fere olea alia gravitate, & maxime acrimonia aromatica antecellit. Conducit temperamentis frigidis ac humidis, & in illis solummodo morbis locum invenit, in quibus motus torpidi tam solidarum quam fluidarum partium excitandi sunt; Specificum censetur stomachale, uterinum & antifebrile, quando videlicet fibræ atonia ac nimia humiditate, humores vero crassitie & viscositate acido-

tartarea ac frigida laborant. Datur interne vel sub forma balsami in spiritu quodam sulphureo solutum, vel pulveribus aut sacharo dosi refracta admixtum a .gt. i. ad 3. Externe in gangræna, & sphacelo, carie ossium, nec non cum gossypio applicatum in doloribus dentium a stagnatione humorum acido-viscidorum ortis cum fructu usurpatur.

NB. Ex ligno sassafras, cinnamomo, cubebis cardamomo &c. eadem fere methodo olea parantur, nisi quod lignosa diuturniori maceratione indigeant.

### OLEVM RORISMARINI.

Rec. Fol. Rorismarini paululum saltem in umbra siccati: ℥iij. Macerentur per triduum in loco temperate calido cum libris sex vel septem aquæ a priori destillatione residuæ, vel aquæ simplicis, duabus manipulis salis communis falsæ redditæ; Peracta maceratione destillatio modo in processu priori descripto, adhibito tamen igne remissiori peragatur, & oleum absoluta destillatione, intra horæ spatium plerumque finienda, separetur ab aqua, cui ob levitatem innatat; Aqua vero vel in usum futuræ destillationis, vel loco aquæ destillatæ rorismarini adservetur.

vsus. Virtute hoc oleum gaudet nervina, discutiente & cephalica, & interne & externe usurpatum efficaciam monstrat in debilitate memoriæ, apoplexia pituitosa, paralyfi, adfectibus soporosis doloribus capitis a causa frigida ortis, coryza diuturniori &c. Merito quoque selectioribus uterinis in statu frigido exhibendis adnumeratur, Aqua vires remissiores possidet, & inter alia quoque ex-

terne ad lavanda membra paralytica adhiberi potest

NB. Descripta methodus tota etiam valet in destillatione olei ex herba majoranæ, menthæ, melissæ &c. floribus spicæ, lavendulæ & similibus, nisi quod flores breviorum, vel nullam quandoque macerationem ante destillationem requirant.

### OLEVM SVCCINI.

Rec. Succini flavi contusi P. j. arenæ puræ P. 2, 1. 3, Misceantur, & retortæ vitreæ indita in balneo arenæ, vel si retorta sive vitrea sive terrea lorica adhibetur, in furno reverberii igne carbonum aperto destillantur, sic prodit 1) aqua acidula, 2) sal volatile, quod retortæ collo adhærescit, & oleum subtilius, & 3) oleum gravius nigricans magis empyreumaticum. Oleum separatur ab aqua, & cum sale volatili, nisi istud separatim desideretur, mixtum rectificatur cum aqua simplici, ut purius evadat, & deposita nigredine pelluciditatem & colorem ex flavo albicantem adquirat.

vsvs. Oleum rectificatum nervinis, cephalicis, roborantibus, discutientibus, carminativis & maxime uterinis & diureticis internis accensetur; adeoque specialius convenit in debilitate generis nervosi, calculo, malo nephritico, suppressione urinæ &c. Externe inter roborantia, nervina & discutientia locum invenit. *Sal volatile* easdem vires possidet, & majori infimul virtute diaphoretica gaudet. Datur a gr. i. ad 5.

### NOTANDA.

1) Succinum concretum minerale est, quod primario ex petroleo per acidum vaporosum mineræ

neræ vitrioli martis, coagulatum est; hinc non mirandum, in destillatione prodire aquam acidulam, sal volatile, & oleum petroleo simillimum, nisi quod ob empyrevma, quod sub destillatione sicca passum est, odore pejori gaudeat, & ob sal volatile immixtum penetrantius evadat.

2) Oleum succini constat ex parte subtiliori & crassiori ac viscosiori; Prius in spiritu vini solvitur: posterius vero neutiquam.

3) Arena additur, tum ut succini colliquationem impediat, tum ut acidum ligans, juxta mentem nonnullorum absorbeat.

NB. Quæ in processu atque ultima nota memorata sunt, pariter in destillatione refinarum applicari possunt; Itidem enim in resinis vegetabilium per additam arenam partium alias colliquescentium discontinuatio procuranda, & acidum ligans absorbendum est.

### §. 51.

Oleis & spiritibus sulphureis analogi sunt BALSAMI LIQUIDI, qui vulgo ex oleis æthereis grati odoris in spiritibus ardentibus solutis conficiuntur. Spiritus ad oleorum solutionem aptissimi, & usitatissimi sunt, spiritus vini simplex rectificatissimus, & alcalisatus, spiritus sachari, rosarum, & vitrioli dulcis mere sulphureus redditus. Hi oleis æthereis genuinis, & balsamis naturalibus sive volentibus v. g. Balsamo Peruviano, de Mecha &c. superfusi illa solvunt, & particulas purissimas in poros suos recipiunt

piunt. Æque facile, imo facilius succedit, quando olea salī alcali sicciſſimo & puriſſimo ſubtiliſſime pulveriſato inſtillantur, & deinceps ſufficiens ſpiritus rectificatiſſimi quantitas v. g. uni parti oleorum decem vel duodecim ſpiritus partes adfunduntur.

## §. 52.

Facta oleorum, ſalis ac ſpiritus miſcela, mixtura per aliquot dies in vitro optime clauſo digerenda, & deinde ex cucurbita vitrea munda blando balnei arenæ calore ſemel deſtillanda, aut reaffuſa, ſi placet, aliquoties cohobanda eſt, ut olea debite ſoluta intimius cum ſpiritu combinentur.

## §. 53.

Circa baſamorum præparationem ſequentia præprimis notanda erunt.

1) Olea ætherea ſint genuina ac recentia, ſpiritus ſulphureus, qui menſtrui vice deſungitur, dephlegmatiſſimus, & vaſa, in quibus mixtio, digeſtio & deſtillatio ſuſcipiuntur ſatis munda atque ſicciſſima.

2) Præſtat ſpiritum vini rectificatiſſimum ante mixtionem cum oleis ſuper ſpecies baſamicas & reſinoſas odoriferas, e quibus alias olea ætherea in minori quantitate eliciuntur, v. g. ſuper flores roſarum, jaſmini, citri, aurantiorum, hb. meliſſæ, baſiliconis, mari veri, cinnamomum, cort. aurantiorum &c. vel ſemel vel aliquoties deſtillare, ut particulis eorundem fragrantibus & ſpirituofis imprægnetur. Præſtantius menſtrum redditur,

ditur, quando spiritus ejusmodi balsamicus cum parte anatica spiritus vitrioli duleis sulphurei acido perfecte orbatimiscetur.

3) Olea sacharo pulverisato prius instillata & cum illo trita melius ac promptius deinde a spiritu sulphureo adfundendo solvuntur.

4) Ambra & Moschus sub ea quantitate addenda sunt, ut svaveolentiam quidem augeant, ne-  
tquam tamen prædominium in odore nimis ob-  
tineant.

5) Quo longior præmittitur digestio in blando calore eo melius olea cum spiritu uniuntur. Notandum tamen erit, vitrum probe claudendum esse, ne spiritus subtilis optimus exhalet.

6) Balsamus semel destillatus vel aliquoties capiti mortuo reaffusus cohobandus, vel solummodo post primam destillationem capiti mortuo iterum superfusus cum eo digerendus est, ut principia activa graviora capiti mortuo adhuc inhærentia solvat, & recipiat.

7) In destillatione ignis gradus in principio lenior, in fine vero major requiritur, ut olea specificè graviora mixta ultimo quoque transcendant. Præstat tamen pro meo judicio, olea specificè graviora v. g. ol. caryoph. cinnam. &c. post destillationem demum addere, ac sola digestionem solvere, aut etiam totum balsamum sine destillatione solius digestionis beneficio parare.

#### §. 54.

Balsami liquidi, alias etiam *Balsami Vitæ* dicti inter medicamenta interna roborantia & nervina calida primum fere locum ob-  
tinent,



tinēt, hinc in specie conducunt senibus, temperamentis humidis ac frigidis, iisque in genere ægrotantibus, qui morbis frigidis a fibrarum laxitate, & humorum crassitie, ac indole tartarea ortis, & supra §vo 49. recensitis laborant. Conveniunt cum oleis, e quibus parati sunt, nisi quod paululum subtiliores, & temperatiores existant. Dantur interne a gutt. 2. ad 10. in vino, vel cum frustulo sachari &c. Externe sese ob svaveolentiam commendant, & discutiendi ac roborandi fine Linimenta nervina ingrediuntur, aut soli constituunt.

#### BALSAMVS VITÆ.

Rec. Salis tartari purissimi & siccissimi uncias duas, Olei lavendulæ, rorismarini, melissæ, ligni Rhodini, de citro Ital. ana drachmam unam, olei caryophyllorum drachmam unam & semis, olei cinnamomi, majoranæ, essentia ambrae veræ ana drachmam semis. Mixta instillantur sali tartari pulverisato, mixtio agitatione cum bacillo ligneo adjuvetur, & præmissa 12. horarum digestionē lenissima, spiritus vini dephlegmatissimi super species balsamicas rectificati uncia decem superfundantur, digerantur moderato calore, donec omne oleum solutum sit, & deinde vel una saltem destillatione, vel reiterata cohobatione peracta, liquor balsamicus capiti mortuo reaffusus cum addita sufficiente quantitate moschi soluti, & balsami Peruviani, denuo digeratur, donec satis tinctus, fragrans, & saturatus evadat.

## §. 55.

Ob convenientiam memoratis spiritibus salino-sulphureis, & Balsamis ultimo jungenda sunt SALIA VOLATILIA OLEOSA LIQUIDA. Hæc ex salibus volatilibus urinosi & oleis, speciebus balsamicis, & balsamis diversimode parantur, & quidem in genere vel *sine ulla digestionem* & ex tempore, vel *mediante destillatione*. Ex tempore succedit, quando olea ætherea genuina in spiritu salis ammoniaci solvuntur, aut balsama liquida instillata cum eodem combinantur, idque vel beneficio vitri agitationis, vel lenioris digestionis. Mediente destillatione vero ita instituitur: Miscentur vel olea destillata, vel balsama liquida, vel concisæ ac contusæ species balsamicæ cum mixtura ex parte una salis ammoniaci & partibus duabus ciner. clavell. aut salis tartari, & sufficienti quantitate spiritus vini rectificati adfusa destillatio in cucurbita arenæ balneo imposita leni igne adornatur; sic sal volatile balsamicum siccum adscendit & liquidum destillat in receptaculum.

## SAL VOLATILE OLEOSVM LIQVIDVM.

Rec. Salistartari vel ciner. clavell. ℥j, salis ammoniaci ℥j rad. galangæ, cort. citr., aurantior., cinnam., canellæ albæ adna unciam semis, macis drachmam unam, balsami vitæ unciam unam, Concis

cifis contufis atque mixtis, inftillato prius balfamo vitæ adfundatur fpiritus vini rectificati menfura una & deftillatio in arena l. a. adornetur.

vsvs. Quoad virtutem tam interne, quam externe cum fpiritus fulphureo-falinis urinoſis concentratis convenit.

## CAPVT V.

## DE

## SVBLIMATIONE ET VOLATILISATIONE.

## §. I.

**A** Naloga deftillationi operatio eſt ſvblimatio, in eo ſaltem a priori diſtincta, quod illa humidum evaporabile, hæc vero *ficcum evaporabile* pro ſubjecto agnoſcat, & proinde in partium exhalabilium fccarum vel ſalinæ, vel ſulphureæ, vel mercurialis indolis ſeparatione a craſſis & fixioribus terreis &c. & propulſione deinde atque aggregatione vel combinatione nova conſiſtat.

## §. 2.

Parantur ſublimationis beneficio 1) *Sublimata proprie* ſive καλ' ἐξοχήν ſic dicta. 2) *Flores*, & 3) *Salia volatilia*. Sublimata occurrunt ſub forma denſa, compacta & ſplendente; Flores vel ſub forma pulverulenta farinacea, veletiam quandoque ſub forma floſculorum nivalium & ſpiculorum ſplenden-

dentium. Salia volatilia denique vitrorum lateribus more aliorum salium instar frondium angularis, irregularis tamen figuræ apponuntur.

### §. 3.

Sublimata stricte sic dicta *mercurium*, flores *sulphur*, & salia volatilia *principium salinum* evaporabile pro basi ac parte constitutiva primaria agnoscunt; hinc etiam videmus, sublimata ordinario ex mercurio currente vel cum sulphure, vel sale quodam combinato constare: Flores vero sublimari ex metallis & corporibus metallicis sulphureis v.g. auro, argento, cupro, ferro, cinco, bismutho, antimonio, arsenico, sulphure communi &c. nec non ex paucissimis concretis vegetabilis prosapiæ, v.g. e benzoe, camphora &c. & Salia volatilia tandem ex variis vegetabilibus, atque omnibus animalium partibus, quæ alias spiritum urinosum fundunt.

### §. 4.

Quædam ex memoratis triplicis regni corporibus sine ullo additamento sublimantur, quibusdam vero partem ficcam evaporabilem alias dimittere recusantibus materiæ peregrinæ adduntur. Addenda autem in genere sic comparata sunt, ut vel *fusionem* *materiæ impediunt*, & *particularum disconti-*

uationem præsent, vel particulas graviores. & per se ad adscensum ineptas secum in altum ducant, vel expulsionem, separationem ac propulsionem partium sublimandarum adjuvent. Primum v. g. in sublimatione florum benzoës & sulphuris, secundum in sublimatione florum salis ammoniaci martialium &c. & ultimum in sublimatione mercurii sublimati observamus. Resinæ benzoës & sulphuri enim arena miscetur, ferro sal ammoniacum, & mercurio vivo cum sale decrepitato mixto vitriolum calcinatum additur. Quædam quoque corpora compactiora & fixiora, ut aurum, argentum &c. ante sublimationem solvenda, & in crocos aut calces redigenda sunt, ut partium divulsio & sublimatio, alias nequaquam speranda contingere queat.

## §. 5.

Suscipitur sublimatio pro materiæ sublimandæ discrepantia in diversis vasis nimirum in *phiola*, *retorta superius tubulata* & *erecta*, *cucurbita cœco* vel *rostrato alembico* instructa, in *olla*, cui ollæ aliæ vulgo *Aludels* dictæ imponuntur, & luto firmitus invicem conjunguntur, nec non in *retorta terrea tubulata* aut *ollula*, cui *cucullus pyramidalis chartaceus* imponitur. In *Retorta tubulata* cum impositis *Aludel* vulgo & optime subli-

blimatur sulphur minerale, arsenicum, antimonium, bismuthum, cinnum, auripigmentum & similia; In Phiola mercurius dulcis, sublimatus, & cinnabaris; In cucurbita alembico instructa sal ammoniacum & varia alia salia volatilia, & tandem in olla & cucullis pyramidalibus benzoe &c.

## §. 6.

Pro diversa materiæ sublimandæ gravitate ac fixitate nunc intensior, nunc remissior ignis gradus requiritur; In genere tamen notandum erit, salia volatilia minori, flores majori, & sublimata stricte sic dicta maximo relative ignis gradu indigere, licet & hic pro specierum diversitate differentia probe notari mereatur.

## §. 7.

Sublimatio primario ob quadruplicem finem instituitur nimirum 1) ut particula quædam activæ a crassioribus separata de novo colligantur, 2) ut partes puræ a respective impuris segregentur, 3) ut fixiora volatilia, atque crassiora subtilia reddantur, 4) ut materiæ diversæ indolis combinentur, & novum inde productum enascatur.

## MERCURIUS DULCIS.

Rec. Mercurii sublimati q. p. addatur successive in mortario vitreo vel lapideo serpentino, mercurius vivus depuratus, & pistillo ex simili materia

teria facto tamdiu invicem terendo misceantur, donec mercurius sublimatus corrosivus probe saturatus globulos mercuriales ulterius adsumere renuat. Pulvis subnigricans inde enatus phiolæ vitreæ vel loricatæ, vel non loricatæ injiciatur, phiola loricata igni aperto carbonum, simplex vero crucibulo capaciore arena repleto imponatur, & deinde, obturato prius vitri orificio pistillo terreo exsiccatō vel papyraceo, sublimatio igne mediocri sensim augendo instituatur; Sic in principio pauxillum mercurii vivi sub forma fumī subnigricantis, & deinde nebulae albicantes adscendunt, quæ vitri lateribus adhærendo materiam albam, splendentem & compactam sive *Mercurium dulcem* constituunt. Finita sublimatione vitrum mediante bacillo ferreo ignito frangitur (es wird abgESPrenGT), & corpus compactum ac splendens a mercurio vivo superius adhærescente, nec non a parte flavescēte separatum eximitur, & semel vel bis rectificatur.

vsus. Mercurius dulcis ob insignem gravitatem specificam & spicula salina acuta per unitos globulos mercuriales obtusiora reddita & mitigata in genere vim obtinet materiam crassam acidomucosam resolvendi; hinc etiam tanquam adjuvans laxantibus additur, & specificum anthelminthicum, antivenereum, & sanguinis depuratorium existit, imo continuato ad tempus usu & majori dosi exhibitus salivationem excitat. Datur ordinario cum extractis, conservis, resinosis &c. vel in forma boli vel pillularum a gr. j. ad scrupulum semis, imo in morbis venereis, quando completa salivatio excitanda est, ad drachmam unam

unam successive adscenditur. In pulvere minus recte præscribitur, licet cum aliis misceatur: facillime enim nervosis dentium membranis noxam infert. Pars impurior flavescens externe unguentis miscetur.

## NOTANDA.

1) Mercurius sublimatus ex globulis mercurii vivi, & spiculis salinis acutis ac rigidis acidi salis communis prioribus circumquaque infixis compositus est, hinc per se etiam tum ob gravitatem specificam eminentiorem, tum ob spicula acuta corrosivum admodum corpus existit, & primariis regni mineralis venenis jure accensetur.

2) Mercurius vivus de novo additur, & cum mercurio sublimato terendo miscerur, ut globuli cum spiculis prominentibus uniti illa obtundant. Inter terendum itaque cavendum est, ne pulvisculus adfurgens pulmones & nares ingressus vehementes tusses & sternutationes excitando noxam inferat. Suadent hinc nonnulli pauxillum aquæ inter terendum adfundere, partim ut salia melius soluta promptius cum globulis mercurii vivi combinentur, partim ut pulveris noxii adscensus impediatur.

3) Vitrum profundius arenæ imponendum, ut mercurius vivus in principio adscendens supremæ colli parti apponatur, deinde arenâ ad 2. l. 3. digitorum latitudinem removenda est, ut mercurius dulcis purus locum priori inferiorem occupare queat. Neglecta enim hac cautela mercurius dulcis purus cum vivo nigricante & impuro miscetur, & color albicans ac splendens nec



non puritas corrumpitur. In principio quoque per unam aut duas horas ignis lenior subministrandus erit, ut melior mercurii vivi ac sublimati unio contingat, deinde vero augendus est.

### CINNABARIS FACTITIA VULGARIS.

Rec. Mercurii vivi depurati uncias sex, sulphuris communis citrini, vel florum sulphuris unciam unam & semis. Sulphur lenissimo igne in tigillo lato argillaceo carbonibus imposito fluat, fluenti successive mercurius vivus ingeratur, & probe cum sulphure mediante agitatione cum bacillo ligneo misceatur, donec massa nigricans inde resulter. Facilius succedit, quando mercurius sine adjumento ignis sola tritura in mortario lapideo vel vitreo cum sulphure combinatur, non aliter, ac si *æthiopen mineralem sine igne* elaborare intenderes. Massa pulverisata vel pulvis nigricans *ἀπυρος* phiolæ arenæ profundius impositæ injiciatur, & in illa in cinnabarim intensiori igne sublimetur. Peracta post aliquot horas sublimatione & vitro bacillo ferreo fracto, cinnabaris, rejecta materia leviori nigricante superiori vitri parte adhærente eximatur & pulverisata adservetur, vel adhuc semel, si perfectam nondum rubedinem contraxerit, rectificetur. Præstat quoque cinnabarim post primam sublimationem, aut post unam alteramve rectificationem subtilissime tritam sæpius lavare (*schlemmen*), ut separata parte subtiliori reliquum depuretur. Ex parte denique leviori nigricante & impura cum addita limatura martis aliquid mercurii vivi resuscitari poterit.

vsus. Cinnabaris factitia quoad indolem & virtutem cum cinnabari nativa & antimonii convenit,

nit, quod olim quidem ex ignorantia, fallacia & vano metu negatum, a quibusdam vero recentioribus abunde comprobatum est. Agit resolvens, & obtundendo acrimoniam salinam, atque inter præstantissima medicamenta aperientia, antispasmodica & roborantia sibi locum vendicat. Datur a gr. j. ad 10, imo 15. Ingreditur multas compositiones v.g. specificum cephalicum Michaelis, variosque pulveres antepilepticos, antispasmodicos &c. & uno verbo in plurimis morbis locum habet.

## NOTANDA.

1) Mercurius diversimode, nimirum expressione per corium cervinum, destillatione ex retorta, & lotionem cum aqua falsa ab impuritatibus adherentibus liberatur. Duo priores modi hic locum inveniunt, ultimus vero minime; facile enim partes quædam salinæ globulis mercurialibus adhærescendo, illos paululum corrosivos reddere possunt.

2) In liquatione sulphuris lenissimus ignis adhibendus est, ne accendatur; si nihilominus casu flammam concipiat, orbe ligneo tigillo imposito statim extinguitur. Incensionis interea metus plane abest, si mercurius cum sulphure solummodo tritura in mortario miscetur.

2) Præstat cinnabarim intensiori igne in arena, quam aperto in phiola loricata carbonibus imposita sublimare. Hactenus quidem plurimi Chymici cinnabarim igne intenso aperto evehere jusserunt, autumantes, leniori igne illam nequaquam in sublimem ferri, vel tamen colorem non satis rubicundum

dum adquirere: Verum experientia docet, cin-  
nabarim igne arenæ non solum sublimari posse,  
sed etiam colorem pulchriorem induere, & mi-  
nus de pondere, quam alias, amittere. Notari ta-  
men debet, æthiopem *ἀπυρον* melius in arena, al-  
terum vero ignis adjumento confectum in retor-  
ta loricata per ignem apertum sublimari.

### FLORES SALIS AMMONIACI MARTIALES.

Rec. Limaturæ martis puræ P. j. salis ammoni-  
aci P. 2. Mixta cucurbitæ vitreæ vel terreæ vi-  
treatae injiciantur, & imposito alembico rostrato  
sublimatio in balneo arenæ igne per gradus au-  
gendo instituat; sic prodit 1) *liquor flavescens*  
*urinosus* seorsim receptaculo minori rostro alem-  
bici applicato excipiendus, 2) *flores* qui alembi-  
co, & cucurbitæ lateribus apponuntur. Horum  
superiores colore flavescente, inferiores vero ex lu-  
teo-rufescente gaudent, & in fundo denique caput  
mortuum subnigricantis coloris remanet, quod aeri  
humidiori expositum ex parte successive in liquo-  
rem brunnum fortiter adstringentem resolvitur.

vsus. Flores salis ammoniaci martiales agunt  
resolvendo & adstringendo; hinc laudantur in ob-  
structionibus viscerum, cachexia, hydrope, fe-  
bre quartana, aliisque morbis ab atonia solidor-  
um, & viscida humorum indole oriundis. Dos.  
a. gr. 5. ad gr. 15. Spiritus flavescens convenit  
cum spiritu salis ammoniaci urinoso, nisi quod  
paululum sulphure martiali imprægnatus sit, &  
proinde magis roboret. Liquor ex capite mor-  
tuo deliquescente ortus stypticum externum egre-  
gium præbet.

## NOTANDA.

Sal ammoniacum limaturæ martis additur, ut acidum falis communis in illo reperiundum martem aggrediatur, ac solvat, quo deinde sal volatile a vinculis liberatum adscendere, & partes quasdam vitriolicas & sulphureo-terreas martiales secum in altum evehere queat. Notari tamen debet, floribus supremis flavescentibus plus sulphuris martialis, parum vero principii terreo-vitriolici mixtum esse, in inferioribus vero contrarium observari.

SAL VOLATILE ANGLICANVM SICCVV  
ET LIQVIDVM.

Rec. Ciner. clavell. ꝑꝑ solvantur in aqua communi, & deinceps addatur portio anatica falis ammoniaci albißimi ac purißimi pulverisati. Quo factò, adfusis adhuc unciiis quatuor spiritus vini rectificatissimi, sublimatio in cucurbita arenæ imposita leniori igne instituat. Sic primo in alembicum adscendit sal volatile ficcum copiosum, postea vero spiritus vini fale volatili saturatus sive spiritus falis ammoniaci vinosus in receptaculum destillat. Si placet, post florum ficcorum sublimationem alembicus removeri, & alius imponi poterit: interea tamen non absolute necessarium est; spiritus succedens enim parum falis volatilis ficci solvit, tum quod fale volatili jam saturatus sit, tum quod ob indolem sulphuream parum recipere valeat.

vsvs. Quoad naturam pariter atque virtutem sal volatile tam ficcum quam liquidum cum spiritu falis ammoniaci convenit; hinc ea, quæ su-

pra recensita sunt, hic repetere supervacaneum erit.

## SAL VOLATILE CORNV CERVV IN MAJORI COPIA PARANDVM.

Rec. Cinerum clavellatorum depuratorum, vel salis tartari P. 2. salis ammoniaci P. j. Hæc invicem probe mixta irrorentur s. q. olei C. C. fœtidi, & deinde superfusa aliqua spiritus vini rectificati portione sublimatio in cucurbita arenæ balneo imposita igne moderato adorneatur. Ita adscendit in alembicum sal volatile in notabili quantitate, quod ex parte per spiritum insequentem abluitur, & simul cum illo in receptaculum deferitur. Quod si itaque sal volatile plane ficcum desideratur, alembicum cum sale volatili tempestive removendum, & aliud imponendum est, ne a spiritu vini succedente ex parte solvatur.

vsvs. Sal volatile & spiritus, qui posterior rubicundus redditur, quando ad tempus sali volatili superfunditur, & plus olei recipit, vires ordinarii salis volatilis & spiritus C. C. possident; hinc in iisdem etiam morbis & eadem dosi cum fructu adhiberi poterunt.

### NOTANDA.

1) Singula salia volatilia animalis prosapia in radice conveniunt, & differentia solummodo a mixto oleo specifico dependet; hinc etiam sal volatile urinæ, quod secundum Illust. Hoffmannum \* purissimum & omni oleo privatum haberi potest, semper basis loco substratum addito distin-

\* Vid. Ejusd. Obs. Physico-chymicæ Lib. 2. Obs. 27. p. 237.

distincto oleo empyrevmatico diversimode specificari, in diversum sal volatile mutari, & descripta methòdo sal volatile eboris, cranii humani, sanguinis &c. copiose parari potest, si modo loco olei C. C. oleum dictorum proprium empyrevmaticum addatur.

## FLORES BENZOES.

Rec. G. Benzoës albicantis & splendentis q. v. Contusum & cum partibus tribus vel quatuor arecæ mixtum injiciatur ollulæ vitreatæ, eademque cum imposito cucullo papyraceo pyramidalis inter carbones collocata sublimatio lenissimo igne peragatur; Sic primo flores albisimi evecti in cucullo instar flosculorum nivalium colliguntur, quos justo tempore pennæ anserinæ ope abstersos & exemptos seorsim adservare expedit, ne succedentes magis oleosi & flavescerent illos pariter oleo imbuant, & colore flavo tingant. Ex capite mortuo deinde retortæ vitreæ balneo arenæ imponendæ ingesto igne moderato oleum benzoës expelli poterit.

Sublimatio horum florum etiam in cucurbita alembico instructa, nec non in retorta quandoque instituitur. Si posterius placet, retorta arenæ imposita ad medietatem usque mixtura ex arena & pulvere benzoës repletur, & ignis subditus per gradus augetur, ut primo liquor oleosus instar butyri, & deinde flores adscendant, & retortæ collo adhærescant. Flores una cum liquore excepti, atque cum quatuor aquæ fontanæ partibus mixti in olla terrea vel ænea igne moderato calefaciendi, & ubi incaluerint, sine mora per filtrum char-

taceum transmittendi sunt, sic mox coeunt flores, qui postea exempti calore lenissimo exsiccantur. Ultima hac methodo plures quidem flores impetrantur, verum illi impuriores sunt, & plus laboris, quam in processu priori requiritur.

vsvs. Flores benzoës salacre volatile sulphureum seu oleo puriori imbutum sistunt. & specificè laudantur in morbis pectoris a materia viscida enatis v. g. asthmate pituitoso, tussi, raucedine &c. nec non in lue venerea & obstructionibus glandularum. Datur a gr. 3. ad scrupulum semis. Optime quoque solvuntur in essentia lignorum, aliisque essentiis resolventibus ac pectoralibus, & vim earundem resolvendi insigniter augent. Externe ad efficacissima Errhina pertinent.

## CAPVT VI.

DE

RECTIFICATIONE EJVSDEM-  
QVE SPECIEBVS.

§. I.

**R**ECTIFICATIO varias species, videlicet *Dephlegmationem, Cobobationem, Circulationem, Concentrationem* nec non *Destillationem* atque *Sublimationem depuratoriam* complectitur, & vario modo, frequentius tamen destillando & sublimando peragitur.

§. 2.

## §. 2.

Rectificationis subjecta constituunt

- 1) *Aquæ destillatæ.*
- 2) *Spiritus salini & sulphurei.*
- 3) *Salia volatilia sicca, tam simplicia, quam oleosa.*
- 4) *Sublimata stricte sic dicta.*
- 5) *Olea præsertim empyreumatica.*
- 6) *Balsami liquidi.*
- 7) *Liquores vinosi & salini &*
- 8) *Aceta.*

## §. 3.

Instituitur hæc operarito ob finem multiplicem nimirum 1) ut quædam ex memoratis corporibus phlegmate superfluo, aut impuritatibus terreis, oleosis & mucosis liberentur, 2) ut volatilitas, subtilitas, & activitas eorundem augeatur, & 3) ut principia nondum satis evoluta sufficienter explicentur, & melior ingredientium unio contingat; adeoque etiam nunc Dephlegmatione, aut Concentratione peculiari, nunc vero Cohobatione, Circulatione, aut repetita Sublimatione opus est,

## §. 4.

*Aquæ destillatæ spirituosæ & balsamicæ* ordinario ac optime rectificantur mediante *Cohobatione*, quando illæ videlicet semel evocatæ deinde aliquoties speciebus recentibus cum prioribus mixtis reaffusæ ex vesica cuprea, vel cucurbita igne leniori repetita destillatione abstrahuntur, ut hoc modo non-  
solum



solum impuritatibus crassioribus penitus liberentur, sed etiam saturatiores & spirituosiores evadant, atque intimior principiorum combinatio cum particulis aquosis eveniat.

## §. 5.

*Spiritus salini acidi* præsertim minerales destillando ex retorta vitrea balneo arenæ imposita, tum impuritatibus terreis & phlegmate superfluo liberantur, tum etiam concentratiores redduntur; adeoque opus est igne in principio moderato, ut primo phlegma evocetur, & deinde intensiori, ut spiritus concentratior ac purior remoto phlegmate in receptaculum quoque propelli queat. Circa rectificationem aceti vini, aliorumque tamen notandum erit, destillationem in cucurbita suscipiendam, atque humidum primo exstillans vulgo pro phlegmate inutili habitum nequaquam rejiciendum esse. Experientia enim docet, phlegma in aceto vini & similibus intime cum acido volatili mixtum hac methodo nequaquam separabile existere, & id proinde, quod primo destillat, acetum vini subtilissimum esse. Errant itaque, qui præter partes terreas s. tartareas crassiores & impuras in cucurbitæ fundo relinquendas etiam phlegma separare intendunt

## §. 6.

In rectificatione spirituum sulphuræ & alcalicæ aut urinosa volatilis indolis cucurbitæ altiores & lenior adhuc ignis gradus desiderantur, atque phlegma, evocato spiritu in vase destillatorio relinquitur. Suscipitur autem destillatio volatiliū horum spirituum vel cum, vel sine additamentis. Sine additamentis hoc fit, quando spiritus adhuc satis puri existunt, & solummodo aliqualis dephlegmatio, concentratio, augmentum volatilitatis, & major principiorum unio intenditur; cum additamentis vero instituitur, quando spiritus adhuc debiliores sunt, aut multis impuritatibus terreis, oleosis, & viscosis scatent, atque debita pelluciditate destituuntur; in priori statu species recentes adduntur & spiritus reaffusus cohobando activior redditur; in posteriori vero corpora terrea & salina alcalia, quæ impuritates absorbendo retinent, aut acidum ligans recipiunt v. g. cineres vulgares puriores & clavellati, sal tartari, cornu cervi ustum, calx viva recens & in aere resoluta, nec non propria capita mortua & similia miscentur. Spirituum ardentium dephlegmatio etiam ex tempore cum sale tartari & cineribus clavellatis purioribus succedit, quando spiritus iisdem superfunditur, ut sal alca-

alcali phlegma absorbeat: quemadmodum de hisce in sequentibus plura dicendi locus erit. Empyrevma denique forsan contractum in spiritibus sulphureis & vinosis repetita rectificatione super aquam puram fontanam, vel aquam calcis vivæ imminuitur, & successive plane extinguitur, ut hinc nonnulli etiam hac methodo spiritum vini simplicem in vinum adustum Gallicum (in Frank Brandterwein) transmutari posse adfirmant.

## §. 7.

Rectificatio depuratoria salium volatili-um simplicium cum rectificatione spirituum urinosorum convenit; Itidem enim, ut priores, cum terra, aut sale alcalico, aut capite mortuo calcinato miscentur, atque de-  
nuo sublimantur. Salia volatilia oleosa vero recentibus speciebus addita ideo semel sublimantur, ut magis particulis oleosis balsamicis imbuantur. Sublimata stricte sic dicta vel semel vel aliquoties sine ullo additamento sublimantur, ut intimior partium constituentium unio & major depuratio contingat.

## §. 8.

Olea destillata tam empyrevmatica, quam ætherea ideo rectificationi committuntur, ut vel puriora ac magis pellucida, vel fluidio-

diora, vel activiora reddantur. Rectificatio depuratoria cum aqua simplici pura, vel cum addito corpore terreo aut salino absorbente adornatur; Aqua tamen ordinario & frequentius oleis æthereis & quibusdam empyrevmaticis mineralibus, corpora sicca absorbentia vero oleis empyrevmaticis animalium adduntur. Fluiditas deficiens, vel amissa duplici modo procuranda, & restituenda est, nimirum 1) quando olea, præsertim ætherea aliquoties sine ullo additamento leni igne ex retorta vel cucurbita munda arenæ imposita evocantur, & 2) quando oleis spissis pauca spiritus vini rectificatissimi quantitas additur, & destillatio in cucurbita peragitur, aut olea solummodo cum sale tartari puro spiritu vini rectific. paululum humectato, vel etiam cum aqua simplici, additis recentibus speciebus, adhuc semel vel aliquoties ex vesica, aut cucurbita destillantur. Optimus tamen modus mihi esse videtur, quando olea ætherea spissiora & debilia in spiritu vini rectificatissimo, vel proprio spiritu, aut propria tinctura soluta & cum anatica portione salis tartari puri mixta semel vel aliquoties a speciebus recentibus, quibus sufficiens aquæ quantitas adfusa est, abstrahuntur; quandoquidem hoc modo non solum fluiditas,

H.

sed

sed etiam puritas, spirituositas & major activitas ipsis conciliatur, aut redditur.

§. 9.

Ante aliquot quoque annos Dominus Doctor Degnerus eruditus Medicus Noviomagensis modum \* communicavit, oleum raparum mediante lenissima per aliquod tempus digestionem cum aqua simplici in vase plumbeo ingrato sapore & odore liberandi, & in oleum olivarum aut amygdalarum transformandi; Verum experimenta circa hanc correctionem ab egregio chymico Berolinensi D. D. Neumanno suscepta, & in Miscellaneorum Berolinensium Tomo IV. descripta satis superque demonstrant, hanc metamorphosin nequaquam perfecte succedere, & oleum sic paulisper correctum ob mixtas particulas saturninas, quibus coloris & saporis mutatio unice in acceptis ferenda est, nec purum esse, nec tuto intra corpus recipi posse.

§. 10.

De Concentratione ultimo memorandum venit, quod illa præter modos sparsim hætenus, præcipue in hoc capite recensitos adhuc triplici modo alio fieri queat, nimirum, 1) *per frigus*, 2) *per terras stypticas* & *corpora metallica* & 3) *per salia alcalia*.

Pri-

\* Vid. Acta Wratisl. ann. 1725. p. 208.

Primus modus commendante B. Stahlio commode adhibetur in concentrandis liquoribus vinosis & salinis v.g. vino, cerevisia, urina, aceto, aqua falsa &c. Exponuntur videlicet vasa memoratis liquoribus maxima ex parte repleta frigori intensiori mense Januario, Febuario, Decembri &c. & quidem tempore nocturno, ut congelent; sic pars aquosa riget, pars sulphurea & salina vero ad centrum pulsa, ibidemque collecta fluiditatem retinet. Hæc glacie perforata extrahitur, & pro lubitu semel adhuc, aut aliquoties pari modo frigori exponitur, ut humidum aquosum reiterata congelatione magis separetur, & pars sulphurea aut salina concentretur. Liquores spirituosii hac methodo frigoris beneficio parati reliquis destillando elaboratis merito præferendi sunt; Nulla enim ratione immutantur, sed indolem suam naturalem perfecte retinent.

§. II.

Secundus modus in spirituum acidorum mineralium concentratione locum habet: Solvuntur nimirum ferrum, cincum, lapis calaminaris &c. in spiritu nitri, salis &c. & solutio in arena ex retorta vitrea destillatur; sic in principio magna phlegmatis quantitas exstillat, & deinde igne post phlegmatis re-

motionem auctiori reddito spiritus acidus concentratus denuo ex terra styptica sub forma vaporis nebulosi expellitur.

§. 12.

Tertius modus non solum in aceti, sed etiam in quorundam spirituum acidorum concentratione in usum vocari potest. Saturatur sal quoddam alcalicum v. g. cineres clavellati aut sal tartari aceto, vel spiritu falis, nitri &c. ut sal medium inde enascatur, deinde evaporato vel abstracto phlegmate ex cucurbita, alcali acido saturatum retortæ vitreæ injicitur, & adfusa dimidia vel anatica quantitate olei vitrioli, aut mixta sufficienti portione aluminis usti, vel vitrioli calcinati acidum concentratum in balneo arenæ igne fortiori adhibito, nec non adjuvante acido graviori denuo ab alcali separatur, & in receptaculum transire cogitur.

SPIRITVS VINI SINE IGNE RECTIFICANDVS.

Injiciatur vitro angustioris colli tantum falis alcalici v. g. cinerum clavellatorum puriorum pulverisatorum, quantum placet. Hisce superfundatur spiritus vini phlegmaticus, & miscela continua vitri agitatione adjuvetur. Sic cessante vitri motitatione phlegma cum sale ad fundum secedit, & spiritus sulphureus flavescens concentratus supernatat. Hic provide decantatur, aut tri-

tritorii ope a parte salino-aquosa separatur & toties in alio vitro recenti sali alcalico superfunditur, donec omni humiditate aquea orbatus sit: quod exinde cognoscitur, quando sal alcali ulterius facta vitri concussione non solvitur, sed in fundo siccum remanet.

## NOTANDA.

1) Sal alcali debet esse siccissimum, ut aquam eo promptius absorbeat. Additur pro majori vel minori phlegmatis in spiritu vini copia nunc major nunc minor salis quantitas, atque mixtura post vitri concussionem per aliquot dies in loco temperato relinquitur, & vitri agitatio per intervalla reiteratur, ut partes aqueæ, eo melius cum salinis mixtæ spiritum sulphureum dimittant.

2) Spiritus vini hac ratione non solum phlegmate, sed etiam partibus quibusdam acidis, quas sine alcali rectificatus retinet, liberatur; Quod ultimum exinde patet, quod sal alcali quodammodo naturam salis neutri adsumat.

3) Spiritus hic reliquis præferendus est; Accensus enim totus flamma consumitur, ac nullum phlegmatis vestigium relinquit. Notari quoque debet, spiritum hunc paululum alcalisatum esse, quod illius tamen præstantiæ nihil detrahit, præsertim cum partes salinæ alcalicæ, si placuerit, facili negotio separari queant; Quando enim libris tribus spiritus drachma semis olei vitrioli adfunditur, & mixta e cucurbita destillantur sal alcali in medium mutatum abstracto spiritu in cucurbitæ fundo relinquitur.



## RECTIFICATIO SPIRITVS CORNV CERVI.

Rec. Cineres vulgares cribratos vel rasuram C. C. crudi, vel C. C. ad albedinem ustum, aut calcem vivam, aut cineres clavellatos, iisdemque spiritum C. C. impurum adfunde, & illum deinde in balneo arenæ ex cucurbita abstrahe; sic prodit spiritus purior, limpidior & albicans, in cucurbita vero partes impuræ oleosæ corpori absorbenti mixtæ remanent.

NB. Processus hic non adeo quidem operosus est, interea tamen loco normæ in rectificatione reliquorum spirituum urinæ indolis, nec non in rectificatione oleorum empyreumaticorum ex animalibus inservire potest.

## OLEVM DIPPELII.

Rec. Oleum foetidum sanguinis cervini, idemque retortæ vitreæ mundæ immissum moderato igne arenæ ita abstrahatur, ut tantum pars subtilis olei exstillet, impuritates terreæ vero in retorta remaneant. Reiteretur hic labor toties ex retorta munda destillando, usque dum oleum nihil impuri amplius in retorta relinquat, actorem sub forma liquoris albicantis & perfecte limpidi transeat. Labor hic ob multas rectificationes admodum tædiosus est, brevior tamen redditur, quando oleum sanguinis cervini foetidum semel de proprio capite mortuo, & deinde semel quoque cum aqua simplici per vesicam rectificatur, ut pauca impuritas post duplicem hanc rectificationem residua rectificatione solitaria eo citius separari queat.

vsus. Oleum hoc insigni volatilitate, & odore ac sapore eminenti præditum summum restaurativum, sedativum, antepilepticum, & efficacissimum antifebrile remedium in febribus intermittentibus prædicatur. Datur in adultis a gutt. 20. ad 30.

## CAPVT VII.

DE

## PRÆCIPITATIONE.

## §. I.

**T**Ot præcipitationis species in praxi chemica occurrunt, ut omnes uni generali definitioni vix includere liceat. Nunc enim spontanea, nunc coacta, nunc in via humida, nunc in via sicca, nunc blanda, nunc impetuosior ac tumultuaria observatur. In genere tamen partium antea in menstruo solutarum separationem & descensum ad fundum denotat.

## §. 2.

Quoties præcipitatio contingere debet, vel corporis soluti, vel menstrui solventis vel utriusque gravitas specifica, aut textura, aut proprietas utraque immutari debet; adeoque etiam opus est, ut Chemicus menstrui, soluti corporis, & præcipitantis naturam ac indolem probe cognitam & perspectam ha-

beat, & conveniens præcipitans eligere  
sciat.

### §. 3.

Præcipitans pro menstrui, & corporis soluti discrepantia differt: quemadmodum hoc liquido constat, quando sequentes generatioribus præcipitandi modi leviori saltem considerationi subjiciuntur. Præcipitantur videlicet 1) *Corpora resinosa, gummeo-resinosa, oleosa & balsamica in menstruo sulphureo v. g. spiritu vini soluta per adfusam aquam frigidam*; Spiritus vini enim hac ratione phlegmaticus redditus partes resinosas ulterius solvere nequit; adeoque illæ præsertim frigore adjuvante denuo cœunt, & compactiores atque specificè graviores iterum redditæ ad fundum descendunt.

2) *Sulphurea v. g. sulphur commune, sulphur antimonii &c. in menstruo alcalico concentrato soluta itidem per copiosam aquam frigidam*. Nam menstruum per aquæ adfusæ copiam debilitatum sulphuri ulterius solvendo impar existit.

3) *Partes viscosæ impuræ ex vino, musto & cerevisia turbidis per infusam solutionem ichtiocolle*. Quamprimum enim hæc cum liquore turbido post infusionem agitando miscetur, partes terreo-feculentæ partibus viscosis ac glutinosis ichtiocolle adhærent,  
&

& sic utræque invicem implicatæ, ac per unionem graviores redditæ fundum petere coguntur. Similis fere ratio est, quando partes terreæ decocti Coffee per injectum pauxillum rasuræ C. C. præcipitantur.

4) *Partes terreæ decocti Coffee per instillatas aliquot guttas aquæ frigidæ.* Superiores enim particulæ terreæ per calorem adhuc agitæ & ob motum celeriores in sublimi sustentatæ statim aliquid de calore, & proinde de motu quoque ac levitate amittendo ob auctam gravitatem descendunt, & inferiores in descensu obvias simul ad fundum deprimunt. Notum enim est ex physicis: corpus in motu constitutum specificè levius existere corpore quieto, licet utrumque eadem extensione, figura ac soliditate gaudeat.

5) *Corpora in menstruo acido soluta per alcalia* v. g. aurum in aqua regia, aut mercurius in aquaforti solutus per oleum tartari deliquatum.

6) *Corpora in menstruo alcalico soluta per acida* v. g. Lixivium scoriarum vel hepatis antimonii per acetum aut solutionem vitrioli martis. In statu enim præcedente partes acidæ menstrui cum partibus alcalicis præcipitantis, & in præsentī partes alcalicæ menstrui cum partibus acidis præcipitantis

ceu focis amicissimis congregiuntur, atque menstruum in substantiam neutram conversum solutum deferit, nec illud ulterius solvit, hinc particulæ ad fundum deturban-  
tur,

7) *Corpora in acido soluta per acida alia alterius tamen naturæ specificæ*, v. g. argentum in aqua forti solutum per spiritum salis. Invertitur namque menstruum, & aqua fortis mutatur in aquam regiam, quod argentum proinde non amplius solvit. Pro diversa enim pororum ac partium corporis solvendi figura, magnitudine & gravitate specifica, diversæ, proportionatæ tamen figuræ, magnitudinis ac gravitatis particulæ in menstruo requiruntur.

8) *Corpora in acido leviori soluta per acida graviora* v. g. testacea in aceto soluta per oleum vitrioli. Nam corrosiva & graviora acida facilius ac fortius cum terreis uniuntur, hinc reliquæ a compedibus terrearum partium liberatæ sui juris fiunt, & terreae graviores factæ ad fundum præcipitantur.

9) *Corpora in acido soluta per salia media* v. g. argentum in aqua forti solutum per sal commune. Depulso nimirum acido salis communis a terra sua & cum acido nitri mixto aqua regia resultat, quæ quidem aurum &c. nequaquam vero argentum solvit.

10) *Me-*

10) *Metalla graviora per leviora ac porosiora metalla ac mineralia* v. g. argentum in aqua forti solutum per limaturam cupri, cuprum iterum per limaturam aut frustum ferri, ferrum per cinem, & hoc denique per lapides cancerorum pulverifatos. Ratio hæc est: aqua fortis singula hæc corpora quidem solvit, ast facilius leviora ac porosiora, quam graviora atque compactiora; hinc statim argentum deserit, quam primum cuprum ceu metallum porosius & specificè levius immergitur, idemque solvit, & deinde cuprum dimittit, quando, ferrum cupro porosius & specificè levius immissum aggreditur ac solvit, & sic porro de reliquis adhuc porosioribus sentiendum est.

#### §. 4.

Diversitas præcipitantis persæpe causa existit, ut ejusdem corporis præcipitata sub diverso colore, imo sub diversa natura ac forma prodeant. v. g. Mercurius vivus in aqua forti solutus & per sal commune præcipitatus album præbet pulverem sub mercurii albi cosmetici nomine notum; per oleum tartari deliquatum aut cineres clavellos paululum flavescentem aut subrubicundum; per spiritum salis ammoniaci paulisper nigricantem sive cinereum & sic porro.

Aurum

Aurum in aqua regia solutum, & per alcali fixum, aut volatile urinosum præcipitatum, suppeditat aurum fulminans; per solutionem vitrioli martis, calcem subtilem flavam; per solutionem mercurii aut viridis æris, calcem splendentem; per solutionem stanni, aut laminas stanneas immixtas calcem purpurei coloris &c. Argentum in aqua forti solutum & cum spiritu salis vel aqua falsa præcipitatum dat calcem volatilem & facile leniori igne fusilem in massam corneam pellucidam, quæ vulgo Luna Cornua nuncupatur; cum alcali vel solutione vitrioli vero calcem, quæ difficilior funditur, & ægerrime cum mercurio vivo miscetur &c. Solutio vitrioli martis lixivio scoriarum reguli antimonii, aut hepatis instillata pulverem in principio intense nigrum, post exsiccationem vero subruffum martialis insimul indolis, acetum vulgare vero eidem lixivio infusum crocum seu sulphur antimonii pulchræ flavedinis ad fundum deturbat. Solutio lapidum percarum cum oleo tartari per deliquium præcipitata pulverem niveum; cum cineribus clavellatis vero gryseum pulverem deponit.

## §. 5.

Quoniam gravitas ac forma menstrui & præcipitati per præcipitantia valde immutan-

tantur, hinc plerima præcipitata per prius adhibita menstrua secunda vice nequaquam solvuntur, & multa quoque denuo soluta per priora præcipitantia non dejiuntur,

### §. 6.

Iusta proportio inter præcipitans, menstruum & præcipitandum semper observanda est: alias enim plerumque accidit, ut ulterius instillato præcipitante, id, quod jam ad fundum deturbatum erat, denuo solvatur. Sic v. g. calx veneris per spiritum salis ammoniaci ex aqua forti præcipitata iterum solvitur, & solutio antea viridis, redditur coerulea, quando justo major spiritus urinosi quantitas instillatur.

### §. 7.

Menstrua post præcipitationem residua nequaquam ut liquida inutilia rejicienda sunt; Non raro enim productum salinum post debitam evaporationem ex illis resultans præstantius existit ipso præcipitato: sic v. g. per instillatum oleum vitrioli in solutiones alcalicas producit tartarus vitriolatus, per spiritum nitri nitrum regeneratum, per acetum destillatum terra foliata tartari &c. quod pari modo etiam accidit, quando præcipitantia alcalica menstruis acidis in f. q. infunduntur. Ex spiritu salis tanquam menstruo, & spiritu urinæ tanquam



quam præcipitante post corporis soluti dejectionem tenerrimum sal ammoniacum enascitur. Ex lixivio post sulphuris aurati, & martialis antimonii præcipitationem relicto mediante evaporatione & crystallificatione aut coagulatione sal medium in priori mere sulphureum, in posteriori vero sulphureum martiale non contemnendæ virtutis paratur, & sic porro.

## §. 8.

Præcipitationis ope parantur 1) *Magisteria* 2) *Reguli*, 3) *Resinæ* 4) *Sulphura* & 5) *Calces* atque *Præcipitata stricte sic dicta*.

## §. 9.

Magisteria e corporibus siccis triplicis regni conficiuntur. Corpora mineralia compactiora & metallica ordinario per menstrua acida, eaque vel graviora v. g. spiritum vitrioli, nitri, salis &c. vel leviora v. g. acetum vini, succum citri & limoniorum &c. solvuntur, & deinde vel aqua copiosa, vel corpore alcalico, aut sale medio præcipitantur. Quod si vero laxiori nexu & sulphure copiosiori facilius extravertendo gaudent, per lixivium alcalica fortiora dissolvuntur, & deinde aqua simplici adfusa, vel acidis præcipitantur. In Magisteriorum vegetabilium confectione species coloratæ cum lixivio alcalico probe coquuntur, & deinceps magiste-

gisterium instillata solutione aluminis separatur. Cornua denique, & *partes* alia ossæ, lapidæ, testaceæ & crustaceæ animalium vulgo in aceto destillato aut spiritu salis, vitrioli &c. soluta per alcali quoddam v. g. oleum tartari per deliquium præcipitantur, & hæc & priora præcipitata magisteria deinde, quantum possibile, reperiata elutriatione per aquam simplicem adhærentibus salibus liberata moderato calore exsiccantur. Rejiciunt quidem nonnulli omnia magisteria medica, eademque ob salia fixius inhærentia nec ulla elutriatione penitus auferenda simplicibus suis longe inferiora ac viliora esse opinantur; Verum pro meo iudicio medium tenere præstabit, Quanquam enim illa ob salia firmius unita intextura pristina mutantur, nec amplius proinde acidum morbificum tam potenter, ut antea, in corpore absorbent, nihilominus tamen ob figuram aliam per salia adhærentia & combinata inductam leniter incidendo ac stimulando abstergentium, aperientium, & diureticorum vices subeunt. Notum præterea est, absorbentia jam extra corpus acido quodam paulisper imprægnata, acidum morbificum deinde in corpore promptius recipere, ac potentius agere.

## §. 10.

*Reguli* solummodo ex mineralibus metallicis, copiosiori principio mercuriali præditis, præsertim ex antimonio parantur; hinc etiam primario ex partibus mercurialibus magis congregatis, depuratis, & cum sulphureis fixis itidem purioribus unitis constant. *Resinæ* ex variis vegetabilium partibus & *Calces* & *Sulphura* denique præcipitationis beneficio elaboranda, ex metallis & corporibus metallicis conficiuntur: quemadmodum de singulis hisce specialiora quædam in sequentibus dicendi occasio erit.

## MAGISTERIUM LAPIDVM CANCRORVM.

Rec. Lapidum Cancrorum pulverisatorum q. v. adfundatur iisdem spiritus vitrioli philosophicus vel acetum destillatum in f. q.; sic oritur aliqualis effervescentia, qua finita vitrum arenæ calidæ committatur, ut lapides mediante leni digestionem solvantur. Alii finita effervescentia spiritum decantant, & recentem adfundunt, eundemque post plenariam solutionem cum priori confundunt. Solutioni filtratæ instilletur oleum tartari per deliquium; sic cadit pulvis albus subtilissimus, qui aqua edulcorandus, & exsiccandus est.

vsus. Magisterium hoc multo subtilius est ipsis lapidibus cancrorum contusis, & virtutem resolventem, ac diureticam non contemnendam possidet. Datur in pulvere a gr. 5. ad decem.

## NOTANDA.

1) Magisteria hujusmodi quodammodo cum salibus mediis temperatis conveniunt. Spicula salina acida enim, quod ex pondere aucto cognoscitur, particulis terreis alcalinis infixa, & unita speciem salis medii producunt.

2) Præcipitatio etiam succedit, quando loco olei tartari oleum vitrioli instillatur; Interea tamen notandum est, magisteria per oleum vitrioli præcipitata instar glomeraminum nivei coloris cadere, & pulveres farinaceos sistere, qui vulgo *Magisteria plumacea, butyracea* &c. vocantur.

NB. Descripta methodus normæ loco inservire potest in confectione magisterii lapid. percarum, ungulæ alcis, eboris, cranii humani, C.C., matr. perlarum, concharum, testarum ovorum, dentis hippopotami, dentis apri, castoris, ossis sepia, coralliorum, & similium.

MAGIST. COLORATVM HERBÆ  
MENTHÆ.

Rec. Herbæ menthæ vel recentis, vel exsiccatae ℥ij. cinerum clavell, vel salis tartari, vel alcahest Glauberi, aut nitri fixi uncias quatuor. Coquantur in sufficiente quantitate aquæ simplicis, donec eadem probe tincta sit. Deinde tincturæ filtratæ supra leni igne solutio aluminis instilletur, & mixtura paululum agitetur, sic illa quodammodo coagulatur, ac turbida redditur. Quo facto aqua simplex adfundatur, ut magisterium successive fundum petat. Mixtura denuo filtratur, & pulvis in filtro relictus vel præmissa edul-

coratione, vel sine eadem in umbra siccat, & in pulverem tritura redigatur.

vsus. Magisterium hujusmodi, & reliqua hujus commatis ob particulas aluminosas copiosius mixtas, & adhærentes interne nullum in Medicina locum inveniunt, sed externe solummodo ad tingenda balsama adhibentur, & extra Medicinam pro pigmentis inserviunt.

### NOTANDA.

1) Solvitur in aqua sal alcali, ut illa sale acuatâ partes gummeo-resinosas solvere, & extrahere valeat. Præcipitatio deinde cum solutione aluminis procuratur: Quamprimum enim solutio aluminis instillatur, partes lixivii salino-alcalicæ acidum aluminis arripiunt, & cum illo in sal medium combinantur; hinc statim terra aluminosa cum particulis gummeo-resinosis in menstruo antea solutis fundum petit, & magisterium coloratum constituit.

NB. Secundum hanc normam ex omnibus aliis radicibus, herbis, floribus, lignis, baccis &c. vegetabilium colore saturatiori & eminentiori præditis Magisteria colorata parantur.

### LACCA FLORENTINA.

Rec. Aluminis & Cinerum clavellatorum ana  
 ℥j seorsim in aqua calida soluta & filtrata adhuc calida misceantur; sic oritur ebullitio seu potius effervescentia, mixtura in momento lactescit, & terra aluminosa sub forma pulveris albi ad fundum cadit, qui reiterata aquæ simplicis adfusionem edulcorandus, & exsiccandus est. Deinde re-

cipi-

cipiantur ligni Brasiliensis vulgo Fernambuc dicti unciae tres, cochinillæ pulverisatæ uncia semis; Coquantur conjunctim in aqua simplici, donec aqua tincta sit, tinctura hæc superfundatur prædicto pulveri albicanti aluminoso, sic ille rubro colore tingitur. Hoc pigmentum, quod terram aluminosam, (post alcali cum acido combinationem præcipitatam) pro basi agnoscit, filtri adminiculo sæpius aqua dulci edulcorandum est, ut salibus liberetur, & deinde in umbra exsiccandum est. Sumtibus minoribus hoc magisterium paratur, quando os sepia in pulverem subtilissimum redactum decocto ligni Brasiliensis saturatissimo superfuso imprægnatur, & liquore rubro, post aliquot dies provide decantato lenissimo calore exsiccat. Notari tamen debet sub adfusione decocti pauxillum aluminis pulverisati miscendum esse, ut melior partium resinosarum præcipitatio, ac separatio contingat.

vsus. Hoc Magisterium primario inservit pictoribus, & interdum quoque a Medicis pulveribus emeticis exigua dosi miscetur, ut pulveri colorem purpureum conciliet, & insimul terra sua aluminosa, vel osse sepia ventriculum paululum iterum adstringendo roboret.

### MAGISTERIVM SIVE LAC SVLPVRIS.

Rec. Sulphuris communis vel etiam florum sulphuris P. j. ciner. clavellat. vel salis tartari P. 3. Contusa & mixta in olla vitreata cum s. q. aquæ simplicis adfusa tamdiu v. g. per 5. vel 6. horas coquantur, donec sulphur adjuvante continua mixturæ coquentis agitatione cum spatula solutum

aquam colore rubicundo tingat. Solutioni filtratæ acetum vini infundatur; sic mixtura lactescit, & pulvis ex pallido-flavescens ad fundum descendit; Hic probè edulcorandus & exsiccandus est.

vsus. Lac sulphuris internè ad resolventia, demulcentia, pectoralia, sanguinis depuratoria, & antarthritica refertur, atque specificè commendatur in tussi, asthma, scabie &c. Dos. a gr. 10. ad 20. Miscetur pulveribus, electuariis & syrûpis. Externe ulceribus humidis malignis, canerosis, nec non pilis in verme inspergitur, & cosmeticis quoque miscetur: Verum pro mea sententia lac sulphuris ipsi sulphuri communi pulverisato parum præferri meretur.

### MAGIST. SACHARI SATVRNI.

Rec. Minii vel lythargyrii P. j. aceti destill. P. 3. Digerantur moderato calore per aliquot dies in vitro, vel adjuvante agitatione cum spatula in olla coquendo solvantur, ut pars solubilis acetum colore subviridi tingens extrahatur. Solutioni filtratæ guttatim oleum tartari per deliquium instilletur, & pulvis albicans ad fundum præcipitatus decantato liquore colligatur & exsicceetur.

vsus. Productum hoc ex partibus saturni subtilioribus cum acidis aceti combinatis compositum a nonnullis interne a gr. 5. ad 6. in gonorrhœa virulenta, æstu febrili, oestro venereo compescendo &c. exhibetur: Verum istud pro mea sententia interne minus tuto usurpatur, & jure inter venena constrictione violenta agentia refertur. Externe vero non contemnendum usum præstat, si  
in

in aquis appropriatis solutum, in ambustis, ophthalmia, gutta rosacea, ulceribus laxis & impuris, gonorrhoea virulenta &c. adhibetur. Locum quoque inter Cosmetica invenire poterit, si provide applicetur.

### MAGISTERIUM BISMUTHI.

Rec. Bismuthi unciam unam, solvatur in f. q. aquæ fortis, & solutioni deinde mensura una aquæ pluvialis, vel destillatæ adfundatur, ut menstruum dilutum specificè levius redditum magisterium sub forma pulveris albi ad fundum dimittat. Pulvis repetita aquæ adfusione a salibus corrosivis adherentibus liberetur, & leniter deinde exsicce-

tur. vsus. Laudatur a quibusdam in æstu febrili, & orgasmo sanguinis compescendo: verum virtus ejusdem interna ulteriori adhuc comprobatione practica indiget; hinc illum interea cosmeticis externis solummodo adnumerare præstabit.

### REGVLVS ANTIMONII SIMPLEX.

Rec. Antimonii, nitri & tartari crudi partes æquales. Singula seorsim pulverifata, & deinde probe invicem mixta per vices cum cochleari crucibulo inter carbones collocato & candefacto ingerantur; sic cuius injectioni detonatio succedit. Detonatione post plenariam mixturæ immiſsionem finita ignis augeatur, ut mixtura fundatur, liqueſcens cono fusorio quoad partem interiorem ſevo illito & paululum calefacto infundatur, & regulus leniori marginis cum bacillo ferreo aut malleo concuſſione ad fundum deturbatus post



refrigerationem a scoriis separetur, & adservetur. Scoriæ deinde in aqua solutæ filtrationis ope pelucidum & flavesceus suppeditant lixivium, ex quo cum aceto *sulphur antimonii auratum*, & cum solutione vitrioli martis factitii *sulphur antimonii martiale* præcipitatur.

vsus. Ex regulo hoc cum stanno Anglicano pæcula, annuli ac globuli fusione conficiuntur, quorum prima vino per noctem infuso, posteriore vero, quando vino injiciuntur, vim emeticam communicant. Parantur etiam ex illo *tinctura antimonii acris*, *cerussa*, & similia.

## NOTANDA.

1) Nitrum & tartarus crudus antimonio miscentur, ut detonatio fieri, & partes eorundem sub detonatione alcalisatæ antimonium solvere, ac sulphur extrahere queant.

2) Partes regulinæ ceu specificè graviores a scoriis levioribus adjuvante marginis concussione liberatæ ad fundum descendunt, & in unam massam coeunt; adeoque etiam opus est, ut massa prius exacte fluat, & satis liquida cono infundatur, ne partes quædam regulinæ scoriis jam indurescentibus inhærentes descendere prohibeantur, & repetita scoriarum fusione demum separari debeant.

3) Deficiente cono fusorio præcipitatio reguli in ipso crucibulo quoque succedit, si margo ejusdem concutiat: verum particulæ regulinæ non tam bene congregantur, & regulus loco formæ pyramidalis formam orbicularem depressam adquiret.

REGVLVS ANTIMONII MARTIALIS  
STELLATVS.

Rec. Limaturæ martis puræ, vel clavorum ferreorum unciam unam, antimonii Hungarici pulchre striati uncias tres. Ferrum crucibulo injectum igne intensiori eo redigatur, ut candeat, & quasi liquefcere incipiat. Quo viso antimonium grosso modo contusum & cum coehleari ferreo immissum cum marte exacte liquefcendo uniatur, quod, ut eo melius fiat, mixtura bacillo ferreo agitare expedit. Deinde uncia dimidia nitri per vices inspergatur, & mixtura probe fusa cono calefacto & sevo illito infundatur; sic accedente marginis percussione regulus cadit, qui scoriis refrigeratis & remotis plerumque stellam tum in superficie apparentem, tum per totum reguli corpus descendentem conspiciendam præbet.

vsvs. Regulus antimonii martialis stellatus respectu virtutis nequaquam non stellato præferendus est, præsertim cum hæc stella non semper formetur &, sic censentibus multis Chymicis, magis a fortunæ arbitrio, quam a certa encheirisi dependere videatur. Convenit de cetero quoad virtutem cum regulo antimonii simplici, nisi quod vi remissiori gaudeat. Paratur quoque ex illo *Antimonium martiale diaphoreticum*, & cum stanno Anglicano *Electrum minus Joviale*, ex quo porro cum nitro *Antibæcticum Poterij* sive *Diaphoreticum Joviale* conficitur. Ex scoriis in aqua solutis & filtratis species *sulphuris antimonii martialis* præcipitatur.

## NOTANDA.

1) Præter particulas antimonii sulphureo-mercuriales hic regulus quoque continet partes quasdam terreo-sulphureas martiales cum prioribus intime mixtas & combinatas, quod per varia experimenta in discursu recensenda demonstrari potest.

2) Ferrum in principio solum igni fortiori exponitur, ut deinde ob nexum laxatum cum adjecto antimonio fundi queat, quod alias sine prævia hac candefactione difficilius succedit. Nitrum quoque additur, tum ut fusio mixturæ faciliatur, tum ut particule sulphuræ volatiliores deflagrando vel sub forma fumorum, vel sub forma scoriarum separentur.

3) Stella enasci creditur a particulis metallicis præsertim antimonii depuratis striatis, quæ sese, dum massa refrigeratur, denuo a centro versus peripheriam in stellæ formam expandunt; hinc stella etiam eo major ac nitidior fit, quo nitidiores ac majores strias antimonium habuit.

## REGVLVS ANTIMONII MEDICINALIS.

Rec. Antimonii uncias quinque, salis communis uncias quatuor, salis tartari unciam unam. Pulverisata & mixta in crucibulo igne primo mitiori deinde fortiori exacte fundantur, ut mixtura instar aquæ fluat. Quo facto massa fluida cono fusorio calenti infundatur, & scorix refrigeratæ a regulo in fundo hærente separentur. Regulus sive massa inferior compacta metallici splendoris contundatur, lavetur aqua & exsiccata sub forma pulveris ex atro-rubicundi adservetur.

vsus. Regulus hic descripto modo præparatus medicamentum antimonialerutum atque in ventriculo solubile existit, præsertim si in pulverem subtilissimum tritura redactum reiterata ablutione a salibus perfecte liberatum fuerit. Ob sal alcali sulphureum cum regulina substantia combinatum & fixatum valide resolvit, leniter stimulat, atque sudorem & transpirationem sine orgastica sanguinis commotione movet; hinc specificè commendatur in cachexia, febre quartana, scorbuto, lue venerea, febribus malignis exanthematicis, purpuratis, in muco viscido incidendo, aperendis ductibus excretoriis obstructis, atonia solidorum, & variis morbis per sudorem curabilibus. Datur in pulvere cum terreis, salinis mediæ naturæ, cinnabarinis &c. mixtus a gr. 3. ad 6.

## NOTANDA:

Pars sulphurea in hoc processu non separatur a regulina, sed sal alcalicum sulphure unitum intimius cum regulina substantia combinatur & sulphur figitur. Sal medium de cetero additur, tum ut massa tenuius fundatur, tum ut melior ingredientium unio, regulique fixatio contingat.

## RESINA SCAMMONII.

Rec. Scammonii crasse contusi P. j. solvatur leni digestionis igne in partibus tribus spiritus vini paululum saltem rectificati, spiritus tinctus per filtrum separetur, & residuo toties recens spiritus vini adfundatur, usque dum spiritus nullo amplius colore tingitur. Spiritus tincti deinde conjuncti & filtrati ex cucurbita in mariæ vel are-

næ balneo abstrahantur, ut tertia liquoris pars solummodo remaneat. Huic pauca aquæ frigida quantitas infunditur, sic præcipitatur resina, quæ deinde a liquore separata abluitur, & siccatur.

vsus. Hæc resina validum purgans est, & datur a gr. 3. ad 6. vel in forma pillulari cum aliis mixta, vel in jusculo aut cerevisia calida soluta, vel cum amygdalis dulcibus, aut vitello ovorum in mortario trita, idque eam ob causam, ne ob tenacitatem intestinorum tunicis adhærens tormina excitet.

### NOTANDA.

1) Recipitur in hujus & aliarum resinarum purgantium extractione tantummodo spiritus vini parum rectificatus, adeoque phlegmate nondum penitus orbatus, ne spiritu rectificatissimo adfuso vis purgans nimis debilitetur.

2) Separatio resinæ procuratur per debilitationem menstrui; Quando spiritus vini enim aqua adfusa diluitur resinam ulterius solvere nequit; hinc illa ad fundum præcipitatur, quod eo melius succedit, quando partes antea per abstractionem concentrantur.

NB. Pari modo etiam ex aliis speciebus resinæ parantur v. g. ex rad. Gialappæ, Rhabarbaro &c.

### SVLPHVR ANTIMONII AVRATVM, ET SVLPHVR AMTIMONII MARTIALE.

Solvantur scorix reguli antimonii simplicis vel hepar antimonii in f. q. aquæ simplicis mediante leni coctione in olla. Solutioni aliquoties, ut limpida evadat, filtratæ celeri lapsu acetum vini in-

ni instilletur; sic cadit pulvis rarus aurantii coloris sub forma flosculorum, qui successive, vitro in quiete ad tempus relicto, ad fundum descendunt. Facta flosculorum perfecta subsidentia, liquor supernatans provide decantetur, & pulvis aurantius lenissimo calore exsicceetur. Exsiccato denuo pauxillum aceti destillati adfundatur, & cum eo per aliquot horas stare permittatur, ut sulphur antimonii magis fixatum virtute emetica privetur, & solummodo lene laxans, & diaphoreticum evadat.

Quodsi vero loco aceti lixivio antimonii solutio vitrioli martis factitii instillatur, pulvis sulphureo-martialis nigricans cadit, qui post subsidentiam plenariam, ac providam liquoris decantationem exsiccatu colore ex flavo-rufescentem induit, & *sulphur antimonii martiale* dicitur. Ex liquore decantato utriusque præcipitationis beneficio evaporationis ac coagulationis *sal medium* parari potest, quod particulis sulphureis antimonii subtilioribus, & in processu posteriori insimul moleculis martialibus tenerioribus imprægnatum est.

vsvs. *Sulphur antimonii auratum* rite præparatum ac debite fixatum datur a gr. i. ad 5. ad alvum laxandam, & diaphoresin promovendam; adeoque specificè commendatur in cachexia, exanthematibus expellendis, adfectibus scabiosis, aliisque morbis a sanguinis impuritate oriundis. Temperat etiam ob sulphur suum acrimoniam præternaturalem, & ob salia mixta leniter stimulat. *Sulphur antimonii martiale* ob partes martiales roborat, ob sulphur antimonii vero commovet, & sudorem

rem pellit. Efficacissimum hinc censetur remedium in cachexia, hydrope, obstruct. viscerum, febre quartana &c. Dos. a gr. i. ad 5.6. Virtutes *salium* ex liquore decantato paratorum nondum satis exploratæ sunt; Probabile tamen existit, illa incidere, resolvere, diaphoresin ac diuresin promovere, & sal post sulphuris antimonii martialis confectionem parandum ob mixtas particulas martiales magis roborare & paululum insimul adstringere.

### NOTANDA.

1) Sulphur antimonii aqua calida facile solvitur, & extrahitur, quoniam sub detonatione a nitro alcalifato jam dudum extraversum & reseratum est. Præcipitatio deinde ex lixivio alcalico fit per acida: quamprimum enim acetum, aut solutio vitrioli martis instillatur, alcali lixivii cum acido explicito aceti, aut implicito vitrioli martis in sal medium combinatum sulphureas partes, quas antea solutas tenebat, vel solas ut in processu priori, vel cum martialibus mixtas, ut in processu posteriori ad fundum dimittit.

2) Nonnulli liquorem post primam sulphuris aurati præcipitationem residuum denuo filtrant, & recenti adfuso aceto parum adhuc sulphuris præcipitant, eundemque laborem tertia vice repetunt; Sic sulphur antimonii diversæ subtilitatis, & fixitatis impetrant. Sulphuri primæ præcipitationis vim emeticam, secundæ vim laxantem, & tertiæ virtutem diaphoreticam tribuunt. Verum non opus esse videtur toties reiterata filtratione & præcipitatione, quando enim sub pri-

ma

ma præcipitatione statim major aceti quantitas infunditur, aut sulphur collectum cum aceto recenti paululum adhuc digeritur, vim emeticam amittit, & sufficienter figitur. Quantitas præterea sulphuris in secunda ac tertia præcipitatione cadentis tam exigua est, ut laborem hunc toties repetere vix operæ pretium sit.

### SVLPHVR ANTIMONII FIXVM EX REGVLO MEDICINALI.

Rec. Calcis vivæ ℥j. ciner. clavell. ℥ij. Pulverisata & mixta in vase ferreo per 14. dies & noctes aeri libero exponantur, & massa hæc deinde cum quatuor mensuris aquæ coquatur. Lixivium colatum ac filtratum inspissetur, inspissatum & ignis ope in tigillo ad fluorem redactum cono fusorio infundatur. Hoc facto porro recipiantur salis hujus contusi libræ duæ, reguli antimonii medicinalis libra semis, & cum quatuor aquæ mensuris probe coquantur per sex horas in vase terreo vitreato. Solutioni calidissime filtratæ, & adhuc ferventi tres mensuræ aquæ frigidæ pluvialis adfundantur; sic successive ad fundum præcipitabitur pulvis rubicundus, qui per filtrationem a lixivio residuo separatus leniter exsiccandus est.

vsvs. Medicamentum excellentissimum est in impuritatibus sanguinis &c. corrigendis; adeoque cum fructu in lue venerea, scorbuto, scabie, ulceribus inveteratis, adfectibus arthriticis, rheumatismo, hemicrania, asthma convulsivo, contracturis, febribus malignis, exanthematicis, purpura, variolis &c. exhibetur. Fibras quippe roborando,



rando, organa excretoria stimulando, & humores stagnantes resolvendo ac commovendo agit. Datur cum absorbentibus, cinnabarinis &c. mixtum a gr. 2. ad 3. 4.

## NOTANDA.

1) Exigua quantitas hujus sulphuris una vice impetratur, hinc labor cum recenti materia reiterandus, & residuus quoque regulus cum recenti lixivio denuo coquendus est.

2) Loco falis ex calce parati ad libram dimidiam reguli recipere quoque licet aquæ calcis vivæ concentratæ libras tres, & nitri depurati uncias duas. Melius tamen sulphuris extractio cum descripto fale acerrimo succedit.

3) Hoc sulphur reliquis ex antimonio paratis jure præfertur; totus enim regulus falis ope solvitur, & nullæ partes acidæ ob præcipationem cum aqua simplici solummodo factum sulphuri puriori cum substantia regulina combinato adhærent.

## MERCURIUS PRÆCIPITATUS RUBER.

Rec. Mercurii vivi P. j. aquæfortis P. 2. l. 3. Mercurius in phiola per aquamfortem mediante leni digestionem in arena calida solvatur. Solutio infundatur retortæ arenæ impositæ, & aqua fortis abstrahatur, ut saltem massa sicca flavescens in fundo remaneat. Huic aqua fortis abstracta cum pauca recentis quantitate reaffundatur, & denuo evocetur, atque hoc tertia vice reperatur; Sic massa rubicunda relinquitur, quæ vitro fracto  
exi-

eximenda, aqua simplici edulcoranda, & post exsiccationem in pulverem redacta adservanda est.

Succedit quoque, si solutio mercurii vitro conservali vulgo ein Zucker Glasß infunditur, aqua fortis super moderato igne evaporatur, & hæc evaporatio semper recenti adfusa aquaforti reiteratur. Alii quoque massam post primam aquæ fortis abstractionem exemptam contundunt, & tigillo latiori immixtam super carbonibus continuo spatula lignea agitando tamdiu calcinant, donec colorem rubicundum contraxerit. Notari tamen debet, ignem moderatum requiri, ne fortiori adhibito mercurius vi expulsus avolet, & sola terra relinquatur.

vsvs. Mercurius præcipitatus ruber nihil aliud est, nisi mercurius per acidum solutum & fixatum; hinc etiam ob spicula salina rigida aquæ fortis globulis mercurialibus quidem infixa, nondum tamen penitus obtusa & fracta externe vi septica gaudet, & in ulceribus ad absumendum carnem luxuriantem, carunculas urethræ, ad abstergenda ulcera saniosa, & tumores duros discutiendos cum fructu adhibetur.

### NOTANDA.

1) Loco aquæ simplicis, cujus adfusione mercurius præcipitatus ruber vulgo edulcoratur, alii spiritum vini superfusum desuper aliquoties deflagrare jubent, ut spicula salina melius obtundantur.

2) Quando operatio in retorta instituitur ignis post aquæ fortis abstractionem successive intendendus est, ut mercurius sine præcipitante ac sponte

sponte præcipitata, & fixata rubicundior evadat.

3) Spiritus vitrioli mercurio præcipitato adfusus eundem iterum solvit. Nam cum spiritu nistri s. aquaforti, cujus spicula globulis mercurii inhaerent, combinatus menstruum constituit, quod vincula denuo remove valet.

### MERCVRIVS PRÆCIPIT. COSMETICVS.

Recipiatur solutionis mercurii vivi cum aqua forti factæ quantum placet, eidemque successive oleum tartari per deliquium instilletur, aut sal commune misceatur; sic pulvis albus cadit, qui post providam menstrui decantationem aqua simplici sæpius adfusa abluendus, & ab omni acrimonia corrosiva perfecte liberandus est, adeo, ut plane insipidus reddatur.

vsus. Mercurius præcipitatus albus a quibusdam interne ad salivationem excitandam commendatur: verum usu ejusdem in hoc passu, præsertim cum tutiora prostant, commode carere possumus. Externe vero probe edulcoratus locum inter *Cosmetica* invenit; particulae splendentes quippe ob gravitatem interstitiis squamularum cutis sese immergunt, & ipsas præterea squamulas cuticula splendente obducunt. Solvitur pauxillum in aqua destillata flor. fabarum, lil. alb., rosarum &c. & facies hac lactei coloris mixtura lavatur. Miscetur quoque unguento pomato, & contra varos, & lentigines applicatur. Præstat tamen eundem in macilentis sub forma unguenti, in spongiosis & succulentis vero aquæ mixtum adhibere. Aqua a mercurio præcipitato nondum edulcorato decantata in abstergendis ulceribus scabiosis utilis censetur.

## NOTANDA.

Pulvis s. magisterium albissimum redditur, quando post adfusam muriam insuper spiritus salis ammoniaci urinosus instillatur.

## CAPVT VIII.

## DE

## EXTRACTIONE ET DIGESTIONE.

## §. I.

**E**XTRACTIO operatio est, qua mediante partes corporum activæ puriores, præsertim gummosæ ac resinosæ per menstruum conveniens adjuvante vel digestionè, vel coctione a reliquis separantur.

## §. 2.

Beneficio hujus operationis parantur 1) *Essentiæ, Tincturæ & Elixiria* 2) *Extracta* 3) *Gelatinæ & Mucilagines* & 4) *Infusa*. Essentiæ sunt vel *simplices* vel *essentificatæ*; Priorres cum menstruo appropriato quidem, ast peregrino; Posteriorres vero cum spiritu proprio extrahuntur.

## §. 3.

Parum intercedere videtur discriminis, si natura seu forma interna spectetur, inter tincturam, essentiam atque elixirium, & Auctores quoque vocabulis hisce in denomi-

nandis extractis perfecte liquidis promiscue utuntur. Interea tamen in Tincturis magis color eminentior, in Essentiis & Elixiriis vero virtus interna concentratior respicitur, & essentia *a virtute*, elixiria *a vulgari præparandi modo*, & tinctura *a coloris eminentia & elegantia* nomen acceperunt. Alii putant, liquores pellucidos colore eminenti, v. g. rubro, viridi, cœruleo & flavescente præditos Tincturas; Liquores vero minus pellucidos, & colore fusco aut nigro imbutos Essentias vocari. Verum hæc differentia pro meo judicio insufficiens est; Dantur quippe etiam essentia alba nullo ex prædictis coloribus prædita, & satis pellucida.

#### §. 4.

Tinctura, Essentia & Elixiria extrahuntur e corporibus triplicis regni, principio sulphureo, gummoso, resinoso, gummeo-resinoso & salino-sulphureo tam volatili quam fixo præditis v. g. ex auro, ferro, aliisque metallis, antimonio, sulphure communi, ambra, succino, castoreo, & maxime ex radicibus, herbis, lignis, corticibus, floribus, resinis, gummatibus, seminibus, fructibus &c. quæ sapore, & odore eminenti præsertim amaro, aromatico & balsamico gaudent.

#### §. 5.

## §. 5.

*Menstrua* ad extractionem necessaria pro distincta corporum extrahendorum indole sunt vel *aquea*, vel *sulphurea*, & *oleosa* vel *salina*, vel *sulphureo-salina*. Aquea, uti jam supra dictum est, principium gummosum ac gelatinosum, sulphurea, & salino-sulphurea vero resinosum extrahunt atque solvunt. Conf. cap. 3. §. 6. 7. Primarium interea solutionis & extractionis fundamentum in eo consistit, ut proportio principiorum destruat, & similia similibus solvantur & extrahantur.

## § 6.

In præparatione tincturarum & essentiarum præprimis mineralium alias quandoque operationes v.g. detonationem, calcinationem, ac fusionem &c. præmittere opus est, ut sulphur implicitum sic evolutum melius deinde a menstruo solvi queat; quod præcipue in præparatione tincturæ tartari, antimonii, metallorum, veneris Helvetii, & similibus videre licet. Plerumque etiam, quando tincturæ e resinosis aut gummeo-resinosis parandæ sunt, menstruum vel aquosum, vel sulphureum clave salino alcalico acuat, & proinde corpora extrahenda cum cineribus elavellatis, aut sale tartari vulgari & extemporaneo, nitro fixo, alca-

hest Glauberi &c. vel levius, vel intimius interveniente tritura miscentur, idque ex triplici ratione, nimirum 1) ut additum sal alcali obtusis suis spiculis dissolutionem partium adjuvet, 2) phlegma absorbendo spiritum sulphureum adfusum magis igneum reddat, & 3) acidum, quod partes oleosas ligat, sibi uniat; Notum enim est, resinas ex oleo crassiori, sale acido, & pauca aqua, & terra constare, acidumque principium oleum coagulare, & ejusdem fecesum, vel plane prohibere, vel tamen ad minimum retardare.

## §. 7.

Menstruum speciebus vel integris, vel concisis aut contusis adfunditur, & deinde *Digestio* vel *Coctio* ad extractionem facilitandam in subsidium vocatur. Digestio magis locum habet in extrahendis corporibus volatiliori principio laxius inhærente præditis; Coctio vero in fixiori aut profundius ac firmitus immixto principio gaudentibus. Prior in phiola, aut vitro vulgari probe obturatis leni arenæ calore: posterior vero in olla, aut, quod præstat, in cucurbita alembico instructa, & arenæ vel cineribus calidis imposita peragitur.

TINCTURA ANTIMONII TARTARISATA  
ET ACRI.

Rec. Salis tartari extemporanei vel vulgaris, & antimonii puri partes æquales, vel antimonii P. j. & salis alcalici P. 2. Probe pulverisata & mixta cum cochleari per vices crucibulo inter carbones collocato & candefacto ingerantur, atque mixtura post detonationem tamdiu v. g. per semihorium aut etiam diuturnius fundatur, donec in scorias flavescentes mutata sit. Quo viso scoriis exemptis & statim contusis adfundatur spiritus vini rectificatissimus ad 4. digitorum eminentiam, & in arena calida digeratur, usque dum rubicunda tinctura exfurgat.

Quando loco salis tartari & antimonii crudi mixtura ex partibus anaticis Reguli antimonii simplicis & nitri puri pulverisatis crucibulo candenti successive immissa, deflagratione, detonationi analoga, in scorias redigitur, & postea per semihorium adhuc igne moderato calcinatur, adfuso spiritu vini rectificatissimo, aut alio ardente v. g. sambuci, juniperi &c. *Tinctura Antimonii acris* dicta extrahitur.

vsus. Tincturæ hæ invicem conveniunt, nisi quod posterior paulo igneor sit, & sulphur antimonii purius ac fixius contineat. Pertinet interea utraq; ad selectissima sanguinis purificantia, & antacida, & dum commovendo, resolvendo ac stimulando agunt, sudorem atque urinam pellunt, & cum fructu in lue venerea, gonorrhoea, aliisque adfectibus venereis, nec non in scabie, scorbuto frigido, cachexia, & morbis similibus a sanguinis ac reliquorum humorum im-



puritate, crassitie, & aciditate ortis exhibentur.  
Dof. a gt. 10. ad 24 30.

## NOTANDA.

1) Præstat antimonium sali tartari statim miscere, quam fluenti superingerere. Facilius enim mixtura hac ratione fluit, & totus processus intra breve tempus absolvitur.

2) Tincturæ extractio melius succedit, eademque saturatio redditur, quando spiritus vini mixturæ contusæ in cucurbita adfunditur, & adaptato alembico & recipiente, talis ignis gradus subministratur, ut tinctura ebulliat, & spiritus, semper scoriis reaffundendus, aliquoties in receptaculum destillet. Peractis hisce abstractionibus spiritus adhuc semel adfusus igne leniori reddito digestionis ope cum sulphure resoluta & extracto unendus, & tinctura post refrigerationem decantanda est.

## TINCTURA METALLORVM.

Rec. Reguli antimonii uncias duas, stanni Anglicani puri, Cupri Japonici ana unciam unam. Fundantur in crucibulo igne intensiori, donec omne cuprum dispareat, & singula probe invicem mixta sint; tunc massa adhuc liquida in conum fusorium infundatur, & deinde in pulverem contusa, & cum duodecim nitri partibus mixta per vices crucibulo candenti immittatur, & tamdiu in eodem relinquatur, usque dum colorem ex coeruleo-viridescentem adquirat: quo viso denuo in conum fusorium effundatur, & scoriis exemptis & contusis spiritus vini rectificatissimus

mus ad aliquot digitorum eminentiam superfundatur, posteaque digestionis beneficio Tinctura rubicunda extrahatur.

vsus. Convenit cum Tincturis præcedentibus, nisi quod ipsi a nonnullis major energia tribuatur. Dof. gt. 10. 20. 30.

### TINCTURA VENERIS HELVETII

Rec. Vitrioli Cyprii, vel Cryſtallor. Veneris unciam ſemis, ſalis ammoniaci unciam unam. Pulverifata & mixta in crucibulo leni igne fundantur, ut maſſa ex viridi-nigricantem colorem induat. Hoc factò materiæ poſt aliqualem refrigerationem contuſæ adfundatur ſpiritus ſalis ammoniaci vinofus, & mediante digeſtione Tinctura pulchre coerulea extrahatur.

vsus. Inventor Helvetius huic Tincturæ, quæ primario a ſulphure cupri per alcali volatile urinoſum quodammodo evoluto deducitur, inſignem efficaciam tribuit in epilepſia, vermibus, atrophia & tumore ventris, cachexia, ſupreſſione menſium &c. Verum illa pro meo judicio interne præſertim in ſubjectis tenerioribus caute uſurpanda eſt. Nequaquam enim ſulphure puro cupri, ſed ſalibus acidis, auſteris, vitriolaceis mixto gaudet. Hinc quoque videmus. illam in majori doſi exhibitam, vel ſenſibilioribus datam vomitum ac nauſeam creare. Datur a gt. 3. ad 10. Externe inter ſtyptica leniora locum habet.

### TINCTURA SVCCINI.

Rec. Succini flavi ſubtiliſſime pulverifati, & per cribum trajecti q. p. imprægnetur alcaheſt

Glauberi, & cum eodem in mortario lapideo vel lapide marmoreo tritura protrahata in massam quodammodo viscosam ac pultiformem redigatur. Massa hæc per 12. aut 24. horas relicta denuo cum recenti alcahest teratur, eidemque deinde in phio-la spiritus vini rectificatissimus ad 4. l. 5. digitorum eminentiam adfundatur, & in arena calida beneficio digestionis, aut, (si cucurbita cum alem-bico recepta fuerit) coctionis ope, instar tincturæ antimonii, Tinctura saturate rubra extrahatur.

vsvs. Tinctura hæc balsamica medicamentum sanguinem purificans, roborans, diureticum & traumaticum præstantissimum est; hinc quoque insigni efficacia gaudet in morbis veneris, scabiosis, cachexia, obstructione urinæ, sabulo viscido expellendo, fluore albo, obstructione mensium, lóchiorum, hæmorrhoidum, ulcere vesicæ, malo hypochondriaco & hysterico, debilitate capitis, obstructionibus pectoris, tumoribus glandularum, febribus catarrhalibus, & morbis similibus. Datur a gr. 10. ad 30. Quando igne intensiori atque mediante coctione in cucurbita sine addito sale extracta fuit, remedium externum traumaticum insigne est in ulceribus, vulneribus, carie ossium &c. præsertim si cum essentia myrrhæ misceatur.

#### NOTANDA.

1) Succinum primario ex petroleo per acidum vitriolicum martialis prosapiæ coagulato constat; hinc opus est clave salino alealico, qui oleum, absorbendo acidum ligans, liberat, ut deinde a menstruo sulphureo solvi queat. Quo diutius proinde suc-

succinum cum alcahest teritur, eo saturatio deinde atque efficacior exfurgit tinctura, præsertim si extractio coctione peragitur, & spiritus sub coctione in applicatum recipiens destillans sæpius reaffunditur.

2) Loco alcahest quandoque etiam oleum tartari per deliquium, aut nitrum fixum, aut sal tartari additur: Verum enim vero alcahest tanquam sal alcali liquidum acerrimum reliquis præferendum est. Nonnulli salis alcalici additione plane non opus esse arbitrantur, & adfirmant, post evaporationem eandem extracti quantitatem a tinctura succini *cum*, & *sine* sale parata relinqui.

### ESSENTIA MYRRHÆ.

Rec. Myrrhæ rubræ electæ q. v. pulverisata & alcahest Glauberi sufficienter imprægnata tamdiu in mortario lapideo teratur, usque dum probe subacta sit, spumida evadat, & quasi lactescat. Hoc peracto vel statim vitro immittatur, vel per aliquot horas adhuc cum alcahest stare permittatur in mortario chartatecto, postea vero in vitro, spiritu vini rectificatissimo in sufficiente quantitate superfuso, digestionis auxilio tinctura obscure rubra extrahatur.

vsus. Hæc tinctura alias etiam *Tinctura salutis Langii* dicta ob insignem virtutem balsamicam, & saporem amarum vermes necat, inertiam bilis corrigit, ventriculum confortat, putredini resistit, ulcera ac vulnera consolidat, & sanguinem purificat, hinc quoque convenit in peste, febribus, ulcere vesicæ ac renum &c. Datur a gutt. 5. ad 20. Sine salibus solo spiritu vini extracta externe præstantis-

finum traumaticum est, si cum essentia fuccini aut balsamo Peruviano misceatur.

### ESSENTIA STOMACHALIS ET CARMINATIVA.

Rec. Rad. Gentianæ rubræ, unciam unam. cort. citri, aurantior., herb. meliss. ana unciam semis, sem. Zedear., cinnam., cort. chaccarillæ, macis, flor. chamomillæ Romanæ ana drachmas duas. Concisis, contusis superfundatur spiritus vini rectif. ad 5. l. 6. digitorum eminentiam, & mediante digestionem in arena tinctura extrahatur.

vsus. Egregium medicamentum roborans, discutiens, stomachale, carminativum & uterinum est; adeoque cum fructu in debilitate ventriculi, cardialgia flatulenta, colica, malo hypoch. & hysterico &c. adhibetur, præprimis spiritu nitri dulci, aut vitrioli anodyno mixta. Dos. guttæ 20-50. 60,

### TINCTURA MARTIS.

Rec. Limaturæ martis nondum rubiginosæ P. j. crysall. tartar. P. 3. misceantur in olla, & aqua pluviali adfusa coctio ad tempus, per intervalla tamen aquam recentem adfundendo, continuetur, donec mars solubilis redditus sit. Quo factò humidum omne evaporetur, & relicto pulveri sicco spiritus vini superfundatur, atque tinctura rubicunda extrahatur.

*Vel* Rec. Limaturæ martis, pulveris fibrarum hellebori nigri, tartari albi ana unc. i. Mixta in patina ferrea cum aqua simplici coquantur, tinctura fu-

fulca exprimatur, & cum spiritu cochleariæ mixta sub nomine *Tincturæ martis belleboratæ* adfervetur.

vsvs. Hæ & aliæ tincturæ martiales, quas describere supervacaneum duco, paululum resolvunt & adstringunt, atque hinc specificæ in obstructione viscerum, malo hypoch., cachexia, aliisque morbis ab acido fluidorum, & atonia solidorum oriundis censentur. Dos. a gutt. 20. ad 30.

### §. 8.

EXTRACTA ab essentiis, tincturis & elixiriis primario respectu consistentiæ differunt, quippe quæ in prioribus spissior, in posterioribus vero tenuior est. Tincturæ &c. enim liquida sunt perfecta, Extracta vero mediam solummodo consistentiam inter corpora solida ac fluida obtinent.

### §. 9.

Parantur ex speciebus principio salino-sulphureo fixiori non facile evaporabili præditis, v. g. ex amaris, resinosis, gummosis, & salino-mucilaginosis compactioribus, vel mediante *digestione* vel *coctione*. Prior in volatilibus, posterior vero in fixioribus magis in subsidium vocanda est.

### §. 10.

Ad extracta ex gummosis atque mucilaginosis paranda optime quidem aqua simplex aut propria destillata conducit; Præstat nihilofecius ad marcorem aut situm hisce faci-

facile supervenientem arcendum sub finem  
 pauxillum vini aut spiritus vini miscere. In  
 resinosorum &c. extractione vero menSTRU-  
 um vinosum v.g. spiritus vini aut alius ar-  
 dens, & in gummeo-resinosorum menSTRU-  
 um ex vino & aqua mixtum, aut spiritus  
 vini a phlegmate nondum per rectificatio-  
 nem liberatus adhibetur. Menstruum de-  
 inde adfunditur speciebus antea concisis,  
 aut contusis, ut poros promptius intrare,  
 & particulas gummosas, aut resinosas, aut  
 mucilaginoso-salinas extrahere valeat. Ad-  
 fuso menstruo digestio vel in phiola balneo  
 arenæ aut mariæ imposita leni igne institui-  
 tur, vel species in olla, eaque nunc aperta,  
 nunc tectata tamdiu coquuntur, donec men-  
 struum partibus extrahendis probe tinctum  
 & saturatum sit. Quo facto tinctura de-  
 cantata & colationis beneficio ab impuris &  
 crassis partibus terreis liberata evaporatio-  
 ne humidi superflui sive in clauso median-  
 te destillatione, sive in aperto igne leniori  
 vel arenæ, vel, quod præstat, mariæ balnei  
 inspissatur, ut extracti consistentiam acqui-  
 rat. Probe tamen notandum est, ignem  
 leniorem adhibendum esse sub evaporatio-  
 ne, ne extractum empyrevma contrahat.  
 Optime hinc illud vitatur, si vasa balneo,  
 mariæ imponuntur, aut ad minimum maxi-  
 ma

ma humidi quantitate super ignem apertum expulsa, plenaria inspissatio humido calore in balneo mariæ absolvitur.

## §. II.

Extractorum species constituunt Gelatinæ, Mucilagines, Succi herbarum ac fructuum inspissati, & Salia essentialia. *Gelatinæ* ex partibus offeis animalium raspatis solius coctionis beneficio cum aqua simplici parantur. *Mucilagines* mediante digestionē calida aut frigida per aquam simplicem aut destillatam ex vegetabilibus copiosiori principio viscoso, glutinoso præditis extrahuntur. *Succi* ex radicibus, herbis, baccis &c. expressi protracta coctione inspissantur, & *Salia essentialia* denique e succis vegetabilium colatione depuratis leniori evaporatione concentrantur, ut deinde in loco frigidi-uscule accedente quiete crystalli salinæ concrecant, qui eximendæ, & sine ulteriori depuratione sive per repetitam solutionem in aqua & evaporationem, sive cum sulphure communi desuper comburendo instituta, ad usum servandæ sunt, ne suscepta nimis exacta formæ externæ emendatione vires internæ destruantur.

## EXTRACTVM OPII.

Reb. Opii Thebaici q. v, Grosso modo contusum



sum cum sufficiente quantitate aquæ simplicis vel fontanæ vel pluvialis adfusa in olla ultra dimidium non replenda coquatur, donec aqua probe tinctæ sit, & partes impuræ partim exhalantes & superficiei innatantes, partim fundum petentes separatæ sint. Mixture inter coquendum sæpius spatula lignea agitata impuritatibus innatantibus cochleari extrahendis liberetur, & liquor finita coctione per manicam Hippocratis colatus, ut partes terræ quoque separentur, leni evaporatione ad extracti consistentiam redigatur.

vsus. Extractum opii vel per se, vel in spiritu vini solutum sub nomine *Tinctura anodynæ* usurpatam, pharmacum non contemnendum est, & primum fere locum inter anodyna, hypnotica & fluxiones tam sanguineas quam serosas sistentia obtinet; Verum exacta dosis, congruum subiectum, congruus morbus, atque justum tempus probe observanda sunt, ne expansiva sua virtute noxam inferat, & loco medicaminis veneni effectus exserat. Extractum varias Pillulas, Theriacam, Mithridatium &c. ingreditur. Per se vero exhibitum datur a  $\frac{1}{8}$  gr. ad  $\frac{1}{2}$  l. 2. 3. grana. Tinctura cum spiritu vini parata a gutt. 2. ad 5. 10.

### NOTANDA.

1) Opium est succus capitum papaveris Indici inspissatus ex partibus terreis, sulphureis vaporosis, & resino-gummosis purioribus compositus. Terræ & sulphuræ vaporosæ noxiæ sunt, hinc mediante coctione, despumatione ac percolatione a puris gummosis segregandæ sunt. Requiritur itaque

itaque menstruum aqueum, ut solummodo partes gummeæ blandiores solutæ extrahantur. Quod si vero menstruum spirituosum, vel acidum adhibetur, in priori casu acriores quoque partes resinose cum subtilioribus terreis extrahuntur, in posteriori vero partes activæ sulphureæ nimis fixatæ multum virtutis amittunt.

2) Olla ultra dimidium non replenda est; Materia enim multum aeris continens admodum spumescit, & hinc facillime vasculi oras transcendit. Cavendum quoque est, ne vapores exhalantes præsertim copiosius intra nares & pulmones admittantur, ne noxam & præprimis soporem præternaturalem inducant. Præstat itaque facie paululum obvelata, & reclinato capite materiam inter coquendum spatula agitare.

NB. Descripta methodus etiam circa extracta ex Croco., Helleboro nigro, Aloe, Rhabbaro, Polypodio, Foliis Sennæ & similibus paranda locum habet.

## EXTRACTVM COCHLEARIÆ.

Rec. Herbæ cochleariæ viridis & succulentæ  
 ℞j. Redigatur mediante contusione in mortario ad pultis consistentiam, & deinde adfusis duabus vini libris in olla in loco temperato collocata per tres vel quatuor dies relinquatur. Peracta leni digestionē, solutio per pannum linteum coletur, & residuum exprimatur, succus expressus & percolatus cucurbitæ vitreæ immittatur, & spiritu in balneo ad tertiæ partis remanentiam abstracto, residuum adhuc calidum filtratum, leni calore inspissetur.

vsus. Hoc extractum primario virtute antiscorbutica gaudet, & in forma pillulari, vel bolari a g. 5. ad 15. exhiberi potest.

## NOTANDA.

1) Requiritur menstruum vinosum ad extractionem, & ignis blandus ad inspissationem, & quidem prius, ut partes resinosa solvantur, atque putrefactio tempore macerationis, & postea mucor prohibeatur; posterius vero, ne partes quaedam activæ abigantur.

2) Spiritus abstrahitur, ut loco spiritus cochleariæ inservire queat, nec aperta evaporatione in auras avolet.

## CAPVT IX.

DE

CALCINATIONE, ET VARIIS  
EJVSDEM SPECIEBVS.

## §. I.

**C**ALCINATIO latissime patet, ac multas species, v. g. *Detonationem, Incinerationem, Ustionem, Tostionem, Decrepitationem, Reverberationem, Cæmentationem, Corrosionem & Calcinationem restinctoriam* sub se comprehendit. In genere tamen Operatio est, qua mediante corpora apta vel ignis, vel menstrui, vel utriusque ope resoluta in substantiam friabilem, & calciformem rediguntur.

§. 2.

## §. 2.

Mediante hac operatione in ambitu considerata parantur 1) *Calces stricte sic dictæ.* 2) *Croci* 3) *Cineres* 4) *Terre alcalinæ insipidæ & acido-stypticæ &* 5) *Salia alcalia fixa tam mere lixiviosa, quam amara &* 6) *quoque Clyssi.*

## §. 3.

Peragitur calcinatio in genere vel igne *actuali* tam vulgari quam solari, eoque nunc simplici, nunc per specula caustica concentrato, vel *menstruis*, vel igne & *menstruo simul*. Calcinatio solo igne præprimis artificiali diversimode & cum diversis corporibus instituitur; adeoque pro hac modi atque subjecti discrepantia modo Calcinatio proprie sic dicta, modo Ustio, Tostio, Incineratio, Decrepitatio aut Reverberatio nuncupatur. *Calcinationis subjecta* v. g. præbent tartarus, vitriolum, antimonium &c; *Ustionis* alumen, C. C., ebur, pumex, plumbum, cincum &c. *Tostionis* rhabarbarum, myrobalani super laminam expandendi, venæ metallicæ refractariæ super catinum argillaceum sub testudine ad partes sulphureas volatiles & arsenicales superfluas abigendas &c; *Incinerationis* vegetabilia sicca, & integra quædam animalcula; *Decrepitationis*

sal commune & *Reverberationis* denique fer-  
rum, cuprum & similia.

§. 4.

Si menſtruorum ope Calcinatio ſuſcipi-  
tur, illa proprie *Corroſio* vocatur diſtincta  
in *Humidam* & *Siccam*, atque prior iterum  
in *Immerſivam*, *Vaporofam* & *Illitoriam*.  
Corroſio humida immerſiva dicitur, quan-  
do corpus calcinandum menſtruo ſalino vel  
acido vel alcalico immerſum ſpiculis ejus-  
dem rigidis ita diſſolvitur, ut vel ſtatim in  
pulverem fatiſcat, vel poroſum ac friabile  
evadat. Vaporofa audit, quando corpus  
calcinandum ita ſuſpenditur, ut vapores  
corroſivi ex ſuppoſito vaſe adſcendentes il-  
lud corrodendo friabile reddant. Illitoria  
tandem nuncupatur, quando corpus calci-  
nandum liquore corroſivo illinitur, ut hac ra-  
tione primo quoad ſuperficiem, & ſic ſucceſ-  
ſive tandem totum in corpus friabile conver-  
tatur. Exempla *Calcinationis* ſeu *Corroſionis*  
*immerſivæ* ſuggerunt calces lunæ, aliorum-  
que metallorum, quæ ab aqua forti, aut re-  
gia, aut alio fluido corroſivo diſſolutæ ſub  
forma calcis ad fundum præcipitantur; *Va-  
porofæ* ceruſſa ſeu laminæ plumbi ſuſpenſæ,  
& per vapores acidos adſcendentes ſucceſſi-  
ve corroſæ. *Illitoria* crocus martis ſacha-  
rinus, qui prodit, quando laminæ ferreæ  
ſpi-

piritu vitrioli illitæ in crocum subtilem dul-  
 is saporis corroduntur. Corrosioni hu-  
 midæ artificiali adhuc jungenda est *natura-*  
*is* vulgo *Aerea* dicta, quæ contingit, quan-  
 do cuprum, ferrum, minera martis Hassi-  
 ca, pyritæ exustæ, lapis scissilis &c. aeris  
 exposita per acidum ac humidum aereum  
 ta corroduntur, ut vel rubiginem contra-  
 hant, vel in pulverem aut materiam facil-  
 ime pulverisandam convertantur.

## §. 5.

Corrosio sicca nunc *Fumigatio*, nunc  
*Amalgamatio* audit. Prior observatur, quan-  
 do laminæ metallicæ suspensæ ab adscen-  
 dente fumo acido corrosivo sulphuris vul-  
 garis accensi dissolvuntur; Posterior vero,  
 quando metalla cum mercurio mixta in  
 amalgama seu massam contactu mollem, &  
 facile dissolubilem coeunt.

## §. 6.

Quando calcinatio menstruis & igne actu-  
 ali simul peragitur modo *Cæmentatio*, mo-  
 do *Detonatio*, modo *Calcinatio restinctoria*  
 vocatur. Cæmentatio est, quando mate-  
 ria calcinanda in laminas tenuiores aut li-  
 maturam redacta mediante alterna stratifi-  
 catione cum pulvere vel mere salino, vel  
 sulphureo, vel salino-sulphureo in crucibu-  
 lo vel pyxide cæmentatoria igni impositis

friabilis redditur: quemadmodum hoc in confectione croci martis sulphurati, æris usti &c. conspiciere licet. Detonatio auditur quando materia calcinanda prius contusa & cum pulvere salino-sulphureo mixta in olla, aut crucibulo, aut retorta utrinque tubulata incenditur, ut, parte subtiliori cum impetu & explosione deflagrata & expulsa terreæ partes cum paucis mercurialibus, salinis & sulphureis fixatis combinatæ sub forma calcis relinquantur. Si detonatio hæc in vase aperto fit, partes subtiles in auras avolant; quod si vero in clauso v. g. in retorta utrinque tubulata, & receptaculo capacissimo instructa instituitur, partes salino-sulphuræ tum corporis calcinandi tum pulveris additi deflagrationis ope evolutæ & volatiles redditæ sub forma densissimarum nebularum impetuose in receptaculum prorumpunt, ibidemque cum paucâ quantitate humiditatis aquosæ antea infusæ unitæ colliguntur, & spiritum sulphureo-salinum acidulum, qui vulgo *Clyffus* vocatur, constituunt. Extinctio sive calcinatio restinctoria denique visitur, ubi lapides & metalla candefacta aquæ frigidæ vel liquori alteri immerguntur, ut particulæ quædam per calorem repente e corporis antea candefacti poris exeuntem dejectæ & detritæ aquæ

quæ communicentur, & totum infimul corpus friabilius aut fragilius evadat.

§. 7.

Memoratis diverfis Calcinationis speciebus corpora mineralia, vegetabilia & animalia subjiciuntur; Mineralia tamen proprie calcinantur, vegetabilia comburuntur, & animalia ex parte comburuntur, ex parte vero, quando copioſiori principio terreo, & compage firmiori gaudent, uti v. g. offa, calcinantur; hinc quoque ex mineralibus proprie calces, croci, aut terræ alcalinæ vel inſipidæ, vel ſtypticæ; ex vegetabilibus cineres, & ex hiſce ſalia fixa mere ſtivioſa & amara; & ex animalibus terræ alcalinæ inſipidæ, pauciſſima vero vel nulla ſalia fixa alcalia parantur.

§. 8.

Corpora calcinata vel tantummodo in ramena minutiffima, aut ſubtiles moleculas ſine partium conſtitutivarum deſtructione rediuntur, vel ſulphur cohæſionis principium atque ſal volatile in iis aut ex toto expellitur, aut ex parte tantum ſegregatur, ex parte vero ſiſtitur, ut ideo modo poſteriori utroque texturæ ac formæ tam internæ quam externæ mutatio contingat. Priori modo calcinata imperfèctè, poſteriori vero perfèctè calcinata dicuntur; Calcinationis perfèctæ fi-



nis est, ut corpora non solum in pulvere aut massam friabilem redigantur, sed partibus quoque quibusdam volatilibus & sulphureis vel salinis vel utrisque parti expulsi, partim fixatis, partim immutati fixiora reddantur, aliaque ipsis natura & virtus concilietur.

### SAL TARTARI FIXVM.

Hoc triplici modo paratur 1) quando tartarus crudus albicans ac splendens ollæ aut tigillo capciori immissus vel in furno figulino, vel anery tamdiu calcinatur, donec ignis tortura in sal calicum candidum redactum sit. 2) Quando trum & tartarus anatica portione mixta & pulverisata per vices crucibulo ignito injecta detonatione in sal alcal. candidissimum convertuntur, 3) quando caput mortuum post spiritus tartari destillationem in retorta residuum in vase terreo aperigne intensiori calcinatur, donec albedinem contrahat.

vsus. Hoc & alia salia alcalia cum acidis expcitis resolutis mixta effervescent, & in salia media coeunt; hinc in corpore quoque acidum modificum destruunt, & proinde in variis adfectionibus ab acido oriundis proficua existunt. Inseviunt præterea pro clave in extrahendis tincturis resinosis, & adhuc multiplici alio usu, hinc inde videndo, gaudent.

### NOTANDA.

1) Tartarus constat ex particulis terreis, salinis acidis, & sulphureis, quæ per motum fermentativum leniorem successive e vino deturbantur & de

tæ dolii lateribus adhærescendo crustam vel albicantem vel rubescentem splendentem formarunt. Plus salis tamen tartarus albus, plures vero partes terreas & sulphureas tartarus ruber continet; hinc in confectione salis alcalici fixi tartarus albus præ rubro eligendus est.

2) Quando sal tartari alcalicum sola calcinatione per ignem violentum conficitur, sulphur superfluum expellitur, & partæ acidæ interveniente paucio sulphure fixiori intimius cum terra solubili combinatæ figuntur. Quod si vero ex tempore ex nitro & tartaro paratur mediante detonatione, partes sulphureæ nitri & tartari conjunctim accensæ deflagrando consumuntur, & acidum utrumque cum terra utraque solubili conjungitur, ac fixum redditur; adeoque sal alcali quodcunque ex terra solubili, sale acido obtusiori reddito, & pauca pingvedine sulphurea constat.

### CROCVS MARTIS SVLPHV RATVS.

Rec. sulphuris communis pulverisati, & limaturæ martis ana q. p. mixta & crucibulo injecta igni in furno anemio tamdiu committantur, donec sulphur perfecte deflagraverit; quo facto massa nigricans exenta in mortario ferreo, vel tabula marmorea in pulverem subtilem ex fusco rubescentem contundatur. Præstat tamen inter sulphuris deflagrationem crucibulum frusto lateris tegere, quo sulphur hac ratione sensim deflagrando martem eo melius corrodat. Quod si etiam limatura martis prima vice nondum satis resoluta est, labor descripto modo cum sulphu-

re recenti vel semel adhuc, vel aliquoties repetendus erit, ut massa perfecte friabilis reddatur. Loco limaturæ martis a nonnullis laminæ ferreæ minores ac tenuiores, aut frustula ferri, qui aeri ad tempus exposita jam rubiginem contraxerunt, atque friabilia reddita sunt, recipiuntur, & cum sulphure contuso stratificantur.

### CROCUS MARTIS SACHARINVS VEL POTIVS VITRIOLICVS.

Rec. Laminas ferreas latas ac tenues, easdemque vitro latiori vulgo em Zucker Glasß impositas circumquaque oleo vitrioli illine; sic intra aliquot dies oleum vitrioli martem in superficie corrodet, & crocus albicans, vel potius vitriolum martiale tenerrimum subdulcis & adstringentis saporis efflorescet. Crocus abrasus adseruetur, & laminæ denuo, & quidem repetitis vicibus illinantur oleo vitrioli, ut novus crocus colligiqueat.

Crocus martis magis vitriolatus etiam paratur ex remanentia vitrioli martis factitii intra filtrum relictâ, quando illa in crucibulo calcinationi leniori subicitur, ut expulsis partibus aqueis, sulphureis & salinis volatilioribus solummodo crocus martialis vitriolatus remaneat.

vsvs. Croci martiales hæctenus descripti, alii-que hujus commatis in corpore adstringunt, & plus minusve acidum absorbent, imo constringendo fibras laxas, & acidum morbificum in primis viis absorbendo quandoque aperiunt. Virtute tamen non superiores, sed potius inferiores sunt ipsa limatura martis subtiliori, quippe quæ  
aci-

ido peregrino extra corpus nondum saturatus  
us deinde in acido morbifico corporis aufferen-  
o valet, præsertim si ante exhibitionem succo ci-  
i acidulo aut aceto vini paululum irrorata solu-  
lior reddatur, & ad acidum morbificum deinceps  
cipiendum quasi præparetur. Parum hinc quo-  
ue valet distinctio crocorum martialium in ad-  
ringentes & aperitivos; Idem quippe pro sub-  
cti adsummentis diversa constitutione nunc ad-  
ringit, nunc aperit; In subjectis siccis, fibris  
riëtoribus præditis & ad spasmos dispositis  
mnes croci adstriëtionis effectus ostendunt; In  
umidioribus vero, aliisque qui ob acidi abundan-  
am & fibrarum atoniam obstructionibus labo-  
ant, aperiunt. Dum enim acidum coagulans  
bsorbendo in vitriolum commutantur, & illo  
pso deinde membranarum laxitatem nimiam, fre-  
quentem obstructionum causam, adstringendo cor-  
igunt, obstructiones tollunt, & circulum humo-  
um liberiores restituunt. Specificè commen-  
tantur in cachexia, fluore albo, aliisque fluxioni-  
bus serosis & sanguineis, nec non in malo hy-  
pochondriaco: verum & hic notandum est, illos  
non statim in principio exhibendos esse, sed tum  
demum, quando corpore purgato, & circulo  
numorum liberiori restituto ad atoniam corrigen-  
dam adstriëtionem opus est.

## CROCVS MARTIS APERITIVVS STAHLII.

Rec. Clavorum ferreorum  $\mathfrak{ss}$ . Crucibulo im-  
missi igne fortiori fusorio urgentur, donec ex-  
treme candeant: quo viso per vices antimonii

pulveris. ℥j. & cinerum clavell. unc. 3. cum cochleari ingerantur, & adhibito deinde igne fortissimo mixtura ad perfectum fluorem perducat; quo facto materia in conum fusorium effusa a scoriis liberetur, ut substantia regulina solummodo remaneat. Scorix deinceps grosso modo contusæ aeri liberiori exponantur, donec in pulverem subtilem resolvantur. Pulveri huic sufficiens aquæ quantitas adfundatur, & partes subtiliores mediante lotionē & decantatione a crassioribus separatæ, exsiccatæ, & cum tribus partibus nitri mixtæ tigillo immittantur, detonentur, calcinentur, & crocus tandem, separatim beneficio lotionis cum aqua partibus solubilibus, exsiccecur.

vsus. Crocus hic admodum subtilis est, & ex partibus martialibus cum antimonialibus fixioribus unitis constat. Ob partes martiales roborat & adstringit, ob antimoniales vero resolvit, & commovendo humores transpirationem promovet. Specificè commendatur ad motus febriles intermittentium sistendos extra paroxysmum post causæ materialis sublationem ad scrupulum unum exhibitus. Insignem quoque usum roborando & adstringendo præstat in diarrhoeis, aliisque fluxionibus alvinis, nec non in fluore albo, gonorrhoea, hæmorrhagiis, obstructionibus viscerum ab atonia solidorum potiss. oriundis, cachexia, malo hypochondriaco &c. Datur vel per se ad gr. 10. 12. vel cum aliis appropriatis nunc roborantibus, nunc salinis temperantibus & solventibus mixtus.

MERCVRIVS DIAPHORETICVS IOVIALIS.

Rec. Stanni Anglicani optimi, mercurii vivi depurati ana partes æquales, stannum in crucibulo liquecat, & deinde in aliud crucibulum frigidum effusum cum mercurio vivo superingesto misceatur, ut ambo in amalgama coeant. Amalgamati in pulverem trito, & cucurbitæ injecto aqua fortis concentrata per vices adfundatur sub camino, ut fumi rutilantes sub calida effervescencia adfurgentes evolare queant. Sic finita effervescencia calx ad fundum præcipitatur, quæ post aquæ fortis decantationem aqua fontana adfusa edulcoratur. Pulvis relictus leni igne exsicceetur, & spiritus vini rectificatissimus sexies super illum deflagretur.

vsus. Hoc medicamentum insigne & efficax prædicatur diaphoreticum in lue venerea, adfectibus scabiosis rebellibus, febribus intermittentibus, obstructionibus viscerum, & aliis morbis chronicis ab acido viscido oriundis. Acidum morbigicum enim absorbendo obstructions reserat, & sulphureo mercuriale principium humores quoque commovet, Datur a gr. 2. ad 10. Miscetur persæpe theriacæ atque similibus, & ordinario in forma bolari aut pillulari exhibetur. In majori dosi datum pyralissimum excitat.

NOTANDA.

1) Mercurius cum stanno miscetur, ut solutionem ejusdem per adfusam aquam fortem deinde penitus absolvendam inchoet, & insimul particulas stanni terreas & salino-sulphureas arsenicales acres temperet.

2) Cali-

2) Calida effervescentia sub aquæ fortis adfusione oritur; Mercurius enim alcalicæ naturæ est, aqua fortis vero acidum explicitum sistit; hinc contingente unione, præsertim cum partes stanni sulphuræ insimul in motum rapiantur, calor producitur. Peracta mixtione calx præcipitata spiculis salinis acidis aqua adfusa liberatur, & ut eo magis figatur, & acidum adhærens ulterius destruat, spiritus vini deflagratur de super. Alii loco spiritus vini alcahest Glauberi, aut aliud alcali liquidum superfundunt, ut spicula acida corrosiva validius obtundantur, & remedium tutius evadat.

### ANTIMONIVM DIAPHORETICVM ET CERVSSA ANTIMONII.

Rec. Antimonii puri P. j. & nitri puri P. 3. Probe pulverisata & mixta per vices cum cochleari ferreo crucibulo candenti ingerantur, sic mixtura vehementem detonationem subit. Hac finita crucibulum frusto lapidis regularis tectum adhuc per semihorium in igne relinquatur, ut materia paululum adhuc leniori igne calcinata residuis particulis volatilibus arsenicalibus liberetur. Post aliqualem refrigerationem crucibulum patinæ aqua frigida vel tepida repletæ injiciatur, ut massa solvatur. Massa soluta post calcis subsidentiam & aliqualem partis aquosæ decantationem filtretur, & calx in filtro relicta vel statim exsiccet, vel prius aqua fontana adfusa toties edulcoretur, donec insipida evadat. Aqua decantata & per repetitam filtrationem sub edulcoratione collecta evaporetur, & ad crystallisandum reponatur,

tur, ut sal illud, quod vulgo *nitrum antimoniatum* vocatur, concrefcat.

Si loco antimonii crudi *Regulus antimonii simplex* pulverifatus recipitur, & observatis indicatis encheirifibus, cum partibus tribus nitri detonatur, calcinatur, solvitur, filtratur, & exsiccat, loco antimonii vulgaris diaphoretici calx antimonii adhuc purior & subtilior *Cerussa antimonii* dicta inde emergit.

vsus. *Antimonium diaphoreticum* tum ob substantiam terreo-regulinam acidum morbificum absorbet, tum ob sulphur fixum in corpore evolutum humores paululum commovet, & sudorem leniter pellit; adeoque in febribus acutis, scabie, lue venerea, scorbuto, aliisque morbis, qui ex sanguinis impuritate, & acido-viscido ejusdem ac lymphæ indole oriuntur, proficuum censetur. *Cerussa* cum antimonio diaph. convenit, nisi quod paululum activior deprehendatur. Dantur a gr. 3. ad 10. 15. *Nitrum antimoniatum*, quod experientia teste non ulterius verum sive completum nitrum, sed potius sal alcalicum paululum nitrosi sub detonatione productum, & quibusdam particulis terreis subtilioribus & sulphureis antimonii mixtum existit, antacidum, resolvens, ac lene diaphoreticum & temperans audit. Datur a gr. 5. ad 10.

### NOTANDA:

1) Nitrum antimonio miscetur, ut pars ejusdem sulphurea volatilior, impurior, arsenicalis detonationis beneficio in auras propellatur, & pars terreo-regulina cum paucis sulphure fixiori  
per



per acidum nitri fixato unita in calcem fixam redigatur. Notari tamen debet, nitrum purum nullo sale communi mixtum recipiendum esse, ne loco calcis solubilis massa dura ac splendens producat.

2) Præstat sub detonatione successive totum crucibulum replere, ut hac ratione flores arsenicales tigilli lateribus in parte vacua adhærentes etiam comburantur, aut, si hoc fieri nequit, flores arsenicales margini & lateribus partis vacuæ sub forma albi pulvisculi appositi penna anserina abstergendi sunt, ne cum calce mixti vomitus provocent.

3) Massa calcinata aquæ injicitur, ut partes nitrosæ & alcalicæ solutionis, filtrationis & repetitæ edulcorationis ope separentur. Dissident tamen nonnulli plenariam edulcorationem, & istud antimonium diaphoreticum præferunt, cui adhuc particulæ salinæ alcalico-nitrosæ paululum inhærent. Adfirmant enim, nec sine ratione, idem præter virtutem diaphoreticam insigni quoque vi abstergente ac resolvente gaudere. Alii spiritum vini aliquoties super calcem penitus aqua edulcoratam deflagrare jubent, quod mihi tamen superfluum esse videtur.

### BEZOARDICVM MINERALE.

Paratur hoc vel in via ficca vel humida. Prior modus breviori labore absolvitur, & sic sese habet. Rec. Mercurii vitæ probe ficcati P. j. nitri P. 3. Mixta in crucibulo l.a. detonentur atque calcinentur. Materia calcinata aquæ injecta solvitur; Sic cadit pulvis albus

bus, qui deinde edulcorandus, exsiccandus & sub *Bezoardici mineralis* nomine adservandus est.

Posterior modus majorem apparatus exposcit, & processus ita adornatur: Rec. Butyri antimonii ℥ij., eidemque in cucurbita in aere libero collocata guttatim spiritus nitri aut aquafortis instilletur; sic sub notabili effervescencia fumi rutilantes admodum noxii adscendunt. Finita instillatione, & fumis cessantibus, cucurbita cum alembico rostrato balneo arenæ imponatur, & humidum adfufum denuo abstrahatur. Vase refrigerato liquor de novo materiæ ex flavo-albicanti reffusus bis vel ter cohobetur, addita semper uncia una spiritus nitri vel aquæfortis recentis, atque ultimus ignis gradus adhibeatur, ut materia paululum calcinetur. Quo facto materiæ e fracta cucurbita exemptæ, in pulverem tritura redactæ, & novæ cucurbitæ inditæ spiritus vini ad 2. vel 3. digitorum eminentiam adfundatur, eodemque rursus abstracto, materia relicta in crucibulo inter carbones candentes collocato paulisper calcinetur, & tandem aqua destillata edulcorata exsicce-  
tur.

vsvs. Bezoardicum minerale utroque modo paratum quoad virtutem medicam cum antimonio diaphoretico, & cerussa antimonii convenit. Exhibetur a gr. 3. ad 10. 15.

### NOTANDA.

1) Mercurius vitæ notissimum est vehemens medicamentum emeticum, abusive Mercurii nomine gaudet; Nihil aliud enim est, nisi antimonium seu potius pars antimonii terreo-regulina  
per

per acidum falis communis in mercurio corrosivo sub cinnabaris antimonii confectioe addito reperiundum corrosa, & deinde mediante aqua simplici adfusa a sale corrosivo liberata & præcipitata.

2) In processu priori mercurius vitæ cum nitro detonatur, & deinde ficcatur, ut sulphur adhuc residuum, & adhærentes particulæ salinæ atque mercuriales separentur, & calx antimonii fixior reddatur. Detonatio tamen lenissima contingit, quoniam parum sulphuris volatilioris mercurio vitæ inest. In processu posteriori vero spiritus nitri butyro antimonii instillatur, ut partes sulphureo-regulinæ antimonii magis figantur & sub effervescencia partes quædam volatiles cum fumis nitri rutilantibus evolent. Hisce peractis, & aqua forti abstracto, calcinatio &c. suscipitur, ut calci major fixitas & dulcedo concilietur.

### HEPAR ANTIMONII SIVE CROCVS METALLORVM RVLANDINVS.

Rec. Nitri & antimonii partes æquales. Pulverisata & exquisite mixta per vices cum cochleari in crucibulum candens immissa detonentur. Finita detonatione massa per semihorium fere in leni igne adhuc detenta extrahatur, & massa splendens hepatis colorem æmulans a partibus ex flavo-albicantibus separata adservetur.

vsus. Per se hepar antimonii utpote corpus valde emeticum raro vel nunquam a Medicis prudentibus exhibetur; Basin tamen præbet optimis medicamentis emeticis, & quibusdam quoque diaphoreticis. Parantur enim ex illo *Oxysacharum emeticum Ludovici*, *Tartarus emeticus*, *Sulphur antimonii martiale* &c.

## NOTANDA.

Per detonationem cum nitro partes antimonii sulphureæ extravertuntur, & hepar ideo corpus sistit mixtum ex partibus nitri sub detonatione alcalifatis, partibus antimonii sulphureis, & terreo-regulinis. Si anatica proportione sal commune prædictis additur, massa compactior redita instar vitri splendet.

## CLYSSVS ANTIMONII SVLPHVRA TVS.

Rec. Antimonii, nitri, & sulphuris vulgaris partes æquales. Pulverisata & mixta per vices cum cochleari ingerantur retortæ terreae firmæ utrinque tubulatae, & bacillis ferreis in fornace ita impositæ, ut immediate a carbonibus candentibus tacta quodammodo in fundo candescat; Sic nebulae copiosæ post materiæ per orificium superius immissæ accensionem cum tumultu per tubum lateralem inferiorem in capacissimum receptaculum, cui ante applicationem sufficiens aquæ quantitas infusa fuit, prorumpunt, & cum aqua unitæ liquorem acidulum constituunt. Notandum tamen est, tubulum retortæ utrumque extra fornacem prominere debere, & post singulam injectionem orificium tubuli superioris erecti operculo idoneo claudendum esse, ne adscendentes nebulae per apertum orificium sub detonatione foras porumpant.

vsvs. Hic Clyssus ob particulas sulphureas sulphuris communis & antimonii, nec non acidas salinas nitri ac sulphuris vim possidet astum humorum & bilis ebullitionem temperandi & leniter infimul resolvendi. Hinc convenit in febri-

bus ardentibus præsertim biliosis & inflammatoriis, inappetentia, viscositate humorum, obstructionibus viscerum &c. Datur cum aqua simplici a gutt. 10. ad 20. Miscetur quoque cum potuunculis, tincturis aquosis, syrupis, & potu ordinario.

## NOTANDA.

1) Clyffi sunt liquores compositi ex aqua tanquam basi, & partibus salinis acidis, & sulphureis sub detonatione transeuntibus, & cum aqua mixtis. Prædominium tamen in iis obtinet pars salina acida præ sulphurea, & proinde etiam semper saporem acidulum eminentem possident. Conveniunt maxima ex parte præprimis quoad naturam cum spiritibus acidis, & pro apparatu vel minori vel majori nunc Clyffi *minoris*, nunc *majoris* nunc *medii apparatus* audiunt. Ad primam classem v. g. pertinet Clyffus ex tartaro & nitro, it. ex nitro & sale ammoniaco, aut nitro ac sulphure paratus. Ad secundam Clyffus ex nitri, tartari, & antimonii partibus anaticis cum dimidia parte calcis vivæ mixtis confectus &c. Et ad tertiam denique descriptus Clyffus antimonii sulphuratus, nec non liquor pnevmonicus ex nitri, tartari & antimonii partibus æqualibus &c.

2) Loco aquæ simplicis quandoque etiam spiritus vini receptaculo ante detonationem infunditur: quemadmodum hoc observamus, quando *spiritus carminativus de tribus* dictus, ex nitri & tartari partibus anaticis conficitur.

3) Requiruntur in Clyfforum confectioe 1) *Retorta firma terrea utrinque tubulata*, ut ignem apertum, & detonationem sustinere valeat. 2)

*Vas*

*Vas recipiens capacissimum, quod nebulas sub clausa detonatione turmatim & impetuose per tubum lateralem intrantes commode recipere, & fumis hisce elasticis sufficiens spatium concedere potest, ne spatio deficiente violenta disruptio contingat.*

4) Materia cochleatim & parca manu, nec una vice ultra unciam injicitur, atque orificium superius post quamcunque injectionem operculo ex argilla, vel limo molliori panno linteo madido circumligato inditis tamdiu clauditur, donec, materia perfecte deflagrata, nebulae rutilantes in receptaculo linteis humidis frigidis antea obvoluto paululum subsederint.

5) Quo clyssi puriores, concentratiores ac subtiliores evadant postea destillando rectificandi sunt.

6) Caput mortuum in retorta relictum non rejiciendum est. Relinquitur enim si nitrum & tartarum receperis *sal tartari extemporaneum*; si sulphur & nitrum, *nitrum alcalisatum*; si sal ammoniacum & nitrum, *nitrum ammoniacale magis minusve fixum*; si antimonium, sulphur & nitrum, *massa*, quae denuo cum nitro in crucibulo detonata, *antimonium diaphoreticum* suppeditat; & tandem si tartarum, nitrum & antimonium receperis, corpus ex quo in aqua soluto per acetum destillatum *sulphur antimonii auratum* praecipitari, aut denuo cum carbonibus fuso *regulus* parari potest.

### SAL FIXVM ABSINTHII.

Rec. Herbæ absinthii mediocriter saltem ficcatae q. p., & illam sub camino super area munda

combure, ut in cineres albos redigatur. Hoc deinde sponte extinctos in f. q. aquæ simplicis coque, ut inde fiat lixivium, hoc filtra, & cineribus aquam recentem adfunde, idque toties reite-  
ra, usque dum aqua nullo amplius sapore salino imbuatur. Lixivia filtrata, & confusa in vase terreo lapideo ad siccitatem usque coquuntur, & sal ficcum moderato igne inspissatum lenissime calcinatur ad albedinem, ita tamen ne fluat. Hoc sal calcinatum denuo aqua dissolvitur, & post filtrationem lixivii inspissatur, donec sal perfecte ficcum evadat.

vsus. Hoc sal fixum sulphureum virtute roborante, resolvente, diuretica, antâcida, diaphoretica & laxante gaudet, atque specificè in febribus intermittentibus, diarrhoea, vermibus, obstructione mensium, appetitu prostrato, inertia bilis &c. commendatur. Exhibetur Pulveribus, Pillulis, Bolis &c. mixtum a gr. 5. ad 20. imo 30.

### NOTANDA.

1) Herba recens paululum solummodo ficcata comburitur; Experientia enim testatur, plus salis ex herbis recentibus, quam nimium arefactis & obsoletis impetrari. Sub combustione partes aquosæ & salino-sulphuræ volatiles per flammam consumuntur, partes quædam salinæ acidæ & sulphuræ vero, nec non paucissimæ quædam salinæ volatiles cum terra solubili combinatæ figuntur, & sal alcali sulphureum producant.

2) Vegetabilia sale volatili copioso & eminenti prædita non semper combusta sal pure lixiviosum suppeditant, sed potius tale, quod salia media  
amu-

æmulatur, & in crystallos concreſcit. Ex illis vero, quæ multo oleo ſcatent, & pauco contra ſale volatili gaudent, melius ſalia lixivioſa pura combuſtionis beneficio conficiuntur.

3) Cineres inter comburendum ſæpius radicu- la ferrea circumagitandi ſunt, ut candidiores eva- dant. Notum enim eſt, cineres quo albicantio- res, eo majorem ſalis copiam ſuggerere.

4) Lenior calcinatio poſt inſpiſſationem neces- ſaria eſt, ut ſal candidius fiat. Nonnulli quidem ad majorem ſalibus ejusmodi albedinem atque fi- guram cryſtallinam conciliandam, & deliqueſcen- di promptitudinem impediendam cineres cum pauxillo ſulphuris communis aliquoties calcinant, & omni immunditie ſpoliare ſtudent: Verum ſalia alcalia fixa ſulphurea hac ratione corrumpun- tur; adeoque ſalia quoad formam externam qui- dem ignobilia, quoad naturam vero nobiliora pri- ori modo conficere præſtat.

NB. Methodo deſcripta ſalia fixa ſulphurea & amara ex multis aliis ſpeciebus, v. g. Herba C. B. Fumariæ, Scordii, Chærefolii, Summitat. cen- taur. minor. &c. parantur. Nonnulli quidem arbitrantur, ſingula ſalia alcalia fixa perfecte con- venire, & diverſa proinde ſalia ejusmodi e diver- ſis ſpeciebus conficere ſupervacaneum eſſe. Ve- rum, cum obſervemus, ſalia fixa e diverſis ſpe- ciebus parata quoad ſaporem, & alias ejusmodi proprietates externas paulisper differre, probabi- le quoque eſt, illa quoad formam internam, & virtutem ſpecificam paululum quoque ab invicem diſtincta eſſe, atque laborem deſcriptum cum diſtin- ctis ſpeciebus ſuſceptum nequaquam plane ſuper- fluum exiſtere.



## CAPVT X.

DE

FVSIONE, VITRIFICATIONE,  
REDVCTIONE, REVIFICATIONE  
ET FIXATIONE.

## §. I.

**F**VSIO respectu finis distingui poterit in *Combinatoriam & Separatoriam*. Prior homogenea conjungit; posterior vero heterogenea separat.

## §. 2.

Utraque in Chemia medica proprie corpora metallica & semimetallica copiosiori principio mercuriali prædita, nec non sulphurea fixiora, atque arsenicalia; improprie vero corpora resinosa ac pingui vegetabilis & animalis prosapiæ pro subjecto agnoscit.

## §. 3.

Peragitur utraque vel *solo igne*, vel *igne & additamentis* fluorem seu fusionem adjuvantibus simul, modo in vasis terreis aut vitreis, modo in metallicis aut lapideis, sub *crucibuli, tigilli fusorii, retortæ, cucurbitæ, ollæ, coni fusorii* &c. nomine notis. Ignis pro differenti subjecti ad fluendum habitudine nunc mitior, nunc intensior, nunc in-

ten-

tenfiffimus requiritur. Leniori ignis gradu opus est in liquefactione ceræ, pinguedinum, refinarum, sulphuris communis &c. majori in fusione metallorum ac mineralium principio mercuriali mobili scatentium, v. g. plumbi, stanni, antimonii &c. & tandem fortissimo in fusione salium alcalicorum, cupri, argenti, auri, & maxime ferri, quippe quod multa terra, paucis vero principio mercuriali gaudet. Additamenta usitatissima sunt nitrum, borax Veneta, sal tartari extemporaneum ex parte una nitri, & partibus duabus tartari crudi detonationis beneficio paratum (vulgo der schwarze Stuß), sulphur commune, & sal ammoniacum &c.

### MASSA METALLICA PRO POCULO EMETICO PERPETVÆ VIRTUTIS CONFICIENDO.

Rec. Reguli antimonii (ex libra semis antimonii crudi & cinerum clavellatorum & tartari crudi ana uncias duabus cum dimidia confecti), uncias duas & semis, stanni Anglicani optimi libram semis. Regulus pulverisatus stanno in crucibulo fluenti immittatur, & ambo invicem per 15. vel 16. minuta colliquescant, ut probe uniantur. Quo facto massa in poculi formam effundatur.

vsus. Poculo hujusmodi per noctem vinum Hispanicum ad uncias duas infunditur, & mane hauritur. Digestionis enim beneficio particulæ

quædam salino-sulphureæ antimoniales subtilissimæ solutæ vinum virtute emetica imbuunt, licet ponderis decrementum in poculo post sæpius reiteratam infusionem vix sentiat. Ex massa descripta etiam globuli, annuli &c. fundi possunt, qui vino ob eundem finem injiciuntur.

## ANTIMONIVM DIAPHORETICVM IOVIALE, SIVE ANTIHECTICVM POTERII.

Rec. Stanni Anglicani P. 1. reguli antimonii simplicis P. 2. Fluant in crucibulo, ut ambo in regulum compositum Joviale coeant, Regulus hic pulverisatus cum tribus nitri partibus mixtus crucibulo candenti in furno ænemio collocato immittatur, & ignis per gradus paululum augeatur, ut mixtura in principio saltem sine incendio liquescens postea in crucibulo ebulliat, scintillas eructet, & tandem cum strepitu ac flamma adsurgat. Materia sic adsurgens, imo interdum, quando crucibulum mixtura ultra dimidium repleta fuit, cum damno transcendens, calcinatur, & in pultriculam mutatur. Pultrícula e crucibulo spatula ferrea extracta, in aquam tepidam injicitur, ut in pulverem subtilem gryseo-coeruleum diffuat, qui aqua edulcorandus, mediante agitatione a particulis crassioribus separandus, & tandem, humido decantato & evaporato, convenienter exsiccandus est.

VSUS. Ob vim leniter diaphoreticam & adstringentem hepaticum & uterinum prædicatur, atque specificè convenire dicitur in malo hysterico, sudoribus colliquativis hæcticorum, nec non in fe-

bri-

bribus malignis, gonorrhoea virulenta, dysenteria, hæmorrhagiis & morbis similibus. Dos. a gr. 5. ad 10. 20.

## FUSIO DEPURATORIA SIVE REGULVS AVRI.

Rec. Auri P. 1. Antimonii pulverisati P. 2. antimonium in crucibulo vulgari aut ex ossibus ustis factò fluat, fluenti aurum addatur, & ambo tamdiu igne fortiori colliquescant, donec scintillulæ quædam exsiliant. Hisce visis crucibulum forcipe e furno extrahitur, & regulus marginis concussionem ad fundum deturbatur, aut massa confusorio infunditur, ut regulus subsideat. Regulus, massa refrigerata, a scoriis separatur. Nonnulli quoque postea regulum auri a scoriis separatum in crucibulo oblique inter carbones ignitos collocato, & aliqua ejusdem in lateris summitate effracta parte flamma folle continuo excitanda tamdiu urgent, donec adhærens regulus antimonialis effumando in auras discesserit, & regulus auri solummodo relictus sit. Succedit quoque reguli antimonialis separatio, quando regulus auri denuo in igne liquatur, & eidem partes tres nitri adduntur, atque cum illo ad tempus funduntur, usque dum nulli amplius fumi adscendant. Quo factò crucibulum exemptum concutitur, ut regulus auri subsideat, qui deinde fractò crucibulo a scoriis adhærentibus liberatus adservandus est.

## NOTANDA.

- 1) Auro plerumque metalla ignobiliora mixta  
M 5 sunt;

sunt; adeoque, ut ea segregentur, aurum cum antimonio funditur. Antimonium enim tanquam lupus metallorum omnia metalla, auro & ex parte quoque argento exceptis, destruit, & secum in scorias convertit, hinc aurum iisdem liberatur.

2) Antimonium prius funditur, ut aurum deinceps eo facilius quoque lique scat. Nonnulli quidem aurum prius fortiori igne ad aliqualem fluorem perducunt, & deinde ignescenti, & ex parte jam fluenti antimonium addunt; Verum priori modo operatio citius, quam posteriori absolvitur.

#### §. 4.

Operatio fusione quoque absolvenda VITRIFICATIO est. Hæc in Chemia medica parvum, in Mechanica vero amplissimum habet ambitum, si vitri vulgaris, gemmarum artificialium, fluorum mineralium, amauforum, vitrorum encausticorum, & similibus confectio spectetur.

#### §. 5.

Vitra in genere beneficio ignis fortioris, imo fortissimi in tigillis furnis vitriariis, aut aliis impositis e terris & lapidibus vitrescibilibus, ut arena, filicibus, crystallo montana &c. nec non ex cineribus & salibus alcalicis vegetabilium v.g. foda Hispanica Rochetta Orientali &c. calcibus animantium, & calcibus ac cineribus metallicis conficiuntur. Terræ, lapides. & calces metallicæ

ut-

ut plurimum basin præbent, salia alcalia vero ideo maxime adduntur, ut acidum in corporibus memoratis contentum & vitrificationem impediens absorbeant: quemadmodum hoc quodammodo probatur per Chrysocollam five spumam vitri vulgaris, quæ speciem salis medii sub fusione ex alcali & acidi connubio enati sistit. Quare cum calcibus animalium sal acidum copiosius & fixius inhæreat, hinc vitra quoque ex iis parata pelluciditate destituuntur, nec vitra perfecta, sed saltem massæ vitriformes nuncupari merentur; Vitra enim corpora dura, fragilia, \* splendentia, & pellucida esse debent.

\* Nonnulli etiam vitra malleabilia confici posse autumant; verum pro meo iudicio malleabilitas contra vitri naturam est, & nunquam vitrum malleabile existit licet multi hoc credant, & historiis probare allaborent. Becherus, uti Mauritius Hoffmannus \* ex Physicæ ejusdem subterraneæ Lib. I. Sect. 5. cap. 3. refert, aliquando sciolum quendam amissam vitrorum malleabilitatem, & ductilitatem deplorantem derisit, dum ei statim monstraturum tale artificium spondit, & arreptum vitri frustulum in ignem conjecit, quod ubi optime canderet, malleo quoque calido diduxit, atque cum alter instaret, veteres frigida vitra extendere potuisse, regessit: ergone tam simplex & fatuus es? ut persuasum tibi habeas, veteres, cum vitrum sub-

\* In Au&uar. Actor. Libor. Chemicæ p. 40.

subjectum omnium friabilissimum extendere volebant, id contra omnem rationem frigidum tractasse.

### VITRVM ANTIMONII.

Rec. Antimonii pulverisati q. v. idemque vasi figulino terreo latioris fundi non vitreato injectum prunarum candentium ope tamdiu calcina, donec noxii fumi sulphureo-arsenicales perfecte cessent, & antimonium in calcem grysei coloris abierit. Notari tamen debet, antimonium inter calcinandum fistula argillacea continuo agendum esse, ne in grumos concreascit, aut plane fundatur. Deinde recipe hujus calcis q. p., & crucibulo operculo recto, ne prunæ aut cineres incidant & puritatem impendant, immisum igne fusorio intensiori per semihorium & longius funde, usquedum in massam liquidam vitriformem hyacinthini coloris redactum sit. Hoc facto massa fluens tenuissime effunditur in tabulam marmoream vel æneam leniter prius calefactam, ut in vitrum coaguletur. Quo certior quoque sis, an calx antimonii ad vitrum apta sit, pauxillum in rigillo minori celeriter fundere, & stilo ferreo intruso atque sine mora iterum extracto vitri adherentis indolem prius explorare præstat. Quod si enim nondum satis splendens vitrum enascitur, antimonium ulterius calcinandum est; secus vero, si satis purum ac splendens deprehenditur. Parari quoque potest Vitrum antimonii *rubrum*, quando vitro hyacinthino descripto pauxillum sulphuris communis citrini miscetur, & denuo cum illo funditur; nec non *album* & *nigrum*, & quidem prius,

prius, si calx antimonii cum partibus duabus boracis colliquatur: posterius vero, quando uncia antimonii in tigillo fluenti successive salis decrepitati, nitri, & capitis mortui aquæfortis pulverisati ana drachma una injicitur, & massa deinde effunditur.

vsus. Vitrum antimonii *hyacinthinum*, & *succineum* quoque (ex solo mercurio vitæ parandum,) albo & præcipue nigro utpote magis composito præferuntur. Maxime tamen hyacinthinum & succineum in usu est, & utrumque inter Emetica locum invenit. Dantur in vino vel cerevisia per noctem infusa a gr.2. ad 3.4. Parantur quoque ex illis præcipue hyacinthino cum vino *Oxyfacharum emeticum*, cum musto recenti *sapa antimonii*, nec non modis peculiaribus *Calix purgans Rulandi*, *Annuli atque Nummi emetici*, *Tinctura antimonii concentrata Barckhuysen* &c.

### §. 6.

REDUCTIO fusionis species sive talis Operatio est, qua mediante corpora metallica & mineralia destructa & in pulverem, calcem, vitrum, imo liquorem redacta pristinae formæ restituuntur.

### §. 7.

Fit vel per restitutionem partium amissarum præsertim sulphurearum, vel absorptionem partium peregrinarum ad- & in hærentium, vel per medium seu adjumentum utrumque. Primæ reductionis speciei exempla præbent regulus antimonii, calx plumbi, stanni, nec



ni, nec non cerussa, minium &c. Regulus antimonii reducitur, quando cum parte anatica sulphuris contusi funditur, reliquæ calces memoratæ autem, quando ipsis pinguedo animalis v.g. sebum &c. vel vegetabilis v.g. pix, fuligo, carbones, oleum lini &c. additur, & mixtura funditur; Principium sulphureum enim per calcinationem amissum hac ratione restituitur, & sic plumbum aut stannum destructum ad pristinam formam redit. Succedit quoque, si calx ejusmodi solummodo carboni imposita tubuli conflatorii ope in plumbum denuo liquatur. Secundam reductionis speciem illustrent sal saturni, & plumbum per calcinationem cum sulphure refractarium redditum; Prius per sal tartari adjectum, aut paucas guttulas olei tartari deliquati instillatas: posterius vero cum sale tartari nigricante mit den schwarzen Fluss reducitur. Nam sal saturni nihil aliud est, nisi plumbum per acetum corrosum, & cum illo in corpus salinum coagulatum; hinc addito sale alcalico, acidum dimittit saturnum & cum alcali combinatur. Fluendi quoque ineptitudo in plumbo refractario ab acidis spiculis immixtis & inhærentibus dependet, adeoque illa, quando acidum per alcali additum auferatur, redit.

## §. 8.

Non solummodo autem calces, sed vitra quoque, uti §vo 6. dictum fuit, reducuntur. Sic v. g. vitrum antimonii & saturni per limaturam martis additam rursus in antimonium ac plumbum mutantur; imo vitrum commune denuo dissolvi atque reduci potest, quando una pars vitri cum tribus salis alcalici partibus mixta in crucibulo liquatur, per deliquium, postea solvitur, & partes arenæ per acidum instillatum præcipitantur.

## §. 9.

Cum reductione convenit REVIVIFICATIO, minori tamen ambitu gaudet, & solummodo circa producta mercurialia locum habet. Mercurius currens enim vel per salia acida explicita vel implicita, vel corpora salino-sulphurea figitur, & in corpus solidum si ve consistens mutatur: Quare si eundem denuo resuscitare placet, nec solus ignis sufficit, ejusmodi corpora, quæ sulphura aut salia auferunt, adduntur, ut mercurio a compedibus liberato pristina fluiditas restitatur: quemadmodum hoc observamus, quando cinnabaris, æthiops mineralis, mercurius sublimatus &c. per limaturam martis, aut regulum antimonii, quæ anatica vel majori proportionem adduntur, resuscitantur.

tantur; Tunc enim mercurius rursus fluidus ac currens redditus ex retorta in receptaculum pellitur, atque ex salibus aut sulphuribus ablatis, & cum additamentis de nouo combinatis novum compositum exurgit. Sic v. g. quando cinnabaris aut æthiops mineralis cum regulo antimonii resuscitatur, antimonium regeneratum striis tamen destitutum enascitur: quando mercurius sublimatus cum regulo antimonii, aut himatura martis resuscitatur, in casu priori butyrum antimonii insimul adscendit, in casu posteriori vero peculiare concretum rubicundum sublimatur, quod in aere in liquorem pinguem flavescentem deliquescit.

## §. 10.

Reductioni & Revificationi quodammodo contradistincta est FIXATIO, seu talis operatio, qua mediante corpora mobilia & magis minusve evaporabilia ita quoad texturam internam mutantur, ut deinceps sine metu discessus in auras ignem vel leniorem vel vehementiorem perfecte, aut ad tempus solummodo sustineant.

## §. 11.

Quoties corpora volatilia figenda sunt, pro diversa corporum figendorum indole nunc *materiæ propriæ ablatione* nunc *peregrinæ additione* vel gravitatis specificæ, vel  
magni-

magnitudinis, vel nexus particularum augmentum procurandum, vel figura partium minimarum mutanda est.

§. 12.

Memorata mutationem inducunt 1) *Solus ignis.* 2) *Additamenta* virtute figenti prædita & 3) *Ignis & additamenta simul.* Ad censum addendorum spectant salia acida & alcalia, corpora terrea, viscosa, & sulphurea rarius pura frequentius acido mixta, ut hinc proprie non sulphur, sed plerumque acidum implicitum fixationem efficere debeat.

§. 13.

Si addendis fixatio primario peragitur, vel sola mixtio simplex, vel detonatio, vel etiam sublimatio in subsidium vocanda est. Sic v. g. simplicis mixtionis & sublimationis beneficio per salia acida addita fixa reduntur salia volatilia urinosa; mediante detonatione nitrum, & antimonium in calcem mutatum; mediante præcipitatione mercurius in confectione turpethi mineralis, mercurii præcipitati albi & rubri; & tandem mediante sublimatione mercurius in elaboratione cinnabaris, mercurii dulcis & sublimati, licet fixitas in recensitis quibusdam admodum exigua sit, & facile insuper iterum auferatur, quod imprimis

circa posteriora notandum erit, quippe quae igne intensiori rursus vel resuscitantur, vel volatilia redduntur. Quod si vero solo igne fixatio absolvenda est, eidem cum operationes ministræ inserviunt vel diuturnior materiae in igne detentio & calcinatio, vel combustio, ita ut ultimo hoc modo expulsiis particulis volatilibus fixæ tantummodo remaneant. Prioris modi exemplum præbet mercurius præcipitatus, & posterioris salia fixa, quæ ex cineribus post combustionem vegetabilium relictis parantur.

### MERCVRIVS DIAPHORETICVS TILLINGII.

Rec. Mercurii vivi probe depurati, ~~℥ss~~ sulphuris antimonii pulverisati uncias duas. Exacte mixta in cinnabarim l. a. sublimentur, & hujus cinnabaris sublimatio novies repetatur, donec maxima ex parte in vitri fundo fixa remaneat. Deinde pulverisetur & adservetur.

usus. Medicamentum ab Inventore prædicatur efficax & insigne resolvens ac roborans in hydrope, arthritide, podagra, aliisque morbis chronicis & radicatis per diaphoresin curabilibus. Dos. gr. 2. 4. 6.

### SAL VOLATILE C. C. FIXATVM

Rec. Salis volatilis C. C. q. p. immittatur cucurbitæ & illi deinde parum spiritus vitrioli aut nitri guttatim instilletur. Cessante effervescentia aqua fontana adfundatur, ut diluatur, & deinceps post filtra-

tra-

tionem & convenientem evaporationem ad  
 crystallifandum reponatur.

vsus. Salia hujusmodi fixata salia media exi-  
 unt, si sufficiens acidi quantitas adfusa fuerit, &  
 poinde ab aliis salibus neutris parum differunt.  
 minor acidi quantitas additur, reliqua salis  
 volatilis urinosi pars nondum saturata inter eva-  
 porandum avolat, & paucum sal fixatum acqui-  
 ritur. Ufu de cetero gaudent, quo alia salia me-  
 dia, nisi quod subtiliora sint, & ob immixtas in-  
 mul paucissimas particulas volatiles corpus me-  
 dia penetrent. Datur a gr. 3. ad 10. 15.

### NITRVM FIXVM ET ALCAHEST GLAUBERI.

Rec. Nitri puri q. p. idemque crucibulo inter  
 carbones candentes collocato ingestum fluere per-  
 mittere, fluenti per vices pulverem carbonum in-  
 jectum, donec repetita detonatione figi incipiat. Si-  
 a autem, quæ satis pulveris carbonum inje-  
 ctum esse indicant, sunt sequentia. 1) Quando  
 materia fluens pulchrum viridescens induit  
 odorem, & subito, adhærente aliqua portione  
 crucibuli lateribus, subsidet. 2) Quando quasi  
 sagulari incipit, & sub ebullitione viscidæ bul-  
 læ in superficie apparent. & 3) quando pulvis  
 carbonum ultimo parca admodum manu insper-  
 sus ulterius ac prompte deflagrare recusat, &  
 tandem tantummodo scintillulæ eructantur.  
 Massa hæc refrigerata solida *Nitrum fixum*; in  
 eo humido vero successive in liquorem salinum  
 alicæ naturæ resoluta *Alcahest Glauberi* nuncu-  
 tur.

vsvs. Utrumque quoad naturam & usum cum aliis salibus alcalicis convenit, & alcahest in specie tanquam clavis in tincturis resinosis extrahendis adhibetur.

## NOTANDA.

Nitrum detonationem subit, quamprimum pulvis carbonum sulphure vegetabili scatens additur, atque hæc detonatio tamdiu durat, donec particulae sulphureae nitri & acidæ volatiles cum sulphureis carbonum pulverisat. deflagrando consumptæ, & acidæ fixiores interveniente pauculo sulphure cum terra alcalina solubili in sal alcalicum combinatæ sunt.

## CAPVT XI.

## DE

## CRYSTALLISATIONE.

## §. I.

**C**RYSTALLISATIO operatio est, cujus ope particulae salinae antea in liquidis aquosis solutæ & dispersæ vel solæ vel cum aliis particulis v. g. sulphurei & metallicis adhærentibus, interveniente aqua in moleculas splendentes, plus minusve pellucas, angulosas, & crystalliformes congregantur.

## §. 2.

Crytalli salinae puræ ex principio salino paucissima terra teneriori ac solubili, & pau

uica aqua prioribus certa proportionemixta & inhærente constant. Terra basin habet, & sine aqua nunquam regulares formantur cryſtalli. Quando enim cryſtalloptime figuratæ cucurbitæ immittuntur, alembico impoſito, ignis ſupponitur, aqua pura elicitur, & cryſtalli pelluciditatem, ac figura orbatæ colorem album inſunt, & in pulverem fatiſcunt. Ex pulvere hoc denuo in aqua ſoluto poſt debitam evaporationem rurfus cryſtalli enaſcuntur, quæ priſtinam figuram, ac pelluciditatem recipiunt.

### §. 3.

Subjectum cryſtalliſationis proprie ſalia media, improprie ſalia alcalia & acido-aurea conſtituunt. Priora facillime in cryſtallos figuræ pro ſpecierum diverſitate diſtinctæ concreſcunt; Poſteriora vero, ſi viſciola & ſalia quædam amara per combuſtionem ex cineribus vegetabilium parata, & pululum ad naturam ſalis neutri accedentia, nec non ſalia eſſentialia plantarum, quæ ſibi diutius expoſita cryſtalliſantur, exceperis, nunquam in cryſtallos regulares coeunt, ſed vel fluiditatem retinent, vel ſolummodo in maſſam ſolidam ſalinam irregularem coagulantur. Hinc etiam circa priora *Cryſtalliſatio*, circa poſteriora vero



propriè *Coagulatio* locum habet. In salibus acidis fluidis explicitis sufficientis teri defectus, in alcalicis vero nimia terræ cop & principii salini obtusio crystallisationi ostare videntur. Certum enim est, spiritus acidos vel cum terra simplici, aut metallic vel cum liquoribus alcalicis decenti proportionem mixtos & combinatos crystallos formare. Hinc quoque notum est, in lixiviis alcalinis & salibus alcalicis ficcis, aeri diutius expositis ob acidum aereum successive intrare & mixtum non solum crystallos conserere, sed eorundem crystallisationem quæque sulphure adjecto & deflagrato adjuvare.

## §. 4.

Si crystallisatio prompte & ex voto succedere, & elegantes ac magnæ crystalli effici debent, sequenti modo procedendum erit: 1) Fluidum aquosum superfluum vel per evaporationem in olla latiori, vel aliastractionem in cucurbita aut retorta separatur, & quidem calore leniori; quandoquidem observatione constat, minores crystallorum quantitatem obtineri, easdemque impuriore, crudiores ac minus regulares existere, quando intensior ignis gradus adhibitus fuerit. Ut liquor quoque satietatem usque evaporetur, evaporatione tamdiu continuanda est, donec crusta se-

*cuticula salina* tenuis, aut *stellulae micantes* in superficie apparent, & lixivium ad convenientem consistentiam atque concentrationem, per *degustationem* quoque & *hydrometrum* immersum explorandam, perductum sit. 2) Finita evaporatione lixivium filtratur, & in loco temperate frigido & liberiori in vase vitreo v. g. concha ampliori ad crystallisandum repositum ad tempus quiescere permittitur, ut per aeris moderate frigidi accessum dispersæ particulæ salinæ adjuvante quiete in crystallos congregentur. Nonnulli etiam lixivium salina solo calore leniori ad consistentiam solidam deducunt; Verum hoc modo vel plane nullæ, vel tamen minus regulares & elegantes oriuntur crystalli, sed massa solummodo informis coagulatur. 3) Crystalli enatæ decantato liquore aquoso ficcantur, & quidem calore leniori in concha terrea vitreata aut vitrea in fundo multis foraminulis pertusa, ut humidum penitus per inferiora effluere queat. Calor interea lenissimus requiritur, ne illa quoque aqua, ad formationem crystallorum necessaria expulsa, crystalli rursus pelluciditate & regulari figura priventur, & in pulverem resolvantur.

## §. 5.

Quædam salia, v. g. salia vegetabilium  
 N 4 essen-

essentialia, nec non salia alcalica per acidum aereum in salia media demum mutanda longius tempus, quædam vero, ut vitriola, & plurima salia media brevius tempus ad crystallisandum exposcunt. Majores quoque crystalli concresecunt, quando major, quam quando minor lixivii quantitas ad crystallisandum reponitur.

### TARTARVS TARTARISATIVS SEV TARTARVS SOLVBILIS.

Rec. Tartari albi splendentis ac puri subtilissime pulverisati q.p. Coquatur cum decem aquæ partibus in olla seu ahenò cupreo stanno intus obducto, donec sufficienter solutus, & liquor sapore admodum acido imbutus sit. Quo facto oleum tartari per deliquium guttatim lixivio super ignem constanter adhuc ebullienti instilletur; Sic sub quavis instillatione effervescentia oritur. Hæc instillatio tamdiu continuatur, donec durante ebullitione guttula liquoris tartari illapsa, nullam ulterius effervescentiam excitat, sed placide cum liquore miscetur. Lixivium hoc modo perfecte saturatum, & in naturam neutram conversum adhuc calidum & ebulliens per pannum aliquoties coletur, ut quodammodo pellucidum evadat, & deinde usque ad cuticulæ apparentiam evaporatum in loco frigido reponatur, ut crystalli etiam in aqua frigida facillime solubiles concresecant.

vsus. Sal medium hoc ex acido tartari a terra sua impura separato & cum sale alcali puro tartari ite-

ri iterum combinato ortum incidit, resolvit, & leniter membranas stimulando alvum laxat. Hinc in omnibus morbis, in quibus alias salia media proficua censentur, locum habet, & reliquis ob subtilitatem, & facillimam solubilitatem præferri meretur. Specificè commendatur in sabulo renum incidendo, calculo, malo hypochondriaco, obstructione lienis, ictero, febre quartana &c. Datur a gr. 3. ad 10. 20. Externe in aquis appropriatis solutum ulcera immunda purificat, & consolidationis impedimenta removet. Aquam etiam & menstrua aquosa fortiter acuit, ut myrrham, gummi laccam & similia coctione adjuvante promte ac optime solvere valeant.

### TARTARVS EMETICVS.

Rec. Croci metallorum Rulandi, seu Hepatis antimonii supra descripti, crystallorum vel cremoris tartari ana uncias duas. Pulverisata & probe invicem mixta cum adfusa mensura i. aquæ simplicis in olla super carbones candentes collocata tamdiu, mixturam semper spatula lignea agitando, coquantur, usque dum crystallis perfecte solutis in superficie liquoris rubentis cuticula cum stellulis nitentibus conspiciatur. Hisce visis solutio adhuc calida filtrata in loco temperate frigido ad crystallifandum reponitur, et crystalli splendentes triangulares concretæ post liquoris decantationem leniter ficcantur. Liquor residuus decantatus & debite rursus evaporatus denuo ad crystallifandum reponitur, idemque labor toties reiteratur, donec nullæ amplius crystalli concrecant. Alii, ut vim emeticam augeant, mixturam ex P. i.

croci metallorum, & P. 3. crystallorum tartari sex imo octo horas coquunt, & aliquoties, aqua priori coctione absumpta, recentem adfundunt, donec mixtura probe soluta, & lixivium ad crystallifandum aptum existat.

vsus. In hoc processu, velificante agitatione cum spatula, miscentur particulæ sulphureæ antimonii puriores in hepate expansæ & solutæ cum salinis tartari pariter solutis, hinc medicamentum oritur emeticum selectissimum, quod securius multo ac mitius hepate antimonii sibi relicto existit. In hepate enim adhuc etiam particulæ crudiores adsunt, quæ in corpore turbas majores concitare valent. Datur in pulvere ab octava grani parte ad grana 2. 3. 4. imo rarissime in subjectis quibusdam robustioribus ad gr. 5. 6. Optime miscetur cum saccharo candido, & paulillo laccæ Flórentinæ, ut sese non solum exigua mole, sed etiam sapore & odore grato commendet.

## CAPVT XII.

DE

## EFFERVESCENTIA.

§. I.

**E**FFERVESCENTIA dicitur, quando sub confusione liquidorum cum liquidis, aut mixtione liquidorum cum solidis diversæ & contrariæ utrinque figuræ intrinsecæ motus plus minusve impetuosus vel cum, vel sine mixturæ ac vasis incallescencia

tia oritur, & eidem deinde quies & amica partium contrarie figuratarum, & contrariis frontibus sibi invicem in principio occurrentium unio succedit.

## §. 2.

Acida & alcalia invicem mixta a quibusdam sola effervescentiæ subjecta constituuntur; Verum, experientia teste, etiam effervescentiæ motum subeunt 1) *Acida cum acidis* v. g. oleum vitrioli cum solutione argenti per aquam fortem facta. 2) *Acida liquida cum corporibus terreis* præsertim sic dictis *alcalinis* v. g. conchis, testis ovorum, lapidibus cancerorum, ossibus calcinatis, coralliis, bolis, argilla, creta &c. 3) *Acida concentrata & specificè graviora cum aqueis* v. g. oleum vitrioli cum aqua communi, spiritus sulphuris cum phlegmate abstracto & iterum mixto. 4) *Acida cum oleosis & sulphureis* v. g. spiritus nitri flammificus cum oleo caryophyllorum &c. aut spiritu vini, vel oleum vitrioli cum oleo anisi, therebinthinæ &c. 5) *Acida quædam cum quibusdam metallis, semimetallis & corporibus terreo-metallicis*, v. g. oleum vitrioli cum limatura martis, vel hoc & alia quoque acida cum antimonio, bismutho, cinco, lapide calaminari, lapide hæmathite &c. 6) *Alcalia*

*calia liquida cum alcalicis siccis ac solidis* v. g. oleum tartari per deliquium cum sale tartari sicco. 7.) *Aquea cum terreo- alcalinis & salino-urinosis* v. g. aqua simplex cum calce viva & sale ammoniaco.

## §. 3.

Effervescentia est vel *Calida* vel *Frigida*. Prior oritur, quando sulphurea & oleosa si- ve explicita, siue implicita resolubilia tamen mixtionem ingrediuntur; Posterior vero, quando acida & alcalia puriora miscentur aut confunduntur. Hinc etiam observa- mus, sal volatile urinæ purissimum, & omni oleo orbatum cum aceto itidem pu- rissimo & optime rectificato mixtum effer- vescentiam quidem, ast cum notabili frigo- ris augmento stipatam concitare.

## §. 4.

Causa effervescentiæ duplex nimir. *inter- na* & *externa* statuitur. Interna in genere tum in diversa figura, tum in diversa gra- vitate specifica partium consistit; Externa vero ab aeris externi pressione dependere videtur. Quando enim v. g. acida aliter fi- gurata cum alcalicis aliter quoque figuratis miscentur, spicula acidi, dum istud versus fundum descendere conatur, & alcalicis partibus porosioribus & obtusioribus oc- currit, penetrant in poros salis alcalici, & aerem

rem inibi contentum expellendo bullulas excitant; Adeoque motus ille impetuosus tamdiu durat, donec spicula salina acuta acida alcali poris infixæ obtundantur, & ex parte paululum frangantur, atque acidum cum alcali in sal neutrum commutatum fit. Eadem fere ratio est, quando oleum tartari per deliquium sali tartari sicco, aut spiritus acidus cretæ &c. instillatur. Hæc enim, dum sese poris alterius immergunt, aerem specificè leviolem expellunt, & proinde efficiunt, ut ille sub exitu motum impetuosum, & in fluidis intrare nitentibus bullulas producat. Reliquæ effervescentiæ species eodem ferme modo mutatis tamen pro circumstantiarum diversitate mutandis, explicari possunt.

## §. 5.

Effervescentiæ a Chymicis primario ex duplici causa instituuntur nimirum 1) ut *eiusdem beneficio salia media sive neutra parentur*, & 2) ut *præcipitationes quædam contingant*.

## §. 6.

Circa effervescentias utpote motus plerumque admodum impetuosos adhuc notandum est 1) materias paulatim confundendas esse & quidem in vase satis capaci, ne vasa rumpantur (præsertim si effervescentiæ



tia cum incalescentia majori conjunctæ sunt), aut mixtura spumida & expansa vaporum oras transcendat. 2) in salium mediorum confectione punctum saturationis probe observandum esse. Hoc partim ex sapore liquoris perfecte falso, partim ex remissiori, vel nulla amplius contingente effervescentia cognoscitur; Adeoque ne hic delinquatur, necesse est, ut motu effervescentie remissiori ac languido apparente liquidum alterum parca manu, & saltem ad guttulas aliquot una vice instilletur, ne alcali præ acido, vel hoc præ illo prædominium obtineat. Præstat tamen, alcali quandoque paululum prædominari, quam acidum, licet tota tunc materia salina non crystallifetur, sed exigua quædam pars liquoris formam retineat.

### TARTARVS VITRIOLATIVS SIMPLEX ET TACHENIANVS.

Rec. Olei tartari per deliquium vel solutionis cinerum clavellatorum puriorum mediante aqua tepida factæ q. p., & eidem in cucurbita vel alio vitro apto spiritus vitrioli purus aut oleum vitrioli rectificatum guttatim instilletur; sic notabilis sub quavis instillatione aut paulatina infusione effervescentia oritur, quæ successive remissior redditur. Continuetur hæc instillatio, interjecta post quamlibet infusionem vitri agitatione, usque dum nulla amplius effervescentia excitetur,  
& li-

& liquor post præviam vitri commotionem degustatus saporem perfecte falsum paululum amaricantem obinuerit. Deinde liquor filtratus & ad cuticulæ apparentiam evaporatus ad crySTALLIFANDUM reponatur. CrySTALLI concretæ eximuntur, & leniter exsiccatæ adservantur, residuus vero liquor post repetitam filtrationem, & evaporationem denuo crySTALLIFATUR, aut ad siccitatem moderato igne redigitur.

Alii oleum aut spiritum vitrioli prius cum tribus aquæ partibus miscent, ut paululum debilitetur, & promptius deinde cum liquore alcalico itidem aquoso combinetur.

*Tartarus vitriolatus Tachenii* sequenti modo elaboratur: Rec. vitrioli Goslariensis, vel alterius martialis naturæ ꝑꝑ solvatur per aquam simplicem in vase ferreo. Deinde in alio vase itidem cum aqua paretur lixivium ex unciiis octo circum clavellatorum. Lixivium hoc adhuc fervens solutioni vitrioli pariter adhuc calenti, imo ferventi per vices infundatur, donec effervescentia cesset. Hisce peractis liquor salinus adhuc calens per pannum coletur, & partibus crassioribus & impuris liberatus denuo coquatur, filtretur, & crySTALLIFETUR. CrySTALLI exemptæ exsiccantur, & residuum de novo, ut in processu priori, inspissatur, & crySTALLIFATUR.

vsus. Tartarus vitriolatus utroque modo paratus est sal medium amaricans, & proinde virtutē incidente, resolvente, leniter stimulante atque diuretica gaudet. Specificè commendatur in viscositatibus ventriculi & intestinorum resolvendis, febribus intermittentibus, bile inuicosa attenuanda

da, obstructionibus viscerum ab acido-viscida materia oriundis, ischuria, sabulo renum &c. Additur quoque purgantibus stimuli & adjuvantis loco, atque iisdem cum absorbentibus aliisque digestivis mixtus per sæpe præmittitur. Datur a gr. 3. ad 20. raro per se, sed frequentius cum absorbentibus, cinnabarinis &c. mixtus.

### NOTANDA.

1) In Processu priori sub acidi & alcali effervescentia pulvis albicans præcipitatur, qui inutilem partem terream tum ex alcali, tum ex spiritu acido deciduam & separatam sistit, atque proinde nequaquam cum tartaro vitriolato miscendus est. Quamprimum enim liquor alcalicus acido instillatur, acidum & alcali purius invicem combinata terram suam inutilem & crassiorem ad fundum dimittunt. In processu posteriori sal acidum vitrioli partes terreo-metallicas martiales sub alcali infusione deserit, & cum alcalicis congregitur, iisdemque tandem firmiter combinatur; hinc quoque non solum effervescentia, sed etiam partium terreo-metallicarum copiosa præcipitatio contingit, præsertim quando solutiones confunduntur.

2) Eligitur vitriolum martiale, ne, si venerum adhibitum fuisset, particulæ metallicæ cupræ forsan salis ex parte adhuc immixtæ noceant.

3) Liquor non statim filtratur, sed primo colatur, ne multæ partes salinæ materiæ crassæ in filtro relictæ inhærentes retineantur.

4) Aci-

4) Acidum vitriolicum in hoc producto tam firmiter cum alcali conjunctum est, ut neque acido aut alcali alio, neque tortura ignis vehementissima separari queat. Quod si vero materia phlogista subtilis seu pinguis additur, acidum iterum dimittit alcali, & cum materia pingui combinatum in perfectum sulphur mutatur. In aliis vero salibus mediis, quæ acidum nitri, salis communis, aut aliud specificè levius continent, disjunctio per additum acidum vitriolicum omnibus reliquis specificè gravius facile procuratur, & acidum alcali mixtum segregatur.

## CAPVT XIII.

DE

## FERMENTATIONE ET PUTREFACTIONE.

## §. I.

**F**ermentatio est motus massæ vel perfectæ fluidæ vel mollis intrinsecus magis minusve tumultuarius & elasticus, cujus ope partes constitutivæ attenuantur, dividuntur, & heterogeneis expulsiis & præcipitatis, homogeneæ denuo combinantur.

## §. 2.

Parantur fermentationis ope 1) *Liquores vinosi, & vina naturalia & artificialia.*  
 2) *Cerevisiæ simplices & medicatæ* 3) *Mulsa*  
 O &c.

&c. Ex hisce deinde spiritus ardentis destillando eliciuntur, & aceta quoque fiunt. Inservit etiam, & præmittitur fermentatio variis aliis operationibus: quemadmodum de hisce jam hinc inde dictum fuit.

### §. 3.

Apta ad fermentationem subeundam existunt vegetabilia succulenta, humida, dulcia, subacida, farinacea &c. quæ laxiori particularum nexu gaudent, atque ex particulis mobilibus, & diversæ naturæ v. g. igneis, æthereo-aereis, sulphureis, & salinis volatilibus ac fixis constant. Inepta contra censentur in genere animalia & mineralia, atque deinde quoque vegetabilia nimis oleosa, nimis acido-austera, nimio sale alcalico prædita, viscosa, gummosa, resinosa, balsama, lingua duriora ac ficciora, & hujus generis alia. Animalia enim ob nimiam humidi atque partium salino-sulphurearum volatilium abundantiam, & laxam admodum partium cohæsiorem statim in putredinem ruunt. Mineralia ob humidi defectum & texturam nimis compactam neque sufficienter resolvuntur, neque motum fermentativum propter partium gravitatem & exsuperans principium acido-austereum terreum subire possunt. Et vegetabilia memorata tandem tum ob oleum  
nimi-

nimum, tum ob principium acido-aufserum, tum ob ficcitatem aut nexum firmiorem motum ejusmodi specificum intrinsecum dissolutorio-combinatorium non solum ipsa respuunt, sed in aliis quoque impediunt. Plura Vid. in Excell. Boerh. Chymia Vers. German. p. 326. seq.

## §. 4.

Signa fermentationis tum incipientis tum inchoatæ sunt. 1) *Expansio massæ fermentantis.* 2) *Bullulæ adsurgentes* 3) *Tepida quædam incalescentia* 4) *Vapor exhalans salino-sulphureus insigniter elasticus, subtilissimus & penetrantissimus* 5) *Motus intrinsecus magis minusve tumultuarius*, ita ut in vehementiori & visibili fermentatione aliæ partes deorsum, aliæ sursum tendant & tandem 6) fermentatione ad finem properante *particularum leviorum ejectio, & graviorum præcipitatio, nec non odor paululum acidulus & acutus.* Singula tamen hæc phænomena non in omnibus fermentationibus conspiciuntur; in lenioribus quippe & respectu incompletis, quæ in massis saltem mollibus non perfecte fluidis contingere solent, tantummodo primum, tertium, ac quartum signum cum acidulo in fine adsurgente odore observantur.

## §. 5.

Ad fermentationem necessario requiritur  
 1) *Humiditas sufficiens*; hinc etiam ordinario vel succulenta, succi expressi &c. recipiuntur, vel species aridiores contusæ adfusa aqua in substantiam pultiformem rediguntur, aut, uti v.g. semina farinacea prius macerantur, vel succi naturales inspissati v. g. mel, saccharum &c. aqua diluuntur ac solvuntur. 2) *Calor moderatus*; Frigus enim fermentationem plus minusve impedit, aut retardat, vel plane quandoque sistit, & calor quoque intensior eandem nimiam reddit, ac justo diutius protrahit, ita ut particulis sulphureis nimis dissolutis, & dispersis, acidisque excedenter extraversis liquor acefcat. 3) *Liberior aeris accessus*: Experientia quippe constat, liquores fermentescibiles in vasis clausis, omnibus foraminibus probe obturatis diu sine fermentationis metu conservari posse. 4) *Sufficiens spatium*. Nam ex phœnomenorum relatione patet, massam incipiente fermentatione insigniter expandi, & vasa angustiora hinc ac liquori infuso minus proportionata rumpi, aut materiam expansam vasorum oras transcendere, atque cum damno effluere.

## §. 6.

Pro peculiari specierum indole fermentatio-

tionibus aliæ nonnunquam operationes præmittuntur. Sic v.g. species aridiores ac semina prius contunduntur, & uti jam dictum fuit, aqua adfusa per aliquod tempus macerantur. Semina farinacea post macerationem in loco temperato explicantur, ut germina protrudant, atque deinde in mortario vel molendino contusa & cum aqua cocta fermentationi committuntur. Quædam uti v.g. succi naturales inspissati, cujus generis sunt mel & sacharum cum aqua coqvuntur, & dimidia aquæ parte coctione consumpta ad fermentandum reponuntur. Ex speciebus succulentis, fructibus, bacis & similibus succus exprimitur, & solus, rejectis recrementis crassioribus fermentare permittitur. Oleosa prius oleo superfluo per destillationem liberantur, ut residuum fermentationem, neglecta memorata cautela vel raro vel nunquam sperandam, subire queat.

### §. 7.

Quidam liquores fermentescibiles per se sine ullo addito fermento in motum fermentativum ruunt; in quibusdam contra eadem per mixtas materias, quæ jam in motu fermentativo constitutæ sunt, & liquorem fermentandum, cui miscentur, secum in similem motum rapiunt, excitanda,



acceleranda & adjuvanda est. Fermenta communissima sunt *feces vini & cerevisiæ, fermentum panificum, saccharum ignobile, mel nondum depuratum &c.* Instillantur quoque interdum aliquot guttulæ *olei tartari deliquati & olei vitrioli*, ut lenior oborta effervescentia fermentationem ceu motum analogum inchoet.

## §. 8.

Fermentationem imminuentem impediunt, vel impetuosiores aut nimium protractam denuo imminuunt, ac plane sistunt 1) *Fumus sulphuris accens* dolio immixtus, & in parte ejusdem a liquore vacua ob orificii obturationem retentus. 2) *Acidum explicitum* salis communis, nitri, aluminis, sulphuris, & vitrioli majori quantitate liquori fermentescibili, vel fermentanti infusum. 3) *Terræ alcalinæ* v. g. creta, conchæ, lapides cancerorum, corallia &c. 4) *Salia alcalia* majori portione indita v. g. sal tartari, cineres clavellati, oleum tartari per deliquium &c. 4) *Plenaria ac firma orificiorum in vasis robustis obturatio*, ita ut aeri omnis ingressus denegetur. 5) *Frigus intensius*. Notari tamen debet, liquores fermentescibiles vel jam fermentantes per memorata corpora in majori quantitate addita corrumpi, nec sem-

semper deinde ad fermentandi promptitudinem aut fermentationis continuationem reduci posse. Conf. Boerh. in Chemia vers. germ., p. 359. seq.

§. 9.

Causa fermentationis est vel *immediata* vel *mediata*. Immediata iterum distinguitur in *formalem* & *materialem*. Prior consistit tum in expansione elastica particularum subtiliorum, tum in reluctatione graviorum, & ex utraque deinde resultante motu attritorio. Ad posteriorem spectant partes heterogeneæ tam subtiliores & elasticæ salino-sulphureæ, quam graviores viscosæ, & acidoterreæ invicem mixtæ, & per causas externas in motum tumultuarium concitatæ. Causis mediatis denique *calor*, *aer* & quandoque etiam additum *fermentum* annumerantur. Totus interea modus ita sese habere, & motus diversi nimir. expansorius elasticus, reluctatorius, attritorius, separatorius & combinatorius in fermentatione conspicui sequenti ratione oriri videntur: Quando calor massam fermentescibilem præsertim perfecte fluidam ingressus tum partes salino-sulphureas subtiles & elasticas, tum materiam æthereo-aeream in poris aquæ & molecularum aquæ innatantium contentam commovet & expandit, illæ ex-

panſæ & ex parte diſruptæ agunt in partes aqueas & reliquas terreas, viſcoſas graviores atque craſſiores, eaſdemque e loco ſuodeturbare conantur: verum cum poſteriores renitantur, & ideo actio & reactio contingat, neceſſario partium attritio, & conſequenter quoque diſſolutio & ſubtiliſatio evenire debet. Facta diſſolutione particulæ diverſæ naturæ ac gravitatis ſpecificæ ſui juris factæ hinc inde in aqua motu tumultuario & contrario feruntur, ſpecificè, graviores fundum petere & deſcendere, leviores adſcendere, & illæ, quæ eandem cum aqua gravitatem ſpecificam obtinent, locum ſuum tenere conantur; hinc aliter fieri nequit, quin inſignis collifio, tumultus, major attritio, diviſio & ſubtiliſatio oriatur, donec ſucceſſive partibus gravioribus ad fundum ſubſidentibus, & levioribus vel ſub forma vaporis penetrantiſſimi exſpirantibus, vel ſub forma ſpumæ atque ſecum volatiliſſimorum ejeſtis, aliqualis iterum quies ſuccedat, & partes ſulphuræ puriores ejusdem fere cum aqua gravitatis ſpecificæ interveniente principio ſalino acido cum aqueis combinentur, firmius invicem uniantur, & liquori in aliam naturam ac formam mutato pelluciditas concilietur.

## §. IO.

Positis hisce & intellectis phœnomena superius §.3. recensita nimirum massæ expansio, tepida incalescentia, bullularum spumæ ac fecum protrusio, vaporis exspiratio, motus tumultuarius &c. facillime explicari poterunt. Certum enim est, 1) corpus in motu constitutum majus spatium, quam quietum requirere. 2) per mutuam & intrinsecam partium præcipue sulphurearum attritionem ac collisionem calorem excitari. 3) aerem ob luctam partium intrinsecam ex interstitiis expulsum adscendere, & aquam viscosis partibus refertam in bullulas & spumam expandere, & 4) partes graviores sui juris factas, nec ulterius specificè levioribus, a quibus antea sustentebantur, mixtas ad fundum præcipitari, specificè leviores contra gravioribus non amplius onustas, & per motum elasticum atque attritorium ulterius expansas & divisas ad superficiem deferri, ibidemque vel avolare, vel ejici.

## §. II.

*Tempus durationis* perfectæ fermentationis haud exactè determinari potest. Diversitas enim subjectorum, climatum, tem-

porum anni, ventorum, fermenti additi, & caloris artificialis subministrati &c. insignem discrepantiam parere solet. Hinc videmus in regionibus calidis, tempore calido æstivo, nec non ventis australibus spirantibus fermentationes intra multo brevius tempus absolvi, quam in regionibus septentrionalibus, tempore frigido hyemali, flante vento boreali & sic porro. *Signa* interea *fermentationis peractæ* sunt quando 1) materia antea spumida & ad vasorum margines adsurgens spumescere definit, & amisso spiritu elastico, penetranti & impetuoso, qui successive sub forma vaporis admodum activi avolat, ad fundum subsidet. 2) Liquor clarus redditur, & odorem vel acidulo-vinosum, vel graviolem & acutum acidum spirat. Certum enim est, omnem fermentationem gignere ac producere aut *Vinum* s. *liquorem vinosum*, qui inflammabilem, acrem, aromaticum, & cum aquea humiditate prompte miscibilem suppeditat spiritum; vel *acetum seu liquorem acidum*, qui igni ac flammæ resistit, ignem restinguit, & minori, quam prior volatilitate gaudet. Non raro quoque contingit, ut, fermentatione iusto diutius protracta liquor vinosus

ex par-

ex parte aceſcat, & minor deinde ſpiritus inflammabilis portio ſeparari queat.

§. 12.

Species fermentationis CONFERMEN-  
TIO eſt. Hæc parum a priori differt, niſi  
quod liquori, aut maſſæ fermentandæ aliæ  
adhuc ſpecies addantur, ut ſimul in motum  
fermentativum raptæ liquorem ſapore & vi-  
ribus ſuis ſpecificis imbuant. Species con-  
fermentandæ proinde liquori fermentefci-  
bili primario vel perfecte miſcentur, vel  
pulverifatæ in petia ligatæ & in vaſe ſuſpen-  
ſæ ſolummodo immerguntur, ut ſubtilio-  
res particulæ tantum extrahantur. Hinc  
mediante confermentatione *liquores vinoſi,*  
*cereviſiæ, vina ac muſa medicata* parantur.

§. 13.

PVTREFACTIO fermentationi in tractatio-  
ne ob aliqualem analogiam jungenda con-  
ſiſtit in motu leniori quidem, nec adeo ap-  
parenter tumultuario ut in fermentatione,  
aſt perfecte diſſolutorio. In fermentatione  
partes per motum tumultuarium & attriti-  
vum quodammodo tantum, in putrefactio-  
ne ve-

ne vero perfecte ac intime dissolvuntur. In priori quoque partes crassiores acido-terreæ subtilioribus salino-sulphureis reluctantur, & tandem nova fit principiorum combinatio, novumque enascitur productum. In posteriori vero nulla notabilis observatur partium reluctatio, nexusearundem intime dissolvitur, totum corpus destruitur, principia magis minusve immutantur, & in fine non vina aut aceta sed *olea ac salia volatilia ingentis foetoris* generantur.

## §. 14.

Signa putrefactionis seu potius putredinis sunt 1) *Aliqualis materiæ putrescentis absque notabili tamen tumultu turgescencia* 2) *Incalescentia quædam* in centro corporis putrescentis incipiens, & ad peripheriam usque per totum corpus successive diffusa, quæ ita quandoque augetur, ut flammâ erumpat. 3) *Foetor plus minusve intolerabilis* 4) *Resolutio corporis in massam pultiformem, & interdum spumidam, & cum hac conjuncta principiorum antea mixtorum ac coherentium separatio.*

## §. 15.

Putrefactionis *subjecta* in genere constituunt

tuunt corpora ex partibus heterogeneis composita, principio salino alcalico volatili copiosiori, nec non multa humiditate aquosa prædita, & laxius præterea coherrentia. Hinc prompte putrefactionem subeunt partes animalium molles ac liquidæ, nec non vegetabilia succulenta præsertim multo sale alcali foeta. Quæ vero duriora ficciora, & compactiora sunt, aut principio acido-terreo, vel oleo ac sulphure, vel sale volatili oleoso aromatico scatent, per se vel nunquam vel difficillime putredine dissolvuntur, uti hoc in oleis æthereis, balsamis, succis acidis austeris, lignis exsiccatis, ossibus, ungulis, metallis compactis &c. observare licet.

### §. 16.

Primariæ putredinis causæ existunt *Calor blandus, Aer humidus & Aqua*. Calor blandus particulas aereas & aquosas commovet, & expandit, ut cuneorum instar agendo dissolutionem præstent. Hinc etiam experientia constat, corpora ficca, & ab aeris præprimis humidi liberiori accessu & intimiori admissione tuta reddita, nec non alia frigori vehementiori exposita vel difficile, vel



vel post longius demum tempus in putredinem ruere.

§. 17.

Ad putrefactionem studio, & ob certum finem in chemia excitandam requiruntur  
 1) *Vas capax* vel vitreum, vel ligneum 2) *Calor blandus & humidus* five aeris atmosphærici, five ventris equini, aut balnei vaporis & mariæ. 3) *Liberior aeris præsertim calidi ac humidi accessus* & 4) *Humiditas sufficiens* eaque vel *propria & inhærens*, vel *adventitia peregrina*. Si peregrina opus est, additur vel humidum appropriatum v.g. partibus solidis & ficcioribus animalium urina propria aut humana, vel aliud excrementum liquidum, vel hisce deficientibus aqua pluvialis &c. quippe quæ in omni regno humidi addendi defectum supplere valet. Ut promptius quoque putrefactio in durioribus & ficcioribus v.g. ungulis, cornubus, ossibus &c. nec non lignis aridis compactioribus succedat, præstat, imo opus est, ut in rasuram redigantur, & lignis aqua calida adfundatur, partes ossæ animalium vero cum aqua pluviali aut urina coquantur, atque in gelatinam resolutæ putrefactioni com-

committantur; Neglecta enim pravia hac præparatione, corpora memorata difficillime aut post longum demum temporis spatium putredine dissolvuntur.

### §. 18.

Corporum putrefactio in Chemia ex triplici fine primario instituitur, nimirum primo, ut *principia constitutiva sejungantur*, & in specie *volatile a partibus fixioribus separetur*. Secundo, ut *principia evoluta plus minusve immutentur*, & tertio, ut *salia fixiora volatilia reddantur*: Quandoquidem constat, ex materia putrida pultiformi mediante destillatione, aquam, copiosum sal volatile siccum & liquidum spirituosum, atque oleum, quæ singula odore foetido gaudent, elici, & caput mortuum cineres mere terreos, qui nihil salis fixi ulterius continent, sistere, licet herbæ, quæ alias, quando comburuntur, multum salis fixi suppeditant, receptæ fuerint. Ex triplici hoc fine generali ac primario iterum alii specialiores fluunt quæ tamen in præsentī uberius recensere supervacaneum videtur.



Nunc pauca quoque adhuc dicenda essent de *Purificatione*, ejusdemque speciebus videlicet, *Filtratione*, *Colatione*, *Clarificatione* &c. nec non de *Maceratione*, *Edulcoratione*, *Granulatione*, *Stratificatione*, *Quartatione* & similibus; Verum cum memoratæ Operationes partim ad alias Chemiæ species magis pertineant, partim paucis, nec adeo peculiari-  
bus encheirifibus gaudeant, ac præterea scitu digna de iis jam hinc inde in præcedentibus occurrant, studio prolixiorem earundem tractationem prætermittendo, præfenti opusculo chemico finem imponimus.



**SYNOPSIS**  
**MATERIÆ MEDICÆ**  
**SELECTIONIS.**

# MATERIÆ MEDICÆ SELECTIONIS

## PARS PRIMA.

DE

# MEDICAMENTIS SIMPLICIBVS CRVDIS.

---

## CAPVT I.

DE

## PRÆNOSCENDIS QVIBVS. DAM GENERALIORIBVS,

### §. I.

**M**ATERIA MEDICA notitiam pharmacorum suppeditans vel mere *Empirica*, vel infimul *Rationalis* est. Prior solummodo medicamentorum effectus soli observationi innixos; posterior vero insuper effectuum causas tradit.

### §. 2.

Medicina paucarum in principio scientia herbarum tantopere progressu temporis pharmacis aucta, quid? quod ita plane obbru-

obruta fuit, ut Medici rationales ſapiffime inutilem & ſuperfluam farraginem rejicere, atque ſelectiora tantummodo ſeligere neceſſe habeant.

### §. 3.

Multa olim, imo plurima medicamenta vel *Cafu* inventa, vel per *Infomnia*, *Oracula*, *Bruta*, *Analogiſimum*, & loci, rerum lædentium, atque partium adfectarum *Signaturas* ſuggeſta fuerunt. Noſtra vero ætate non pauca quoque *Chemie*, atque *Analogiæ ſaporis & odoris* beneficio deteguntur.

### §. 4.

Differentia probe notari meretur inter *Medicamenta*, *Alimenta* & *Venena*. Medicamenta rite videlicet & tempeſtive adhibita corpus humanum alterant cum ſalutari effectû. Venena corpus itidem quidem alterant, aſt ſemper cum noxio effectû. Et alimenta denique ab utriſque diverſa corpus ſolummodo nutriunt.

### §. 5.

Alimenta ſunt vel *mere alimentoſa*, vel *inſimul medicamentoſa*. Priora ſolummodo nutriunt; poſteriora vero præter nutrimentum, quod ſuggerunt, aliqualem etiam alterationem medicam in corpore efficiunt.

## §. 6.

Vocabulum venenum facta relatione ad corpus humanum vel in *sensu strictiori* aut proprio, vel *latiori* aut improprio accipitur. In sensu posteriori corpora denotantur quælibet, quæ quandoque tantum ac certis solummodo individuis, præsertim in majori quantitate aut intempestive adsumpta aut applicata nocent. In sensu priori vero illa tantummodo concreta triplicis regni intelliguntur, quæ singulis hominibus semper noxam, nunc majorem, nunc minorem inferunt.

## §. 7.

Venena stricte sic dicta respectu prosapiæ ad tria genera primaria reducta vel *Mineralia*, vel *Vegetabilia*, vel *Animalia* audiunt. Venena mineralia iterum distinguuntur in *Corrosiva* s. *Cæustica*, & *Constrictoria*. Corrosiva sive Cæustica, cujus generis sunt mercurius sublimatus, crystalli lunæ, arsenicum, antimonialia male præparata nec satis correctæ, aqua fortis, & regia, aliique spiritus minerales acidi concentrati &c. tum eminentiori sua gravitate specifica, tum figura partium minimarum præsertim salinarum valde acuta ac rigida nocent. Fortiora enim solidas partes erodendo, corrodendo ac fortiter vellicando spasmos vehement-

mentes, inflammationes gangrænosas facillime & plerumque in sphacelum abeuntes, nec non quandoque solutam statim unitatem efficiunt; mitiora vero solummodo spasticas constrictiones, & periculosas inflammationes excitant. Venena Constrictoria, quibus saturnina v. g. cerussa, saccharum saturni, minium, lithargyrium &c. nec non alumen, vitriolum crudum venereæ indolis, & alia hujus generis accensentur, ob sal acido-austerum violenter constringunt, & hac ratione vasa corporis obstruunt, & naturalem humorum circum impediunt.

§. 8.

Præter recensita illa quoque non plane silentio prætermittenda esse existimo, quæ per ignem fusa, aut adhuc in mineris latentia copiosum sulphur vaporosum emittunt, quod intra nares ac pulmones receptum non solum nervorum relaxationem ac resolutionem, sed stases quoque humorum, dyspnoeam, & repentinam quandoque suffocationem producit: quemadmodum hæc satis superque per mineras cobalti illustrantur.

§. 9

Venena vegetabilia gaudent vel *principio vaporoso sulphureo, narcotico*, ut cicuta



aquatica, solanum vulgare, & majus Belladonna dictum, solanum Indicum five Datura aut stramonia, opium, hyoscyamus &c. vel *acri sulphureo-salino caustico* ut esula, napellus, aconitum &c. Priora, vulgo dicuntur *Narcotica*, & obnubilando obtupestaciendo, solida relaxando & soporem inducendo agunt; posteriora vero *Strangulatoria*, & vires suas venenatas vel erodendo, atque spasmos, strangulationes & inflammationes vehementiores excitando, vel fortiter vellicando, & violentas evacuationes per alvum aut vomitum &c. provocando, exserunt.

§. 10.

Venena animalia denique maxima ex parte consistunt in *sale volatili acerrimo, solvente, activo celeris motus*, quod sic judicante Baglivio in sanguinem ac reliquos humores admissum repente fulminis instar omnia pervadit, ingentes tumultus, motus febriles, inflammationes, motus convulsivos & spasticos concitat, atque systasin sanguinis destruit, ut hinc quælibet partes sui juris factæ, & hinc inde secedentes viam ad coagulationem sternant: quemadmodum hæc in morfu animalium rabidorum, & serpentum, ictu scorpionum, tarantulæ, aranearum &c. observare licet. Præter hæc in-

veni-

veniuntur quoque, quæ solummodo ob *sal  
acre causticum crassius*, uti v. g. cantharides,  
violenter vellicando spasmos, dolores, in-  
flammationes, & erosiones excitant.

§. 11.

Non singula venena in omnibus animan-  
tibus promiscue vires venenatas ostendunt;  
hinc commodè quoque venena stricte sic di-  
cta in *Universalia & Particularia* distinguun-  
tur. Illa omnibus animantibus sine discri-  
mine; hæc vero nonnullis solummodo ac  
certis speciebus noxam inferunt. Dantur  
quippe corpora, quæ aliis pro alimentis aut  
medicamentis inserviunt, aliis vero vene-  
na existunt. Observamus enim sive radice  
hyoscyami, sturnos cicuta aquatica, galli-  
nas araneis &c. sine noxa vesci; & aloen  
contra, nucem vomicam aliaque homini-  
bus medicamenta, canes ordinarii veneni  
instar enecare, & sic porro.

§. 12.

Medicamenta dividuntur in *pure talia*,  
quæ solam vim alterandi possident, uti v. g.  
aloe, cinnabaris &c. & *alimentosa*, quæ vir-  
tutis alteranti junctam obtinent potestatem  
nutriendi, ut rad. petroselini, herba chæ-  
refolii, sem. foeniculi &c.

## §. 13.

Omne medicamentum mutationes seu alterationes in corpore efficit mediante motu pro insigni pharmacorum discrepantia admodum distincto. Motus enim varie determinatur ac modificatur per figuram, gravitatem specificam, & magnitudinem partium minimarum, & diversa hinc medicamentorum natura & energia dictarum proprietatum diversitati unice in acceptis ferenda est. Mutata enim partium minimarum magnitudine, gravitate, & maxime figura, statim quoque energia vel intenditur, vel imminuitur, vel virtus plane mutatur, aut aboletur v. g. antimonium crudum tutum medicamentum est, & diaphoresin rite usurpatum fortiter promovet; cum nitri parte anatica vero detonationis beneficio in hepar s. crocum Rulandi redactum vim emeticam vehementissimam obtinet, & cum tribus nitri partibus eodem modo tractatum sub nomine antimonii diaphoretici sudorem solummodo pellit, & acidum morbificum in primis viis absorbet. Mercurius sublimatus venenum atrocissimum cum novo mercurio vivo denuo sublimatus, & rite tractatus venenata indole deposita resolvens egregium & lene stimulans atque laxans existit. Sacharum succus in-

spis-

spissatus alias dulcissimus, & candidi coloris paululum tantummodo leni supposito carbonum igne in cochleari tostum, colorem ex flavo-brunnum & nigricantem induit, & saporem amarum acquirit &c.

§. 14.

Indicatae particulae minimae, quibus quoad figuram, magnitudinem & gravitatem specificam diversis tum per se, tum maxime in mixtione consideratis energiae pharmacorum diversitas tribuitur, in genere ad quatuor genera redacta vel *salinae*, vel *sulphureae*, vel *terreae*, vel *aqueae* indolis sunt: quemadmodum de hisce jam dudum scitu necessaria in Elementis Chemiae cap. 2. dicta fuerunt.

§. 15.

Præsentia ac prædominium principiorum horum materialium in corporibus triplicis regni tum per *examina chemica*, tum per *odorem*, *saporem*, & ex parte quoque *colorem*, & *texturam externam manifestam*, nec non per *analogicos in corpore effectus* cognoscuntur. Notum quippe est 1) singula corpora forti odore prædita principio salino-sulphureo volatili, & quidem *suaveolentia* puro, *foetida* impuro, *graveolentia* impuro vaporoso & *acute olentia* tenuiori cum acido volatili mixto scatere: *inodora* con-

tra principio memorato vel plane destituta esse, vel idem reliquis partibus valde implicitum & fixatum possidere. 2) *Dulcia* de sulphure acido combinato, *aromatica*, & *balsamica* de principio sulphureo-salino volatili, seu sale volatili oleoso plus minusve acri, *amara* de sulphure & principio salino-alcalico-terreo fixis, *acria* de sale vel alcalico, vel acidulo sulphuri ac terræ diversimode unito, *acerba* & *austera* de principio salino acido cum terra pingui combinato, *acida* de sale acido magis explicito ac sibi relicto, *salsa* de sale neutro seu sale ex acidi & alcali connubio enato testari, & *insipida* denique vel sola terra, vel principio salino, aut sulphureo fixato & terræ profundius immixto gaudere. 3) Corpora *colore eminenti* atque *constanti conspicua* sulphur fixius ac purius in majori vel minori quantitate continere; *Ingrato* contra, *lurido* & *obscurò prædita* sulphur impurum; & *fugaci* denique ac *minus durabili colore ornata* sulphur admodum tenue, volatile, atque dilutum prodere. Notari tamen debet, ultima hæc criteria a colore desumpta per sæpe fallere, nec ea, qua priora saporis & odori innixa, certitudine gaudere.

## §. 16.

Medicamenta in solidas æque ac fluidas  
cor-

corporis partes ita agunt, ut motus naturales vel nimis torpidos, languidos aut plane in hac vel illa parte suppressos excitent, vel nimis impetuosos & exorbitantes deprimant, & sic utroque modo naturale nifus & renifus æquilibrium reducant, modo tamen non uno eodemque, sed ob naturæ ac formæ internæ diversitatem admodum distincto. Exinde igitur factum est, ut tot genera medicamentorum in subsequente tractatione specialiori recensenda constituta fuerint.

§. 17.

Pharmaca nunquam in corpore solum secundum modulum activitatis propriæ, sed simul quoque secundum modulum receptivitatis agunt; idemque causa existit, ut idem medicamentum in diversis subjectis effectus quoad modum pariter ac vehementiam diversos edat.

§. 18.

Medicamenta, de quibus in sequentibus agendum erit, primario ex regno animali vegetabili ac minerali desumuntur & 1) Respectu *Compositionis* ac *Præparationis* distinguuntur. a) in Simplicia & Composita. b) Cruda & Præparata. & c) Chymica & Galenica; 2) Respectu *Virtutis* & *Usus* in Alterantia & Evacuantia tam universalialia quam particularia.

CAPVT II.  
DE  
SIMPLICIBVS TRIPLICIS  
REGNI SALE VOLATILI OLEO-  
SO PRÆDOMINANTE  
PRÆEDITIS.

§. I.

**S**ingula quidem Simplicia, quæ in hoc capite occurrunt, principio *mobili salino-sulphureo* prædominante gaudent; non levis tamen eadem intercedit differentia. In quibusdam quippe memoratum principium admodum *acre ac fervidum* est, uti v.g. in rad. Zingiberis, costi veri, pipere, cubebis, caryophyllis &c. in aliis vero *temperatum*, ut in rad. angelicæ, iridis Florentinæ, herba melissæ, floribus chamomillæ simplicis & Romanæ, ligno aloes, cort. citri & aurantiorum, &c. in aliis sese *medio modo habet* uti v.g. in rad. Zedoariæ, myrrha &c. Quædam quoque hoc principium *purius & magis solitarium* continent, in quibusdam contra illud vel eum notabili *salis alcalici sulphurei fixi amaricantis*, vel *terræ plus minusve adstringentis*, vel *mucaginis tenuioris*, vel *olei crassioris resinosi* quantitate mixtum ac combinatum est.

## §. 2.

Spectant hæc simplicia in genere obmobile, elasticum ac calidum principium salino-sulphureum ad medicamenta, quæ motus in solidis æque ac fluidis corporis partibus plus minusve excitant, & generaliter commovendo, discutiendo, ac leniter vel fortius stimulando agunt. Intra corpus enim recepta globulos sanguinis secum in motum majorem rapiunt, principia ejusdem salino-sulphurea volatilia expandunt, serum dissipant, humores reliquos rarefaciunt, calorem augment, corpus exsiccant, & partes solidas, tum majorem ac vividiorum sanguinis ac fluidi nervei in fibras musculorum influxum procurando, tum exsiccando, tum leniter stimulando, roborant.

## §. 3.

Primum fere locum inveniunt inter bezoardica, diaphoretica, sanguinem depurantia, cephalica, cardiaca, stomachalia, pectoralia, carminativa, uterina, nec non ex parte inter diuretica, anthelminthica, lithontriptica, aphrodisiaca, antiscorbutica, antacida, antifebrilia &c.

## §. 4.

Ex viribus hisce generalioribus innumeræ fere fluunt virtutes specialiores & specificæ. Cum fructu enim usurpantur, obfer-



servatis tamen observandis necessariis cautelis & circumstantiis, in subjectis frigidioribus ac humidioribus, & in omnibus morbis, qui in motibus nimis languidis, aut plane in hac vel illa parte suppressis consistunt, & atoniam, debilitatem atque excessivam humiditatem solidorum, acido-viscidam atque crassam tartaream humorum indolem, nec non principiorum sanguinis ac fluidi nervei salino-sulphureorum nimiam depressionem pro causis agnoscunt. v. g. in apoplexia pituitosa, adfectibus soporosis, paralyfi, obstructione nervorum, debilitate memoriæ, vertigine, asthma pituitoso, catharrho suffocativo, lipothymia & colica flatulenta, malo hypochondriaco & hysterico, obstructionibus viscerum, cachexia, spissitudine lymphæ, tumoribus glandularum, impuritate sanguinis & multis morbis inde pendentibus v. g. scorbuto, scabie, lue venerea, gonorrhoea virulenta, fluore albo &c. nec non in febribus continuis & intermittentibus, doloribus arthriticis, aliisque, calculo, obstructione urinæ, menses, lochiorum, partu difficili &c. Notari tamen debet, quodlibet simplex peculiari gaudere virtute specifica, & istud majorem efficaciam in eo, hoc vero in alio morbo exserere.

## AD HANC CLASSEM PERTINENT.

*Rad. Zedoaria.* Radix exotica Indica, specifica in flatulentiis, adfectibus uteri præsertim hysteriis, morbis pectoris, vermibus, & morbis ac febribus malignis venenatis. Datur vel in pulvere a gr. 5. ad 10. vel in essentia a gt. 20 ad. 30. 40. vel in infuso cum vino.

*Rad. Galanga major & minor.* Radices Indicæ, specificæ in debilitate capitis & ventriculi, colica flatulenta, obstructione mensium, malo hysterico, & doloribus post partum. Datur in infuso cum vino, vel in pulvere ast rarius a gr. 5. ad 16. vel in ess. a gt. 20-50.

*Rad. Zingiberis,* Radix Indica, specifica in scorbuto frigido, febre quartana, adfectibus ventriculi frigidis. Datur Zingiber in India & Germania conditum, vel crudum in pulvere a g. 2. ad 5. 6.

*Rad. Angelica.* Radix indigena, specifica in febribus continuis, malignis, & catarrhalibus, morbis pectoris, morbis flatulentis, adfectibus uteri præprimis hysteriis, & scorbuto. Datur radix condita, vel essentia a gt. 30. ad 60. vel decoctum aut infusum vinosum.

*Rad. Imperatoria* Rad. indigena, specifica in iis morbis, in quibus radix angelicæ. Externe decoctum locum habet in odontalgia, scabie, & radix recens contusa in extrahendis festucis ac globulis sclopetorum. Datur ut angelica in decocto, infuso, & essentia.

*Rad. Levistici.* Rad. indigena, specifica in morbis flatulentis & aliis sub Angelica recensitis. Datur ut priores.

Rad.

Rad. *Mei*, Rad. indigena, specifica in apoplexia pituitosa, adfectibus soporosis, hydrope, dysuria & morbis sub angelica memoratis. Datur ut priores.

Rad. *Vincetoxici* Rad. indigena, specifica in febribus malignis, scorbuto, arthritide, colica, hydrope, asthmate, tussi, venenis animalium, malo hysterico, obstructione urinæ, mensium &c. Externe in ulceribus sordidis mundificandis & ictu animalium venenatorum usurpatur. Datur in decocto, infuso & essentia ut præcedentes.

Rad. *Carlinae* Rad. indigena, specifica in peste, febribus aliis, venenis animalibus, scabie, adfectibus uteri. Datur ut præcedentes.

Rad. *Serpentariae Virginianae*, Rad. Americana, specifica in febribus putridis malignis, morfu animalium rabidorum ac venenatorum, scorbuto frigido, febre quartana. Datur in infuso, & essentia a gt. 20. ad 40.

Rad. *Petafitidis* Rad. indigena, specifica in peste, febribus malignis, vermibus, morbillis & variolis, aliisque sub prioribus recensitis adfectibus. Datur ut præcedentes. Externe in bubonibus pestilentialibus, & ulceribus malignis sub forma pulveris aut cataplasmatibus applicata locum habet.

Rad. *Iridis Florentinae*, Rad. Italica, specifica in morbis pectoris a viscido enatis, catarrhis, torminibus ventris infantum &c. Datur in pulvere a gr. 3. ad 20. vel in infuso cum vino. Externe convenit pulverisata & inspersa in carie osium, ulceribus sordidis. Ingreditur quoque pulveres errhinos, cyprios, cephalicos & dentifricios.

Rad.

Rad. *Curcumæ*. Rad. Indica, specifica in ictero, hydrope, obstructionibus hepatis, & lienis, obstructione mensium, lochiorum & urinæ, nec non in sabulo calculoso resolvendo. Datur in pulvere a gr. 6. ad 20., vel in infuso cum vino.

Rad. *Valerianæ*. Rad. indigena, specifica in imbecillitate visus, epilepsia & obstructionibus viscerum. Datur in infuso & decocto. Externe commendatur pro amuleto in odontalgia & febre tertiana.

Rad. *Costi veri*. Radix Arabica, specifica in debilitate ventriculi, paralyfi, febre quartana, obstruct. mensium &c. Datur in infuso cum vino, & essentias quoque ingreditur.

Rad. *Cyperì longa & rotunda*. Rad. exotica & indigena quoque, specifica in debilitate capitis, calculo, hydrope, imbecillitate ventriculi, obstruct. mensium. Datur in substantia a scrupulo ad drachmam semis, vel in infuso. Externe inter pulveres cyprios capiti inspergendos, cucuphas, & pulveres dentifricios ad dentes firmandos & foetorem oris corrigendum recipitur.

Rad. *Calami aromatici*, Rad. indigena, specifica in imbecillitate ventriculi, febre quartana, vermibus, scorbuto frigido, obstructionibus viscerum. Datur radix condita, vel sibi relicta in infuso cum vino, vel essentia a gt. 20. ad 40.

Rad. *Helenii* s. *Enulæ* Rad. indigena, specifica in inappetentia, vermibus, febre quotidiana & quartana, febribus malignis putridis, venenis vegetab. & animalium, tremore membrorum a mercurialibus orto, tussi, asthma puitoso, scabie, colica flatulenta &c. Datur radix condita, it.

ta, it. cruda in infuso cum vino, in essentia a gt. 20. ad 50. nec non in decocto.

Rad. *Foeniculi* Rad. indigena, specifica in obstructione urinæ, flatulentiis, variolis, morbillis & tremore membrorum a mercurialibus. Datur in decocto.

Rad. *Petroselinii* Rad. indigena, specifica in obstructione urinæ, calculo, hydropo, cachexia, &c. Lac quoque tum interne, tum externe contusa sub forma cataplasmatidis adhibita minuit, atque discutit. Datur in decocto, vel condimenti loco cum alimentis.

Rad. *Apii palustris* Rad. indig. specifica in obstruct. urinæ, calculo, hydropo, & lacte imminuendo. Interne in decocto, externe vero sub forma cataplasmatidis in hydrocele &c. adhibetur.

Herba *Melissæ Turcicæ & Germanicæ*. Specifica in debilitate ventriculi, flatulentiis, cardialgia, colica, malo hysterico & hypochondriaco, imbecillitate capitis, lipothymia, vertigine, epilepsia, gonorrhoea simplici, fluore albo &c. Datur in infuso cum vino & theiformi cum aqua, it. in essentia a gt. 30. ad 60. Externe facculos paregoricos roborantes, & cucuphas cephalicas ingreditur.

Herba *Rorismarini* Hb. indigena, specifica in debilitate memoriæ, apoplexia, paralyfi, aphonia, adfectibus soporosis, fluore albo &c. Datur interne in infuso cum vino; Externe vero facculos & cucuphas discutientes ac roborantes, decocta resolventia & nervina, atque balnea contra sterilitatem & obstructionem mensium ingreditur.

Herba *Origani*, *Majorana*, *Thymi*, *Serpilli*, *Polii montani*, *Polii hortensis*, *Chamedrios*, *Chamaepytis*, *Mari veri*, *Satureja*, & *Salvia hortensis* quoad principia & virtutes maxima ex parte cum herba rorismarini conveniunt.

Hba *Mentha crispa* Hb. indig., specifica in flatulentiis, debilitate ventriculi, & malo hysterico. Interne in essentia & infuso; externe in balneis atque infessibus uterinis adhibetur, & mammis quoque ad lac coagulatum resolvendum imponitur.

Hba *Mentha aquatica*, *Menthastri*, *Nepthæ*, & *Calamintha* cum mentha crispa conveniunt, magis tamen ob principia crassiora & impuriora externe in balneis & sacculis usurpantur.

Hb. *Eupatorii* Hb. indigena, specifica in obstructionibus viscerum præf. hepatis & lienis. Datur interne in infuso, & externe contra tumorem hydropicum & oedematofum in cataplasmate aut sacculo usurpatur.

Hb. *Hyssopi*. Hba indigena, specifica in morbis pectoris a materia viscida oriundis. Interne datur in infuso, externe vero gargarismata contra inflammationem faucium, tumorem glandularum in ore, & uvulæ laxitatem ingreditur.

Hba *Basilicis*, *Ocymi*. Hb. indigena, specifica in debilitate capitis, melancholia, dyspnoea, tussi, palpit. cordis & adfectibus uteri. Usurpatur ut præcedentes.

Hb. *Matricariae*. Specifica est in morbis uteri v.g. malo hysterico, obstructione mensium, sterilitate &c. Interne usurpatur in infuso & decocto, externe vero balnea & infessus uterinos ingreditur.

Hb. *Artemisia*. Specifica in mensibus, foetu, secundinis ac lochiis pellendis. Adhibetur interne in decocto, & externe in balneis.

Hb. *Ruta hortensis*. Specifica est in venenis, febribus malignis, peste, variolis, adfectibus soporosis, epilepsia, morbis uteri, satyriasi, vermibus &c. Maxima vis consistit in capsulis seminalibus. Interne adhibetur in essentia & infuso; externe cum aceto infusa medetur moribus animalium rabidorum, nec non gangrænæ ac sphacelo.

Hb. *Abrotani*, Fol. *Sabinae* & Hb. *Tanaceti*. Conveniunt invicem & specificæ existunt in mensibus, foetu ac lochiis pellendis, atque in vermibus. Interne dantur in decocto vel infuso. Externe balnea uterina & emmenagoga, nec non capitiluvia contra vermes pilorum & alopeciam ingrediuntur.

Hba *Marrubii albi*. Specifica in morbis pectoris, uteri, & obstructionibus hepatis, lienis &c. Interne usurpatur in decocto & infuso, externe vero in balneis.

Hba *Absinthii vulgaris*, Specifica in debilitate ventriculi, appetitu prostrato, vermibus, inertia bilis, febribus intermittentibus & præcipue quartana. Datur interne in infuso, essentia & extracto. Externe inter decocta anthelmintica recipitur.

Folia *Lauri*. Specifica sunt in debilitate ventriculi, flatulentiis, dysuria, malo hysterico & hydrope. Interne usurpantur in infuso cum vino, & alimentis quoque condimenti loco adduntur.

Hb. *Salviae sylvestris*, sive *Sclarea*. Convenit cum *Salvia hortensi*, nisi quod ob principia impurio-

puriora, crassiora ac nimis vaporosa solummodo externe in balneis uterinis locum inveniatur.

Flores *Chamomillæ simplicis & Romanæ*, Inter præstantissima paregorica, discutientia carminativa & emollientia locum habent, & virtute specifica gaudent in cardialgia, colica flatulenta & spasmodica, malo hypoch. & hysterico, in inflammationibus &c. Flores chamomillæ Romanæ ob principium purius balsamicum magis interne in essentia & infuso; Flores chamomillæ simplicis vero magis externe in balneis, pediluviiis, cataplasmatibus, fomentis, epithematibus ficcis & humidis, clysteribus & sacculis paregoricis adhibentur; Usurpatur tamen etiam chamomilla simplex interne in decoctis, & Romana externe in sacculis vel cum, vel sine vino.

Flores *Anthos, Spicæ, Lavendulæ* atque *Salviæ*. Nervinis & cephalicis selectissimis accensentur, & specifici deprehenduntur in apoplexia, paralyti, memoriæ debilitate, adfectibus soporosis, palpitatione cordis, fluore albo &c. Usurpantur interne in infuso, externe vero in sacculis, cucuphis, decoctis atque infusis,

Flores *Tunicæ, Violarum, Rosarum, Tiliæ, & Liliorum convallium*. Conveniunt invicem, & sulphureum principium admodum tenue, temperatum ac fugax tenui mucagini immixtum possident. Specificè conducunt in debilitate capitis ac generis nervosi, epilepsia & vertigine. Interne infusa, rarius decocta, externe vero epithemata sicca, sacculos, cucuphas &c. ingrediuntur.



Flores *Meliloti*, & *Sambuci*. Posteriores sulphure, si recentes sunt, admodum vaporoso scament; in utrisque de cetero principium salino-sulphureum tenui mucagini inclusum est; Hinc valide emolliunt, leniter discutunt, atque specifica virtute gaudent in doloribus & spasmodis, colica, cardialgia &c. Externe usurpantur ut flores chamomillæ simplicis, interne vero rarissime inter decocta recipiuntur,

Flores *Cheiri* & *Calendulae*, Conveniunt cum floribus anthos &c. nisi quod præter principia volatilia etiam quædam fixiora contineant, & flores calendulae insuper copioso & crasso oleo scateant. Specificè commendantur in variolis atque morbillis expellendis, ictero, obstructione mensium, lochiorum, febribus malignis, palpitatione cordis, partu difficili &c. Exhibentur in decocto & infuso.

*Crocus*. Salia fixa & volatilia paululum vaporosa cum unctuosa, oleosa & terrea materia combinata continet. Specificus deprehenditur in morbis pectoris, palpitatione cordis, mensibus, foetu ac lochiis pellendis, ictero, dysenteria &c. Datur in pulvere a gr. i. ad 10. it. in essentia & infuso. Externe spiritus discutientes & emplastra ingreditur.

Lignum *Sassafras*, Lignum Americanum, specificè convenit in lue venerea, gonorrhoea virulenta &c, nec non in scabie, catarrhis, fluore albo, aliisque morbis, qui a sanguinis ac lymphæ impuritate dependent, & per diaphoretica ac sudorifera curantur. Interne in decocto, infuso & essentia usurpatur,

Lignum

*Lignum Gvajacum.* Lign. Americanum, convenit cum præcedenti, nisi quod principia resinofiora possideat, & magis specificum in morbis venereis deprehendatur. Exhibetur ut lignum assafras.

*Lignum Aloes f. Agallochum.* Raro genuinum ex India adfertur: quod enim vulgo venditur, lignum santalum est aromatibus aut oleis fucatum. Genuinum selectissimis cephalicis roborantibus, nervinis & cardiacis adnumeratur, atque specificè in lipothymia, anxietate & palpitatione cordis, memoriæ imbecillitate, & debili ventriculo usurpatur. Exhibetur interne in infuso cum vino, & essentia, externe rasura cucuphas ingreditur.

*Lignum Rhodium.* Lign. exoticum, convenit cum ligno Aloes, virtutibus tamen inferius, & insimul specificum in obstructione urinæ censeatur. Exhibetur in infuso vinoso, & externe pulverisatum inter pulveres dentifricios, cyprios, & epithemata sicca frontalia, nec non balsama cardiacæ locum invenit.

Lign. *Santalum citrinum & album*, Ligna Indica, ob principia activa substantiæ terreæ crassiori immixta admodum temperata sunt. Præter virtutem resolvendi etiam temperantem ac leniter adstringentem possident; hinc specificè in acrimonia bilis, sudore nimio, diabete &c. commendantur, Dantur in decocto & infuso vinoso.

*Cortices Citri & Aurantiorum.* Virtus in flavedine exteriori consistit. Egregia remedia roborantia, stomachalia & discutientia carminativa & uterina existunt; hinc specifici usus sunt in cardialgia, colica, malo hysterico, atonia ventri-

culi, nec non in diarrhoeis, dysenteria, stranguria, dysuria, palpitatione cordis, lipothymia, febribus malignis &c. Usurpantur in infuso, essentia, & flavedo quoque sicca cum saccharo Canariensi in pulverem detrita.

*Cinnamomum* s. *Cassia Zeilonica*. Præstantissimum medicamentum aromaticum est, quod principio salino-sulphureo volatili terræ immixto præditum vim roborandi, discutiendi ac leniter adstringendi obtinet, & proinde specificè in lipothymia, atonia ventriculi, vomitu, diarrhoeis chronicis, fluore albo, obstructione mensium, partu difficili, secundinis retentis &c. adhibetur. Datur in pulvere a gr. 3. ad 10. it. in decocto theiformi, infuso vinoso, & essentia.

*Cassia lignea*, *Cassia caryophyllata* & *Canella alba*. Cortices arborum Indiæ orientalis, conveniunt maxima ex parte cum cinnamomo, nisi quod principiis crassioribus præditi existant.

Cortices *Ligni Sassafras* & *Gvajaci*. Cum lignis conveniunt, iisdem tamen præsertim cortex ligni sassafras efficacia paululum superiores sunt.

*Camphora*. Lachryma arborum quarundam in India peculiaris, vel quandoque saltem earundem succus oleosus extractus & in corpus saliniforme coagulatus. Constat ex oleo, pauca aqua atque terra, & paucio quoque sale volatili sub olei tegmine latente. Refertur ad efficacissima resolventia, discutientia, & antispasmodica, atque specificè in spasmis, spissitudine sanguinis, febribus malignis exanthematicis, obstructionibus glandularum, morbis venereis, oestro venereo nimio

com-

compescendo &c. commendatur. Interne parca dosi nimir. a gr. j. ad 5. pulveribus nitrosis, absorbentibus & diaphoreticis miscetur. Externe unguenta ac linimenta antispasmodica & discutientia ingreditur, atque ad lac discutendum inter mammas suspenditur.

*Gummi Ammoniācum.* Gummi-resina Africana; Locum inter validissima mucum incidentia, abstergentia & resolventia obtinet. Specificum est in morbis pectoris a materia viscida oriundis v.g. tussi, asthmate pituitoso, nec non febre quartana, gutta serena &c. Datur interne in essentia ac pillulis. Externe inter emplastra resolventia recipitur.

*Gummi Galbanum, Bdellium, Sagapenum.* Gummata sunt exotica s. potius corpora gummeo-resinosa. In materia medica selectiori solummodo locum inter emplastra resolventia atque discutientia, quæ in tumoribus duris frigidis, & calidis inflammatoriis applicantur, inveniunt.

*G. Anime, Tacamahaca, Sandaracha* s. *G. Juniperi, Mastiche, Olibanum* s. *Thus, G. Elemi, & Styrax Calamita.* Sunt corpora gummeo-resinosa præter sandaracham exotica, & rarissime in pillulis interne, frequentius vero externe inter emplastra neryina, roborantia & discutientia, nec non inter suffimenta recepta usurpantur; Mastiche tamen etiam interne in pillulis cum aliis exhibita vires non contemnendas possidet in gonorrhoea, fluore albo, & variis fluxionibus alvinis sistendis. Externe in suffitu prolapsui intestini recti, & uteri medetur, atque pulveres dentifricis quoque ingreditur.

*G. Lacca.* Gummi-resina Indica externi solummodo usus. Ingreditur pulveres dentifricios & suffimenta. Tinctura laccæ in gingivarum laxitate & erosionē scorbutica corrigēda locum habet.

*G. Caranna & Ladanum.* Gummi-resinæ exoticæ externi potissimum usus. Prior emplastra nervina roborantia, uterina & antarthritica; posterior vero suffimenta ejusdem usus ingreditur.

*Asa foetida.* Gummi-resina Persica, specifica in morbis uteri v. g. malo hysterico, obstructione mensium, foetu ac secundinis pellendis, epilepsia hysterica &c. Usurpatur frequentissime in essentia a gt. 20. ad 40.

*G. Benzoes s. Asa dulcis.* Gummi-resina Indica, specifica ob sal volatile subtile ac fragrans in morbis lymphæ ac pectoris a materia crassa viscida ortis, v. g. in tussi, raucedine, asthmate pituitoso, catarrho suffocativo, tumoribus glandularum, morbis ac febribus catarrhalibus, venereis &c. Datur in essentia a gt. 20. ad 40. vel inter pillulas recipitur. Externe locum inter suffimenta invenit, & essentia aquæ rosarum instillata lac cosmeticum constituit.

*Myrrha.* Resina Arabica. Præstantissimum est balsamicum antiputredinosum, ac roborans stomachale. Specificè commendatur in febribus malignis venenatis, variolis & morbillis expellendis aliisque febribus putridis, in debilitate ventriculi, morbis pectoris & uteri, præprimis obstructione mensium, partu difficili, suppressione lochiorum, vermibus, inertia bilis, nec non in ulceribus & vulneribus &c. Interne adhibetur  
in es-

in essentia a gt. 15. ad 30. 40., it. in pillulis. Externe essentia cum aqua, aut solo spiritu vini sine salibus parata egregium traumaticum est, & pulvis quoque ulceribus scorbuticis inspersus insignem virtutem obtinet.

*Therebinthina.* Substantia resinosa liquida vel exotica Cypria, vel indigena ex larice aut arbore pino. Pertinet ad diuretica, traumatica & resolventia, atque specificè usurpatur in ischuria, sabulo calculoso, ulcere renum, vesicæ, & pulmonum, gonorrhoea virulenta, fluore albo, stranguria &c. Datur vel lota in pillulis a scrupulo uno ad drachmam unam, vel in emulsionibus. Externe plurimorum emplastrorum emollientium atque discutientium &c. basin constituit.

*Balsamus Peruvianus.* Liquor balsamicus Americanus. Præter virtutem balsamicam traumaticam etiam subadstringentem possidet; hinc specificè convenit in debilitate ventriculi, morbis pectoris, ulceribus vesicæ, renum &c. gonorrhoea virulenta &c. Datur in tinctura & pillulis; Externe egregium vulnerarium est, & specificè præsertim cum oleo s. spiritu therebinthinæ mixtus puncturis nervorum medetur.

*Balsamus de Copaiba, & de Tolu* conveniunt cum Peruviano, prior tamen illi odoris suavitate paululum cedit, & uterque spissioris consistentiæ est. Frequentius externe, quam, interne adhibentur.

*Ambra liquida, & Styrax liquida.* Prior ex nova Hispania, posterior ex Arabia, Syria & Brasia adfertur. Utraque ad roborantia nervina, cephalica & stomachalia pertinet. Usurpantur ordi-

ordinario externe inter linimenta, unguenta & emplastra receptæ.

*Semen Cumini & Carvi.* Ob principia oleosa temperata, ad anodyna, discutientia, & specifica carminativa, stomachalia & uterina referuntur. Locum in specie inveniunt in cardialgia & colica flatulenta, malo hysterico, torminibus ventris, tympanitide &c. Interne usurpantur in decocto, infuso, & pulveribus pepticiis mixta, aut candifata. Externe epithemata sicca præfertim frontalia in dolore capitis, & stomachalia in flatulentis ingrediuntur.

*Sem. Ammios f. Cumini Æthiopici* cum prioribus quoad naturam & usum convenit principia ramen paululum calidiora possidet. Specificè in sterilitate mulierum commendatur.

*Sem. Coriandri.* Refertur ad carminativa, stomachalia & uterina, atque specifici usus in vertigine sympathica a ventriculi vitiis oriunda existit. Interne usurpatur ut semen cumini & carvi. Externe in specie epithemata ad hernias flatulentas discutiendas ingreditur.

*Sem. Anisi vulgaris, Foeniculi, & Anisi stellati f. Chinenfis.* Conveniunt invicem, nisi quod anisum stellatum fortiora, & sem. foeniculi mitiora aniso vulgari principia obtineat. Referuntur ad discutientia pectoralia & carminativa, atque specificè usurpantur in cardialgia, colica, torminibus infantum, tussi, dyspnoea, stranguria calculo, malo hyst., & semen foeniculi quoque ob oleum copiosum ac blandum in lacte augendo. Duo priora in decocto, infuso, essentia, & candifata, ultimum vero plerumque in pulvere a gr.

2. ad 10. usurpantur. Huc etiam pertinet *semen Anethi*.

Sem. *Petroselinii*, *Apii palustris*, *Levislici*, *Rutæ*, & *Tanaceti* cum radicibus ac herbis suis quoad vires conveniunt.

Sem. *Nigellæ Romanæ*. Ob sal blandum oleo crassiori inclusum leniter roborat ac discutit, & specificum in catarrhis, coryza, & mensium obstructione censetur. Datur in substantia a scrupulo semis ad scrupulos duos, vel in infuso cum vino. Externe pulveres errhinos & cephalicos ingreditur.

Sem. *Dauci vulgaris* & *Cretici*. Inter discutientia ac diuretica locum invenit, & specificè in resolvendis calculosis concretionibus, doloribus post partum, atque stranguria commendatur.

*Baccæ Juniperi*. Selectoribus & efficacibus diureticis, lithontripticis, carminativis & uterinis adnumerantur; hinc specificam in colica, calculo, obstructione mensium, hydrope &c. remedium prædicantur. Interne dantur in substantia, decocto theiformi, & infuso vinoso. Externe inter epithemata discutientia, & suffimenta locum inveniunt.

*Baccæ Lauri*. Pertinent ad stomachalia, carminativa, uterina, diuretica & antispasmodica. Specifici usus sunt in cardialgia, colica, passione iliaca, paralyssi, ischuria, dolore post partum, scabie, vertigine &c. Usurpantur in substantia a gr. 5. ad 10. in decocto & infuso vinoso. In pulvere exhibitæ minorem dosim exposcunt, ne ob oleum crassum ac pingue ventriculo noceant. Externe inter epithemata & emplastra recipiuntur.

*Gra-*



*Grana Kermes.* Ob principia subtilia ac puriora mirifice roborant & spiritus excitant; adeoque specificè commendantur in confortanda memoria melancholia, præcavendo abortu, singultu, paralyfi &c. Maxima vis consistit in pulpa interiori. Exhibentur in substantia a gr. 10. ad 20. ita in syrupo, & maxime in notissima confectione.

*Nux Moschata, Macis, & Cardamomum.* Conveniunt quodammodo invicem, *macis* tamen reliquis ob principia oleosa puriora, suaviora & admodum temperata præfertur, & merito selectissimis roborantibus, stomachalibus, cephalicis, & uterinis annumeratur. In Nuce moschata oleum crassius & terra leniter adstringens latet, hinc ventriculum nimis usurpata gravat, & fluxiones alvinas v.g. diarrhoeas, dysenterias &c. infirmis sistit. Exhibetur Nux moschata in India & Germania condita, nec non tosta & pulverisata; *Macis* vero & *Cardamomum* in infuso, essentia, aliisque compositionibus mixta usurpantur. Externe emplastra roborantia, stomachalia, carminativa & uterina, & *macis* quoque essentias balsamicas traumaticas externi usus ingrediuntur.

*Caryophylli aromatici, Piper rotundum album & nigrum, Piper longum, Cubeba, & Cardamomum majus* sive *Grana Paradisi.* Parum ab invicem differunt; omnes enim hi fructus principio admodum acri, fervido & aromatico gaudent, & proinde solummodo locum in subjectis humidis & morbis frigidis inveniunt. Pertinent ad stomachalia, cephalica, cardiaca &c. atque specificè in febre quartana, apoplexia serosa, adfectibus soporosis &c. commendantur. *Cubebæ* præ-

præterea ad masticatoria & pectoralia referuntur, quæ in aphonía, raucedine, catarrhis &c. utilia existunt. Caryophylli optime in infuso & essentia, reliqua vero in pulvere grossiori ad pauca grana exhibendo usurpantur. Externe caryophylli etiam cucuphas cephalicas & sacculos roborantes nervinos in paralyfi ingrediuntur,

*Moschus.* Substantia unctuosa sanguini congruato similis, ex certo folliculo capræ Moschiferæ in Persia & India extracta odorem late spargit, & multis præsertim mulieribus ob graveolentiam, qua caput ferit, inimica est. Prædicatur interea analepticum, cardiacum ac roborans, præsertim in debilitate memoriæ, lipothymia & venere nimis torpida stimulanda. Plurimis medicamentis moderata ejus additione odoris suavitas conciliatur.

*Zibethum.* Excrementum pingue unctuosum coloris ex pallido-flavescentis e certo Genettæ s. Felis Zibethicæ folliculo in India collectum. Ob pinguedinem nauseosam, & principia nimis vaporosa externi potissimum usus est, & variis rebus odoris gratia refracta dosi miscetur ac additur.

*Castoreum.* Reperitur in folliculo circa inguina castoris sito in Polonia, Lithuania, Russia aliisque regionibus, & ad efficacissima medicamenta uterina, anthysterica, cephalica & antepileptica refertur. Datur in pulvere a gr. 3, ad 10., & in essentia a gt. 10. ad 30. Sæpe eidem hepar castoris incisum, contutum & succo castorei oleaginoso imbutum substituitur. Externe pulveres errhinos & cephalicos roborantes ingreditur.

*Sperma ceti.* Substantia hæc pinguis sebacea ex materia in certis cavitatibus intra cranium Orcæ pis-

cæ piscis reperibili præparatur & præter principium salinum volatile copiosum quoque oleum pingue obtinet; hinc etiam non tantummodo resolvit, sed etiam emollit, & spasmos mitigat. Specificum est in malo hypochondriaco, hysterico, colica convulsiva, asthma convulsivo, aliisque morbis spasticis & convulsivis, nec non in torminibus ventris infantum, tussi, asthma, calculo, pleuritide, peripnevmonia, vigiliis, sanguine congrumato & lacte coagulato, fecibus alvinis induratis &c. Datur vel pulveribus additum a gr. 3. ad 16. 24. vel in calido infuso Thee aut alio solutum, vel oleo amygd. dulc. mixtum &c. Externe inter linimenta, unguenta & emplastra emollientia, antispasmodica & lac coagulatum discutientia recipitur.

*Succinum.* Insigni virtute roborante, balsamica, & maxime diuretica, uterina & traumatica gaudet. Specifici usus est in ischuria, calculo, obstructione mensium, partu difficili, secundinis retentis, morbis catarrhalibus, aliisque ab humorum impuritate oriundis. Album flavo, aut sine solida ratione præfertur. Exhibetur in pulvere a gr. 5. ad 20. 30. in essentia a gt. 20. ad 30. 40. Externe suffimentum roborans & anticatarrhale egregium constituit, nec raro inter species pro cucuphis recipitur.

*Ambra grysea.* Bitumen minerale Indicum pretiosissimum. Summis roborantibus nervinis, cephalicis, stomachicis & cardiacis accensetur; Verum pro mea sententia succino respectu virtutis medicæ non tam longe forsan, ut fieri solet, præponenda est; æstimationem in medicina enim

rarior ejusdem proventus, insigne pretium & odoris suavitas plus justo auxit. Dosi refracta pulveribus additur, vel in essentia ad guttas 6. 10. 12. exhibetur, ac multis præterea compositionibus & præparatis officinalibus dosi exigua ad odorem suavem conciliandum miscetur.

NB. Ad hoc caput etiam referri merentur Radix Ninzin sive Gensing, Spicæ Indicæ, Drakena Peruana, Hba Botryfera, Camphorata Montpelienſium, Gramen Cyperoides latifolium, Malabathrum s. Folium Indum, Iuncus odoratus, Sem. Ammeos, Carpobalsamum, Opobalsamum ac Xylobalsamum, Lignum juniperi & cedri, cortex Thymiamatis, Gummi Copal, Boletus cervi, aliaque, quæ rarius tamen, imo rarissime, vel ex parte nunquam in usum vocantur.

### CAPVT III.

DE

## SIMPLICIBVS PRINCIPIO

SULPHVREO - SALINO ALCA-  
LICO FIXIORI POLLEN-  
TIBVS.

#### §. I.

**S**implicia hujus capitis duplicis generis sunt; In quibusdam enim, quæ insigni quidem sapore amaro, non adeo notabili & fragranti tamen odore gaudent, solum principium salino-sulphureum fixum

R

præ-

prædominium obtinet; in quibusdam vero, quæ sapore amaro aut amaricante, & infimul odore eminentiori prædita sunt, principium salino-sulphureum fixum una cum volatili prædominatur. Priora vi memorati principii potentius, præsertim in primiviis roborant, acidum destruunt & validam urinam pellunt; Posteriora vero magis sanguinem ac reliquos humores expandunt, & diaphoresin promovent. Utraque de cetero maxima ex parte cum illis, quæ capite præcedente recensita fuerunt, quoad modum agendi conveniunt.

### §. 2.

Referuntur ad calefacientia, diuretica, diaphoretica, bezoardica, stomachalia, pectoralia, antifebrilia, hepatica, splenetica roborantia & sanguinem purificantia; adeoque efficacissima censentur in subjectis humidis ac frigidis, & illis in genere morbis quæ a solidorum laxitate & fluidorum spissitudine, crassitie, impuritate & inertia pendent, v.g. in cachexia, hydrope, tumoribus oedematosis, laxitate ventriculi, appetitu prostrato, inertia bilis, vermibus, febribus intermittentibus, præprimis quartana, obstructione hepatis, lienis, scabie ictero, obstructione mensium, lochiorum hæmorrhoidum, urinæ, fluore albo, diarrhoeis &c.

## AD HANC CLASSEM SPECTANT.

Radix *Gentianæ rubræ & albæ*. Radices indigenæ. Rubra albæ jure præferrur; utr.que interea pertinet ad efficacissima stomachalia, antacida, diuretica, & antifebrilia. Specificæ deprehenduntur in appetitu prostrato, cruditatibus ventriculi viscosis, inertia bilis, vermibus, febre tertiana, quotidiana & quartana, scorbuto frigido, diarrhoeis, ischuria, hydrope, cachexia &c. Interne datur in infuso & essentia a gr. 20. ad 50. Externe usum habet in ulceribus fistulosis & vulneribus ampliandis & mundificandis.

Rad. *Diptamni albi* s. *Fraxinelle*, Rad. indigena. Convenit cum præcedente, nisi quod ob principia volatiliora majorem insimul virtutem bezoardicam obtineat, & solummodo interne usurpetur.

Rad. *Trifolii fibrini*. Rad. indigena. Specifica existit in febre quartana, asthma pituitoso, cachexia & scorbuto frigido. Exhibetur in infuso, essentia & rarius quoque in decocto.

Rad. *Cichorii*. Rad. indigena. Urinam potenter pellit, & sanguinem purificat; adeoque specifica est in scabie, scorbuto, & omnibus morbis a sanguinis ac reliquorum humorum impuritate pendentibus. Datur in decocto & radix quoque condita.

Rad. *Bardanæ*. Rad. indigena. Valide resolvit mucum viscidum, & sudorem atque urinam pellit; hinc specificè usurpatur in morbis venereis, scabiosis, & sanguine congrumato. Adhibetur in decocto.

Rad. *Eryngii*. Rad. indigena. Maxima vi in cortice consistit. Urinam pellit, & ob fucum lacteum recens etiam ad aphrodisiaca refertur. Specifici usus est in obstructione urinæ, calculo &c. Usurpatur in decocto, vel condita.

Hba & summitates *Centaurii minoris*, herba & summitates *Fumariæ*. Quoad principia & vires conveniunt, & specificè commendantur in debilitate ventriculi, febribus intermittentibus, cachexia, obstructione viscerum chronica, inertia & viscositate bilis, scorbuto &c. Dantur in ess., infuso & decocto.

Hba *Cardui benedicti* & *Scordii*. Scordium paulo majorem principii volatilis quantitatem, quam carduus benedictus continet, de cetero vero parum discrepant, & ad bezoardica, antica-tharralia, antifebrilia & pectoralia pertinent. Specifici usus sunt in peste, aliisque febribus malignis, catarrhis, pleuritide, peripneumonia, asthma, vermibus, scabie, scorbuto, febribus intermittentibus &c. Exhibentur in decocto, infuso & essentia, & scordium quoque interdum in pulvere.

Hba *Trifolii fibrini*. Convenit quoad principia & vires cum radice, & speciatim adhuc in tussi inveterata, & arthride vaga commendatur.

Cortex *Chaccarillæ*, five *Cascarillæ*. Cortex exoticus arboris Americanæ. Præter sal fixum & terram adstringentem multum quoque salis volatilis oleosi possidet, quod imprimis manifestatur, quando cortex hic herbæ *Nicotianæ* accensæ miscetur, aut prunis injicitur. Iure ad selectissima roborantia, & discutientia refertur, & efficacis-

simus

Imus deprehenditur in debilitate ventriculi, diarrhoeis, dysenteria, fluore albo, gonorrhoea, febribus intermittentibus ac multis morbis ab humorum crassitie & solidorum laxitate oriundis. Datur in pulvere a gr. 5. ad 15. 20. in essentia a gr. 20. ad 40. & in infuso. Externe ad catarrhos disutiendos inter suffimenta recipitur.

Semen *Fumariae* convenit cum herba ac summitatibus & plerumque in substantia exhibetur.

Sem. *Zedoariae* sive *Santonicum*. Præter sal fixum amarum multum quoque salis volatilis oleosum continet. Specificum existit in vermibus, & flatulentis. Datur in substantia, vel cum saccharo, aut pane mellito, vel in essentia.

Sem. *Cardui benedicti* & *Mariae*. Conveniunt invicem, & ob sal fixum mucagini oleosum admixtum sudorem lenissime pellunt. Specifica censentur in pleuritide vera, peripneumonia, febribus catarrhalibus & continuis, præsertim variolis, atque morbillis, rheumatismis &c. Frequentius exhibentur in emulsione, rarius in decocto & infuso.

Sem. *Centaurei minoris* & *Scordii* a herba & summitatibus parum vel nihil differunt.

NB. Huc etiam pertinent Rad. Anthoræ, Peucedani, Hba Agerati, Lupulus, Sem. Bardanæ &c.



## CAPVT IV.

DE

SIMPLICIBVS TERRA TENE-  
RIORI, ET PRINCIPIO SALINO AL-  
CALICO VOLATILI IMPLICITO CVM  
PARTIBVS PLVS MINVSVE OLE-  
OSO - GELATINOSIS MIXTO  
CONSTANTIBVS.

## §. I.

**Q**Uæ hic recensenda sunt simplicia ma-  
xime e regno animali petuntur, &  
ad duo genera primaria redigenda  
sunt. Nonnulla quippe solummodo ter-  
ram teneriorem cum pauca salis alcalici im-  
pliciati quantitate continent; nonnulla vero  
præter terram etiam gelatina oleosa sale vo-  
latili implicito remixta gaudent. Priora  
acidum morbificum in primis viis absor-  
bent, & per illud magis in salia media tem-  
perata mutata leniter abstergant, incidunt,  
stimulant, & hac ratione urinam pellunt,  
sanguinem purificant, temperant acrimo-  
niam, & alvum quandoque laxant. Poste-  
riora vero insuper ob gelatinam acrimoni-  
am salinam obtundunt, salia involvunt, mo-  
tus spasmodicos, ac convulsivos sistunt, &  
ob sal volatile deinde in corpore evolutum  
diaphoresin lenissime promovent.

## §. 2.

Locum inveniunt inter antacida, temperantia, leniter resolventia, diuretica atque diaphoretica, & specifici usus sunt in foda, vomitu, diarrhoea, cholera, aliisque fluxionibus ab acido ortis, nec non in acrimonia & ebullitione bilis, epilepsia, aliisque motibus convulsivis & spasmodicis, febribus continuis, hecticis, adfectibus arthriticis, scorbuto, calculo, & plurimis morbis, qui ex acida humorum depravatione derivantur.

## AD HANC CLASSEM SPECTANT.

*Lapides Cancrorum, Ebur, Dentes Apri, Hippopotami, Castoris, Mandibula Lucii piscis, Lapides Percarum, Mater perlarum & ipsæ Perle, Unicornu fossile & verum, Cranium humanum, Cornu Cervi, Offa de Corde Cervi, & Lapis Bezoar tam orientalis quam occidentalis.* Singula ex hisce in pulvere vel cruda vel præparata exhibentur a gr. 5. ad 10. 20. 30. excepto Lapide bezoardico præsertim Orientali, qui saltem dosi refracta ad gr. 1. 2. 3. 5. pulveribus bezoardicis admiscetur. Quædam quoque ex hisce, quæ gelatina copiosiori, uti v. g. C. C. gaudent, in gelatinam redacta usurpantur. Parum ab invicem quoad virtutem & usum differunt, nisi quod magis gelatinosa, v. g. ungula alcis, C. C., cranium humanum &c. majorem virtutem antispasmodicam obtineant, & plus quoque in temperanda acrimonia

nia humorum valeant. Lapidibus cancerorum infuper eminens virtus lithontriptica, & Lapidibezoar præprimis Orientali insignis alexipharmaca tribuitur; Verum quod lapidem bezoardicum attinet, ille respectu virtutis medicæ lapidibus cancerorum vix præferri meretur. Mandibulæ Lucii piscis specificæ imprimis in pleuritide vera, Perlæ in lipothymia & palpitatione cordis censeantur, & reliquis in hisce morbis, ast sine firmatione præferuntur.

*Os sepia.* Ob terram admodum perosam ac valide absorbentem adstringit, & proinde in fluxionibus serosis sistendis, v. g. gonorrhoea virulenta, fluore albo &c. specificè sub forma pulveris exhibitum commendatur.

## CAPVT V.

DE

## SIMPLICIBVS SALE ALCALICO VOLATILI ADMODVM ACRI PRÆDITIS.

## §. I.

**P**incipium hoc salinum subtile & admodum acre vel substantiæ farinaceæ, uti v. g. in radice ari, inclusum, vel cum oleo, ut in herba cochleariæ, nasturtii, semine sinapi &c. mixtum est, & in aliis majori, in aliis minori acrimonia pollet. Valide mucum viscidum incidit, acidum

dum destruit, & partes solidas ad fortio-  
rem contractionem ac motum vellicando con-  
citatur.

## §. 2.

Ob principium memoratum simplicia re-  
censenda pertinent ad res solventia, aperien-  
tia, antiscorbutica, & diuretica, atque  
specificam efficaciam obtinent in muco ven-  
triculi & intestinorum, nec non cruditati-  
bus incidendis, bile viscida attenuanda, ob-  
structione viscerum a materia acido-tarta-  
rea & fibrarum atonia pendentibus, scor-  
buto frigido, calculo, obstructione men-  
sium, asthma pituitoso, cachexia, & ali-  
is ejusmodi morbis, qui destructum elate-  
rem solidorum. & crassitiem frigidam hu-  
morum pro causis agnoscunt.

## AD HANC CLASSEM SPECTANT.

Radix *Ari*. Tutius vetustior paululum, quam  
recens nimis fervidi adhuc saporis usurpatur. Va-  
lidissimum suppeditat incidens ac resolvens in  
cruditatibus ventriculi mucosis, appetitu prostra-  
to, muco pectoris, atrophia infantum, paraly-  
si, scorbuto frigido, febre quartana & sabulo renum  
viscido. Exhibetur plerumque pptā gr. 5. ad 15. 20.

Rad. *Pimpinellæ alba*. Insigni virtute resol-  
vente pollet in tumoribus glandularum frigidis,  
tussi, raucedine, asthma pituitoso, catarrho  
suffocativo, febribus catarrhalibus, cephalalgia,  
odontalgia, & otalgia a stasi lymphæ viscosæ or-  
tis,

tis, obstructione viscerum, mensium, urinæ, & omnibus morbis, qui in humorum præsertim lymphæ spissitudine fundamentum suum habent. Datur in essentia a gt. 20. ad 30. 40. rarius in decoctis & infusis. Essentia externe quoque dentibus in odontalgia applicatur, & decoctum in ore detentum in aphonia locum habet.

Rad. *Scylla marinae* & *Pyrethri*. Sale admodum fervido gaudent, & proinde etiam in Praxi selectiori per se ac crudæ rarissime interne adhibentur, sed solummodo masticatoriis accensentur & decocta externi usus in aphonia, odontalgia, hemicrania chronica, adfectibus soporosis, & gustu deperdito revocando ad tempus in ore detinenda ingrediuntur.

*Scylla præparata* & *oxymel squilliticum* quandoque interne ad mucum pulmonum & ventriculi viscidum incidendum adhibentur.

Rad. *Graminis arvensis*. Temperatissimum principium salinum tenui mucagini mixtum possidet; hinc etiam blande resolvit, temperat, & diuresin promover. Insigne specificum est in ictero, febribus ardentibus biliosis, cholera, dysenteria, ebullitione bilis, inflammationibus, & omnibus morbis ab humorum ebullitione oriundis. Datur in decocto.

Hbæ *Cochlearia*, *Beccabunga*, *Nasturtii bortenensis* & *aquatici*, *Erysimi*, *Persicaria*, *Piperitidis*, *Cuscutæ*, *Epythimi* & *Sedum minus*, Magna analogia gaudent, & specificè commendantur in scorbuto, obstructione hepatis & lienis, calculo, muco pectoris resolvendo &c. Exhibentur vel recentes acetariis mixtæ, vel in decocto vel in infuso cum sero lactis &c.

Sem.

*Sem. Sophia Chirurgorum, Nasturtii hortensis & Cochlearia.* Semen sophiæ chirurgorum ob principia terrea copiosiora paululum quoque adstringit, & in dysenteria aliisque fluxionibus alvinis specificum censetur; Reliqua vero cum herbis suis conveniunt. Usurpantur plerumque in substantia.

*Semen sinapi* ob principia admodum fervida raro per se exhibetur, sed plerumque in forma embammatis cibis crudioribus in mensa jungitur. Externe cataplasmata rubefacientia vel solum constituit, vel ingreditur.

*Cantharides* ob sal acre causticum minus tuto interne ad calculum resolvendum, & venerem stimulandam præscribuntur. Externe vero primum vesicatoriorum ingrediens constituunt. Ingrediuntur Rotulas stimulantibus Mynsichti.

## CAPUT VI.

DE

## SIMPLICIBUS SALE ALCALICO BLANDO ET BALSAMICO POLLENTIBUS.

## §. I.

**M**emoratum principium blandum videlicet & balsamicum sal alcalicum in quibusdam ex subsequentibus speciebus substantiæ farinaceæ, uti v. g. in radice chinæ & sarsaparillæ, in quibusdam vero vel tenui mucagini, ut in rad. scor-

scorzoneræ, orchidis & asparagi, vel terræ crudiori, ut in radice rubiæ tinctorum, herba agrimonix &c. involutum est, idque causa existit, ut deinceps quoque in virtute differentia quædam notetur, & hoc simplex majorem efficaciam in eo, illud vero in alio morbo monstret.

### §. 2.

In genere hæc simplicia moderata virtute resolvente, discutiente, diuretica, diaphoretica, travmatica, & ex parte quoque roborente prædita existunt, acrimoniam salinam temperant, & humores purificant. Specifica prædicantur in scorbuto, phthisi, febre hectica, calculo, doloribus arthriticis, obstructione urinæ & multis aliis morbis ex sanguinis ac lymphæ impuritate derivandis, qui tamen ob notabilem specierum discrepantiam specificam generatim hoc loco non satis apte recenseri possunt.

### AD HANC CLASSEM PERTINENT.

*Radix China & Sarsaparilla.* Radices exoticæ. Ob principia temperata quidem, ast satis activa substantiæ farinaceæ præsertim in radice chinæ inclusa diaphoresin atque diuresin blande promovent, & sanguinem egregie purificant. Specifici usus sunt in lue venerea, gonorrhoea ac reliquis morbis venereis, adfectibus scabiosis, scorbuto, calculo, arthritide & plerisque morbis ab humo-

humorum impuritate pendentibus. Usurpantur in decocto, & essentiam lignorum quoque ingrediuntur.

Rad. *Scorzonera sativæ*. Ob blandam mucilaginem sale temperatissimo imprægnatam acrimoniam humorum egregie temperat, & gelatinam sanguinis restituit. Præstantissimum specificum est in febris hæctica, phthisi, scorbuto & morbis similibus. Adhibetur in decocto & inter alimenta quoque locum invenit.

Rad. *Satyræ* s. *Orchidis rotunda ac plana*. Specificè ob mucaginem commendatur in venere stimulanda, & augendo semine virili. Exhibetur vel in substantia, vel condita, vel in essentia.

Rad. *Asparagi*, *Rusci* & *Ononidis spinosæ flore purpureo*. Prior primario inter alimenta locum habet: posteriores vero in decocto, vel infuso adhibentur. Omnes interea urinam pellunt, obstructions viscerum referant, & in ictero, hydrope & morbis arthriticis specificè commendantur.

Rad. *Rubiæ Tinctorum*. Principio terreo crassiori gaudet, hinc paululum quoque adstringit, & præter virtutem aperitivam & diureticam, etiam traumaticam possidet. Datur ut præcedentes.

Herba *Theæ*. Folia fruticis Indici. Principia salina fixa balsamica terræ teneriori immixta continet, hinc resolvit ac leniter adstringit. Referatur ad aperitiva, pectoralia, cephalica atque maxime ad diuretica, & specifici usus est in dolore capitis, tussi, aliisque morbis pectoris, obstructionibus viscerum, calculo præservando & curan-



rando, adfectibus arthriticis &c. Usurpatur in infuso & decocto.

Herba *Betonica* & *Veronica*. Parum differunt, nisi quod *betonica* magis cephalica & travmatica, *veronica* vero magis pectoralis existat. In genere resolvunt, & urinam pellunt, atque proinde cum fructu in obstructionibus, ulceribus internis, & sanguinis impuritate atque spissitudine usurpantur. Adhibentur in decocto aut infuso theiformi.

Herba *Agrimonia*. Ob principium magis terream validius quam *veronica* & *betonica* adstringit, & maxime proinde inter travmatica interna & externa, locum invenit. Specifica est in diabete & mictu cruento. Usurpatur ut præcedentes.

Herba *Hedera terrestris*. Præter principia reliquis communia multum quoque salis volatilis oleosi possidet; adeoque potentius, quam *veronica* resolvit, & insigne sanguinem purificans, pectorale, & lithontripticum existit. Usurpatur ut præcedentes.

Herba *Pimpinella* & *Euphrasia*. Specifica prædicantur remedia in ischuria, calculo, ictero, obstructione viscerum, & prior quoque ob majorem vim adstrictoriam in diarrhœa, fluore albo &c. Dantur in decocto.

Herba ac Flores *Hyperici*. Ob principia salino-terrea & resinosa virtutem travmaticam præsertim flores possident, & specificè in hæmoptysi, ulceribus internis, empyemate, vermibus &c. commendantur. Adhibentur in decocto, & flores quoque in infuso vinoso & essentia.

Quidam

dam quoque herbam ac flores contra incantationes prodesse credunt.

Semina *Baccarum Alkekengi* *f. Halicacabi*, Sem. *Genistæ angulosæ*, *Milii solis*, *Rufci* & *Asparagi*. Conveniunt invicem quoad naturam & usum, & ob vim diureticam specificè in calculo, adfectibus arthriticis, stranguria, obstructione mensium &c. commendantur. Dantur in decoctis, & ex parte in emulsionibus, præsertim semen milii solis & genistæ. Externe fumus sem. alkekengi admissus vermiculos in dentibus cavis latentibus enecat.

Sem. *Coffeæ*. Hæ fabæ ordinariò usurpantur ustulatæ in decocto aut infuso. Decoctum hoc ob sal volatile oleosum & principium salino sulphureum fixum amarum præter virtutem nutriendi vim sanguinem commovendi, urinam pellendi, spiritus torpidos excitandi, & ventriculum &c. roborandi obtinet, atque specificè in dolore capitis a ventriculi debilitate & læsa digestionem oriundo commendatur.

Sem. *Hordei vulgaris*, & *Gossypii*. Prius ob blandam ac tenuem mucilaginem decoctum pectorale, temperans, & lene incrassans suppeditat, quod insigne remedium est, præprimis quando radix scorzonæræ, graminis, cichorii, rasura C. C. & passulæ minores adduntur, in omnibus febribus continuis, inflammationibus, scorbuto, arthritide, tussi, raucedine, & quavis humorum acrimonia. Posterius cum priori convenit quidem, mucagine tamen paululum crassiori gaudet, & plerumque in emulsionibus exhibetur.

Sem. *Cannabis* mucagine magis oleosa, quam duo præcedentia, gaudet, atque in emulsione usurpatum specifici usus existit in gonorrhœa, & maxime in nimio æstu venereo compescendo.

NB. Huc etiam referuntur herba *Oreoselinum*, *Acmella Zeilonica*, Flores *Calcatrippæ*, *Lumbrici terrestres*, & *Scincus marinus*, qui ultimus in specie efficacissimum aphrodisiacum, & specificum in elephantiasi prædicatur remedium.

## CAPVT VII.

DE

### SIMPLICIBUS PRIMARIO PARTICULIS VISCOSIS AC MUCILAGINOSIS DULCIBUS CONSTANTIBUS.

#### §. I.

**H**Æc simplicia blanda ac dulci sua mucilagine prædominante spicula rigida salium obtundunt & involvunt, partes solidas lubricant, demulcent, & emolliunt, asperitatem corrigunt, mucum viscidum ob mixtum sal acre temperatum abstergunt & corpus quoque ex parte nutriunt. Hinc primario adnumerantur pectoralibus, temperantibus, ac demulcentibus, & specialius locum habent in asperitate faucium, siti, ac nimia ficcitate oris, raucedine, tussi, aliisque morbis pectoris, arthri-

arthritide, scorbuto, ischuria, stranguria, & ardore urinæ &c. Externe ob virtutem emolliendi ac demulcendi in doloribus, inflammationibus, & tumoribus frigidis sub forma diversa applicantur.

### AD HANC CLASSEM PERTINENT.

Rad. *Glycyrrhizæ*. Ob sal acre temperatum dulci viscositati inclusum specifica censetur in siti nimia, asperitate faucium, rauedine, tussi, phthisi, stranguria &c. Exhibetur in substantia, pulvere, & decocto.

Rad. *Polypodii* cum præcedente convenit; alvum adstrictam tamen magis, quam illa laxat. Datur in decocto.

Rad. *Doronici*. Sal acre aromaticum dulci mucilagini involutum continet, & specifica censetur in vertigine, palpitatione cordis, morbis venenatis, & lumbricis expellendis. Datur in substantia a drachma semis ad scrupulos duos, vel in decocto aut infuso.

*Dactyli, Caricæ pingues, Fijubæ & Sebesten.* Parum ab invicem differunt, nisi quod caricæ magis quam reliquæ emolliant. Commendantur in rauedine, tussi, catarrho suffocativo, asthma, catarrhis acribus, dysuria, stranguria, ardore urinæ, malo nephritico, &c. Exhibentur interne in decoctis, & Caricæ externe gargarismata & cataplasmata in angina spuria, inflammationibus, & tumoribus frigidis, vel emolliendi ac demulcendi, vel maturandi sine usurpanda & imponenda ingrediuntur.

*Passulæ majores & minores.* Minores præstan-

stantiores sunt, maioribus, & decoctis additæ idem, quod præcedentes, præstant, atque multum insuper in acrimonia humorum corrigenda, & alvi adstrictione valent.

*Siliqua dulcis* f. *Ceratonia edulis*. Pertinet ad medicamenta alimentosa, & quoad vires, præsertim in ardore urinæ temperando, cum præcedentibus convenit. Datur in substantia vel decocto.

## CAPVT VIII.

DE

### SIMPLICIBVS PRINCIPIO ACIDO-TERREO AVSTERO PRÆDOMINANTE, VEL MERE TERREO ABSORBENTE ET INCRASSANTE PRÆDITIS.

§. I.

**O**B memorata principia species in hoc capite recensendæ vim adstrictoriam, exsiccantem, absorbentem, & incrassantem possident, & in genere in morbis ex atonia solidorum deducendis, specialius vero in fluxionibus sanguineis & serosis v. g. vomitu, diarrhœa, cholera, lienteria, cœliaca, dysenteria, hæmoptysi, ptyalismo, mictu cruento, diabete, fluore albo, nimio fluxu mensium, lechiorum & hæmorrhoidum, gonorrhœa simplici & virulenta, pollutionibus nocturnis, incontinentia urinæ, atque fecum alvinarum, nec non in aliis morbis, qui fundamen-

lumentum in nimia ligamentorum, membranarum &c. relaxatione habent, v. g. in prolapsu uteri & ani, abortu præcavendo, laxitate uvulæ, herniis, ulceribus laxis nimis humidis, epiphora senum, febribus intermittentibus, obstructione urinæ ab ætonia fibrarum oriunda & similibus, observatis tamen observandis, usurpantur. Quædam quoque, quæ insimul aliquam principii aromatici portionem continent, inter diaphoretica & alexipharmaca locum inveniunt.

#### AD HANC CLASSEM SPECTANT.

*Radix Alcanne, Bistortæ majoris, Tormentillæ, Pentaphylli majoris repentis, & Nymphææ majoris.* Hæ radices maxima analogia gaudent, atque in morbis in paragrapho generali recensitis usum inveniunt. Tormentilla & Bistorta insuper specificæ in peste, febribus malignis, atque morfibus venenatis, & radix pentaphylli in calculo prædicantur. Usurpantur vel in substantia, vel in decocto & infuso.

*Rad. Caryophyllatæ, & Contrayervæ.* Prior indigena, posterior vero exotica Americana est. Utraque præter principia acido-terrea austera etiam sal volatile oleosum aromaticum possidet; hinc ad alexipharmaca quoque referuntur, & specifici usus sunt in febribus malignis, venenis animalium, melancholia, palpitatione cordis, vermicibus, & debilitate capitis. Exhibentur in infuso vinoso, & essentias quoque ingrediuntur.

*Equisetum*, *Solidago Saracenica*, *Virga aurea*, *Verbena*, *Vinca per Vinca*, *Bursa Pastoris*, *Pyrola*, *Sanicula*, *Alchemilla*, *Plantago*, *Polygonum*, *Pilosella*, *Asplenium*, *Ruta muraria*, *Capillus veneris*, *Polytrichum* & *Muscus quernus*. Parum ab invicem quoad principia & vires discrepant; *Muscus quernus* tamen in morbis pulmonum, *Solidago Saracenica* & *Sanicula* in vulneribus & ulceribus, *Virga aurea* in pellenda urina & calculo & *Asplenium* five *Ceterach* in hepatis & lineis obstructionibus majorem virtutem specificam obtinere creditur. Interne in decoctis, externe vero in balneis, infusibus, lavamentis, fotibus &c. usurpantur.

Flores *Balaustiorum*, *Nymphaeae*, *Rosarum rubrarum* & *albarum*, *Papaveris rhæados* & *Paeoniae*. Cum prioribus conveniunt, principia tamen paululum subtiliora possident, & folia rosarum insuper sal volatile oleosum tenuissimum continent. Usurpantur ut præcedentia.

*Santalum rubrum*. Lignum Indicum. Præter virtutes reliquis in hoc capite recensitis communes non contemnenda etiam efficacia gaudet in diabete, sudoribus colliquativis, & maxime in æstu febrili, & acrimonia biliosa temperandis. Exhibetur in decocto & infuso. Tincturas quoque ob mixtum principium gummeo-resinosum eleganti colore tingit.

*Viscus quernus*. Substantiæ acido-terreæ austerae crassa mucilago combinata est. Specificus censetur in epilepsia, & morbis a fascino. Pulveres dosi refracta ingreditur.

*Fungus Sambuci* & *Orbicularis* s. *Bovista*. Externe

terne solummodo in usum vocantur, & quidem prior inter gargarismata receptus in laxitate uvulæ, & angina spuria, posterior vero vulneribus ad sanguinem sistendum applicatus.

*Cortices Granatorum & Castanearum.* Frequentius externe, quam interne usurpantur in morbis supra recensitis. Cortex Granatorum tamen quandoque inter decocta vulneraria interna recipitur.

*Sanguis Draconis.* Resina Indica. Specificè in hæmoptysi commendatur, & non solum adstringendo, sed etiam resolvendo agit. Datur in pulvere a gr. 10. ad 24. & essentias traumaticas quoque ingreditur.

*Terra Japonica sive Catechu.* Est substantia gummosa ex variis succis plantarum ac fructuum in Japonia inspissatis composita. Valide adstringit, & interne in substantia a gr. 3. ad 10. vel in ess. a gr. 20. ad 30. exhibetur. Externe quandoque inter emplastra adstringentia in herniis, fracturis ossium, hæmorrhagiis vulnerum &c. necessaria recipitur.

*Alumen vulgare & plumosum, nec non Vitriolum veneræ & martialis indolis.* Solummodo externe usurpantur in decoctis, gargarismatibus, pulvere, & simpliciter saltem in aqua soluta in hæmorrhagiis vulnerum, laxitate uvulæ &c. alumen tamen frequentius gargarismata, quam vitriolum ingreditur. Vitriolum calcinatum etiam collyriis additur, & vitriolum martiale Anglicanum quandoque dosi refracta pulveribus internis miscetur. Alumen plumosum membris paralyticis inspersum aliquid ad sensum ac motum revocandum prodesse dicitur.



*Lapis calaminaris*, s. *Cadmia fossilis*, *Osteocolla*, *Lapis hæmorrhoides* & *Ferrum*. Duo priora ob principium terreum cum acido austero implicito mixtum tum absorbendo humidum, tum leniter constringendo agunt. Hinc prior solummodo externe in ulceribus ac vulneribus ichorosis siccandis, & consolidandis sub forma pulveris inspersus usurpatur. Posterior vero interne in pulvere exhibita, & externe quoque applicata specificum existit in fluore albo, & in specie in fracturis ossium ad callum generandum. *Lapis hæmorrhoides* interne & externe sub forma pulveris, vel in tinctura usurpatus vim specificam in hæmorrhagiis obtinet, frustum quoque integrum vel in manu detentum, vel sub alis, aut alio loco alligatum ob insigne frigus actuale excedentes hæmorrhagias narissimæ, uteri, vulnerum, & hæmoptysin sistere creditur. *Ferrum* interne exhibetur vel in tinctura, vel in subtilem pulverem aut crocum redactum, & specificum remedium ob vim adstrictoriam censetur in malo hypochondriaco, obstructionibus viscerum, aliisque morbis, qui materia impura evacuata, & circulo humorum liberiori restituto ad atoniam solidorum corrigendam in fine adstrictione indigent. Acidum primarum viarum valide quoque absorbet, & cum eo in vitriolum commutatur. Præstat limaturam subtiliorem ante exhibitionem succo citri acidulo paululum imprægnare, ut deinde acidum in corpore promptius recipiat.

*Corallia rubra* & *alba*. Constant terra tenebriori, in coralliis rubris subtilibus cupri moleculis expansis mixta. Hinc absorbent, ac leniter

ter adstringendo roborant. Specificè conveniunt in febribus malignis, hæmorrhagiis, fluxionibus serosis, abortu præcavendo, & palpitatione cordis &c. Usurpantur in pulvere a gr. 6. ad 20. vel in tinctura a gr. 20. ad 40. 50.

*Terræ Sigillata*, & *Bolares* v. g. *Terra Lemnia sigillata alba & rubra*, *Strigonienfis Silefiaca*, *Melitenfis* &c. *Bolus Armena* &c. Hæ terræ quo teneriores ac pinguiore, & quo magis lingua adhærent, eo præstantiores sunt. Ob terram pinguem, & immixtum principium salino-acidum austerum absorbent, incrassant, ac leniter adstringunt. Specificè commendantur in peste, febribus malignis, hæcticis, aliisque, in quibus nimia humorum dissolutio meruenda est, nec non in acrimonia scorbutica, hæmorrhagiis excedentibus, acido primarum viarum, & omnibus fluxionibus serosis & seroso-sanguineis. Dantur in pulvere, & externe quandoque, præsertim bolus Armena cataplasmata spirituosa in inflammationibus venereis ingrediuntur.

*Crystallus montana*. Pulverifata ac præparata ob terram teneziorem absorbet, & acrimoniam salinam obtundit; adeoque specificum prædicatur remedium in soda, cholera, bile acida, & fluore albo. Dof. gr. 10. 20.

NB. Hactenus recensitis adhuc adnumerantur Rad. Lopathi acuti, Herba Geranii Robertiani, Phyllitis sive lingua cervina, Cortices Quercus, Gallæ, Mespila, Nux Cupressi, Baccæ Myrti, Succus Acaciæ & Hypocistidis, Lapidès pretiosi v. g. Rubinus, Hyacinthus, Granatus, Sapphirus, Smaragdus, Sardonijs & Topasius; nec non ex

iis, quæ solummodo usum externum obtinent, Pumex, Tutia, Pompholyx, Chalcitis & Viride æris &c.

## CAPVT IX.

DE

SIMPLICIBVS PRÆDOMI-  
NANTE MUCILAGINE OLEOSO-  
AQVOSA PRÆDITIS.

## §. 1.

**O**Mnis mucilago constat ex aqua, terra, & oleo temperato pingui, hinc etiam pro diverso horum principiorum prædominio mucilago in genere est vel *aquosa*, vel *oleosa*, vel *terrea*. Corpora interea particulis mucilaginosæ scatentia emolliunt ac lubricant partes solidas, fluida incrassant, atque acrimoniam salinam involvunt, & obtundunt. Notari tamen debet, corpora mucilagine terrea prædita magis incrassare, & incrassando leniter adstringere; mucilaginosæ aqueæ, & mucilaginosæ oleosæ vero validius partes solidas emollire, & fluidorum acrimoniam obtundere.

## §. 2.

Singula quidem ex subsequentibus simplicibus mucilagine gaudent, illa tamen in nonnullis v. g. in radice tussilaginis tenuior, in nonnullis vero v. g. in radice symphyti crassior

crassior est. Priora acrimoniam salinam involvunt, atque obtundunt, & primario interne adhibentur. Posteriora vero fortius incrassant, & maxime usu externo gaudent.

### §. 3.

Spectant in genere ad emollientia, incrassantia, temperantia, antispasmodica & traumatica, atque specialius in fecibus alvi induratis, obstructione alvina, ischuria, obstructione renum a calculo, stranguria, affectibus spasmodicis, & maxime in iis morbis, qui ab acrimonia salina oriuntur, & cum spasticis constrictionibus conjuncta sunt, in usum vocantur. Externe in inflammationibus, doloribus, spasmis, contracturis, aridura præternaturali partium, tumoribus frigidis glandularum, aliarumque partium induratione cum fructu applicantur.

### AD HANC CLASSEM SPECTANT.

Rad. *Altheæ* & *Liliorum alborum*, nec non *Herba ac flores Malvæ, Altheæ, & Liliorum alborum*. Conveniunt invicem, & maxime externe emolliendi sine sub forma cataplasmatum, epithematum, & balneorum usurpantur in inflammationibus, doloribus, spasmis atque tumoribus partium externarum, obstructione mensium a spasmō, malo nephritico, calculo, colica, & cardi-algia spasmodica &c. nec non sub forma clyster-

rum in obstructione alvi, urinæ, passione iliaca &c. Radix liliorum alborum insuper specifica est in emolliendis pudendis parturientium, vaginæ erosione in fluore albo, & clavis pedum. Radix althææ interdum inter decocta demulcentia, antispasmodica, & leniter incrassantia interna in malo hypochondriacæ, colica spasmodica, & doloribus a calculo recipitur, & flores Malvæ gargarismatum ingrediens in inflammatione faucium constituunt.

Rad. *Symphyti*. Ob crassam admodum mucilaginem interne non admittitur, sed saltem inter externa traumatica locum invenit. Usurpatur ut præcedentes.

Rad. *Tussilaginis*. Mucilagine tenui, paucò sale blando remixto prædita est, & specificè interne in acrimonia feri, rheumatismis, catarrhis acrioribus, nec non in tussi a materia acri tenui orta, phthisi &c. convenit. Datur in decocto.

NB. *Herba* ac *flores* a radice parum differunt.

Flores *Verbasci*. Præter tenuem mucilaginem etiam temperato oleo balsamico gaudent; adeoque non solum emolliunt, sed etiam inter traumatica referuntur, & specificè pro usu externo commendantur in inflammationibus, doloribus arthriticis, podagra, dolore hæmorrhoidali, & tumore hepatis atque lienis. Usurpantur in balneis, cataplasmatibus &c.

Flores *Borraginis*, *Buglossæ* & *Cyani*. Tenui mucagine sale blando nitroso imprægnata præditi sunt; hinc leniter quoque resolvunt, ac temperant, & specifici usus existunt in temperanda acrimonia biliosa, palpitatione cordis, melancholia,

cholia, lipothymia, iëtero, hydrope, & obstructione urinæ. Exhibentur in conserva atque syrupo, & aqua eorundem destillata maxime in usu est.

*Gummi Arabicum & Tragacantha.* Gummata exotica, quæ solummodo ob mucaginem tenaciorrem externe usum inveniunt in asperitate faucium, aliarumque partium. Usurpantur in gargarismatibus, vel infusis aquosis. Tragacantha in Officinis ad confectionem trochiscorum, rotularum &c. persæpe requiritur.

*Sem. Cydoniorum & Psyllii.* Quando in aqua rosarum macerantur, mucilago extrahitur, quæ insignem usum in asperitate faucium &c., atque in fissuris mammarum obtinet.

## CAPVT. X.

DE

## SIMPLICIBVS OLEO BLANDO AC TEMPERATO PLVS MINVSVE AQVOSO GAVDENTIBVS.

## §. I.

**S**implicia memorato principio prædita triplicis generis sunt. Quædam sapore dulci gaudent, & ob principium temperatum, & oleum blandum copiosius admodum nutriunt, acrimoniam salinam valide obtundunt, & partes solidas erosas demulceut, uti v. g. amygdalæ dulces, nucleii

lei pini &c. Quædam oleum calidius majori falis volatilis quantitate remixtum continent, atque proinde roborant atque discutunt, uti v.g. Anacardium &c. Quædam mucilagine aquosa paucissimo oleo imprægnata constant, & magis temperant, ut Semina quatuor frigida majora & minora &c.

### §. 2.

Hæc medicamenta locum in genere habent inter nutrientia, temperantia, demulcentia, obtundentia, emollientia, atque ex parte quoque inter roborantia & aphrodisiaca. Specificè conveniunt in asperitate & erosionè partium solidarum, acrimonia salino-sulphurea humorum, æstu febrili, vigiliis nimis, defectu feri blandi gelatinosi, & proinde quoque in febre hectica, phthisi, scorbuto, atque multis aliis morbis, qui melius sub ipsis speciebus recenseri poterunt.

### AD HANC CLASSEM SPECTANT.

*Amygdale dulces, Nuclei Pini sativæ & Pistacia.* Valide nutriunt, gelatinam sanguinis restituant, acrimoniam humorum & æstum febrilem temperant, atque insigni virtute aphrodisiaca gaudent; adeoque specificè commendantur in febribus ardentibus, hecticis, tussi acri, vigiliis senum, scorbuto, inflammationibus erysipelaceis, rheuma-

rheumatismis &c. Usurpantur in substantia, vel carnibus aliisque alimentis gelatinosis adduntur; Amygdalæ dulces & nuclei Pini frequentissime quoque præsertim priores basin emulsionum constituunt.

*Anacardium.* Fructus exoticus. Oleum calidius cum sale volatili mucagini oleosæ involuto continet; hinc etiam exsiccat, & summum in confortanda memoria specificum censetur, si confectio ejus in humidioribus subiectis moderate adhibeatur.

*Cacao.* Adferuntur hi nuclei ex America & copiosum oleum cum terra austera subadstringente mixtum continent. In nostris regionibus nunquam per se usurpantur, sed solummodo chocolada ex illis confecta, quippe quæ summum nutriens & aphrodisiacum existit.

*Amygdalæ amaræ.* Oleum calidius cum sale acri amaro fixiori continent; hinc fortius abstergunt atque discutiunt, quam emolliunt. Interne sæpiissime purgantibus ad nimiam acrimoniam corrigendam adduntur. Externe discutiendi & abstergendi sine prius masticatæ in ephelidibus, & aliis cutis maculis ac defoedationibus adhibentur.

*Semina quatuor frigida majora v. g. Sem. Citrulli, Cucurbitæ, Melonum, & Cucumerum, nec non quatuor frigida minora v. g. Sem. Lactucæ, Scariolæ, Portulacæ & Plantaginis.* Oleum aquosum temperatissimum possident. Conveniunt specificè in febribus ardentibus biliosis & inflammatoriis, phrenitide, peripnevmonia, erysipellate, ebullitione bilis ac sanguinis, vigiliis nimis,



miis, hæctica, in nimio æstu venereo, aliisque morbis, in quibus temperantia, præsertim mucilaginosâ tenuiora desiderantur. Dantur in émulsionē.

Sem. *Aquilegia hortensis*, *Orobi*, *Ciceris rubri* & *Lupini*. Ob oleum pingue temperatum cum blando sale acri remixtum & substantiæ plus minusve farinacæ inclusum, paululum emolliunt, & validius urinam movent; adeoque commendantur in calculo, & mensibus ac lochiis quoque pellendis. Exhibentur ex parte in emulsionibus, ex parte in decoctis.

Sem. *Lini*, *Foeni græci*, *Malvæ* & *Althææ*. Copiosa mucilagine oleosa prædita existunt, & proinde fortiter emolliunt. Usurpantur plerumque externe in fotibus, cataplasmatibus, & maxime in clysteribus.

NB. Huc etiam pertinent, *Cera*, *Colophonium*, *Asphaltum* sive *pix Iudaica*, *Ichtiocolla* &c. quæ tamen plerumque externum tantummodo usum inveniunt.

## CAPVT XI.

DE

### SIMPLICIBVS SVLPHVRE VAPOROSO POLLENTIBVS.

#### §. I.

**P** Rincipium hoc sulphureum, quod mobilissimum & elasticum existit, primario nervis & fluidis subtilioribus spirituo-

rituosis sese insinuat, & celeres ac fortes expansiones rarefactivas excitando, tonum partium solidarum relaxat, ut hinc stupor sensuum, obnubilatio, sopor, motuum remissio, & dolorum præsentium remissio succedere debeant; adeoque si hæc medicamenta tempestive ac moderate usurpantur, inter hypnotica, anodyna, fluxiones tam sanguineas quam serosas sistentia, & quandoq; inter antispasmodica locum inveniunt; quod si vero sinistre & in dosi excedente in usum vocantur, veneni naturam induunt, & corpori insignem noxam, imo per sæpe mortem inferunt.

#### AD HANC CLASSEM PERTINENT.

Rad. *Poeonia* & *Cynoglossæ*. Mucagine terrea sulphure vaporoso præsertim in recentibus imprægnata gaudent; hinc virtutes in præcedentibus dictas obtinent. Prior quoque in epilepsia, posterior vero in catarrhis acribus, fluore albo, gonorrhoea, aliisque fluxionibus sistendis, nec non in variis doloribus specifica prædicatur. *Poeonia* datur in pulvere a gr. 6. ad 20. vel in decocto; radix *Cynoglossæ* vero Pillulas de *Cynoglossa* ingreditur, & externe strumis & scrophulis applicatur.

Sem. *Poeonia*, & *Papaveris albi* & *nigrantis*. Prius specificum creditur in epilepsia; posterius vero in catarrhis acribus, vigiliis nimis, cephalalgia &c. non contemnendum usum obtinet. Usurpantur in emulsione. Opi-

*Opium.* Optimum est Thebaicum. In genere est succus capitem papaveris Indici inspissatus Sinistre usurpatum venenum stupefactivum esse rite vero exhibitum locum inter efficacissima hypnotica, anodyna, antispasmodica & fluxionum præternaturales sistentia obtinet. Datur in pillulis, bolis, vel pulveribus admixtum ab octava grani parte ad grana 2, 3, 4. vel in essentia a gr, 2. a 10, 20.

## CAPVT XII.

DE

SALIBVS NEVTRIS NATVRALIBVS, SIVE SIMPLICIBVS  
SALE MEDIO EXPLICITO  
CONSTANTIBVS.

## §. I.

**S**Alia media recensenda in genere quidem ob figuram partium minimarum moderate sive mediocriter acutam vinobtainent abstergendi, incidendi ac resolvendi fluida spissiora, & leniter stimulandi partes solidas ad vividiores contractiones verum cum aliqualis illa respectu figuræ gravitatis specificæ, & subtilitatis intercedat differentia, specificas quoque monstrant virtutes: quemadmodum hæc ex statim subjuncta recensione specialiori patebunt.

## AD HANC CLASSEM SPECTANT.

*Nitrum.* Constat ex terra alcalina pingui, & acido-sulphureo & spirituofo aereo. Primum fere locum inter temperantia, refrigerantia, leniter resolventia & incidentia sibi vendicat, atque polychrestum, imo fere panchrestum existit medicamentum. Ob subtilitatem vascula corporis exilissima penetrat, materias stagnantes incidendo fluidas reddit, vasa ac poros aperit &, partes solidas lenissime ad contractionem vellicando, excretionem promovet. Specificum existit in æstu febrili, ebullitione bilis & sanguinis, deliriis acutis, morbis spasmodicis a causa calida ortis, inflammationibus, hæmorrhagiis exorbitantibus, nimio oestro venereo, & uno verbo in omnibus morbis, qui a biliosa sive salino-sulphurea humorum acrimonia & expansione originem ducunt. Exhibetur in pulvere a gr. 5. ad 30.

*Sal ammoniacum nativum.* Rarissime hodie reperitur, sed factitium, quod quoad naturam & vires cum nativo convenit, eidem vulgo substituitur. Constat ex acido salis communis, & alcali volatili urinæ. Insigni vi abstergente, mucum incidente, & diuretica gaudet, & specificè in muco ventriculi, atque febribus intermittentibus &c. commendatur. Exhibetur vel in pulvere, vel in aqua quadam destillata solutum a gr. 6. ad 20. 30. Externe gargarismatibus in raucedine, & angina spuria additur.

*Sal commune fontanum, & sal Gemma.* Abstergunt, incidunt, stimulant & urinam pellunt; hinc in nostris & omnibus ferme aliis regionibus universale alimentorum condimentum supeditant.



Nunc quoque de simplicibus principio salino-resinoso purgante s. cathartico, & emetico præditis agendum esset: verum totam eorundem tractationem parti sequenti, ubi melior de iis dicendi occasio erit, reservamus.



# MATERIÆ MEDICÆ SELECTIONIS

*PARS SECVNDA.*

DE

## MEDICAMENTIS COMPOSITIS ET SIM- PLICIBVS PRÆPARATIS.

---

SECTIO I.

DE

## ALTERANTIBVS VNIVERSALIBVS.

CAPVT I.

DE

## CALEFACIENTIBVS.

§. I.

**C**ALEFACIENTIA diversimode in cor-  
pore humano agunt, videlicet  
1) Principia sanguinis salino-sul-  
phurea expandendo & augendo.

T 2

2) Glo-

2) Globulos sanguinis secum in motum fortiozem rapiendo. 3) Serum blandum temperans dissipando, & copiosius evacuando. 4) Partes solidas ad motum & contractionem vividiozem stimulando.

### §. 2.

Ad Materiam calefacientium proinde pertinent 1) *Salino-sulphurea volatilia, balsamica & aromatica.* v.g. Decocta, & infusa vinosa atque spirituosa ex rad. angelicæ, zedoariæ, galangæ, costi veri, serpentariæ Virginianæ, zingiberis, imperatoriæ, helenii, calami aromatici, ligni sassafras, gvajaci, juniperi, herba melissæ, menthæ, polii montani, basilici, rorismarini, majoranæ, thymi, origani, serpilli, chamædr., chamæpyt., floribus anthos, laven-  
dulæ, spicæ, chamomillæ Romanæ, cort. cinnam., cass. caryophyll., cass. lignea, canella, alba, bacc. junip., lauri, caryophyllis, mace, nucemusch., cubebis, cardamomo majori & minori, sem. coriandri, anisi, foeniculi, carvi. g. & resina hæderæ, gvajaci, ladano, junip., mastiche, myrrha, benz., elemi, succino, moscho & castoreo &c. Essentiæ & tincturæ ex recensitis quibusdam cum spiritu vini aut alio appropriato paratæ, in specie essentia & tinctura myrrhæ, castorei, succini, zedoariæ, lignorum, caryophyllor., bals. Peruviani, ambraë &c. Pillulæ ex resinis prædictis, aliisque recensendis concinnatæ. Pulveres ex cinnamomo, sem. & rad. zedoariæ, cubebis, aniso stellato, camphora &c. Spiritus balsamici oleosi v.g. spiritus rorismarini,

rini, theriacalis, matricalis, camphoræ &c. Olea destillata ætherea v. g. cinnamomi, caryophyll., cubebæ, ligni assafras, lavendulæ, citri, ligni rhodini, cort. aurantiorum, majoranæ, melissæ, menthæ, zedoariæ &c. Balsami liquidi, & eleosachara, Salia volatilia oleosa sicca & liquida v. g. sal volat. oleos. Sylvii, spiritus cornu cervi succinatus, salis ammoniaci anisatus & juniperinus &c.

2) *Salino-sulphurea fixa amara* v. g. Decocta, infusa vinosa, & essentiæ ex rad. gentianæ rubræ, diptamni albi, trifol. fibrin., herb. & summitat. absinth., cent. minoris, fumaris, hba C. B., scordii &c., aloe, cort. chaccarillæ, sem. zedoariæ &c. Pulveres ex cort. chaccarillæ, sem. zedoar., rhabarb., & salibus fixis amaris v. g. absinth., C. B., fumaris, cent. min. &c. Pillulæ ex extractis amaris v. g. scordii, C. B. absinth., cent. min., trifol. fibrin., rhabarb., aloes &c.

3) *Salina urinosa volatilia spirituosæ* v. g. spiritus urinæ, salis ammoniaci, C. C., cranii humani, ungulæ alcis, eboris, viperarum, salia volatilia prædictis analogæ, & ejusdem profapiæ, olea empyrevmatica animalis profapiæ v. g. oleum empyrevmat. C. C., eboris, sanguinis &c.

4) *Salina acris spirituosæ* v. g. spiritus cochleariæ &c.

5) *Aquosa balsamica* v. g. aqua destillata melissæ, menthæ, spicæ, lavendulæ &c.

### §. 3.

In genere calefacientia locum habent in subjectis humidis ac frigidis, nec non illis



morbis, qui a nimia partium solidarum humiditate & relaxatione, atque a frigida, depressa ac spissa humorum indole dependent, & proinde in motibus nimis languidis consistunt, v. g. in apoplexia pituitosa, adfectibus soporosis, asthma pituitoso, coryza, & similibus quoad naturam ac causas in pathologia rationali cognoscendis. Nocent contra temperamentis ficcis cholericis, & plethoricis, nec non in febribus biliosis, ebullitione bilis, &c.

## CAPVT II.

DE

## REFRIGERANTIBVS.

## §. I.

**R**EFRIGERANTIA modis prioribus plane contrariis agunt, nimirum 1) Deprimendo ac figendo principia sulphureo-salina alcalia volatilia sanguinis &c. 2) Serum blandum temperans atque gelatinosum restituendo & augendo. 3) Leniter humores incrassando. 4) Solida relaxando & 5) interdum quoque vasa & poros aperiendo.

## §. 2.

Ad materiam refrigerantium spectant  
1) *Salina acidula solida & liquida* v. g. sal  
ace-

acetosellæ, succus citri, spiritus nitri, salis & vitrioli rite dulcificati, clyffus antimonii sulphuratus, tincturæ aquoso - acidulæ v. g. bellidis, violarum, papav. rhoead., rosar. rubr. &c. serum lactis citratum. Externe acetum saturnisatum, decoctum nigrum Chirurg. &c.. 2) *Aquæ destillatæ temperantes*, & *ex hisce paratæ potiuncula* & *emulsiones* v. g. aqua destill: ceras. nigror., endiviæ, lactucæ, portulacæ, borraginis, buglossæ &c., cum amygd. dulc., sem. 4. frigid. major. & minoribus, &c. *Decocta aquosa refrigerata* v. g. decoctum rad. graminis. 3) *Gelatinosa tenuiora* & *crassiora*, v. g. decoctum hordei cum C. C. & scorzonera, gelatina eboris, C. C., crurum vitulinor., nec non terræ bolares & sigillatæ, C. C. sine igne sola tritura in pulverem redactum. 4) *Emollientia principia oleoso temperato, aut mucilagine aquosa prædita* v. g. juscula avenacea tenuiora cum chamomilla cocta, oleum amygdal. dulcium, sperma ceti. &c. 5) *Salia media nitrosa* v. g. nitrum crudum, & depuratum, lapis prunellæ, nitrum ammoniacale Wedelii, sacharum lactis &c. 6) *Absorbentia terrea deinceps recensenda.*

### §. 3.

Refrigerantia generaliter proficua censentur in morbis, qui in motibus partium præsertim fluidarum nimis exorbitantibus & impetuosius consistunt, v. g. in febribus, continuis, inflammationibus, ebullitione

bilis & sanguinis, hæmorrhagiis excedentibus, & quibusdam quoque adfectibus spasmodico-convulsivis.

## CAPVT III.

DE

## HVMECTANTIBVS.

## §. I.

**H**VMECTANTIA proprie talia agunt humidum aquosum in corpore actualiter restituendo; improprie talia vero 1) Lubricando ac leniter relaxando partes solidas nimis adstrictas. 2) Expansionem & acrimoniam sanguinis salino-sulphuream temperando &, 3) Lympham spissioreni resolvendo.

## §. 2.

Ad materiam humectantium referuntur

1) *Aquosa* v.g. aqua simplex, aqua fontium mineralium leniorum, aquæ destillatæ sub refrigerantibus recensitæ, serum lactis, decoct. avenæ & hordei, decoct. rad. graminis, scorzonæræ, glycyrrhizæ, polypodii, & lac ipsum, emulsiones & potiunculæ &c. 2) *Moderata emollientia*. 3) *Gelatinosa liquida capite priori memorata*. 4) *Nitrosa*, & quandoque etiam *acidula*.

## §. 3.

## §. 3.

Conducunt primario temperamentis ficcis, & calidis biliosis, nec non iis subiectis, qui morbis ex humorum rarefactione, acrimonia, indole calida, defectu feri & solidorum ficcitate & stricture oriundis laborant; adeoque cum fructu usurpantur in febribus biliosis & hecticis, mania, melancholia, vigiliis senum, siti nimia, & adfectibus similibus.

## CAPVT IV.

## DE

## EXSICCANTIBVS.

## §. I.

**E**XSICCANTIA virtutem suam in corpore exserunt 1) Absorbendo, & imbibendo humidum aquosum. 2) Discutiendo serum, idemque per transpirationem insensibilem largiorem, sudorem, urinam, alvum, glandulas salivales &c. educendo.

## §. 2.

Ad materiam exsiccantium pertinent

1) *Terrea alcalina* v.g. interne pulveres ex lapid. cancerorum, mat. perlar., conchis, testis ovorum, ebure usto, C. C. uft. & philosophice præparato, U. C. fossili & vero, dente hippopotami, osse sepia, coralliis rubris & albis, cry-

stallo montana pptā, terris sigillatis v.g. Lemnia, Chia, Eretria, Silesiaca Strigonienſi &c. terris bolaribus in ſpecie bolo Armena, nec non antimonio diaph., ceruſſa antimonii, bezoard. minerali &c. Ex externis ceruſſa, lac lunæ, lap. calaminaris, rutia, pompholyx, rad. ariſtolochiæ rotundæ, &c.

2) *Omnia calefacientia diſcutientia, in præcedentibus recensita.* 3) *Purgantia, diaphoretica, diuretica & maſticatoria in ſequentibus enarranda.*

## §. 3.

Conducunt in genere in morbis a feri abundantia, & excedente ſolidorum laxitate & humiditate derivandis, v.g. in cachexia, oedemate pedum & ſimilibus.

## CAPVT V.

## DE

## EMOLLIENTIBVS.

## §. I.

**E**MOLLIENTIA partes ſolidas rigidas, exſiccatas relaxant, & humectant & fluida indurata lubricant atque fluxilia reddunt, quando particulis ſuis aquoſis, mucilaginoſis, & oleoſis ſeſe fluidorum pariter atque ſolidorum poris inſinuant, particulas a contactu proprii removent, & priora vel ad perfectam, vel ad maiorem tamen

tamen fluiditatem, posteriora vero ad molliem atque leviolem partium cohaſionem perducunt.

## §. 2.

Ad materiam emollientium referuntur ſingula, quæ mucilagine, vel aquoſa, vel oleoſa, vel aqueo-oleoſa prædita exiſtunt. Ad 1) *Mucilagiноſa aquoſa ſpectant* interne juſcula avenacea tenuiora præſ. cum chamomilla cocta, decoct. rad. alth., flor. chamom. ſimpl., caricar. pingv., prunor. dulc. &c. Externe cataplaſmata, epith., fotus, clyſteres, balnea &c. ex rad. lil. alb., altheæ, malvæ, hba altheæ, malvæ, mercurialis, violar., branchæ uſinæ, atriplicis &c. flor. chamom., meliloth., lil. alb., ſambuci, caricis, prunis dulcibus &c. 2) *Ad Mucilagiноſa oleoſa, & aqueo-oleoſa & quidem* pro interno uſu ſperma ceti, amygd. dulc., lac, cremor lactis &c. pro externo uſu vero ſem, lini, foeni græci, mica panis triticei, pinguedo cervi, anſerum, gallinarum, porcorum, taxi, leporis, hirci, axungia humana, butyrum recens non ſalitum, mel, cepæ coctæ, oleum amygd. dulc. expreſſ., oleum ceræ, ovorum, ſcorpionum, lini, foeni græci, olivar., hyoſcyami, ungv. dialtheæ, anodynum, empl. de ſpermate ceti, de melilotho &c. 3) *Huc quoque pertinent Gummeo-reſinoſa* emollientia, diſcutientia & reſolventia v. g. Emplaſtr. de G. ammoniaco, de galbano crocat., & diaphoret. Mynſ., dyachyl. ſimplex & cum gummat., de hyoſcyamo & ſimilia externi uſus.

## §. 3.

Emollientia locum inveniunt in crustis f. escharis ficcioribus, ficcitate, rigiditate & strictura præternaturali fibrarum, ligamentorum ac membranarum, clavis pedum, verrucis, callis & tophis ossium, aridura partium, contracturis, convulsionibus, cardialgia spasmodica, colica, passione iliaca, paroxysmo mali hypochondriaci & hysterici, partu facilitando, herniis incarceratis, in principio gibbi, dolore nephritico, tumoribus frigidis glandularum, inflammationibus, doloribus spasticis, dentitione difficili, scirrhis, fecibus alvi induratis, aliisque morbis a solidorum strictura & ficcitate præternaturali, aut fluidorum induratione oriundis.

## CAPVT VI.

## DE

## ADSTRINGENTIBVS.

## §. I.

**A**DSTRINGENTIA agunt 1) Corrugando ac constringendo fibras, 2) Incrassando fluida 3) Absorbendo humidum aquosum. & 4) Deprimendo principia volatilia humorum.

## §. 2.

Ad materiam adstringentium pertinent.

1) *Principio terreo-crassiori, & acido-terreo austero prædita* v. g. Decocta, infusa, catapl., balnea &c. interni & externi usus ex rad. tormentillæ, bistortæ, plantag., hba centinodii, pyrolæ, vincæ pervincæ, agrimon., faniculæ, virgæ aureæ flor. balauft., papav. rhoead., cort. granat., mespilis immaturis &c. pillulæ ex succo hypocist., acaciæ, mastiche, olibano, terra Iapon., sanguine Dracon. &c. pulveres ex mastiche, gummi lacca, terra Iap., sangu. Dracon., nuce mosch. tosta, cort. chinæ chinæ, lap. hæmathit., limatura martis, crocis martialibus, antihectico Poterii &c. pulvis stypticus Crollii, tincturæ martis v. g. hel-leborata, cydoniata, pomata &c. tinct. lapid. hæmath., veneris Helvetii, antiphthif. Grammani, gummi lacca, terræ Iapon., ess. traumatica Wedelii &c. pillulæ ex extracto tormentillæ, bist. &c., syrup. de papav. rhoead.; & pro externo usu pulveres, solutiones & alia præparata ex alumine usto, vitriolo crudo & calcinato, lap., hæmath., mastiche, gummi lacca, &c. liquor stypt. Dippelii, Weberi, liquor ex capite mortuo flor. salis ammon. martialium, magist. sachari saturni, cerussa, minium, litharg. &c., empl. stypt. Crollii, de crusta panis, & contra rupturam, ceratum santalinum, unguent. Comitissæ &c. 2) *Incrassantia terrea, aliaque in sequentibus uberius recensenda*, 3) *Absorbentia*. 4) *Acidula, acida explicita, & acido-austera* v. g. spiritus vitrioli, salis, acetum, succus citri, cydonior.,



nior., aquæ dest. plantag., bursæ past., tormen-  
tillæ &c. §. 3

Adstringentia in genere usurpantur in nimia partium solidarum laxitate sive atonia, & excedente humorum motu præsertim expansorio; specialius vero in hæmorrhagiis excedentibus, fluxionibus serosis, laxitate ligamentorum & membranarum, cachexia, vacillatione dentium, prolapsu uteri & ani, incontinentia urinæ, gonorrhoea, diabete, diarrhoea, vomitu, hypercatharsi, fluore albo, in fine mali hypoch., febribus intermitt. præf. quartana &c. herniis, luxationibus, ulceribus & vulneribus laxis, & quandoque etiam in febribus continuis malignis dissolutoriis & sic porro. Notari tamen debet, adstringentia in memoratis & similibus morbis caute præf. interne adhibenda esse, ne motus naturales turbentur, excretio critica impediatur, & materia maligna in corpore retineatur.

## CAPVT VII.

DE

## ROBORANTIBVS.

## §. I.

**R**OBORANTIA agunt 1) Exsiccando partes solidas nimis humidas. 2) Leniter constringendo fibras & membra-

branas laxas. 3) Expandendo, commovendo, & ad vividiorum influxum impellendo fluida, præf. sanguinem atque fluidum nerveum spirituosum 4) Restaurando partes humorum spirituosas, activas, & nutrientes. 5) Irritando partes solidas ad meliorem ac fortiorum contractionem.

## §. 2.

Ad materiam roborantium referri merentur 1) *Exsiccantia & adstringentia jam in præcedentibus recensita.* 2) *Calefacientia, cephalica, cardiaca, stomachalia & hujus generis alia:* in specie autem decocta & infusa tam aquosa, quam vinosa ac spiritiosa ex hba melissæ, basilici, cort. citri, aurant., cinnam. &c. pulveres ex cinnam., succino, coralliis, cort. chaccarillæ, castoreo, ambra, cinnabari, salibus fixis amaris, mastiche, sulphure antimonii martiali, aliisque rite præparatis &c. specificum cephal. Mich., eleosacharum cinnam. &c. ess. & tinct. ligni aloes, succini, ambrae, antimonii, melissæ, cort. citri, aurant., macis, chaccarillæ, cinnam., castorei &c. spiritus & sal volatile melissæ, spiritus anthos, C. C. succinat., ol. cinnam., de citro & de cedro Ital., lavend., melissæ &c. pillulæ ex extract. amaris, g. hæderæ, fagapeno, bals. Peruviano, mastiche &c. balsami vitæ, aquæ destillatæ cephalicæ & cardiacæ &c. Externe sacculi ex speciebus balsamicis, emplastra ex theriaca, oleo mastichis, succini, & majoranæ, empl. nervinum, de tacamahaca, linimen-

ta ex oleis æthereis & spiritibus, vinum calidum & sic porro. 3) *Alimenta ac potulenta evchyma & polychyla*, in specie juscula e carnibus pullorum cum pineis, pistaceis, & cort. citri, ostreæ, chocolada, decoct. coffee, vinum bonæ notæ præf. Hungaricum &c. 4) *Salina acidula, nec non medicæ & volatilis alcalicæ naturæ*, v.g. spiritus nitri dulcis præf. cum aliquot guttulis balsami vitæ mixtus, tartarus vitriolatus, sal volatile Anglicanum & oleosum Sylvii. &c.

## §. 3.

Adhibentur in omnibus morbis, qui in motibus nimis torpidis consistunt, & ab atonia solidorum atque nimis languido humorum influxu & circuitu, nec non a fluidi nervei spirituosi depreffione derivantur, & medicinæ tyronibus luculentius in pathologia speciali innotescunt.

## CAPVT VIII.

## DE

## APERIENTIBVS.

## §. I.

**A**PERIENTIA obstructions diversimode referant, nimir. 1) Incidendo materias crassas, viscidas, lentas, mucosas & tartareas. 2) Commovendo & discutiendo humores stagnantes. 3) Diluendo

endo humores crassos. 4) Emolliendo ac relaxando partes solidas spastice constrictas 5) Roborando & adstringendo fibras & membranas nimis laxas 6) Absorbendo salia acida coagulantia, & 7) Temperando acrimoniam salino-sulphuream biliosam.

### §. 2.

Ad materiam aperientium referuntur

1) *Salia media* v. g. sal digestivum Sylvii, mirabile Glauberi, arcanum duplicatum, tartarus vitriolatus, tartarus solubilis, terra foliata tartari, sal ammoniacum, nitrum &c. 2) *Acria blanda, & fortiora*, v. g. pulveres ex rad. ari, decocta & infusa aquosa & vinosa ex rad. 5. aperientibus nim. apii, asparagi, foeniculi, petroseleni, rusci, hba cochleariae, beccabungae, nasturtii, it. essentia summitat. pini, spiritus cochleariae, &c. 3) *Salina volatilia urinosa*, v. g. spiritus C. C., eboris, salis ammoniaci simplex & vinosus, sal volatile siccum Anglicanum, flores salis ammoniaci, sal volatile C. C. &c. 4) *Salino-sulphurea aromatica & balsamica*, v. g. Infusa vinosa, essentiae & tincturae ex rad. zedoariae, galangae, angelicae, imperatoriae, helonii, levistici, hb. melissae, menthae, cort. citri, aurantiorum, flor. chamomill. Romanae, sem. anisi, foeniculi, zedoariae, bacc. junip., caryophyllis, mace, cinnamomo, costo Arabico, canella alba, cassia lignea & caryophyllata, cort. chaccarillae, ligno sassafras, guajaci &c. it. essentiae compositae bezoardicae, olea destillata aetherea,

rea, spiritus camphoræ, theriacalis, eff. succini, ambrae, tincturae antimoniales &c. pulvis ex rad. irid. Florent., anis. stell., cort. chaccarill. &c.

5) *Salino-sulphurea fixiora amara* v. g. pulveres ex salibus fixis amaris, pillulae ex extractis specierum similium, tincturae, infusa & decocta amara, aliaque capite de Calefacientibus jam prolixius recensita, nec non essentia gummi ammoniaci, elixirium proprietatis, eff. absinthii composita &c.

6) *Aquosa temperata principis solventibus activis & temperantibus plus minusve imprægnata* v. g. decoct. hordei cum C. C. & scorzonera, decoctum radicis graminis, aqua simplex, acidulae, juscula tenuiora, emulsiones ex sem. quatuor frigidis major. & minoribus, sem. C. B. & cardui mariae, potiunculæ ex aqua destillata rosarum, sambuci, C. B. acaciae, endiviae, aliisque sub refrigerantibus memoratis.

7) *Emollientia interna & externa.* 8) *Roborantia & adstringentia in præcedentibus cap. I. VI. & VII. enarrata,* 9) *Absorbentia terrea & alcalina*, quorum mentio jam sub capite de Exsiccantibus facta est. 10) *Nitrosa, & acidula* v. g. spiritus nitri, salis, vitrioli dulcis, tincturae acidulae, cremor & crysalli tartari, succus citri, sal acetosellæ &c. 11) *Resolventia mercurialia* v. g. cinnabaris nativa, factitia vulgaris, & antimonii, mercurius dulcis &c.

## §. 3

Aperientia in genere usum in obstructionibus

nibus five ab atonia aut spasmo solidorum, five a spissitudine, crassitie, mucositate & inertia, aut acrimonia vel acida vel acrisulphurea biliosa fluidorum primario oriundis obtinent; specialius vero in inflammationibus, obstructionibus nervorum paralyticis, obstructionibus viscerum, aliarumque partium, v. g. in apoplexia, affectibus soporosis, gutta serena, surditate, aphonia &c. nec non in tumore glandularum, asthma, ictero, tumore & dolore hepatis & lienis, malo hypochondriaco, atrophia ex vasorum lacteorum obstructione enata, ischuria, dysuria, alvo obstipata, hydrope, cachexia, obstructione mensium & hæmorrhoidum, & innumeris aliis morbis ex vasorum aut meatuum obstructione derivandis.

## CAPVT IX.

DE

## INCRASSANTIBVS.

## §. I.

**I**NCRASSANTIA agunt 1) Mucilaginosi suis partibus fluidis tenuioribus sese miscendo, principia volatiliora involvendo, & salia acris obtundendo. 2) Ob

principium terreum fluida spiffiora reddendo 3) Humidum diluens absorbendo, aut disjiciendo. & 4) Motus fluidorum exorbitantes mitigando.

## §. 2.

Ad incrassantium classem referuntur 1) *Mucilagine vel aquosa, vel oleosa, vel terrea prædita* & jam dudum sub Emollientibus maxima ex parte recensita, ut & emulsiones ex amygdal. dulcibus, pineis, sem. 4. frigidis &c. nec non pistaciæ, dactyli, ficus &c. vel per se adsumta, vel carnibus addita, decoct. hordei c. C. C. scorzonerea, & rad. glycyrrhizæ. &c. g. arab., tragacantha, spec. diatragacanthæ frigidæ &c. 2) *Gelatinosa*, v. g. gelatina C. C., eboris, crurum vitulinorum &c. ova sorbilia, carnes vitulinæ, pullorum gallinar. & columbarum, testudinum, ostrearum, pultes ex farina, ovis & butyro, lac, priapus cervi, ichtiocolla, sperma ceti, medulla crurum vitulinorum &c. juscula avenacea & maxime illa, quæ in machina Papiniana ex carnibus animalium juniorum cum pineis, pistaceis &c. parantur, nec non C. C. sola tritura in pulverem redactum. 3) *Terrea pinguis* v. g. omnes terræ bolares, sigillatæ & sigillandæ, nec non terrea alcalina absorbentia superius in capite de exsiccantibus memorata. 4) *Calefacientia, exsiccantia, diaphoretica* & diuretica, aliaque, quæ serum diluens evacuando reliquas partes magis concentrant. 5) *Temperantia* & quædam refrigerantia alia.

## §. 3.

Incrassantia generalius conveniunt in nimia tenuitate, atque naturali humorum sy-  
stasi plus justo imminuta, nec non in exce-  
dente acrimonia salina; specialius vero, ce-  
teris tamen paribus, in febribus hecticis,  
sudore & urina colliquativis, diabete, tussi  
a materia nimis acri ac tenui, phthisi, de-  
fluxionibus acribus, rheumatismis, scor-  
buto calido, diarrhoea ac cholera biliosa,  
dysenteria, gonorrhoea, adfectibus arthri-  
ticis & similibus. Externe in ulceribus ac  
vulneribus ichorosis, fracturis ossium &c.

## CAPVT X.

## DE

TRAUMATICIS SIVE  
VULNERARIIS.

## §. 1.

**T**RAUMATICA sunt vel interna vel ex-  
terna. Priora in corpore agunt 1)  
Massæ sanguineæ reliquisque humo-  
ribus balsamicam restituendo indolem.  
2) Humores nimis tenues, acres, & impu-  
ros incrassando, temperando & depurando.  
3) Fibras partium solidarum roborando &  
adstringendo. Posteriora vero sic compa-  
rata sunt, ut vel acidum destruant, vel hu-  
mores nimis tenues incrassent, & balsami-



cos reddant vel fibras nimis laxas adstringant ac roborent, vel nimis constrictas & exsiccatas paululum quandoque relaxent, & humectent. Hisce ceu species accensenda sunt *Sarcotica*, *Glutinantia*, *Epulotica*, & *Callum generantia*.

### §. 2.

Materiam traumaticorum constituunt

I) *Sulphurea* & *oleosa balsamica*, v. g. Tincturæ balsamicæ concentratiores ex nuce moschata, aloe, myrrha, mace, cinnamomo, caryophyllis, succino, balsamo Peruviano, &c. balsamus sulphuris therebinthinatus, & juniperinus, spiritus sive oleum subtile therebinthinæ, essentia traumatica Wedelii, mumia, flor. hyperici, elixirum proprietatis Paracelsi, decocta & infusa ex rad. gentianæ rubræ, diptammi albi, helenii, serpentariæ Virginianæ, angelicæ, hb. C. B. scordii, fumarie, salviæ, rorismarini, melissæ, basilici, &c. flor. chamomillæ Romanæ, summitat. cent. minor. croco, ligno juniperino, assafras, guajaco, cort. citri, aurantiorum, ligni assafras, baccis juniperi, & multis aliis, quæ sal volatile oleosum, aut principium salino-sulphureum fixum continent. it. pillulæ ex therebinthina lota, bals. Peruviano, extracto myrrhæ, aloe, cent. minor., fumarie, scordii, C. B., g. juniperi, mastiche, &c. pulvères ex cinnamomo, rad. irid. Florent., cort. chaccarillæ, succino, croco &c. Externe bals. Peruvian., de Tolu, de Copaiba, spiritus therebinthinæ, ess. myrrhæ, succini & reliquæ

liquæ recensitæ interni usus, ol. ceræ, ovorum myrrhatum, oleum caryophyllorum, oleum tartari & C. C. foetidum cum bals. Peruv. mixtum, bals. vulnerar. Mindereri &c. 2) *Salino-terrea, & terreo-salina temperata*, v. g. Decocta interni & externi usus ex rad. farsaparillæ, chinæ, rubiæ tinctorum, aristol. rotund., hb. agri-moniæ, scabiosæ, betonicæ, hæderæ terrestres, arnicæ, alchymillæ, virgæ aureæ, plantaginis, consolidæ omnis generis, veronicæ, flor. rosar. rubrar., millefolii &c. 3) *Terrea, & terreo-austera crassiora tum adstringentia, tum absorbentia in præcedentibus enarrata.* 3) *In-crassantia mucilaginosa & gelatinosa.* 4) *Be-zoardica, diaphoretica, diuretica & pur-gantia.*

Specialius ad Sarcotica spectant 1) *Ter-rea humidum nimium absorbentia, & adstrin-gentia*, v. g. Pompholyx, cerussa, lithargyrium, æs ust., pulvis rad. arist. rotundæ, & pulv. fol. arist. longæ, C. C. ust., tutia, lap. calaminaris, vi-triol. alb., caput mort. spiritus vitrioli, alumen ust. os sepia &c. 2) *Balsamica, No. I jam recen-sita*, nec non pulvis myrrhæ & olibani, emplastr. stypt. Crollii, &c. 3) *Salino-oleosa & mercu-rialia abstergentia & acidum corrigentia*, v. g. oleum tartari & C. C. foetidum, solutio tarta-ri tartatificati, mercurius præcipit. ruber.

2) Ad Glutinantia a) *Mucilaginosa cras-siora & adstringentia*, v. g. cataplasma ex rad.

symphyti, decoct. torment., bistort., rub. tinct. hb. vincæ pervincæ, faniculæ, flor. papav. rhoead., gallarum &c. ess. terræ Japonicæ, sanguis draconis &c.

3) Ad Epulotica five cicatricem inducentia a) *Exsiccantia & Absorbentia sub sarcoticis recensita* b) *Leniora cathæretica*, v. g. os sepiæ, cinis tabaci, saccharum, alum. ust., merc. præcipit. rubr. & 4) Ad Callum generantia *interne gelatinosa & mucilaginoso-incrassantia* atque speciatim pulvis osteocolæ, nec non emplastra adstringentia v. g. empl. contra fracturam &c.

### §. 3.

Locum traumatica obtinent in ulceribus & vulneribus tam internarum quam externarum partium, in fracturis, fissuris & carie ossium, herniis, contusionibus, luxationibus, nec non in phthisi, vomica pulmonum, empyemate, gonorrhoea virulenta, cancro, sphacelo &c.

## CAPVT XI.

### DE

## RVBEFACIENTIBVS CATHÆRETICIS, CAUSTICIS ET CORROSIVIS.

### §. I.

**S**ingula hæc tantummodo respectu activitatis, in prioribus remissioris, in posteriori-

sterioribus vero vehementioris distincta sunt. Rubefacientia fibras lenius vellicant, & hoc ipso efficiunt, ut illæ constringantur, vasa coangustentur, & proinde ob humores in progressu suo interceptos & accumulatos rubor cum ardore oriatur. Cathartica carnem laxam & spongiosam in ulceribus & vulneribus præternaturaliter luxuriantem dissolvunt & absumunt. Corrosiva ob spicula salina rigidiora sanam quoque carnem & partes duriores corrodunt atque auferunt.

### §. 2.

Ad Rubefacientia referuntur *salina acria* & *salino-sulphurea* v. g. Alumen plumosum, cataplasma ex sem. sinapi, & rad. pyrethryi, pulvis euphorbii, emplastrum de melilotho cum minori pulveris cantharidum quantitate mixtum, nec non frictiones & urticationes.

Ad Cathartica leniora C. C. ust., os sepia, vitriolum album, alumen ust., cinis tabaci, pulvis fol. sabinæ, mercurius præcipitatus ruber, unguent. Ægyptiacum &c. Ad fortiora vero sive ad Corrosiva Lapis infernalis, crystalli lunæ, butyrum antimonii, mercurius sublimatus, oleum vitrioli, aquafortis & alia acida concentrata mineralia spectant.

### §. 3.

Rubefacientia commendantur ad sensum, motum & calorem revocandum in paralyssi

membrorum, it. in gangræna, nec non in avocandis humoribus a parte aliqua debilitata & adflicta, v. g. in ophtalmia serosa, debilitate visus, vertigine, doloribus capitis &c. Cathartica mitiora & fortiora in hyperfarcosi ulcerum ac vulnerum, cicatricibus nimis magnis & deformibus, ficibus, cristis, condylomatibus venereis, carunculis urethræ, verrucis, aliisque præternaturalibus excrescentiis absumendis, nec non in fonticulis excitandis &c. usum inveniunt.

## CAPVT XII.

DE

## ANODYNIS ET PAREGORICIS.

## §. I.

**A**NODYNA ET PAREGORICA dolores sedant 1) Relaxando & emolliendo fibras spastice contractas. 2) Incrassando & obtundendo fluida nimis acria. 3) Dissipando & discutiendo humores crassos aut acres stagnantes 4) Aperiendo obstructions 5) Temperando ac sistendo præternaturalem sanguinis &c. expansionem. 6) Evacuando molestantem atque superfluum humorum naturalium molem &. 7) Roborando partes debilitatas.

## §. 2.

Materiam anodynorum constituunt 1) *Emollientia interna & externa.* 2) *Sulphurea vaporosa* v.g. Ess., infusum & extractum croci decoctum florum chamomillæ & flor. sambuci, opiata, v.g. extractum opii, tinctura anodyna, pillulæ de cynoglossa, theriaca Andromachi, mithridatum, theriaca coelestis, electuarium diascord. Fracastorii, &c. emulsiones ex sem. paveris albi. &c. Externe emplastrum de cicuta & hyosciamo. 3) *Incrassantia mucilaginosa & oleosa* superius memorata. 4) *Discutientia bezoardica, diaphoretica & calefacientia*, in specie externe sacculi balsamici cum vino calido applicati, nec non linimenta spirituosas ex spiritu lumbricorum terrestri., salis ammoniaci urinoso, C. C. simpl. & succinato, eboris, fuliginis, theriacali, matricali, roris marini, lavendulæ, camphoræ, formicarum &c. *Aperientia varii generis.* 6) *Temperantia præsertim nitro-sa & sulphureo-acidula*, v.g. nitrum depuratum & lapis prunellæ, spiritus nitri dulcis, liquor vitrioli anodynus, sal acetosellæ. &c. 7) *Vomitiva, purgantia, sudorifera & alia evacuantia.* 8) *Roborantia, cephalica & nervina* v.g. ess. succini, castorei, tinctura antimoni tartarifata & acris, ess. ligni aloes, herb. meliss., & maxime cinnabarina v.g. cinnab. antimoni & factitia vulgaris, specif: cephal. Michaelis &c. Externe linimenta oleoso-spirituosa, & emplastra nervina ex gummatibus, ac resinis balsami-

famicis, v. g. empl. de tacamahaca, nervinum ali-  
que nec non cataplasmata ex theriaca cum oleis  
æthereis mixta &c.

## §. 3.

Ufu gaudent anodyna in omni dolorum  
exorbitantium genere, v. g. cephalalgia,  
odontalgia, otalgia, dolore ventriculi, re-  
num, vesicæ, &c. doloribus dysentericis,  
arthriticis & multis aliis. Probe tamen no-  
tandum est, non solam doloris curatio-  
nem palliativam, sed maxime causæ subla-  
tionem respiciendam & procurandam esse.

## CAPVT XIII.

## DE

## RESOLVENTIBVS.

## §. I.

**R**ESOLVENTIA agunt 1) Incidendo ma-  
teriam viscidam. 2) Commovendo  
atque discutiendo humores crassos,  
torpidos & immobiles. 3) Diluendo. 4)  
Absorbendo salia acida coagulantia.

## §. 2.

Ad materiam resolventium spectant, 1)  
*Salina mediæ naturæ & acria blanda sub*  
*aperientibus num. 1. & 2. recensita.* 2) *Ca-*  
*lesfacientia, aperientia & diaphoretica prin-*  
*cipio salino-sulphureo volatili & fixo, atque*  
*salino volatili urinoso prædita.* 3) *Humectan-*  
*tia, v. g. infusa, decocta, potiunculæ & similia*  
pro

pro materiæ resolvendæ discrepantia ex diversis speciebus concinnata. 4) *Exsiccantia terrea alcalina & antacida.* 5) *Purgantia* reliquis dosi refracta addita.

## §. 3.

Conveniunt in genere in humoribus spissis & coagulatis cujuscunque generis resolvendis; specialius vero in adfectibus soporosis, paralyfi, apoplexia, gutta serena, surditate, aphonia, olfactu & gustu deperditis, odontalgia, pleuritide, obstruct. hepatis, lienis, mesenterii &c., calculo, ischuria, dysuria, febribus intermittentibus, tumore glandularum, sugillationibus, sanguine congrumato & extravasato, lacte coagulato, tumoribus frigidis & morbis similibus.

## SECTIO II.

## DE

ALTERANTIBVS  
PARTICVLARIBVS SI-  
VE SPECIFICIS PARTIVM  
ET MORBORVM.



## CAPVT I.

DE

CEPHALICIS, OTICIS, OPH-  
THALMICIS ET ODON-  
TALGICIS.

## §. I.

**C**EPHALICA, OTICA, OPHTHALMICA  
& ODONTALGICA interna quoad na-  
turam ac modum agendi conveniunt,  
& virtutes suas exserunt, 1) Exaltando &  
expandendo fluidum nerveum spirituosum  
atque sanguinem, 2) Roborando membra-  
nas cerebri ac reliquarum partium. 3) Re-  
solvendo & discutiendo sanguinem stagnan-  
tem atque lympham cerebri spissam & coa-  
gulatam. 4) Aperiendo meatus & vasa  
cerebri obstructa. 5) Restituendo serum  
blandum humectans. 6) Temperando  
ebullitionem & acrimoniam calidam humo-  
rum & 7) Relaxando strictionem meningum  
& membranarum præternaturalem. Ex-  
terne vero Otica nunc resolvendo, discuti-  
endo, abstergendo ac mundificando, nunc  
autem roborando & exsiccando, vel quan-  
doque etiam emolliendo ac demulcendo.  
Ophthalmica vel exsiccando & leniter ad-  
stringendo, vel discutiendo, vel demul-  
cendo. Et Odontalgica denique vel discuti-  
en-

tiendo, ac roborando, vel relaxando ac temperando agunt.

## §. 2.

Ad materiam memoratorum referuntur.

1) *Omnia spirituosā volatilia tam salinæ alcalicæ, quam sulphuræ, & salino-sulphuræ indolis, nec non balsamica sale volatili oleoso prædita*, v.g. decocta, infusa vinosa & tincturæ, ex rad. zedoariæ, galangæ, cyperi rot. & longa, spicæ Indicæ, galangæ, valerianæ, helenii, irid. Florentinæ &c. herba melissæ, rorismarini, majoranæ, thymi, origani, serpilli, mari veri, ocymi s. basil., chamædr., chamæpit., herba thee, beton. flor. spicæ, lavend., anthos, lil. convall., primulæ veris, stæchad. Arab., lign. sassafras, aloes, cubeb., N. M. mace, sem. nigell. Rom., coriandri, succino, caryophyllis, &c. pillulæ ex g. ladano, ammoniaco &c. ess. succini, ligni aloes, castorei ambræ, balsami vitæ, oleum destill. majoranæ, lavend., melissæ, cort. citri, thymi, spicæ, rorismarini, cinnamomi, ligni rhodini, caryophyllorum &c. pulveres ex cinnamomo, succino præp., rad. irid. Florent., castoreo &c. confectio anacardina, aqua destillata lil. convall., tiliæ, sambuci, rosar. rubr., acaciæ, aqua apoplectica, Anhaltina, Regina Hungariæ, &c. spiritus C. C. succinat.; rorismarini, lil. convall., sal volatile oleosum Sylvii, Dolæi, aliorumque &c. 2) *Spirituosa urinosa*, v.g. Spiritus salis ammon. urinof. & vinofus, fulig.; cranii humani, viperar., oleum polychrest. Dippelii &c. 3) *Temperantia & Humecta-*

*meſſantia*, præprimis ſpiritus nitri dulcis, liquor vitrioli anodynus, ſerum lactis citratum & tamarindatum, tincturæ acidulæ, ſal acetofellæ, emulſiones ex ſem. 4, frigidis, papaveris albi &c. potiunculæ, & ſic porro. 4) *Terrea* & *terreo-gelatiſoſa*, v.g. pulveres & magiſteria cran. hum., ungulæ alcis, eboris, lapidum cancerorum, dent. caſtoris, hippopotami, C. C. ſine igne ppt. rad. pæoniæ, corall. &c. 5) *Aperientia* & *Reſolventia* in ſpecie cinnabarina, ſpecif. cephal. Michaelis, nitroſa &c.

Ad Ophthalmica externi ſolummodo uſus ſpectant a) *Collyria* ex aqua deſtillata flor. cyani, euphraſiæ, roſar. rubr., chelidonii major, flor. calcatrippæ, verbenæ &c. atque addito paulillo vitrioli albi, ſach. ſaturni, tutiæ, pomphol. nihili albi, lapidis calaminaris, ſachari Canarienſ. perlar. ppt. &c. b) *Linimenta* & *Cataplaſmata demulcentia*, & *mucilagiſoſa*, v. g. pinguedo aſciæ piſcis, viperar., ſerpent., album. ovor. mucilago ſem. cydonior., pſyllii &c. c) *Discutientia ac roborantia*, v. g. baſſamus vitæ pâlpebris illitus, fel lucii piſcis, halitus inflati poſt maſticationem ſem. ſceniculi, cubebæ. &c.

Otica externa ſunt vel calida, diſcutientia, abſtergentia ac roborantia, vel antiſpaſmodica emollientia. Ad priora pertinent Eſſ. caſtor., moſchi, ambræ, ſuccini, oleum roris-marini, amygd. amar., baſſ. vitæ &c. goſſypio inſtillata & applicata, eſſ. ad auditum Michaelis, acuſt. Mindereri, aqua apoplectica, Anhaltina &c.

it. ſuſ.

it. suffitus ex succino, mastiche, olibano, g. anime, sandaracha &c. carbonibus injectis, fumus tabaci insufflatus; it. cucuphæ, & facculi ex discutientibus & cephalicis balsamicis concinnati, atque vel sicci, vel cum vino calido applicati &c.

Ad posteriora referuntur forus, cataplasmata, & epithemata emollientia, lac calidum, ol. amygd. dulc. &c. vel cum gossypio applicata vel ad paucas guttulas provide instillata.

Odontalgicis externis tandem adnumerantur, ess. anodyna, odontalgica Timæi, spiritus camphoræ, cochleariæ, spiritus vini myrrhatus, ess. ligni sancti, caryophyllorum, ol. rorismarini, ol. caryoph., majoranæ, bals. vitæ, ess. myrrhæ cum spiritu cochleariæ, decoct. lignorum, rad. pyrethri, rorismarini, salviæ, origani, atque varia alia masticatoria alibi videnda, nec non abstergendi acrobórandi sine ess. g. lac-cæ, pulveres dentifricii ex pumice, filicibus calcinatis, alumine usto, mastiche, myrrha, g. lacca, sanguine draconis, terra Japonica &c.

### §. 3.

Cephalica locum habent, observatis tamen necessariis circumstantiis, in apoplexia, adfectibus soporosis, debilitate memoriæ, vertigine, lipothymia, epilepsia, mania, melancholia, dolore capitis, paralyfi, coryza, incubo, tremore artuum & capitis, aphonia, vigiliis nimis, somno excedente &c. Otica in surditate, obauditione, tintitu & susurru aurium, otalgia &c. Ophthal-

thalmica in gutta serena, cataracta, nubecula, epiphora, ophthalmia serosa, &c. & odontalgica in dolore dentium, erosione gingivarum scorbutica, carie dentium, & similibus.

## CAPVT II.

DE

## PECTORALIBVS.

## §. I.

**P**ECTORALIA sive THORACICA agunt 1) Incidendo, attenuando ac resolvendo humores crassos, frigidos, viscosos. 2) Lubricando vias & abstergendo. 3) Incrassando materiam nimis acrem ac tenuem. 4) Roborando fibras nimis laxas & 5) Fibras spastice constrictas blande relaxando.

## §. 2.

Ad materiam pectoralium pertinent 1) *Resolventia blanda salina, commoventia, & discutientia salino-sulphurea volatilia & fixiora, diaphoretica, & sic porro, v.g. pulveres ex rad. ari ppta, irid. Florent., aniso stellato, floribus sulphuris, floribus benzoës, succino, croco, rad. zedoar., antimonio diaph., cinnabari spermate ceti &c. tincturæ & essentiæ antimonii, succini, benzoës, gummi ammoniaci, myrrhæ, rad. angel., pimpinellæ albæ, helenii, trifol. fibrini, croci, lignorum, herbæ rorellæ, elix. pectorale Michael., Wedelii &c. decocta ex rad. ange-*

angelicæ, imperat., farsaparillæ, herba thee, veronicæ, betonicæ, hæderæ terrestris, trifol. fibrini, scordii, hepat. nobil., flor. hyssopi, salviæ, sem. anisi, fœniculi, ligno sassafr., &c. pillulæ ex g. benzoe, ammoniaco, extract. myrrhæ, croci, glycyrrhizæ &c. bals. sulphuris the-rebinthinatus, anisatus & juniperinus, spiritus salis ammoniaci anisatus, ol. anisi, fœniculi &c.

2) *Dulcia lubricantia*; v.g. decocta ex rad. glycyrrhizæ, polypodii, passul. minor., caricis pinguibus, jujubis, prunis sebest., dactylis, ceratonia, prunis vulgaribus exsiccatis, &c. sacharum Canariense, syrup. de hyssopo, de erysimo Lobelii, de glycyrrh., capillor. veneris, succus glycyrrh. inspissat., mel, ol. amygdal. dulc. express. &c. 3) *Oleosa, mucilaginosa & gelatinosa incrassantia*, v.g. decoct. nucleorum pini, pistac., amygdal. dulcium, decoctum hordei cum C. C. &c. decoctum rad. & herbæ tussilaginis, rad. scorzonæræ, althææ, herbæ scabiosæ &c. species diatragacanthæ, pulvis Haly contra phthisin, syrup. dialthææ, papav. rhœados, de symphyto Fernelii &c. emulsiones ex amygd. dulc. & sem. papav. albi, juscula avenacea cum passulis minoribus & tandem Opiata reliquis dosi refracta provide addita. 4) *Traumatica superius recensita.*

### §. 3.

Pectoralia in variis morbis pulmonum & asperæ arteriæ tum a materia viscida & partium solidarum atonia, tum ab humore acri ac tenui, nec non spasmodica mem-

brantarum contractione oriundis, v. g. in tussi, raucedine, dyspnoea, asthma, catarrho suffocativo, vomica & crudo pulmonis tuberculo, phthisi, peripnevmonia pleuritide, empyemate, hæmoptysi, sputo cruento &c. efficaciam suam monstrant.

## CAPVT III. DE CARDIACIS.

### §. I.

**C**ARDIACA sive CORDIALIA agunt 1) Fluidum nerveum nimis torpidum excitando. 2) Motum sanguinis languidiorem accelerando & sanguinem crassum, coagulatum & stagnantem resolvendo atque expandendo. 3) Roborando partes solidas, & 4) Temperando ac depri-  
mendo nimiam sanguinis atque reliquorum humorum expansionem & acrimoniam.

### §. 2.

Ad materiam cardiacorum pertinent 1) *Volatilia sulphurea, oleosa & balsamica*, v. g. Infusa & essentiae ex herba melissæ, basilicorismarini, ocymi montani, salviæ, floribus citri, aurantiorum, spicæ, lavendulæ, anthos, rosar. rubr., tunicæ, lil. convall., croco, ligno  
aloes,

pes, cinnamomo, caryophyllis, cort. citri & rant., nec non ess. succini, ambræ, castorei, theacalis &c. pulveres ex cinnamomo, croco, succino, camphora, theriaca, &c. species diambæ diamoschi, species temperatæ cordiales, confectio alkermes, extract. croci, balsami vitæ vaporum, ol. destill. cinnam., ligni rhodini, de tro Ital., de cedro &c. aqua cinnamomi vino-, Anhaitina, Hungarica, spiritus lil. convall., elissæ, rorismarini &c. spiritus C. C. succina-s, sal volat. oleosum Sylvii, & alia sub calefa-entibus & cephalicis recensita. 2) *Diaphore-ica, bezoardica & resolventia præf. cinnabari-*z, v. g. specif. cephal. Mich., nec non pulvis Pan-onicus ruber, pulv. bez. Sennerti. 3) *Tempe-ntia aquosa, terrea absorbentia & acidula,* g. potiunculæ & emulsiones ex aqua destillata orraginis, buglossæ, acaciæ, rosar. rubr., en-viæ, violarum, bellidis, &c. cum sem. 4. frigid., nygdal. dulcibus, sem. aquilegiæ, C. B., card-ariæ &c. magist. ungulæ alcis, lapides cancro-um, corallia, terræ figillatæ & bolares, U. C. ve-um &c. spiritus nitri dulcis, liquor. anod. mi-neralis, spir. salis dulc., succus citri, tinctura orallior. cum acido parata, acetum destillatum, l acetosellæ, decoct. rad. gramin., & scorzo-eræ, serum lactis citratum &c. 4) *Salina ni-rosa sæpius memorata.*

## §. 3.

Locum inveniunt in lipothymiis, syncope, colypis præservandis, febribus malignis &



exanthematicis, palpitatione cordis, anxietate præcordiali, ebullitione sanguinis, melancholia, cachexia & morbis similibus, in quibus motus sanguinis, & fluidi nervei vel excitandi vel deprimendi sunt.

## CAPVT IV.

DE

## STOMACHICIS.

## §. I.

**S**TOMACHICA ventriculi vitia corriguntur. 1) Incidendo, resolvendo, abstergendo & evacuando cruditates crassas & viscosas. 2) Resolvendo ac diluendo menstruum nimis viscidum. 3) Temperando collectam acrimoniam vel biliosam calidam, vel acido-viscidam frigidam. 4) Restituendo principium menstrui acidulum, & sic iners ac nimis aquosum acuendo. 5) Roborando fibras membrarum & tunicarum atonia laborantes. 6) Discutiendo flatus. 7) Procurando viuiorem sanguinis in fibras ventriculi musculares influxum, ut hac ratione calorem quoque augeatur, & 8) Stricturam spasmodicam membranarum relaxando.

## §. 2.

Ad materiam stomachicorum referuntur.

1) *Salina incidentia*, v.g. ex salibus mediis explicitis tartarus vitriol., sal mirab. Glauberi, sal digest. Sylvii &c. nec non ex salinis implicitis pulvis rad. ari pptæ, rad. irid. Florent., eff. pimp. albæ, &c. 2) *Purgantia, laxantia & emetica*. 3) *Acidula & nitrosa*, v.g. spiritus salis & nitri dulcis, elixir. vitrioli Myns., sal acetosellæ, cremor & crystalli tartari, tincturæ violarum, bellidis & aliæ acidulæ, clyffus antimonii sulphuratus, lap. prunellæ, nitrum ammoniacale Wed. &c. 4) *Absorbentia & antacida terrea*, v.g. cryst. mont. ppt., lap. canceror. ppt., &c. 5) *Carminativa*. 6) *Roborantia balsamica tam fixa amara, quam sulphurea volatilia*, v.g. decocta, infusa, tincturæ atque essentia five cum spiritu ardente, five cum aqua quadam destillata paratæ, ex rad. gent. rubr., helen., zedoar., galangæ, trifol. fibrini, calami aromatici, angelicæ, herba melissæ, menthæ, C. B., scordii, absinthii, summit. cent. minor., fumaræ, cort. citri, aurant., costo Arabico, cinnam., cassia caryoph., canella alba, cort. chaccarillæ, mace, myrrha, sem. anisi, fœniculi carvi, anethi, zedoar., cumini Æthiopici, cardamomo, eff. ambræ, absinthii compos., aloes, elix. proprietatis &c. pulveres ex cinnam., cort. chaccarillæ, aniso stellato, rad. zedoar., salibus fixis amaris, pulvis stomach. Quercetani, Birckmanni &c. pillulæ ex g. ammon., aloe, mastiche, bals. Peruviano, extractis amaris, extracto myrrhæ, rhabarbari &c.

ol. destill. v. g. caryoph., cinnam., anisi, de citro Ital., melissæ, menthæ, anethi, carvi, & cum hisce parata eleosachara &c. vinum generosum, enulatum &c. 7) *Adstringentia leniora præprimis martialia.* 8) *Antispasmodica cinnabarina, & gelatinosa leniter emollientia & incrasantia.*

## §. 3.

Locum habent in morbis ventriculi, aliisque a ventriculi vitio oriundis, v. g. in appetitu imminuto, ac penitus prostrato, aut etiam nimio bulimo dicto, nec non in pica, malacia, vomitu, cholera, cardialgia, colica, diarrhœa, dysenteria, lienteria, cœliaca, tenesmo ani, febribus intermittentibus, & plerisque adfectibus chronicis.

## CAPVT V.

DE

## HEPATICIS ET SPLENETICIS.

## §. I.

**H**EPATICA & SPLENETICA visceribus hisce in morbis variis medentur  
 1) Aperiendo vasa & meatus eorundem obstructos & 2) Corrigendo bilem vel nimis acrem, vel nimis viscidam atque inertem.

## §. 2.

## §. 2.

Ad materiam illorum spectant 1) *Aperientia superius recensita* & speciatim ex salinis & salino-sulphureis decocta & infusa ex rad. cichorii, curcumæ, pimpinellæ albæ, 5. aperientibus, trifol. fibrini, irid. Florent., herba ac floribus hepaticæ nobilis, herba marrubii albi, hæd. terrestr., betonicæ, cuscutæ, cochleariæ, cort. capparum, costo Arabico &c. pulveres ex rad. ari, irid. Florent., antimonio martiali cachectico, croco martis aperitivo Stahlî, regulo antimonii medicinali, sulphure antimonii simplici, & martiali, pulvis cachecticus Quercetani &c. tinctura tartari, & antimonii tartarifata & acris. 2) *Martialia* v.g. crocus martis, tinctura martis helleborata &c. 3) *Mercurialia*, v.g. cinnabaris, mercurius dulcis, panacea mercurialis Tillingii. &c. 4) *Amara* v.g. infusa ex rad. gentianæ, rhabarbaro, summit. cent. minor., & fumarizæ, sem. zedoariæ, cort. citri & aurantiorum &c. pulveres ex salibus fixis amaris, pillulæ ex amaris extractis v.g. extr. cent. minor., fumarizæ, C.B., rhabarbari &c. 5) *Temperantia diluentia, nitrosa & acidula* v.g. potiunculæ ex aqua cichorii, hep. nobilis, fumarizæ, endiviæ, acaciæ cum antim. diaphor., bezoard. mineral., nitro &c. sal acetosellæ, spiritus salis, nitri & vitrioli dulc., cremor & crystalli tartari, serum lactis citratum & tamarindatum, decoct. rad. graminis &c. 6) *Purgantia & laxantia.*

## §. 3.

Convèniunt in obstructione, dolore ac tumore hepatis & lienis, inertia & ebullitione quoque bilis, ictero, malo hypoch., hydrope, cachexia, obstructione vasorum & glandularum mesenterii, chlorosi, fluxu hepatico, febribus intermittentibus, chylicatione læsa & morbis similibus.

## CAPVT VI.

DE

## VTERINIS.

## §. I.

**S**Vb uterinis comprehenduntur ANTHY-  
 STERICA, EMMENAGOGA & PARTVM  
 PELLENTIA. Anthysterica agunt 1)  
 Resolvendo, discutiendo & evacuando hu-  
 mores acido - viscidos, tartareos, crassos.  
 2) Temperando acrimoniam salino - sul-  
 phuream biliosam 3) Relaxando fibras &  
 membranas spastice constrictas. 4) Dissipan-  
 do flatus. Emmenagoga parum ab anthyste-  
 ricis differunt; Itidem enim, ut illa vel resol-  
 vendo, vel temperando, vel relaxando, vel  
 roborando vim suam exserunt. Partum pel-  
 lentia denique interne vel stimulo fibras  
 ad vividiores contractiones, vel roborando  
 & majorem sanguinis ac fluidi nervei in-  
 fluxum

fluxum in fibras & vasa procurando; externe vero vias emolliendo ac lubricando agere solent.

## §. 2.

Ad materiam anthystericorum & emmenagogorum referuntur. 1) *Salino-sulphurea balsamica tam volatilia quam fixa* v. g. Decocta, infusa vinosa, tincturæ & essentia ex rad. zedoariæ, angelicæ, galangæ, herba melissæ, menthæ, fol. sabinæ, matricariæ, roris-mari-ni, abrotani, flor. chamomill. Romanæ, calendulæ, ess. croci, myrrhæ, succini, castorei, macis, an-timonii, tartari, asæ foetidæ &c. spiritus C. C. succinat., oleum junip., carvi, cinnamomi &c. pul-veres ex succino ppto, cinnam., croco, casto-reo, salibus fixis amaris; pillulæ ex g. ammoni-aco, bdellio, galbano, myrrha, aloe, extracto rhabarbari, croci, bals. Peruviano & extractis aliis amaris in præcedentibus sæpius recensitis. 2) *Resolventia incidentia salina* v. g. salia media, ess. pimp. alb., pulvis rad. ari, lumbricor. ter-restr. mercurius, dulcis &c. 3) *Temperantia nitro-sa & acidula* v. g. lap. prunellæ, spiritus nitri dulc. sal acetosellæ &c. 4) *Diluentia* v. g. decoct. hor-dei cum rad. graminis, scorzonæ, sarsaparillæ, chinæ, glycirrhizæ &c. 5) *Absorbentia ter-reæ & terreo-mercurialia*, v. g. lap. cancror., C. C. sine igne præparatum &c. bezoardicum Io-viale. 6) *Gelatinosa tenuiora* v. g. emulsio-nes ex amygd. dulc., sem. 4. frigid., sem. aquile-giæ, milii solis, &c. cum aqua destillata sambuci, rosa-

rosarum, acaciæ &c. 7) *Emollientia* v. g. decoct. rad. violarum, sperma ceti pulveribus additum, nec non externe infusus uterini, clysteres, cataplasmata &c. ex rad. alth., lil. alb., hb. malvæ, branchæ ursinæ, hb. ac flor. chamomillæ, floribus sambuci &c. additis balsamicis discutientibus v. g. hb. majoranæ, serpilli, origani, abrotani, matricariæ, salviæ hortensis & sylvestris, menthastri, menthæ aquaticæ &c. flor. calendulæ, spicæ, bacc. juniperi, lauri, sem. anethi, carvi &c. 8) *Roborantia* & *discutientia externa*, v. g. suffitus per infundibulum admissi ex mastiche, olibano, styrace, succino, tacamahaca, gummi anime &c. emplastra ex g. bdellio, sagapeno, mastiche, ammoniaco, &c. empl. de spermate ceti, de tacamahaca, de galbano crocatum Myns., linimenta ex oleo succini, carvi, cumini, flor. chamomillæ, mastich. &c. it. e spiritu matricali, theriacali, camphoræ, salis ammoniaci, C. C. simpl. & succinato, lumbricorum terrestrium. &c.

Ad partum adjuvantia spectant 1) *Balsamica* & *aromatica* v. g. pulveres ex cinnam., croco, succino, pulvis ad partum Augustanorum balsamus vitæ, ess. succ., croci, galangæ, cinnamomi, ol cinnam., eleosach. cinnam., ol roris-marini, succini, majoranæ &c., decoctum herbæ artemisiæ, half. embryonum, vinum malvaticum, &c. 2) *Salina stimulantia* v. g. borra Veneta. 3) *Emollientia* & *lubricantia externa* v. g. ol. amygd. dulc., lil. albor., lini, nec non fots, balnea &c. ex emollientibus supra memoratis parata.

## §. 3.

Anthysterica locum inveniunt in passione hysterica, & omnibus symptomatibus hystericis, v. g. cephalalgia, odontalgia, palpitatione cordis, suffocationis periculo, anxietate præcordiali, colica, lipothymia, vertigine, melancholia, epilepsia &c. hystericis, nec non in fluore albo, sterilitate, præcavendo abortu, doloribus post partum, & sic porro. Emmenagoga primario usurpantur in defectu & suppressione mensium, vel etiam quandoque in fluxu nimio, it. in mensibus decoloribus, & dolorificis, chlorosi, furore uterino, lochiis promovendis &c. Partum promoventia vero in partu difficili, & secundinis retentis.

## CAPVT VII.

DE

## LAC AVGENTIBVS ET MINVENTIBVS.

## §. I.

**L**AC AVGENTIA agunt 1) Chylum, & partes oleosas atque gelatinosas in sanguine substantialiter augendo. 2) Chylum & partes sanguinis oleoso-gelatinosas fluxiles reddendo. 3) Glandulas, mea-



meatus ac poros mammarum aperiendo.

LAC MINVENTIA contrariam ostendunt operationem, & partes oleosas nutritivas minuunt, atque dissipant, vel lac ipsum discutunt.

## §. 2.

Ad priora pertinent 1) *Alimenta solida & liquida s. potulenta polychyla & evchyma*, in specie carnes animantium juniorum, juscula carniū cum pineis, pistaceis &c. chocolada, decoct. coffee & alia oleosa pingua, mucilagino-  
sa, ut amygdalæ dulces, caricæ pingues, rad. scorzonæræ, medulla crurum vitulinorum &c. 2) *Terrea acidum absorbentia* v.g. lac lunæ, cry-  
stall. montana pptā. 3) *Oleosa paululum cali-  
diora* v.g. decoct. sem. anisi & foeniculi. Ex-  
terne præcipue commendantur blandæ frictions  
cum pelle mustelæ, fomentationes ex angelica  
sylvestri erratica cum lacte cocta, rad. pimp. alb.  
it. mercurius vivus nuci inclusus & inter mam-  
mas suspensus.

Ad posteriora referuntur 1) *Victus te-  
nuior.* 2) *Nitrosa*, 3) *Discutientia dia-  
phoretica, diuretica & purgantia, præser-  
tim spirituosa.* 4) *Externe discutientia &  
repellentia*, v. g. sacculi ex herba salviæ, flor.  
cham. Rom., croco, camphora, it. camphora in-  
ter mammas suspensa, empl. de sperm. ceti, lenes  
frictions, epithema ex herba petroselini, & chæ-  
resol. recenti paululum contusa. &c.

## CAPVT VIII.

DE

APHRODISIACIS ET ANTA-  
PHRODISIACIS.

## §. 1.

**A**PHRODISIACA venerem nimis torpidam excitant 1) Ipsam feminis substantiam restituendo & augendo 2) Spirituascientiam & orgasmum in semine exaltando 3) Majorem sanguinis & fluidi nervei influxum in vasa genitalia præsertim vesiculas feminales in viris procurando, 4) Partes genitales sensibiliores stimulando.

Hiscæ contraria sunt ANTAPHRODISIACA, quæ 1) Substantiam feminis imminuunt, & nimium proventum impediunt. 2) Spirituascientiam deprimunt, & orgasmicam turgescientiam atque acrimoniam temperant & 3) Impetuosiores sanguinis & fluidi nervei influxum in partes genitales inhibent & avertunt.

## §. 2.

Ad aphrodisiaca referuntur 1) *Alimenta ac potulenta copiosum ac laudabilem chylum suppeditantia* in specie chocoлада, nuc. pineæ, amygd. dulc., pistaciæ, ostreæ, vinum generosum &c. 2) *Salino-sulphurea & aromatica, nec non oleosa in-*

*sa insimul nutrientia*, v.g. cinnamom., macis, nux moschata in India condita, brodium diazingiberis, ess. ambræ, moschi, satyrii, scincus marinus, species diambæ & diamoschi, elect. diasatyriionis, confectio pacifica, ~~Idem~~, aphrodisiaca Myns., rotulæ stimulantés Myns., mel, rad. satyrii, aqua magnanimitatis, decoct. coffee &c. 3) *Stimulantia præprimis externi usus* v.g. spiritus formicarum, oleum sinapi, balsamus vitæ & alia nervina & stimulantia. 4) *Calefacientia, cephalica & roborantia*.

Ad antaphrodisiaca spectant 1) *Victus tenuior & temperatus, potus aquæ frigida, &c. frigoris actualis ad partes genitales admissio*. 2) *Temperantia & refrigerantia* in specie nitrum & alia nitrosa, potiunculæ & emulsionés ex aqua fragorum, nymphææ, hepat. nobilis, endiviæ, borraginis, lactucæ &c. cum pulveribus nitrosis & absorbentibus, vel cum sem. 4. frigid. maj. & min., sem. cannabís &c. it. acidula v.g. clyssus antimonii sulph., spiritus nitri, salis, vitrioli philos., tincturæ aquosæ & acidulæ bellidis, borraginis, papav. rhœad., violar., infus. theiforme fol. salicis, ess. castitatis Michael. 3) *Discussientia & resolventia* v.g. camphora & mercurius vivus pro interno & externo usu, laminæ plumbeæ lumbis applicatæ, &c.

### §. 3.

Priora in defectu seminis virilis, impotentia, sterilitate muliebri & appetitu venereo nimis torpido excitando; posteriora vero

vero in nimio oestro venereo compescendo, pollutionibus nocturnis, & quibusdam gonorrhoeæ benignæ speciebus locum inveniunt.

## CAPVT IX. DE ANTHELMINTICIS.

### §. I.

**A**NTHELMINTICA agunt 1) Corrigendo inertiam bilis. 2) Destruendo materiam putridam ceu nidum ac pabulum vermium in ventriculo & intestinis. 3) Vermes enecando, & educendo & 4) Ventriculum debilem roborando.

### §. 2.

Materiam anthelminticorum constituunt

1) *Salino-sulphurea fixa amara, & balsamica.* v. g. decocta, infusa, & essentiae ex rad. carlinæ, zedoariæ, helenii, diptamni albi, gentianæ, rhabarbari, hb. scord., C. B. absinth., fumaris, summit. cent. min., fol. sabinæ, hba ac flor. tanacetii, ess. myrrh., aloes, elix. P. P., pillulæ ex aloe, anima rhabarb. & aliis extract. amaris, pulveres ex salib. fixis amaris, corallina &c. ol. absinth., sabinæ, morsuli ex pane mellito ac sem. zedoariæ s. fantonico, pulvis e capite mortuo nigro spirit. C. C. & similia. 2) *Balsamica*, in  
Y spe-

specie pulv. ex castoreo, succino ppt. & cort. chaccarillæ, eff. succ., cast., cinnam. &c. & externe lixivie ex rad., herbis aliisque speciebus balsamicis & maxime amaris cum salibus alcalicis in aqua coctis, empl. ex felle tauri inspissato, cum sem. zedoariæ, corallina pulverisata &c. 3) *Acidula*, v.g. succus citri, limoniorum, clyffus antimonii & sic porro. 4) *Mercurialia*, v.g. mercur. dulcis, cinnabaris, infusum mercurii vivi cum aqua graminis, tanaceti, hyperici, scordii &c. & externe unguenta mercurialia. 5) *Spirituosissima urmosa* v.g. spirit. C. C., eboris &c. 6) *Laxantia & purgantia.* & 7) *Stomachalia præparata amara.*

## §. 3.

Conveniunt interne in omni feminio verminoso destruendo, & morbis quibusvis a vermibus derivandis; externe vero in verme umbilicali, dracunculis five crinonibus, vermibus pilorum & sic porro locum habent.

## CAPVT X.

## DE

## CARMINATIVIS.

## §. I.

**C**ARMINATIVA vim suam exerunt 1) Discutiendo ipsos flatus 2) Destruendo acidum, & resolvendo cruditates

tates acido-viscidas in primis viis collectas  
 3) Relaxando partes membranaceas ac fibras  
 spastice constrictas, 4) Roborando partes  
 solidas nimis laxas & 5) Evacuando impu-  
 ritates ventriculi & intestinorum.

## §. 2.

Ad carminativa pertinent. 1) *Salino-  
 sulphurea volatilia & spirituosæ* v. g. decocta,  
 infusa & maxime essentia atque tinctura ex rad.  
 levistici, helen., zedoar., galangæ, angel., im-  
 perat., hb. melissæ, menthæ, sem. anisi, foeni-  
 culi, fantonico, cumini, carvi, cumini Æthio-  
 pici, bacc. lauri, junip., flor. chamom. simpl.  
 & Romanæ, cort. citri, aurant., mace, cinnam.,  
 pulveres ex aniso stellato, cinnam., croco, suc-  
 cino ppt., rad. irid Florent., castor., cinnabari &c.,  
 tinct. cort. citri sicca, spiritus nitri dulc., vitri-  
 oli anodynus, salis ammoniaci anisatus, C. C. suc-  
 cinatus, oleum carvi, cumini, juniperi, anisi,  
 foeniculi, de citro Ital. &c. eleosachara. Exter-  
 ne linimenta ex spiritibus & oleis æthereis v. g.  
 spiritu roris marini, juniperi, vini crocato, cam-  
 phoræ, & oleis memoratis, it. sacculi paregorici  
 discutientes ex flor. chamom., sambuci, hba  
 menth., summit. anethi & sic porro, empl. de  
 cumino, de baccis lauri &c. Balsamica aquosa v. g.  
 aqua dest. menthæ, melissæ, &c. 2) *Absorben-  
 tia & resolventia incidentia salina.* 3) *Antis-  
 pasmodica & emollientia tam interna quam  
 externa* in specie juscula avenacea c. chamom. cocta,

ol. amygd. dulc. express., sperma ceti. &c. Externe cataplasmata emollientia, balnea, fots, &c. 4) *Roboranti præsertim stomachalia & balsamica* 5) *Laxantia, purgantia, & clysteres.*

## §. 3.

Proficua deprehenduntur in cardialgia, colica, malo hypoch. & hysterico, tympanitide, asthma flatulento, doloribus post partum, torminibus ventris, tinnitu aurium, vertigine & cephalalgia stomachali, diarrhoea, dysenteria, tenesmo ani, hernia flatulenta & morbis similibus.

## CAPVT XI.

## DE

## NEPHRITICIS ET LITHONTRIPTICIS.

## §. I.

**N**EPHRITICA & sic dicta LITHONTRIPTICA agunt 1) Relaxando fibras renum & vesicæ spastice contractas 2) Temperando, resolvendo atque incidendo materiam acrem tartaream, & sabulum mucosum. 3) Roborando ac stimulando fibras ad expellendam materiam tartaream & mucosam resolutam.

## §. 2.

## §. 2.

Ad materiam eorundem spectant. 1) *Antispasmodica* & *emollientia* v. g. interne juscula avenacea c. chamomilla cocta, oleum amygd. dulc. express., sperma ceti, decoct. rad. altheæ, scorz., hordei & C. C. Externe cataplasmata emoll. ex rad. lil. alb., alth., hb. malvæ, flor. cham., sambuci, verbasci &c. cum lacte, ungu. anodyn., dialth., clysteres emollientes valde oleosi &c. 2) *Salina* & *sulphurea* tam implicita, quam explicita, v. g. pulveres ex succino ppto, lap. canceror., rad. glycyrrh., sem. lycopod., cinnabari, tartaro vitriolato, arcan. duplicato, nitro, sperm. ceti, magist. cochinillæ, &c. Spiritus nitri dulcis, vitrioli anodynus, tinctura rad. curcumæ atque cochinillæ cum spiritu vitrioli anodyno parata, ess. pimp. alb., tinctura tartari, essentia succini, tinct. antimonii tartarifata & acris, ess. croci, spiritus salis ammoniaci anisatus &c. decocta & infusa ex rad. 5. aperientibus, cichorii, pimp. albæ, hb. petrosel., chærefol., hæd. terrestr., thee, teucris veri, herb. ac flor. virgæ aureæ, flor. calcatrippæ, sen. dauci hortens., bacc. junip. &c. oleum thereb., therebinth. lota, bals. Peruv., ol. succin., lauri, junip. &c. pulvis milleped. ppt. &c. 3) *Terrea*, *salino-terrea*, & *aquea diluentia*, v. g. pulveres ex nucleis dactylorum, ceras., perficor., lap. lyncis, lap. canceror., percarum, car pion., lap. judaico, nephritico &c. potiunculæ ex aqua dest. calcatrippæ, acaciæ, petrosel. chærefol. cum pulveribus recensitis, emulsiones ex



vix memoratis aquis, & sem. aquilegiæ, milii folis., 4. frig. maj. &c. serum lactis citratum, & tamarindatum, thermæ &c. 4) *Diuretica in sequentibus recensenda, nec non clysteres acriores, laxantia & purgantia.*

## CAPVT XII.

DE

## BEZOARDICIS SIVE ALEXIPHARMACIS.

## §. I.

**A**LEXIPHARMACA late patent, & pro insigni materiæ venenatæ discrepantia diversimode agunt. Alia quippe mineralia, alia vero vegetabilia & animalia venena respiciunt. Priora in genere virtutem suam exferunt 1) Acrimoniam corrosivam obtundendo & 2) Diluendo; Posteriora vero 1) Temperando ac deprimendo vel materiam causticam salinam, vel sulphuream vaporosam. 2) Resolvendo ac discutiendo humores stagnantes & coagulatos & 3) Evacuando miasma venenatum per sudorem, urinam &c.

## §. 2.

Ad priora, videl. antidota venenorum mineralium spectant 1) *Terrea alcalina absor-*

*absorbentia, antacida, & salia alcalia tam solida, quam liquida* v.g. Cryſtall. mont., terræ ſigillatæ, & alia corpora ſub exſiccantibus re-  
 cenſita, nec non ſolutiones ſalis tartari, ciner.  
 clavell., nitri fixi, lixivium ſaponariorum, ol.  
 tartari per deliqu., alcaheſt Glauberi &c. 2)  
*Oleoſa temperata, & gelatinofa incrassantia,*  
 v.g. ol. amygd. dulc., olivar., butyrum recens  
 non ſalitum, lac calidum, cremor lactis, juſcula  
 avenacea cum ſpermate ceti &c. gelatina C. C., ebo-  
 ris, crurum vitul. &c. aqua calida copioſius  
 hauſta.

Ad poſteriora nim. remedia contra ve-  
 nena animalis & vegetabilis proſapiæ refe-  
 runtur omnia illa, quæ vulgo bezoardica vo-  
 cantur v.g. 1) *Absorbentia terrea*, præpri-  
 mis terræ ſigillatæ & bolares. 2) *Incrassantia*  
*tenuiora.* 3) *Nitroſa & acidula* v.g. interne  
 nitrum depuratum, antimoniatum, ſpiritus ni-  
 tri & vitrioli dulcif., ſuccus citri, tincturæ aci-  
 dulæ v.g. bellidis, papav. rhoad., roſar. rubr.,  
 violar., borraginis, bugloſſæ &c. clyſſus antimo-  
 nii ſulphuratus, ſal acetofellæ, ſyrup. acetof. ci-  
 & i. Externe acetum rutaceum, roſac., bezoard.  
 &c. 4) *Temperantia & diluentia aquoſa,*  
 v.g. decoct. rad. gramin., ſcorzoneræ, hordei c.  
 C. C., emulſiones ex amygd. dulc., ſem. 4. frig.  
 maj. & minor., ſem. aquilegiæ, C. B. & cardui ma-  
 riæ cum aqua ſcorzoneræ, C. B., ſambuci, aca-  
 ciæ, endiviæ, borrag., bugloſſæ, ceraſ. nigr.,  
 ſcordii, calendulæ &c. it. potiunculæ ex aquis  
 memoratis, & pulveribus absorb., nitroſis, dia-

phoreticis, & cinnabarinis. 5) *Discutientia ac resolventia diaphoretica* v. g. pulveres ex antimonio diaph., bez. minerali, croco, camphora, sulphure antimonii aurato, C. C. fine igne ppto, cerussa antimonii, succino, rad. irid. Florent., curcuma &c. decocta ex rad. angel., sarsaparillæ, chinæ, cichorii, hb. thee, veronicæ, betonicæ, hæderæ terrestres, ligno sassafras, guajaco, juniperi, baccis juniperi &c. infusa, & essentia ex rad. zedoariæ, angel., imperat., contrayervæ, serpent. Virginianæ, caryophyllatæ, gentianæ, diptamni albi, levist., petasitid., doronici, &c. hb. rutæ, C. B., scordii, salviæ, &c. flor. galegæ, calendulæ, bacc. junip., lauri, cort. citri, aurant., cost. Arab., myrrha, succino, croco &c. ess. theriacalis, tinctura alexipharmaca Stahlii, bezoard. Wed., Ludovici, Michaelis, spiritus camphoræ, C. C. succinat., eboris, bezoard. Buffii, viperarum, & alia medicamenta ex recensitis præparata, nec non theriaca, orvietanum, mithridatium &c.

## §. 3.

Antidota enarrata non solum in venenis strictè sic dictis, sed etiam in morbis venenatæ indolis v. g. in peste, aliisque febribus malignis, nec non in morbis aliis ab humorum impuritate oriundis, consideratis tamen necessariis circumstantiis, adhibentur, & proficua deprehenduntur.

## CAPVT XIII.

DE

HYPNOTICIS SIVE SOM-  
NVM CIENTIBVS.

## §. I.

**H**YPNOTICA somnum inducunt & re-  
ducunt 1) Augendo ac restituendo  
serum blandum gelatinosum. 2)  
Fibras & membranas nimis strictas paulu-  
lum relaxando. 3) Temperando acrimo-  
niam humorum, & 4) Imminuendo, mi-  
tigando, & sistendo ebullitionem, rarefa-  
ctionem & motum sanguinis ac fluidi ner-  
vei circularem nimis exorbitantem & im-  
petuosum.

## §. 2.

Ad materiam hypnoticorum referuntur.

1) *Humectantia* & speciatim potiunculæ & emul-  
siones ex aqua destill. sambuci, flor. tiliæ, rosar.,  
sem. papav. albi, poeoniæ, amygd. dulc., pineis &c. 2)  
*Leniter emollientia*, v. g. sperma ceti, juscula  
avenacea, lac cum flor. sambuci præf. recentibus  
coctum, & externe pediluvia ex aqua simplici  
cum furfur. triticeis, flor. sambuci & chamo-  
millæ cocta &c. 3) *Temperantia* nitrosa & aci-  
dula, aliaque sæpius jam hinc inde recensita, in  
specie serum lactis citratarum nec non *lenia incras-*

*ſantia* &c. Externe epithemata frontalia ex aqua ſambuci, verbenæ, anethi, puleg. addita theriaca &c. it. epithemata ſicca ex ſalē communi, nitro &c. ungv. alabaſtrinum, populneum &c.

4) *Sulphurea vaporofa* v. g. vinum bonæ notæ, eſſ. & extract. croci, theriaca, mithridatium, extract. & eſſentia opii, pillulæ de cynogloſſa, elect. diaſcord. Fracaſtorii & alia opiata, nec non lac crocatum, ſyrup. papav. albi, extract. papav. rhoed. & ſimilia.

### SECTIO III.

DE

## EVACVANTIBVS PHARMACEVTICIS TAM VNIVERSALIBVS QVAM PARTICVLA- RIBVS.

### CAPVT I.

DE

## DIAPHORETICIS ET SVDO- RIFERIS.

### §. I.

**D**IAPHORETICA & SVDORIFERA tantum gradu activitatis ab invicem differunt. Quandoquidem priora humidum

midum evaporabile, & cum illo partes impuras humorum solummodo per transpirationem insensibilem; posteriora vero sub forma sudoris seu guttularum sensibilibus evacuant, & expellunt. Agunt interea 1) Commovendo, resolvendo & discutiendo sanguinem & humores reliquos. 2) Absorbendo ac destruendo acidum ligans & coagulans. 3) Aperiendo poros cutis 4) Temperando motum sanguinis nimium, & 5) Relaxando strictionem præternaturalem fibrarum cutis,

§. 2.

Ad materiam eorundem spectant 1) *Salino-sulphurea volatilia & fixiora tam implicita, quam explicita* v. g. decocta, infusa, tincturæ atque essentia ex rad. sarsaparillæ, chinæ, bardanæ, diptamni albi, contrayervæ, zedoariæ, helenii, carlinæ, angel. &c., hb. rutæ, scordii, C. B., flor. calendulæ, sambuci, lign. & cort. assafr., guajac., aliisque, quæ capite de bezoard. & calefacientibus recensita fuerunt. it. spiritus C. C. simplex & succinatus, spiritus eboris, fuliginis, cranii humani, salis ammoniaci urinosus & vinosus, tartari, camphoræ, juniperi, bezoard. Buffii, spiritus sulphuris volatilis ab Ill. Hoffmanno in Obs. Physico-chymicis p. 250. descriptus, ess. myrrhæ, castorei, alexipharmaca Stahlî & multæ aliæ tincturæ bezoardicæ, tincturæ antimoniales, mixtura simplex, ess. lignorum, theriacalis, sal volat. Anglicanum, sal vol. C. C., viperarum,

rarum, oleosum Sylvii &c. camphora, sulphura antimonii tam aurata, quam alia, theriaca, pillulæ ac boli ex extractis amaris, extracto scorzonæræ, rob. sambuci &c. antimonium crudum in petia ligatum, & decoctis inter coquendum immerfum, olea empyrevmatica tartari, C. C., eboris, ol. polychrest. Dippelii &c. 2) *Terreo-sulphurea* & *aqueo-sulphurea blanda*, v. g. antimon. diaph., cerussa antimonii, materia perlata Krugneri, bez, minerale, pulvis bez. Sennerti, Wedelii, Ludovici, emulsiones ex aqua destill. sambuci, scord., scorzonæræ, C. B., acaciæ cum sem. C. B., card. mariæ &c. nec non potiunculæ ex aquis iisdem & pulveribus concinnatæ. 3) *Terrea antiacida*, & *salino-gelatinosa*, v. g. C. C. phil. pptum, C. C. sola tritura in pulverem redactum, gelatina C. C., eboris &c. 4) *Sulphureo-salina acidula* v. g. spiritus vitrioli anodynus, nitri dulcis, clyffus antimonii sulphuratus, acetum rutaceum, theriacale, bezoard, &c. 5) *Balnea naturalia* & *artificialia*.

## §. 3.

Conveniunt in abundantia feri, laxitate humida fibrarum, impuritate & crassitie sanguinis & humorum reliquorum; specialius in febribus, inflammationibus, obstructionibus, & tumoribus frigidis glandularum, catarrhis, rheumatismis, adfectibus arthriticis & scabiosis, lue venerea, scorbuto, & multis aliis mor-

morbis, qui melius in pathologia & therapia cognoscuntur.

## CAPVT II. DE DIVRETICIS.

### §. I.

**D**IVRETICA urinam pellunt 1) Serum copioso humido adventitio fluxile reddendo. 2) Incidendo ac resolvendo materiam viscoso-tartaream obstruentem 1) Stimulando fibras renum & vesicæ. 4) Aperiendo poros & vias urinarias.

### §. 2.

Ad materiam eorundem referuntur 1) *Aquosa principio salino, aut salino-sulphureo fixiori ac temperato imprægnata* v. g. Decocta & infusa ex rad. petroselini, apii palustr. asparagi, foeniculi, ononidis, rusci, sarsapar., chinæ, glycyrrh., pimpinellæ albæ, graminis, hb. thee, petrosel., chærefol., hæd. terrest., virgæ aureæ, capill. veneris, flor. genistæ, serum lactis, succus siserum, aqua simplex pura ac levis copiosius hausta, potiunculæ ex aqua destill. petrosel., gramin., apii, saxifragiæ, cichorii &c. cum pulveribus, it. emulsiones ex aquis memoratis cum sem. milii solis, sem. baccarum alke-

ken.



kengi, genistæ, aquilegiæ &c. infusum aquos. ligni nephritici. 2) *Salina explicita mediæ naturæ*, v.g. tartarus vitriol., arcan. dupl., terra fol. tartari, tartarus solubilis, nitrum &c. 3) *Salino - terrea*, v.g. lap. canceror., nuclei bacc. cynosbati, ceras. nigrorum, persicor. &c. lap. lyncis, nephrit. 3) *Salino - sulphurea volatiliora & fixiora* v.g. pulveres ex rad. glycyrrh., irid. Florent., cochinilla & magist. cochinillæ, rad. curcumæ, succino ppto, asellis pptis &c. decoct. & infus. bacc. junip., lauri, ligni junip., &c. ess. succini, pimp. albæ, tinctura tartari, antimonii tartarifata & acris, oleum succini, spiritus cochleariæ, sal volat. nasturtii &c. pill. ac boli ex extract. cochleariæ, therebinthina lota, bals. Peruviano, gummi ammoniaco, rob juniperi &c. 4) *Salina acidula* v.g. spiritus salis, nitri dulcis, clyss. antimonii sulphuratus, sal acetosellæ, cremor & cryst. tartari. 5) *Aperientia* alibi recensita, nec non plura ex lithontripticis.

### §. 3.

Locum in genere obtinent in sero nimio imminuendo, & depurando sanguine; adeoque in omnibus morbis, qui ab utroque vitio originem ducunt. Specialius conveniunt in ischuria, dysuria, stranguria, calculo, cachexia, hydrope, scorbuto, obstruct. viscerum, scabie, fluore albo, gonorrhoea virulenta & similibus.

## CAPVT III

DE

MASTICATORIIS ET SALI-  
VANTIBVS.

## §. I.

**S**ALIVANTIA sunt vel *universalia*, quæ serum in toto corpore fluxile redditum primario ac copiose per glandulas salivales educunt, vel *particularia* vulgo MASTICATORIA dicta, quæ solummodo serum salivale in dictis glandulis stagnans resolvunt, & majorem salivæ adfluxum & effluxum procurant. Utraque interea resolvendo ac stimulando agunt, & priora interni, posteriora vero tantummodo externi usus sunt.

## §. 2.

Ad salivantia universalia spectant *mercurialia* v. g. mercurius dulcis rite pptus & mercurius vivus. Prior interne sub forma bolari aut pillulari cum aliis exhibetur; posterior vero cum pinguedinibus in unguentum redactus illinitur, ut deinceps per poros cutaneos massam humorum ingredi, ac totum corpus pervadere queat.

Ad masticatoria referuntur *quævis acria stimulantia mitiora & activiora*, v. g. Rad. pyrethri,

rethri, scyllæ marinæ, irid. Florent., zedoar., cypri rot., cost. Arab., zingib., cort. citri, aurant., caryophylli, cardam., cubebæ, canella alba, hb. rorismarini, salviæ, thymi, faturejæ, piperitidis, nicotianæ, flor. spicæ, myrrha, castor., mastiche, g. euphorb., nitrum. &c.

### §. 3.

Salivantia universalia usu gaudent in lue venerea, aliisque morbis, qui a lymphâ crassa, & sero viscido impuro derivantur. Masticatoria in incidenda, imminuenda atque educenda colluvie serosa capitis, adeoque in adfectibus soporosis, apoplexia pituitosa, aphonia, gustu deperdito, obstructione glandularum salivalium, ophtalmia serosa, impuritate humorum oculorum, gutta serena, surditate, tinnitu & susurru aurium, suffusione oculorum, cephalalgia rebeli, odontalgia, vertigine, &c. non contemnendam efficaciam monstrant. Non raro quoque præservandi fine in morbis contagiosis usurpantur.

## CAPVT IV.

### DE

## PTARMICIS ET ERRHINIS.

### §. I.

**P**TARMICA serum mucosum per nares cum sternutatione educunt; ERRHINA vero

vero ejusdem evacuationem sine sternutatione præstant. Priora 1) Serum mucosum incidunt, ac fluxile reddunt, & 2) membranas narium nervosas duræ meningis propagines fortius ad contractionem explosivam stimulant; Posteriora vero solummodo incidendo, leniter vellicando & paululum quoque roborando agunt.

### §. 2.

Ad Ptarmica spectant *acria incidentia atque irritantia*, v. g. pulveres ex rad. helleb. albi, irid. Florent., herba nicotianæ, majoranæ, rosmar., thymi, flor. lil. convall., spicæ, g. euphorb., species diamajanæ, diatabaci Myns. flor. benzoës, &c.

Errhina constituunt *acria blande vellicantia & roborantia cephalica*, v. g. pulvis castorei, species diambrae & diamoschi, ambræ, sem. nigellæ Rom, rad. irid. Florent. &c. mixtura ex aqua majoranæ, & pauca spiritus salis ammoniaci quantitate, spiritus salis ammoniaci vinosus paucis guttulis olei rutæ, majoranæ &c. mixtus, sal volatile oleosum Sylvii & similia.

### §. 3.

Locum habent vel resolvendi vel excitandi vel roborandi sine in gravedine, obstructione narium, adfectibus soporosis, apople-

plexia, olfactu deperdito, lipothymia ac syncope, epilepsia, suffocatione hysterica, serosa capitis colluvie educenda & morbis similibus.

## CAPVT V.

DE

## EMETICIS ET PURGANTIBVS SIVE CATHARTICIS.

## §. I.

**E**METICA sive VOMITORIA impuritates primarum viarum præsertim ventriculi per superiora; CATHARTICA vero per inferiora educunt. Gaudent utraque sale acri alcalico, quod peculiari modo ac proportionem vel cum principio resinoso, vel sulphureo mixtum est, & in emeticis volatilius; in catharticis vero fixius existit; hinc priora quoque vim suam statim in ventriculo, posteriora autem in intestinis demum perfecte exferunt.

## §. 2.

Agunt emetica pariter atque purgantia tum incidendo ac resolvendo mucum & alias cruditates in primis viis collectas, tum irritando ac stimulando membranas ventriculi & intestinorum ad motum peristalticum,

cum citatiorem atque vehementiorem, imo in vomitu plane inversum.

### §. 3.

Ad Emetica spectant Tartarus emeticus, rad. Ipecacuanhæ, mercurius vitæ, regulus antimonii simplex, poculum emeticum antimoniale, vitrum antimonii hyacinth. & succineum, crocus metallorum Rulandi, oxysacharum emeticum Ludovici, aqua benedicta Rulandi, sulphur antimonii auratum primæ præcipitationis nec ulterius fixatum, flores antimonii, turpethum minerale, aurum vitæ Kegleri, sal vitrioli vomit. f. gilla Theophrasti &c. Verum notari meretur, duo priora nim. tartarum emet. & rad. ipecacuanhæ reliquis omnibus præferenda esse, & Medico in Praxi sufficere.

### §. 4.

Purgantia sive Cathartica distinguuntur 1) *Ratione vehementiæ seu gradus activitatis in Lenientia, Laxantia, Purgantia completa, & Drastica.* 2) *Ratione naturæ & usus specifici in Cholagoga, Phlegmagoga, Melanagoga & Panchymagoga.* Prior distinctio probe notanda est, posteriori vero forsan carere possumus.

Ad purgantia selectiora referuntur. 1) *Ex mitioribus solummodo laxantibus* a) Rhabbarum, & ejus extractum b) Folia Sennæ Alexandrinæ a stipitibus liberata. c) Aloe Soc-

cotrina d) Pulpa tamarindorum, quæ sola inter purgantia, quod notandum est, principio acidulo explicito gaudet. e) Pulpa Cassiæ. f) Manna Calabrina &c. g) Mechoacanna alba. h) Passulæ rhabarbarinæ. i) Syrupus de cichorio cum rhabarbaro, & Syrup. de Manna. 2) *Ex fortioribus* a) Rad. Gialappæ b) Refina Scammonii & Gialappæ c) Agaricus d) Turpethum vegetabile e) Hermodactylus. f) Extract. Hellebori nigri g) Extract. catholicum & panchymagogum Crollii. h) Extract. colocynthidis i) Eff. catholica purgans. i) Fibræ rad. Hellebori nigri &c.

## §. 5.

Emeticis & maxime Catharticis adhuc varia mercurialia, mere salina, oleosa & mucilaginosa adnumerantur. Mercurialia & salina incidendo, resolvendo ac stimulo purgantia reliqua æmulantur. Oleosa & mucilaginosa vero solummodo insigniter emolliendo ac relaxando & paululum quoque abstergendo aliquam evacuationem vel per superiora, vel inferiora præstant. Ex mercurialibus in specie huc pertinent mercurius dulcis & cinnabaris; ex salinis sal Egranum, Anglicanum, digestivum Sylvii, saccharum lactis, magnesia alba, & alia salia media vulgo digestiva dicta; & tandem ex oleosis & mucilaginosis oleum amygd

amygd. dulc. express., decoct. prunorum & caricarum, butyrum recens salitum & non salitum, juscula avenacea tenuiora, & similia.

### §. 6.

Emetica & Cathartica respectu usus latissime patent, dum non tantummodo primas vias, sed etiam sanguinem & humores reliquos purgant. Educunt enim morborum plurimorum fomitem in primis viis latentem, ulteriorem adfluxum ejusdem in massam humorum hac ratione impediunt, stimulant glandulas ventriculi & maxime intestinales ad copiosiore mucii impuri excretionem, partes solidas & humores totius corporis commovent, &, quum multæ quoque partes activæ salino-resinosæ in ipsum sanguinem transeant, multum ad impuritatum stagnantium atque viscosarum resolutionem conferunt. Emetica specialius, observatis tamen observandis, locum obtinent in cruditatibus ventriculi collectis, anorexia, dyspepsia, pica, malacia, coagulo lactis in infantibus, soda, febribus intermittentibus, & subinde quoque in principio febrium malignarum, nec



non in principio dysenteria, apoplexia pituitosa, adfectibus soporosis, epilepsia, mania, obstructione mensium & multis aliis morbis. Purgantia s. Cathartica frequenti usu gaudent in cachexia, hydrope, vermibus, bile viscida & corrupta, diarrhoeis, dysenteria, ictero, melancholia, malo hypoch., colica, fluore albo, adfectibus scabiosis, aliisque cutis defoedationibus, morbis venereis, atrophia infantum, obstruct. hepatis & lienis, suppressione mensium, hæmorrhoidum, rheumatismis, dolore capitis, susurru & tinnitu aurium, tumoribus glandularum & innumeris fere morbis aliis. Probe tamen quælibet circumstantia ante exhibitionem eorundem consideranda sunt, ut pateat Medico, an illa subjecto, & causæ morbificæ conveniant, ne loco auxilii noxa inferatur.

## TABVLA.

*Exhibens Formam usurpandi ac Dosin Emeticorum & Purgantium selectiorum.*

**T**artarus emeticus. Datur in pulvere ab octava grani parte ad 1. 2. 3. 4. grana.

Rad. Ipecacuanhæ. Datur in pulvere a gr. 16. ad ʒj. gr. 24. 3ß.

*Kba.*

*Rhabarbarum.* Datur vel in pulvere a ℥ss. ad 3℥.  
3j., vel in infuso vinoso aut aquoso a 3j.  
ad 3ij.

*Folia Sennæ.* Exhibentur in decocto a 3ij. ad  
3℥. 3j. 3i℥.

*Aloe depurata seu Extractum aloes violatum &  
rosatum.* Datur in pillulis a gr. 5. 6. ad 10.  
12. 15. vel in essentia.

*Tamarindi.* Dantur in decocto ab 3℥. ad 3j. 3ii℥.  
& Pulpa eorundem in bolis a 3j. ad 3ij.

*Pulpa Cassiæ.* Exhibetur in bolis a 3j. 3ij. ad 3j. 3ij.

*Rad. Mechoacannæ albæ.* Datur in pulvere a ℥ss.  
ad 3j. 3℥. 3ij. vel in decocto ad 3ii℥.

*Rad. Gialappæ nigra resinosa.* Datur in pulvere  
a ℥ss. 3i. ad 3℥. 3ij. Interdum etiam pillulas,  
essentias & infusa ingreditur.

*Resina Gialappæ.* Datur in pillulis vel in spiritu  
vini soluta a gr. 2. 3. ad 5. 6. 8. ℥ss.

*Resina Scammonii.* Datur ut prior a gr. 2. ad 4.  
6. 8.

*Agaricus.* Datur in decocto aut infuso a 3j. ad 3℥.

*Turpethum vegetabile.* Exhibetur in pulvere a  
3j. ad 3ij., vel in decocto, aut infuso vino-  
so a 3j. ad 3ij. 3ii℥.

*Hermodyctyli.* Dantur in pulvere a 3j. ad 3℥.  
3ij. vel in infuso ad 3℥.

*Manna Calabrina.* Vsurpatur in iusculo, vino,  
aquis destillatis cichorii, fumarie &c. vel de-  
cocto prunorum soluta a 3ij. ad 3℥. 3ii℥.

*Syrup. de Manna.* Datur a 3j. ad 3℥. 3ij.

*Syrup. de Rhabarbaro cum cichorio.* Datur a 3j.  
ad 3℥. 3j.

*Extractum Hellebori nigri.* Datur in pillulis a gr. 15. ad ʒj.

- - - *Rhabarbari.* Datur in pillulis a gr. 8. ad 15. ʒj. ʒʒ.

- - - *Catholicum.* Datur in pillulis a ʒj. ad gr. 24. ʒʒ.

- - - *Panchymagogum Crollii.* Datur in pillulis a gr. 18. ad 28. ʒʒ.

*Oxyfacharum emeticum Ludovici.* Dosis in infantibus gr. 2. 3. 5. 6. 8. in adultis ʒj. ʒij. imo ʒʒ.

*Sal vitrioli vomitivum.* Datur in jusculo, vino, vel aqua quadam solutum a gr. 5. ad ʒʒ. ʒj.

*Mercurius dulcis rite preparatus.* Datur in pill. vel bolis a gr. 2. 3. 5. ad ʒʒ. gr. 12.



# INDEX SPECIALIOR RERVM IN CHEMIA CON- TENTARVM.

<b>A.</b>	
<b>A</b> Er	17
Alcahest Glauberi	195
Amalgamatio	163
Antimonium diaphoret.	172
Antimonium diaph. Ioviale five Antihecticum	
Poterii	184
Aquæ destillatæ	24
Aqua rosarum	30
Aqua chaccarillæ	31
<b>B.</b>	
Balsami	91
Balsamus vitæ	94
Bezoardicum minerale	174
<b>C.</b>	
Calcinatio	160
Cæmentatio	163
Cerussa antimonii	172
Chemix Definitio & Divisio	3
- - Etymologia	2
- - Origo	1
- - Objectum	4
- - Progressus	1
- - Scriptores	2
Cinnabaris factitia	103
Circulatio	108
Z 5 -	Clyfi

# INDEX SPECIALIOR RERVM

Clyffi	164
Clyffus antimonii sulph.	177
Cohobatio	108
Concentratio	114
Confermentatio	219
Corrosio	162
Crocus martis aperit. Stahl.	169
- - - saccharinus	168
- - - sulphuratus	167
Crocus metallor. Rulandi	176
CrySTALLISATIO	196

## D.

Decrepitatio	161
Dephlegmatio	108
Destillatio	23
Detonatio	163
Digestio	145

## E.

Effervescentia	202
Elixiria	146
Essentia	146
Essentia myrrhæ	153
- - stomachalis	154
Extractio	145
Extracta	155
Extractum cochleariæ	159
- - - opii	157

## F.

Fermentatio	209
Fixatio	192
Flores benzoës	107
- - salis ammon. mart.	104
Fumigatio	163

# IN CHEMIA CONTENTARVM.

Furni	19
Fusio	182
I.	
Ignis	14. 15
Incineratio	161
Instrumenta chemica	13
- - - activa	14
- - - passiva	19
L.	
Laboratorium	19
Lac sulphuris	131
Lacca Florentina	130
Luta	21
M.	
Magisteria	126
Magist. bismuthi	133
- - lapid. percarum	128
- - herbæ menthæ	129
- - sachari saturni	132
Menstruum	17. 18
Mercurius	6
Mercurius diaphoreticus	194
- - dulcis	99
- - præcipit. cosmet.	144
- - - - - ruber	142
N.	
Nitrum fixum	195
O.	
Olea	69
Olea ætherea	73
- - empyrevmatica	85
Oleum caryophyll.	87
- - C. C. foetid.	49
- - Dip-	

# INDEX SPECIALIOR RERVM

- - Dippelii	118
- - rorismarini	89
- - succini	90
- - vitrioli	34
Operationes chemicæ	23
P.	
Phlegma	12
Præcipitatio	119
Principia chymica	5
Poculum emeticum	183
Putrefactio	219
R.	
Rectificatio	108
Reductio	189
Reguli	128
Regulus antimonii simplex	133
- - - - - martialis	135
- - - - - medicinalis	136
- - auri	185
Refinæ	126
Refina scammonii	137
Reverberatio	161
Revificatio	191
S.	
Sal	7
Sal acidum	9
- alcali	9
- medium	10
Salium origo	8
Salia volatilia & fixa	10
Salia volatil. oleosa	95
Sal volatile Anglicanum	105
- - - cornu cervi	106
- - - succini	90
	Sal

# IN CHEMIA CONTENTARVM.

Sal fixum absinthii	179
- fixatum cornu cervi	194
- tartari fixum	166
Sigillum Hermetis	21
Spiritus	32
Spiritus salini acidi	32
Spiritus salini alcalici	45
- - fulphurei	59
- - salino-fulphurei	53
Spiritus bezoardicus Buffii	68
- - camphoræ	66
- - carminativus	69
- - C. C. simplex	47
- - - fuccinatus	58
- - - rectificatus	118
Spiritus cerasorum nigrorum	64
- - rosarum	65
- - nitri acidus	38
- - - dulcis	55
- - rorismarini	67
- - salis acidus	42
- - - dulcis	57
- - salis ammoniaci urinosus	51
- - - - - vinosus	58
- - - - - anisatus	58
Spiritus sulphuris	44
- - vini rectificatus	116
- - vitrioli	34
Sublimatio	96
Sulphur	11
Sulphur antimonii auratum	138
- - - - - martiale	138
Sulphur antimonii fixum	141
	T.



T.

Tartarus emeticus	201
- - tartarifatus	200
- - vitriolatus	206
Terra	12
Tinctura antim. tartarifata	149
Tinctura antim. acris	149
- - martis	154
- - metallorum	150
- - fuccini	151
- - veneris Helvetii	151
Tostio	161

U.

Ustio	161
-------	-----

V.

Vasa	20
Vitrificatio	186
Vitrum antimonii	188
Volatilifatio	96

# INDEX GENERALIOR CAPITVM MATERIÆ MEDICÆ.

P. I. Cap. 1. De Prænoscentis generalioribus	226
- - 2 - Salino-fulphureis volatilibus	236
- - 3 - Salino-fulphureis fixis	257
- - 4 - Salinis alcalico-terreis	262
- - 5 - Salinis acrioribus	264
- - 6 - Salinis alcalicis blandis balsa- micis	269
- - 7	

# INDEX SPECIALIOR RERVM

-	-	7	-	Viscosis dulcibus	272
-	-	8	-	Acido-terreis aufteris	274
-	-	9	-	Mucilaginosi	280
-	-	10	-	Oleosus blandis ac temperatis	283
-	-	11	-	Sulphureis vaporosis	286
-	-	12	-	Salinis mediæ naturæ	288
P. II.	Seçt. I.	Cap. I.	De Calefacientibus		291
-	-	-	2 - Refrigerantibus		294
-	-	-	3 - Humectantibus		296
-	-	-	4 - Exsiccantibus		297
-	-	-	5 - Emollientibus		298
-	-	-	6 - Adstringentibus		300
-	-	-	7. - Roborantibus		302
-	-	-	8 - Aperientibus		304
-	-	-	9 - Incrassantibus		307
-	-	-	10 - Traxmaticis		309
-	-	-	11 - Rubefacientibus &c.		312
-	-	Cap. 12.	De Anodynis & Paregoricis		314
-	-	-	13 - Resolventibus		316
P. II.	Seçt. 2.	Cap. I.	De Cephalicis, Oticis, Ophthalmicis & Odontalgicis		318
-	-	-	2 - Peçtoralibus		322
-	-	-	3 - Cardiacis		324
-	-	-	4 - Stomachicis		326
-	-	-	5 - Hepaticis & Spleneticis		328
-	-	-	6 - Vterinis		330
-	-	-	7 - Lac Augentibus & Minuentibus		333
-	-	-	8 - Aphrodisiacis & Antaphrodisiacis		335
-	-	-	- - 9		

-	-	-	-	9	- Anthelminticis	337
-	-	-	-	10	- Carminativis	338
-	-	-	-	11	- Nephriticis	340
-	-	-	-	12	- Bezoardicis	342
-	-	-	-	13	- Hypnoticis	345
P. II.	Sect. III.	Cap. I.	De		Diaphoreticis	346
-	-	-	-	2	- Diureticis	349
-	-	-	-	3	- Masticatoriis & salivanti-	
					bus	351
-	-	-	-	4	- Ptarmicis & Errhinis	352
-	-	-	-	5	- Emeticis & Purgantibus	354

## ERRATA.

P. Ag. 29. lin. 21. lege *obtinent* - p. 32. lin. 18. *Partes*. p. 49. lin. 2. pro quæ leg. *qui*. - p. 52. lin. 13. pro gutt leg. *gran-*  
 p. 60. lin. 15. leg. *rosarum*. - p. 79. lin. 2. lege *Posterius in*  
*destillatione olei ziberebinthina & similia*, prius vero in *destilla-*  
*zione oleorum ex* - - - p. 82. lin. 14. leg. *magnitudinis* - p. 88.  
 lin. 23. l. *pauculum*. p. 95. lin. penult. pro adna lege *ana*. p. 104.  
 lin. 6. pro retorta leg. *phiola*. p. 109 lin. 8. leg. *Operatio*. -  
 p. 120. lin. 14. l. *coeunt*. - p. 138. lin. 25. pro rhabbarbaro leg. *rad.*  
*turbith*, &c. p. 142. lin. 18. l. *factam*. p. 143. lin. 16. leg. *solu-*  
*sus & fixatus*. - p. 144. lin. 1. leg. *precipitatus & fixatus*. - p.  
 149. lin. 6. del. *per vices*, & lin. 8. del. *post detonationem*. p. 168.  
 lin. 20. del. *magis*. - p. 187. lin. ult. pro Libor. leg. *Laborat*.  
 p. 195. lin. 28. leg. *scintillula*. p. 210. lin. 17. leg. *ligna*. - p. 210.  
 lin. 3. leg. *hyosciamus*. p. 231. lin. 15. it. p. 299. lin. 24. leg. *hyo-*  
*sciami*. - p. 243 lin. 3. & hinc inde in aliis locis pro chamæpy-  
 ris leg. *chamæpitrys*. - p. 257. lin. 12. del. sem. *Ammos*. - p. 299.  
 lin. penult. leg. *diachyl*. - p. 316. lin. 1. leg. *aliaque*. p. 337. lin.  
 21. lege *extracto rhabbarbari*.



